

ÜÇ AYLIK SOSYALİST SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ. FİYATI 7.5 TL

KIZILCIK

2010 GÜZ
2011 KIŞ

40

Beyaz Türkler (Sema Erder)

Türbana mı, kadına mı özgürlük? (Cemal Candaş)

Referandum 2011
(Yalçın Yusufoğlu)

Bir acayip örgüt davası
(Mahir Sayın)

Süreci yanlış okumak ve politikasız kalmak (İ. Barut)

Bir siyasal tahakküm aracı
Zorunlu Din Dersi
(Erdoğan Aydın)

2011 genel seçimi ve CHP
(Tevfik Çavdar)

Er Manning'lere inananlar
(Kaan Toker)

AKP'nin II dönem kadın politikaları
(Hülya Osmanağaoğlu)

24 Ocak kararları ve Türkiye
(Özcan Çağlar)

Mehmet Bekaroğlu ile konuşma (Turabi Yerli)

Şirazlı Hafız (Refik Zerengil)
Bir portre ustası (Ayfer Coşkun)

Tan Oral

WIKILEAKS BENİM BOŞBOĞAZ DEDİKÖDULARIMI DIPLOMATİK SKANDALA ÇEVİRDİ!!

Bu sayıda

Kapak ve iç sayfalarda:
Frans Hals

Lozan tabusu ve tapusu	3
CHP boş ümitler	4
Hayat ağacı	6
Referandum 2011 (Yalçın Yusufoğlu).....	10
Beyaz Türkler (Sema Erder)	18
Türbana mı, kadına mı özgürlük? (Cemal Candaş)	22
Er Manning'lere inananlar (Kaan Tokar)	26
Füze kalkanında yanıltmalar	27
İleri demokrasinin emniyeti ve adliyesi	30
Bir acayip örgüt davası (Mahir Sayın)	36
Süreci yanlış okumak ve siyasetlessiz kalmak	40
(İ. Barut)	
Bir siyasal tahakküm aracı	43
Zorunlu Din Dersi (Erdoğan Aydın)	
AKP'nin II dönem kadın politikaları	45
(Hülya Osmanağaoğlu)	
24 Ocak kararları ve Türkiye	47
(Özcan Çağlar)	
Mehmet Bekaroğlu ile konuşma	52
2011 Genel Seçimi ve CHP	55
(Tevfik Çavdar)	
Gönüllü birlik projesi	58
Cumartesi anneleri 300. kez	60
Latin Amerika'da seçimler (Zeki Yavuz)	61
Bir kadın (Aysel Güzel)	65
Nihat Sargın	66
Hirant Dink davası	70
Şahinkaya olayı	72
Anadil zihinsel gelişimin aracıdır (A. Mahir Abdik)	78
Şirazlı Hafız (Refik Zerengil)	79
1915'te Almanya olay mahallindeydi	86
(Yeşim Dinçer)	
Bir portre ustası (Ayfer Coşkun)	87
Dersim'in kayıp kızları	89
Arif Damar	92
Futbolcular ürün, taraftar tüketici (İvan Elgiç)	94
İnternette Kızılçık turu	96

YAYIN KURULU: Ali Rıza Tura, Cahit Mete, Turabi Yerli,
Hüseyin Hasançebi, Kaan Tokar, Mehmet Özgen,
Tektaş Ağaoğlu, Zekiye Arıkel

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Bülent Güner. İrtibat Adresi: K.
Karabekir Cad. 7/33, Erenköy-İST. Tel: (0216) 418 92 82
Fax: 0212 245 48 13 Posta Çeki Hesap No: 1052647-Züleyha Nur. Kızılçık e-
posta kızılçik2004@yahoo.com Basım: Kilim Matbaası

Ne oldu?

Her zaman ne oluyorsa yine o oldu...

Yine kriz ve krize karşı "önlem"! Kapitalist hükümetler kendi krizlerinin acısını çalışanlardan çıkarmak istiyorlardı.

Ne dediler?

"Başka çaremiz yok!"

Yok, tabii... İşçiler, memurlar, öğrenciler de onlara, aklınıza gelen ne çare varsa o kadar taş düşsün başınıza dediler işte!

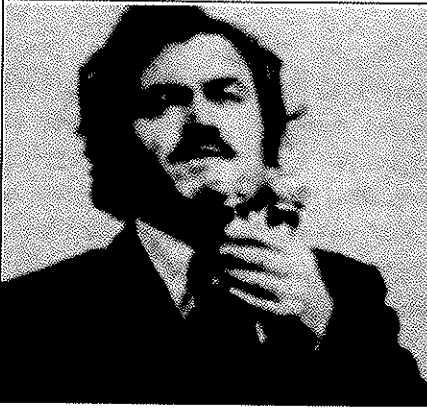
Fransa'da durumun "düze çıkması" 60 yaşına kadar çalışmış insanlar -kadın, erkek- iki yıl daha çalıştırılmazsa mümkün olamazmış. Üstelik gençler de, Sarko lâkaplı cumhurbaşkanının dediğine göre, çalışmaya eskiye kıyasla daha geç başlıyorlarmış. Emekli maaşlarını ödemeye ve sair sosyal güvenlik masraflarını karşılamaya kaynak, yani para bulunamıyormuş!

Ne oldu, nerde kaldı Maastricht'in, Kopenhag'ın geçmişe ve geleceğe örnek bulunmaz nimetleri?

Aynısı İngiltere için de aynen vaaki. Kamu harcamaları (emekli haklarında, eğitimde, sağlıkta, vb...) kısıyor, 500 bin işçi işsiz kalıyor, emeklilik yaşı 65'e çıkıyor. Ne bu? Ekonomiyi kurtarma programı!

Büyük Britanya İşçi Partisi'ne meşhur 3. Yolcular Blair ve Brown'dan sonra başkan olan Kızıl Ted denilen delikanlı da greve çıkan çalışanlara çıkışıyordu. Fazla ileri gidiyorsunuz, ona göre, hal diyordu.

Koskoca Avrupa Birliği'nin en önde gelen iki ülkesi yaşlanan insanlarını yaşatamıyor. Bir zamanlar bizim buralarda K. Evren Cuntası'nın adamı T. Özal adındaki kimsenin dediği gibi, yaşlanan yurtdaşlar bi türlü ölmek bilmiyor!

Bir türlü sonuçlandırılmayıp zaman aşımından düşürülen cinayet davası... Türkiye'nin son 30 yılda demokrasi yolunda nerden nereye geldiğinin özeti.

Hırs-ı pirî
Tam budur işte, Erbakan'a
bu yaşında ârız olanı.

"ABD ile kadim dostuz.
Hiç bir şey aramızı bozamaz!"
Kim diyor bunu?
Bugünün C. Başkanı
Abdullah Gül!

Konuşurken vaktiyle neler demiş
olduğu aklından geçiyor olmalı.
Suratından akıyor...

KIZILCIK

Çıra gibi

R. Tayyip Erdoğan'dan, gerilimi düşürmek için "yumuşak" konuşması isteniyor. "Öfkelenme, sakın ol!" deniyor kendisine. "Toplumbilimci" geçinenlerin, gördükleri "yakın tehlike"ye karşı bulabildikleri tek çare bu.

Peki, siyasal gerilimin dozunu düşürmek için "gerilimin" diğer tarafı olan öfkeli halk kitlelerinin de "yumuşaması" gerekmez mi? Buna bir çareniz var mı?

Gerilimi Başbakan Erdoğan'ın öfkesi yaratmıyor. Aksine, Erdoğan'ın kendisi gerilime öfkeleniyor. Korku'nun öfkesidir bu, ya kaçacak, ya da saldırganlaşacaktır. Toplumsal gerilim bu noktaya geldikten sonra başka çare yoktur.

"Gerilim!" dedikleri de bir kaç çürük yumurta ya da yakına gelip yüzüne bir kaç söz etmekten ibaret. Sanılıyor ki başbakan'ın öfkesi bunadır. Hayır. Azgınlaşan polisine arka çıkması, henüz daha konuşmaya başlamamış olanlardan duyduğu korkudandır.

Gençlerin ya da çocukların ya da kadınların ya da işsizlerin dışı vuran bu sempatik öfkesine siyasette "öfke" denilmez. Asıl "öfke", bu medyatik protestoları seyreden milyonların dış bilemesinde, sıkıp kanattığı avuçlarında, boğazına kadar gelmişken geri yuttuğu, sessiz okkalı küfründedir.

AKP'nin yalan söyleme ve aldatma kapasitesi sınırsız olabilir. Ancak, inandırma kapasitesi, yığınların somut deneyimleri ile yüklendiği bilinç ya da duygu ile sınırlıdır. Gerilim, bu sınırın daraldığına işaret ediyor.

Bu duruma gelinmişse, siyaset hamiledir. Bariz örneklerinden biri, Kürtlerin Türklere kendi çözüm beklemek yerine Türklere kendi çözüm platformunu sunması, sen çözemiyorsan, al işte, ben çözüyorum demesidir.

Hükümet, sadece kendisine karşı eften püften parlamento içi aktif siyasi muhalefeti değil, toplumu tehdit etmeye başlamıştır. "Herkes yaptığının sonuçlarına katlanır" söylemine geçmiştir. Rejimin Kürt ayağı çökerse, diğer bütün desteklerinin de çökeceğini bildiği için, bugüne kadar hiç oynamak zorunda kalmadığı iktidar kartlarını kullanacağını duyurmaktadır. İnandırmakta zorlandığını korkutmaya sıra gelmiştir. Önemli olan bunun "dik-tatörlük" veya "faşizm" olmayacağını merak edip tartışmak değil, AKP'yi geldiği yere gönderecek bir siyasetin, elbirliği ile ve erkenden kotarılmasıdır.

Lozan tabusu ve tapusu

Türkiye'nin büyük bir "değişim" geçirmekte olduğu söylenip duruyor. "Değişim" halüsinasyonun sağdan, soldan ve ortasında değişik versiyonları oluştu. Sanki bu ülkede hiç değişim olmamış, altüstlükler yaşanmamış gibi. Değişim oluyor ve üstelik bir de buna AKP'nin öncülük ettiği söyleniyor. Sanki AKP gökten düşmüş, biz onun içinde, tabanında, tepesindekilerin cemaziy-ül evvelini hiç bilmiyormuşuz gibi. Ve bu öyle zorunlu, öyle kaçınılmaz ve öylesine evrensel bir değişim zorlamasıymış ki, bütün klasik ideolojiler ve siyasetler buna ayak uydurmak, uyduramazsa eğer kendi kendini yoketmek, yokolup gitmeyi göze almak zorunda imiş. Yok yav! Niye böyle imiş. Kim istemiş de böyle olmak zorunda imiş. AKP hangi akla hizmet böyle bir değişimin öncülüğünü üstlenmiş. Kim kimi kandırıyor. Türkiye'nin büyük bir değişim geçirmekte olduğuna, bunu söyleyenlerin de inanmadığı apaçık ortada değil mi? Sıradan bir demokrasi sorununu bile çözemeyen, hala en basit demokrasi sorunlarıyla, bunlar hayati sorunlarmış gibi uğraşıp duran ve işin içinden çıkamayan Türkiye mi değişmekte imiş. Ağzı dolusu "değişim" lafları o kadar etkili olmuş ki, hiç değişmeyecekmiş gibi duran CHP bile değişiyormuş. CHP değişiyorsa değişim ciddi demektir. Neresi ciddi bunun. İşte Kürt meselesi. Hadi çöz. Önü belli, arkası belli. Niçin mesele olduğunu, ancak ve sadece nasıl çözülebileceğini, Abdülhamit'in ramazan sohbetlerine ve M. Kemal'in Çankaya sofralarına kadar, her şeyi ezbere bilenler, çözsünler ya. CHP yuvarlanmış da Kemal Kılıçdaroğlu'nu bulmuş. Değişimi o simgeliyormuş. Vay değişimin haline. Rahmetli İsmet İnönü bile, Lozan'dan bu kadar iştahla söz etmeyi sevmezdi. Hele hele, eğer çok darda kalmamışsa, "Lozan bizim tapu senedimizdir" demekten korkardı. Hisseli tapu sahiplerinin ağzından çıkanı kulağının duyması gerekir. Bilindiği gibi Türkler Lozan tapu senedini "zilliyet" iddiasını ortaya koyarak ve kanıtlayarak almışlardı. Kendi zilliyetlerini Ermeni ve Rum

zilliyetinin üstüne çıkarmışlardı. Zilliyetten tapu senedi görece çürük senettir, Yeni CHP'nin yeni başkanı Kılıçdaroğlu bunu üstüne üstlük hissedarlara, yani "hissedar" oldukları cumhuriyetin kütüğüne yazılmış olan Kürtlere söyledi. Bu daha vahim. Ya Kürtler kalkıp bu tapu senedinin "ifraz"ını isterlerse! Bizce Kılıçdaroğlu Kürt meselesini en doğru yerinden, bu meseleyi üreten tarihi halkasından yakalamıştır. O halde sorunu çözecektir! Türkiye bir bütün olarak zaten çözüme hazır olduğunu, en basit

demokratik ve insani sorunlarda, örneğin ana dil konusunda bile, "bölünmeyi" konuşmaktadır. Türkiye'nin değiştiğine, AKP eliyle yeniden kurulmakta olduğuna kendini inandırmış, kendilerine saygılı olup olmadıkları kuşkulu hale gelmiş tanıdık arkadaşlara da soralım. Büyük davalardan, dünyayı, hatta sadece Türkiye'yi değiştirmekten vazgeçtik. İstemezük! Değişim misyonerinizi Tayyip Erdoğan şu basit sorunu, Kürt sorununu çözsün. Var mısınız bu basit demokrasi meselesinde AKP hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi poker masasına koymaya. Biz varız. Çözemez, çözmek istemez, çünkü misyonu, "çakıl taşı vermeyiz" misyonudur. Kürtçeye nasıl köpürdü, gördünüz mü? Ve sizin karakteriniz de kuşku altına girmektedir. Siz değil miydiniz Kemalizme karşıtlığınızı gösterme fırsatı veriyor diye yerli yersiz Kürtlerin sırtını sıvazlayan. Kürtler "demokratik özerklik" istediler diye tırtınız. "Zamanı mıydı?", demeye başladınız. Gözleriniz yuvalarından fırladı. "Bu kadarı da olur mu?" diye sordunuz. Nedir ki "demokratik özerklik"... En dar, en despot burjuva cumhuriyetin bile bir kenarına sıkıştırılabilecek kadar sıradan böyle bir talebe gözünüzü fal taşı gibi açmaya utanmıyor musunuz? Tektaş Agaoglu, on yıl önce, siz türüdi liberaller ve II. cumhuriyet savunucuları ve bilumum varyasyonlarınız için; "asıl kemalistler bunlardır" diye yazmıştı. Haklıymış. İşte Kürt meselesi, Tayyip çözsün ya!

CHP: Boş ümitler

B eklenmedik bir olay sonucu geçen yıl 22 Mayıs'ta Genel Başkan seçilen Kemal Kılıçdaroğlu 18 Aralık

Kurultayı'nda oluşturduğu Parti Meclisi ve özellikle onun içinden seçtiği MYK ile şimdi kendi kadrosu denilen bir ekiple altı ay sonraki Genel Seçimlere gidecek. CHP yönetiminin Deniz Baykal, Önder Sav ve bir kısım kazma Kemalistlerden kurtulmuş olması olumludur, ama bu olumluluk ne CHP'yi iyi-kötü bir sosyal demokrat çizgiye çekmeye yeter, ne de 2011 Haziran'ında umduğunu bulmaya.

CHP'lilerin yüzde kaçını önümüzdeki seçimlerde partilerinin iktidara geleceğine inanıyorlar bilemeyiz, fakat sandıktan birinci parti olarak çıkacaklarına bile inanların çok olduğunu sanmıyoruz. Her ne kadar politika yapanların seçim tahminlerinde kendi kendilerini aldattıkları çok görülmüşse de şimdiki yürüyüşe "iktidara yürüyüş" demek realiteler yerine temennileri geçirmek olur. Siyasette bu kadar önemli bir değişimin ortada hiç bir göstergesi yoktur. CHP toplumda herhangi bir coşku hatta halkta eskisinden farklı bir ilgi yaratmış değildir. Kendisinin yüzde 25 civarında blok oyu vardır. Seçimlerden birinci parti çıkabilmesi için Genel Başkanın son Kurultay'da seçim manifestosu gibi madde madde okuduğu vaatlerle toplum kulak asmaz. CHP'nin "Yeni CHP" olabilmesi için kendisini ve politikalarını tepeden tırnağa yenilemesi gerekir. Oysa çok değil, bundan 20 yıl önce Kürt seçmenin oylarında birinci parti olan SHP'nin bugünkü hali olan CHP'nin yeni genel başkanının Kürt kelimesini ağzına alamaması partisinin nasıl bir zeminde ve hangi dengelerde olduğunu göstermektedir.

AKP'li medya CHP'nin değişmesi için "müt-edeyyin" dedikleri dindar seçmene ulaşması gerektiğini söylüyorlar. Bu bir aldatmacadır. Seçmeni kazanmanın yolu dinciliğe şirin gözükme değildir. Ecevit CHP'si Ekim 1973'te 1. Parti olarak çıkarken dini bütün Adalet Partisi'ni yenerek şaşkına çevirirken sağladığı başarı demokrasiyi savunması ve AP'nin işbirliği yaptığı 12 Mart askeri rejimine doğrudan karşı çıkması olmuştur. (Ecevit 12 Mart 1971 Muhtırasıyla uzlaşan Genel Başkan İsmet İnönü'yü protesto ederek Genel Sekreterlikten istifa etmişken, başbakan Demirel şapkasını alarak hükümetten gitmiş, parti başkanı olarak C. Başkanı Cevdet Sunay üzerinden generallere etki kurmuştu.

Ecevit bu tutumuyla Mayıs 1972 Kurultayı'nda tarihi İsmet İnönü'yü yenmişti. Birinci parti çıkmasının esas nedeni buydu.

Türban yasağının kalkmasına "Evet" demesi de CHP'yi alternatif yapmanın anahtarı değildir.

AKP basının "elit aydınlarla müt-edeyyin halk kitlesi arasındaki çelişki" diyerek dini referans ögesi olarak göstermelerini bir yana koyunuz. Sorun CHP'nin ekonomik, sosyal ve demokratik programlara ve politikalara sahip olamaması, AKP'nin tuzağına düşerek CHP-AKP karşıtlığını laiklik meselesine onu da

türban konusuna indirgemesidir.

Yukarıda Ecevit'ten bahsettik, bu toplum Ecevit'i bir gün bile Cuma namazında görmediği halde ona yüzde 42'ye kadar oy vermiştir. "Toprak işleyen su kullananın" demesi, onun Cuma namazı kılmamasından daha önemli olmuştur. Askeri rejime karşı çıkması onu popüler kılmıştır.

Veya Kılıçdaroğlu yolsuzluk dosyalarıyla AKP'nin karşısına dikildiği için 2009 yerel seçimlerinde CHP'nin İstanbul'daki oyunu yüzde 10 arttırabilmiştir, namaz kılarak değil. O zamanki İstanbul İl Bşk. Gürsel Tekin'in çarşafalı kadına madalya takması sayesinde değil.

a) CHP'nin halk yığınlarının sosyal istemlerini etkili ve inandırıcı şekilde dile getirmesi ve somut ekonomik öngörülerle, inandırıcı çözümlerle toplumun önüne çıkması ve bir dizi projeyi halkın önüne koyması gerekmektedir.

b) İnsan hak ve özgürlüklerini kararlı ve tutarlı bir şekilde savunması ve talepleri siyasal, yığınsal hareketlere dönüştürmek için aktif davranması elzemdir.

Demokrasi genel laflarla olmaz. O kadarını bütün partiler yapıyor. AKP'nin demokrasi zihniyetinin karşısına çağdaş demokrasi kavramıyla çıkmak ve onu yığınlara mal etmek için köklü adımlar atmak ve yoğun siyasi, sosyal uğraş göstermek lazımdır.

AKP için demokrasi genel oydan ibarettir. TBMM çoğunluğu demektir. O kadarını 1945'te kurulan Demokrat Parti de söylemekteydi. Erdoğan'ın dilindeki "ileri demokrasi" lafı "bana oy verin, sizin için en doğrusunu ben yaparım" demektir. Oysa demokrasi sadece çoğunluğun temsili demokrasisi değildir, çoğunluk olmayanların da hak ve özgürlüklerinin savunulması ve geliştirilmesi demektir.

Tayyip Erdoğan'ın "açılım" adı altında yaptığı Kürt, Alevi, Roman toplantıları ve çıkışları birer gösteriden ibarettir. CHP ise değil Kürt sorununa çözüm önermek, Kürt kelimesini bile ağzına alamamaktadır.

Demokrasi katılımcılık demektir. Değişik toplum kesimlerinin kendi kitle örgütleriyle yönetimin politikalarında, uygulamalarında aldığı kararlarda söz ve karar sahibi olması demektir.

Demokrasi bütün toplum kesimlerinin mesleki ve temsili örgütlenmelerini geliştirmek demektir.

Demokrasiyi isteyen bir parti bu örgütlenmelerde aktif olmak ve örgütlenmenin önündeki kısıtlamalara karşı mücadele etmek zorundadır.

Bu tutum aynı zamanda ademi-merkeziyetçiliği demokrasinin bir parçası görmek demektir.

Günümüzün teknolojik imkânlarının kullanılmasıyla doğrudan demokrasiye hizmet edecek yöntemlerin geliştirilmesi, bu sayede elde edilecek toplumsal kamuoyu verilerinin değerlendirilmesi demokrasi kapsamına girmektedir.

Kadın hakları konusunda CHP'nin diğer partilerden farkı yoktur. Kadın – erkek eşitliği konusunda Türkiye dünyada 126. sırada ise bu yüz karasında elbette CHP'nin de payı büyüktür. "Modern Cumhuriyeti biz kurduk" ya da "Partimizin kurucusu Ulu Önder kadınlarımıza seçme seçilme hakkı tanıdı" diyerek övünmekle kadın hakları savunulmuş olmaz.

CHP kendi kitlesindeki kadınları kadın hareketinde aktif kılmak için herhangi bir çaba göstermemektedir. Örneğin 2007'deki Cumhuriyet Mitinglerine askeri vesayet için katılan kadın kitlelerinin onda biri bile demokratik kadın eylemlerine katılacak sosyal bilinçte değildir.

İster Kürt nüfusun yoğun olduğu illerde, ister İstanbul'da yapılan kadın etkinliklerine BDP'li kadınlar binlerce kişi olarak katılırken, yüzde 25 oyluk CHP'nin kadın kitlesi İstanbul, Ankara, İzmir'deki kadın hareketinde yoktur.

Çevrenin korunması, doğal ortama sahip çıkılması mücadelesinde tek tek CHP'li kadınlar yerel olarak aktif olsalar bile bu onların kişisel tutumudur, partinin bu konuda çabası yoktur. Onun için varsa yoksa laiklik ve başörtüsü önemlidir.

AKP'nin en belirgin özelliği dindarlık değildir, ultra-liberalizmdir. Sanıldığıının aksine, temel referansı İslam değildir, paradır. "Paranın dini, imanı, milliyeti olmaz" diyen Erdoğan'ın kendisidir. AKP devlet imkânlarıyla zenginler yaratmaktadır. Yerel CHP örgütlerinin bunların hepsinden haberi vardır, ama parti atalet içinde hırsızlığa, kayırmacılığa karşı

aktif değildir.

CHP'nin AKP liberalizmine, haraç mezat her şeyi satmasına (sıra ormanlara gelmiştir) karşı hiçbir programı ve projesi yoktur.

CHP'nin sosyal programları nedir?

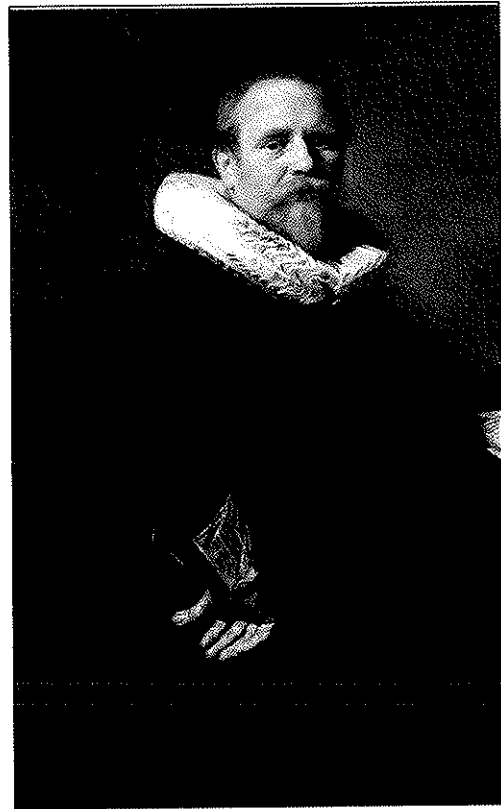
Ona oy verenler Kemalizmine vermektedirler. Oysa Kemalizm karın doyurmaz. Kemalizmin içinde karın doyuracak ideolojik öğeler yoktur. Altı Ok'taki "Halkçılık" ilkesi partinin adındaki "Halk" kelimesi kadar kof bir laftır.

Ve nihayet, gerek toplumsal gelişme için gerek sosyal yatırımlar için kaynak nerededir? "Benim adım Kemal, ben

parayı bulurum" lafını kimse ciddiye almaz. Bunu topluma göstermek gerekmektedir. Nesnel olarak bakıldığında bu kaynak savunma bütçesinin kısılmasından sağlanacak fonlardadır.

Ama partisiyle ve kitlesiyle en azından on yıldır askerin ve onun otoritesinin sözcülüğünü yapan bir parti bunu asla yapmayacaktır.

Bu nedenlerden dolayı Kılıçdaroğlu'nun sevimli imgesi onu ve partisini Türkiye'nin kaderini etkileyecek bir profil kılamayacağı gibi, bu toplumsal yapıdaki CHP'nin AKP'ye alternatif oluşturmamasını da beklemek doğru değildir.

Bir Adam Portresi (1630)

Kusturica

NATO'nun fedai takımını üzerine saldırdılar... Bize sorulsa Alaman fesadına kızıp oruç bozmanın ne olduğunu anlatırdık kendisine.

Kaldı ki, altı yıl boyunca NATO (ABD, İngiltere, İtalya, vb...) işgal güçlerinin Irak'ta işlediği insanlık dışı suçları, zamanını sektirmeden bir bir sayan ve lânetleyen de bizdik. Bugün Kusturica'nın paçasına dalarlar neredeydiler o zaman

Her gün beş vakit İncirlik'ten kalkan ABD bombardıman uçakları üzerine ne dediler? Bugün Wikileaks internet sitesinden ortaya saçılan akıl almaz rezaletler üzerine inşa edilip sürdürülen "stratejik ortaklık"lardan alınan hızla Suriye sokaklarında itibar kazanmak için giriştikleri manevralara yakışan sıfat hiç akıllarından geçiyor mu?

Geçmez... O gün öyle, bugün böyledir onlar için. Meslekleri ve mezhepleri ile pek münasip!

Zorunlu din dersi

"Niçin karşısınız zorunlu din dersine?" diye çıkışıyordu birilerine geçenlerde bir gün başımızdaki hükümetin bu işlere bakan bir bakanı. (Basından: 10 Ekim 2010.)

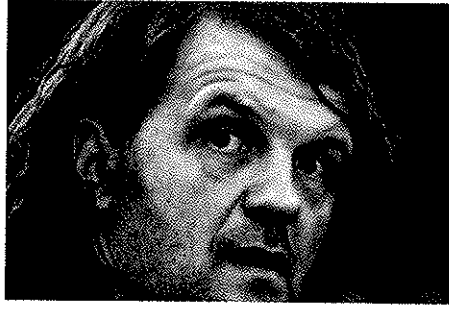
Soru bize sorulmamıştı ama, biz karşıyız, çünkü 1) zorunlu; çünkü, 2) din dersi!

Zorunlu din dersi 12 Eylül Cunta rejiminin iki yıl sonra sözde çekip giderken ardında bıraktığı teressübatıdır. Sünnî Müslüman ahalisi suçlarına ortak kılmak için getirilmişti.

O bakan beye ne, milletin çocuklarının namaz kılmayı, ya da ne zaman, nerede, ne duası edileceğini doğru öğrenip öğrenmemesinden? Herkes, eğer umuruysa, kendisi üstlenir (parasal maliyetini de yüklenerek) çocuğunun dinin icaplarını öğrenmesini. Laik devletin ne üstüne vazife?

Sünnî ya da Alevî ya da bilmem ne inancına göre nasıl ibadet edileceğini devlet eliyle öğrenen insanın inanç ve vicdan özgürlüğü mü olurmuş? Olmaz, tabii de... bunca yıldır (tam iki nesil boyu) nasıl tahammül edildi buna, niçin kıyamet koparılmadı?

Başta musallat her musibete tahammülü "erdem" sayan bir toplum ve insanları her belâya lâyıktır!

Çifte kumrular

Anayasa referandumunda, "Yetmez ama..." diyen ve niye öyle yaptınız diyenlere pabuç kadar dil uzatıp Marksizm/Komünizm dersi vermeye kalkan iki nâbekâr...

Biri "devrimci" bir partinin başı (D. Tarkan). "Türkiye solu koyun gibidir," dediği söylendi. Kendisi demedim demedi. Bizim de itiraz edecek hâlimiz yok ya, doğruya

yakındı dediği. Türkiye solu adına kendi dediklerinden ve yaptıklarından belli değil mi?

Öbürü (Birikim'ci Ö. Laçiner) daha somut bir laf etmiş: "Sosyalist sol ile diyalog kapılarını kapatıyoruz!"

Sosyalist sol sizi çoktan yazacağı yere yazmış, o defteri kapatmıştı. Sizin Ak Parti'niz var: Camiden gelenler partisi...

Buyrun ordan açın!

Vikiliks

TBMM Başkanı, Erbakan'ın eski parlak öğrencilerinden Bay Şahin, "Bu işler Amerika izin vermeden olmaz!" dedi.

Tabii, olmaz!

Amerika izin vermeden hiç bir şey olmaz.

Eksen de yerinden oynamaz, Simon Peres'e Van Minüt çekilip İsrail'le aralar bozulamaz, Şam sokakları Tayyip Erdoğan posterleriyle donatılmaz, BM Güvenlik Konseyi'nde ABD'ye karşı oy da kullanılmaz, Ahmet Davutoğlu kardeşimiz komşularla sıfır sorun ve Yeni Osmanlılık rüyaları göremez...

Değil mi..?

Tüy

Tüy dikmek derler ya hani... İşte bu! Oğün Samast adındaki kaatil 17 yaşında o cinayeti işleyip ortadan kaybolsaydı ve on yıl sonra tıptış tıptış gelip yargılanmak isteseydi, 27 yaşındaki koca herifi ne diye nerde yargılayacaklardı?

Üstelik, "çocuktur" diye gizli duruşmalarda...?

Bu işte nasıl bir abukluk olduğu burdan da belli. Kasıtlı, hiç kuşkusuz. Nerdeyse dört yıldır bi türlü çözülmeyen ve de çözülmesini engellemekte polisin, yargının, siyasetin her türlüşünün, doğrudan hükümetin göz göre göre iş ve elbirliği yaptığı bir devlet cinayetinin mütemmim cüzü bir abukluk.

Devlet, bu. Devletliğini böyle abukluklarla herkesin gözünün içine sokuyor. Hükümet de böyle bir devletin sorumluluğunu yüklenmekle neyin nesi olduğunu herkese göstermekten çekinmiyor.

"Ben polisimi ezdirmem!"

Onun polisiymiş!

Sanırsınız ki, polis belki küser diye gönlünü hoş tutmak için öyle konuştu. Hiç de değil: polise görevini bildirdi. Evet, arslanlarım, yapınca işte öyle yapacaksınız, öyle yapmaya devam! dedi.

Herkese o arada göz dağı verdi.

Polis aşırı güç kullandı denilmekle, zaten polis yetkisini sorumsuzca aştı deniliyordu.

Hangi polis? "Polis" mi, polisler mi?

Polis aşırı güç kullandı demek, bir yerde esas sorumluluğu polislere yıkmak, onlara ne yapacaklarını ve nasıl yapacaklarını öğretip her Allahın günü yeniden hatırlattıktan sonra, "Haydi, göreve!" diyenleri kayırmaktır.

Söylenecek tek şey vardır: İçişleri Bakanı istifa! Başbakan, İçişleri Bakanı'nın işini iyi gördüğünü, âdeta ödüllendirilmesi gerektiğini söylüyordu.

Bir gün gelir, o da olabilir...

Vallâ, siz bilirsiniz!

Kimmiş Kemalist?

Bu ülkede "iç dinamik" çok zayıfmış, âdeta yok gibiymiş. Mehmet Altan konuşuyor. O yüzden "AB ya da yeryüzü (hangi yeryüzünü kastediyorsa) standartlarını getirip şıppadanak uygulamak" gerekiyormuş.

Şimdi bu, ülkeye ve dünyaya bal gibi Kemalist bir bakış değil mi? Yoksa, ne?

M. Altan özel girişimci piyasa ekonomisinin alternatifini olmadığına inananlardan değil mi? Bu inancını önüne çıkan her fırsatta cansiperane savunmuyor mu? TV ekranlarında rastgele vaazlar çekmek, yandaş medyada yan gelip makaleler döktürmek kolay. Bu ülkede yeryüzü standartlarına uyum sağlama yönünde özel girişimci piyasa ekonomisinin dünyaya açılması ne demektir, nasıl oldu, kimler için oldu? Eylül günlerinde ve sonraki yıllarda, uzun zaman, Kenan Evren'ler, T. Özal'lar filan ne yaptılar? Onların yaptıklarından kim ne kazandı, kimin ağzına iki parmak bile bal çalınmadı? Kimlere ne için ne gibi bir hayat biçtiler? Yarım milyona yakın insan ne için hapislerden geçti, yüzlerce insan işkencelerde can verdi? Elli kişi ne için darağaçlarında öldürüldü?

Yeryüzü standartlarıymış!

Ağzından çıkanı, kaleminden döküleni, kulağın işitsin, gözün görsün! Bak o zaman yeryüzü standartlarını yakalamak neymiş, nasıl oluyormuş görürsün. Yeryüzü dediğinin ne biçim bir yeryüzü olduğu da belki o zaman kafana dank eder.

Yumurta Şenliği!

Yakasına paçasına bulaşan yumurta vıcığından çok, orda dilediği gibi konuşmadığına, sözünün daha baştan kesildiğine kızdı Kuzu... Panellerde hep en çok konuşan odur, herkesin sözünü keser, her lâfa maydanoz olur.

Bu kere olsun, sökmedi. Çetin baraja çattı. (Şükretsin ki, yumurtalar -olması gerektiği gibi- çürük değildi. Kimyası bozulunca kafasının içinde fikir diye taşıdığı kin ve nefret nasıl taşı, gördünüz.)

Tayyip Bey'in "yeni özgürlükçü" anayasasını nasıl birine sipariş ettiğini de görün!

HES/İkizdere

"Hükümet, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun doğal alanlar için SİT kararı verme yetkisini geri alıyor. Daha önce verilmiş SİT kararları da yeniden incelenip elenecek." (Hürriyet, 28 Ekim 2010.)

Enerji Bakanı, n'olmuş öyle yapmışsak, "çevre de, yeşil de, su da, enerji de bizim!" dedi, iyi mi?

Başbakan son yerel seçimler öncesinde Diyarbakır'da yapmak istediğine benzer bir şeyi şimdi Doğu Karadeniz'de yapmaya kararlı. O zaman da pek bir kararlıydı, Diyarbakır'ı mutlaka istiyorum diyordu, ama... havayı aldı!

Karadenizliler de Kürtler gibi görsünler işlerini, korusunlar, kaptırmassınlar derelerini.

Başbakanlar makûl ve anlayışlı davranmak için başbakan olmazlar. Onların işi başkadır.

Yöre çıkarına karşı bölge, bölge çıkarına karşı ülke, ülke çıkarına karşı küresel çıkarları kollarlar. Şimdi burdaki de bunun için sözüm ona parti kurup seçime girmiş, müzmin mağdur pozlarında oyları toplamış, işini görüyor.

Köylü -halden anlayan kentliyle- elele verip, başının çaresine bakacak: Çıkarına sahip çıkacak. Yok başka çaresi.

Yoksa... yoksa dereler gitti gider.

Sorun kimin neyi, niçün yanlış yaptığını saptayıp sorumluların kafasına kakmak değildir. Sorun, bi derdiniz varsa ona bilfiil çare bulmak, yaratmaktır.

İş başa düşmüştür.

Yine Hrant Dink

Dâvanın bir "muamma"ya dönüşmesi, cinayette hiç bir muamma bulunmadığının bizatihi ispatı.

Ne muamması!

Her şey gün gibi ortada. Tetikçi belli. Şerikleri belli. Azmettiriciler de belli: Hepsi devlet memuru, çeşitli kademelerde polis ve emniyetçi. Hepsi daha üst makamların ve onların üstündeki siyasi mevki sahiplerinin emir kulu. Ve her biri doğrudan devlet eliyle korunuyor, kollanıyor. Cinayetin üstü fütursuzca örtülüyor.

Devlet bilfiil hükümdür. Hükümet devlette olan ve olmayan herşeyden sorumludur.

Helâli hoş olsun

Önceki sayımızda,

"Profesyonel askerlik mi..?

Özel güvenlik şirketi mi..?

Taşeron ordu mu..?" demiştik.

Ne olduğu anlaşıldı. AKP'nin Savunma Bakanı açıkladı: 12 yıl süreli sözleşmeli askerlik!

"Tezkere bırakma"nın yeni bir türü yani... işsizlik sorununun çözümüne bir katkısı olamaz mı?

Pekala olur!

Şöyle yada böyle AKP'ye bağlı nur topu gibi yeni bir ordumuz da olmuş olur böylece...

50.000 mevcutlu!

Çocuklar kimin?

Abdullah Gül'ün türbanlı eşi Hayrünnisa hanımefendi, ilköğretime türbanla girilmesine karşı çıktı ve suç olduğundan bahisle, "Çocuklar kullanılmasın," diyerek "çocuk kimindir?" tartışmasını tetikledi.

"Türkiye'de çocuk kimindir?" diye sorun, "Kendinin," diyen çıkmaz, yetmiş milyon adet tek yanıt alırsınız: Ailenin!

Çocuk aileninse, aile kendi çocuğunu ilkokula veya liseye türbanlı göndermekte niçin özgür olmasın ki? İsim vermekle ailenin, kimlik vermekle devletin, "Benim" dediği çocuk ne zaman ve nasıl kendine ait olacak ve özgürleşecek? Özgürlük sorunu çocukta

çözülmedikçe hiç bir yerde çözülemez.

Aile kurumuyla hesaplaşmayı akıllarından bile geçirmeyen yavan "özgürlükçüler" bunu bilmezler mi? Aile çocuğunu ilkokula türbanlı mı sokmak istiyor?

Madem çocuk "onun", sokar, kime ne?

Deve

Polis bir işret mahalline baskın yapıyor, sonra polislerden biri bir kadıncağızı kapıp ormanlık bir yere götürüyor, orda ırzına geçiyor... Önce tutuklanıyor, bir süre sonra serbest kalıyor.

İrzına geçilen kadının, ruhsal travma yaşamış mı, yaşamamış mı diye Adli Tıbbı sevki gerekiyor-muş. Adli Tıp bir yıl sonraya gün verince ırz düşmanı zorbanın, "haksızlığa uğramasın, adalete zeval gelmesin" diye (kimbilir, olur a, belki de iş başında polis sayısı eksilmesin diyor!) tez elden tahliye edilmesini Türk milleti adına hüküm veren yüce yargıçlar karara bağlamışlar...

Daha bir şey demeye gerek var mı?

Böyle bir ülkede, geçmişimiz ve geleceğimiz, her şeyimiz, böyle polislere ve böyle yargıçlara emanet yaşayıp gidiyoruz işte.

Damardan militarizm

C. Başkanının her resepsiyon davetine icabet etmek bir yuttaşlık görevi mi? Değil.

Yüksek komutanların en son Çankaya resepsiyonuna katılmamalarında ne vardı?

C. Başkanının eşine ima yolcu saygısızlık.

Ayıp ama, "emre itaatsizlik" ne demek oluyor?

"Başkomutanın emrine itaatsizliktir" dedi.

A-Ke-Pe'nin önde gelen resmî sözcülerinden biri, gerine gerine.

Militarist kafanın bundan alâsı mı olur?

Fal

Bizdeki yalakalar, "Dünya değişiyor, Amerika değişti bile. Obama'yı o değişen Amerika başa geçirdi. Obama bütün dünyada değişime direnenleri uyardı. Hizaya gelmeyenlerin başı belâya girecek!" diye, taraflısı tarafsız hop oturup hop kalktıları.

Dangalaklık ne de olsa bedavaydı!

Gazetelerinde, dergilerinde, TV ekranlarında döktürdükleri lâfların daha yankısı dinmeden, ilk başı belâya giren Obama kendisi oldu!

Son seçimde, değişti denilen Amerika'nın sağından okkalı bir tokat yedi.

Şimdi yalnız onun değil, şu kimilerinin hayal-hânelerine sığmayan Kutuplar Efendisi Amerika'nın geleceği büsbütün karanlık.

Her zaman olduğu gibi bu defa da bir ayağı Irak batağında debelenirken, öbür ayağını Afganistan çirkefinden nasıl kurtaracağını bilemiyor.

Amerika'ya bakıp Türkiye'ye fal açanlar kartları şaşırmışlardı.

Alevi Diyaneti mi isteniyor?

Diyanet İşleri Başkanlığı... -yani Devlet- Alevilerin hak taleplerine hak verip gereğini yapsa ne olur? Yapmasa ne olur?

Kimi Alevilerin -Alevilik içinde belli bir azınlık ama kafa karıştırıyor- Diyanet İşleri'nin Aleviliği de muhatap almasıyla Alevi inanç ve ibadet özgürlüğünün devlet teminatına bağlanmasını istemekte ısrarcı oldukları anlaşılıyor.

Bunda bir gariplik, hem de basbayağı acıması bir gariplik yok mu? Alevi inanç ve ibadet özgürlüğünün teminatı Alevilerin kendileri, kendi usul ve gelenekleri, kendi Alevi bilinçleri değil midir?

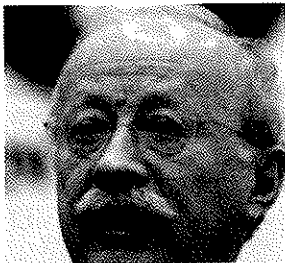
Resmiyete binmiş, devlete emanet edilmiş vicdan ve inanç özgürlüğü mü olurmuş! Allahtan, bu tavrın ve böylesi gayretlerin Aleviliğe doğrudan ihanet olduğunu düşünen milyonlarla sayılan Alevi de var!

Yalnız Alevi yuttaşlar için değil, hepimiz için geçerli şu gerçek ne kadar vurgulansa azdır: Kayıt altına alınan her hak ya da özgürlük, hak ve özgürlük olmaktan çıkmaya başlamıştır...

Bu da olur, mirim...

Oktay Ekşi yazısını verdikten saatler sonra, adeta arkadan dolanıp kimselere çaktırmadan satır arasına en olmayacak bir lâfı sıkıştırmış, öyle mi?... Kendisi bu kadar mesleğinin müptedisi bir basın emektarı mıdır..?

İşin içinde hiç mi bir bit yeniği yok dersiniz?

O. Ekşi bir anlık "gaflet"inin değil, onca yıl emek verdiği, hayrını, nimetini gördüğü gazetesine (ve de patronuna) bilerek ve isteyerek son bir hizmet narına yanmış olmasın..?

Lozan

Kürd'ün kendi dilinde kelâm hakkı varsa, mahkeme önünde kendini kendi dilinde müdafaa hakkı niye yokmuş? Var olduğunun kanıtlanması için illâ Lozan'dan icazet mi gerekiyor?

Lozan'da Müslüman Kürtlerin hâli ve geleceği Müslüman Türkler'e emanet edilirken, "azınlık hakları" kapsamında Kürt hakları diye bir şeye yer verilmemişti, çünkü Kürtler (rivayet o idi ki) Kürt değil, Türktüler! Dolayısıyla bugün Kürtlerin ana dilde savunma hakkı Lozan'dan kaynaklanan bir hak değil.

Ne peki?

Yıllardır canını dişine takıp geçmişine ve hâline, geleceğine sahip çıkan bir halkın çocuklarının kazanılmış en doğal hakkı!

Lozan'dan bu yana Kürtçe kelâmın durup durupta şu sıralar neden böylesine boy atıyor olmasına bakın siz asıl...

"Halkın Sesi"ymiş?

Saadet Partisi'nden Erbakan tekmesiyle kovulan Numan Kurtulmuş "Halkın Sesi" partisini kurdu. Partinin kuruluşuna, Mehmet Bekaroğlu gibi, İslamî hareketin özü-sözü bir, saygın üç beş isminin ve Zeki Kılıçaslan gibi bir kaç Marksist sosyalistin katılması kafaları karıştırdı. Acaba emekçinin yanında saf tutacak bir İslamî parti mi doğuyor? diye, bazılarında merak uyandı.

"Müslüman sol" diye suyuna tirit bulanık bir tartışma daha önce açılmış, Ertuğrul Günay gibi, hiç bir siyasetçinin yerinde olmak istemeyeceği çirkin bir figür yaratıp kapanmıştı.

Numan Bey, halkın sesi pek işitilmediği için, AKP'nin doyuramadığı "Anadolu kaplanı" bezirgan taifenin, "Ben de isterim!" çığlıklarına "halkın sesi" demektedir.

Halkın sesi bir çıksın hele, gününüzü görürsünüz!

Mizah

O yumurtaları atmayın, yiyin de, beyniniz gelişsin! -Kuzu.

Madem o kadar yumurtanız var, niye omlet yapmıyorsunuz? -Erdoğan.

"Siz yumurta getirin, ben sucuk getireyim: sucuklu yumurta yiyelim!" -Bağış.

AKP mahfillerinde mizah anlayışı bu! Ötesine siz karar verin...

Referandum 2011

Yalçın Yusifoğlu

Referandum gününün iki galibi, bir kazananı vardır. Galiplerden birisi BDP, diğeri Tayyip Erdoğan'dır. Kazanan ise sadece birincisidir. Bir başka ifadeyle, birincisi hem galip gelendir, hem kazanandır, ikincisi ise sadece galip gelen.

Aziz George'un Sivil Muhafız Birliği subaylarının ziyafeti (1616)

12 Eylül 2010 Referandumu, oy kaybetmekte olan Tayyip Erdoğan'ın 2011 genel seçimlerini garantiye almak için uyguladığı bir mi-zansendi, çünkü Referandumu kazanacağından emindi ve böyle bir sonuç bir olasılık olmaktan ötede bir kesinlik gibiydi. Yapılan Referandum olmadı, plebisit oldu. Anayasa değişiklikleri değil, Tayyip Erdoğan'ın şahsı oylandı. "Evet" diyenlerin de, "Hayır" diyenlerin de büyük çoğunluğunun Anayasa değişikliği umurlarında değildi, paketin içeriğinden bile habersizdiler.

"Evet" kitlesinin büyük çoğunluğu Erdoğan'ın siyasi geleceğine "Evet" dediklerinin bilincindeydiler. Referandumu izleyen günlerde Erdoğan'ın sanki ortaya yeni çıkmış bir politik figürmüş gibi, medyada şişirildiği, methiyecilerin arttığı, bir kısım muhaliflerin sus-

tuğu, sanki yeni keşfedilmiş bir siyasi lidermiş gibi Medya programlarına sosyoloji ve psikoloji uzmanlarının davet edilerek Erdoğan'ın karizması üzerine analizlerin, yorumların yaptırıldığı görüldü.

Habur'dan sonra AKP'nin oyları yüzde 32'ye kadar (bazı anketlerde yüzde 29'a) kadar düşmüştü. Referandumdaki amaç hasıl oldu ve son yapılan kapsamlı bir kamuoyu yoklaması Erdoğan'ın oyları geri aldığını, oranın yüzde 46.9'a yükseldiğini gösterdi (*Haber Türk*, 16. 10. 2010).

Bu nedenle 12 Eylül 2010 Referandumuna "Referandum 2011" demek daha doğru olacak. Ayrıca bu oylamanın sonuçları sadece AKP'ye 2011 genel seçimini sağlamakla kalmamış, Erdoğan'a müteakip C. Başkanlığı seçimini de garantilemiştir.

Parlamentodaki çoğunluğunu arttırmak için -12

Eylül faşizminin koyduğu- seçim barajını asla düşürmeyecek olan ve bunu da açık açık söyleyen, baraj altında kalan oyların çoğunu cebine atan AKP'yi demokrat görmek isteyenler Erdoğan'a karşı çıkan solu 12 Eylül'cü ilan ededursunlar, Referandumun esas amacının önümüzdeki genel ve yerel seçimlere ve C. Başkanlığı seçimine kaldıraç olduğunu bakalım ne zaman kabul edecekler?

REFERANDUMDA NE OLDU?

Referandum gününün iki galibi, bir kazananı vardır. Galiplerden birisi BDP, diğeri Tayyip Erdoğan'dır. Kazanan ise sadece birincisidir. Bir başka ifadeyle, birincisi hem galip gelendir, hem kazandır, ikincisi ise sadece galip gelen.

Bu referandumda "galip gelmek" ile "kazanmak" aynı kavramlar değil. Galip gelmeyi münferit bir yarış olarak kısa vadeli bir olay, kazanmayı ise uzun erimli bir "erek" alırsak, Referandum düzleminde Barış ve Demokrasi Partisi'nin temsil ettiği siyasal ve toplumsal güçler, hem kendi coğrafyalarında galebe çalmışlardır, hem de nihai amaç doğrultusunda kazançlı çıkmışlardır. Tayyip Erdoğan ise referandumda CHP ve MHP'ye galebe çalmıştır, ama bu galibiyet ona sadece 2011 Genel seçimlerinde ve sonraki C. Başkanlığı seçiminde yarayacaktır. Kürt sorununda ise kazanamamıştır, kaybetmiştir.

Oysa Kürt sorunu bu ülkenin en önemli sorunudur. Ülkedeki tek ciddi sorun diyebileceğimiz kadar yamsaldır. Hükümet ile asker arasındaki yetki paylaşımının tarafları Kürt halkının siyasal ve kültürel özgürlüğüne karşı birleşmektedirler. Zira hepsi ceberut devletin güçleridir ve aralarındaki mesele tâlidir.

KCK operasyonu diyerek siyasetçileri kitle halinde tutuklarken ve yargılarken birliktedirler. Operasyonu yapan, sorguları yürütüp fezlekeleri tanzim eden ve o insanları adliye sevkeden Emniyet hükümetin emrindedir. Tutuklama kararı veren ve aylardır onları cezaevinde tutan Yargıdır. Yürütme ile Yargı el eleder.

Bize, Yargı'nın Yasama ve Yürütme üzerindeki vesaletini kastederek "jüristokrasi" gibi laflar edilsin. Konu Kürt siyaseti olunca hepsi bir ve tektirler. Veya Referandum öncesindeki eylemsizlik kararına aldırmayıp 9 HPG gerillasını öldürürken de beraber-

dirler. O operasyonu asker yapmıştır, ama hükümet politikasının gereği yapmıştır. Siyasi iktidar hem Referandum öncesinde geçici atarş kes talebinde bulunmuş, hem de saldırarak 9 kişiyi öldürmüştür.

ÖNCE TÜRK, SONRA LİBERAL

Saydığımız kesimler ve medyanın tamamı özerkliğin öngörülmesine karşı da yek vücutturlar. AKP muhibbi liberaller özerklik konusunu benimsemek şöyle dursun, özerkliği kuramsal olarak bile konuşmamaktadırlar. Tersine BDP'yi eleştirmekte, bu talebin gündeme getirilmesini zamansız bulmaktadırlar. Oysa sa-

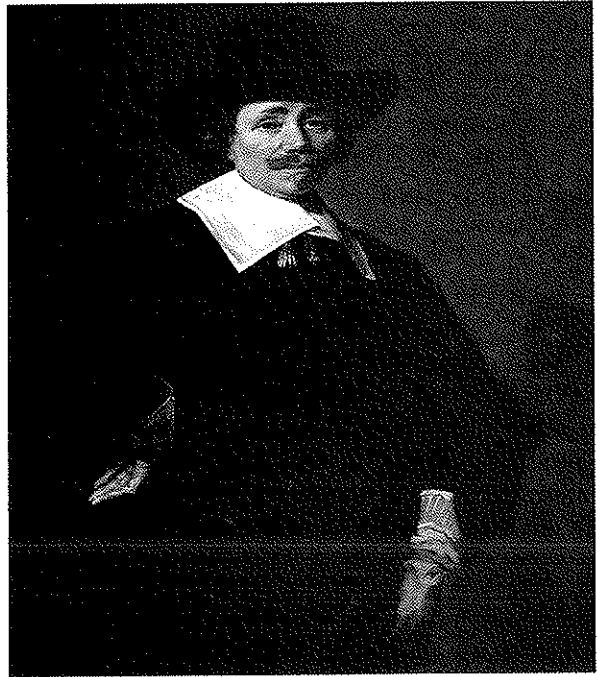
vaş 27 yıldır devam etmektedir, şimdi erkense, zamanı ne zaman gelecektir? Özerkliği görüşmek için bir çeyrek asır daha mı insanlar ölecektir?

Bu tür liberallerin esas vasıfları liberal olmak değil, önce Türk olmalarıdır. Kürt sorunu söz konusu olunca liberal demokrasinin evrensel vasıfları bilinçlerinde buharlaşmakta, geriye Türklük kalmaktadır. Dolayısıyla, esas olarak devletin çizgisi öne çıkmaktadır.

Merkezi otorite özerkliğe niçin karşı çıkıyor? Çünkü "önce kültürel haklar derler, sonra siyasi özerklik gelir, arkasından federasyon olur, neticede bağımsız devlet kurarlar" diye düşünüyor. Bunun

Aziz Adrian Sivil Muhafız Birliği'nin subay ve çavuşları (detay)

Ayakta Bir Adam Portresi (1643-45)

da adına bölücülük diyor. Komutanlar dahil çeşitli devlet politikacıları bu görüşleri açıkça dile getiriyorlar. Onlara karşı çıkan bazı medya mensupları ise “yok, yok, korkmayın devlet kurmazlar” diye savunma yapmaktadırlar. Şimdi ise özerklik konusunun tartışılması bile erken demekteler.

Oysa ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının (self-determination) uluslararası evrensel ilkeler arasına girmesinden bu yana 90 yıl geçti, Milletler Birliği (Osmanlıcası, Cemiyet-i Akvam) 1920’de 41 hükümlerle devletle kurulmuştu (Türkiye Cumhuriyeti 1932’de katıldı), şimdi BM’in üye sayısı 192. Buna rağmen, bırakınız o hakkı, birlikte yaşamının biçimlerinden olan özerkliğin veya federasyonun konuşulması bile Türkiye’de tabu olur, liberaller de bu tabuya riayet ederler. Çünkü perspektiflerini AKP’ye bağlamışlardır. Savaş ulusal ekonomiye büyük yük yüklediği halde, bir tekinin bile askeri bütçeye ve silah satın alımlarına karşı çıktığını gördünüz mü? Ekonomik gelişme ve sosyal taleplerin karşılanması için asıl kaynak buradadır diyen çıktı mı?

Tayyip Erdoğan amacına ulaşmış, Habur sonrasında kaybettiği oyları Referandumu düzenleyerek geri almış ve 2011 seçimlerini garantilemiştir.

Başbakan zafer kazanmış edasındadır. Referandum akşamında yaptığı konuşmada kendisine destek verenlere teşekkür etmiştir. Tabii ki öyle konuşacaktır. Referandumu gelecek genel ve yerel seçimler için de, sonraki C. Başkanlığı seçimi için de kaldıraç olarak kullanmıştır. Ama Kürt sorunu bütün yakıcılığıyla devam ettiği için oturduğu ve oturacağı koltuk iğneli koltuk olacaktır. Erdoğan Türkiye’nin galibidir, ama Kürdistan’ın kaybedenidir. Özgürlük hareketinin izlediği Boykot Politikası devletin her türlü gayretine ve Güney’in ısrarlı desteğine rağmen başarılı sonuç vermiştir ve Kuzey’in temsilcisinin Kuzey’in siyasi halk güçleri olduğunu ortaya koymuştur. Tekrar aklımıza getirelim: Referandum platformu AKP (T.C.) ile BDP (Kuzey halkı) arasındaki politik mücadeleden ibaret değildir, aynı zamanda BDP ve KDP arasında da bir politik mücadele söz konusudur. [Yanlış anlaşılmasın, bu KDP Kuzey’in Katılımcı Demokrasi Partisi değildir, Güney’in Kürdistan Demokrat Partisi’dir.]

Yani Erdoğan en yüksek “Evet” yüzdelerini Kürtlerden aldım demesin, zira orada söz konu olan oyla-

maya katılıp katılmamaktı, Evet/Hayır değildi. Ayrıca, “Evet” oylarının da hepsi kendisinin değildir. Bir kısmı Güney’den gelmiştir. Yarın özgürlük hareketi daha da yükseldiğinde, kâğıtlar yeniden karıldığında, 2010’un “Evet” oyları ayrışacaktır. 20 yıl önce bütün oylar birbirinin benzeri partilere CHP, ANAP ve DYP ve RP gibi Devlet Partilerine veriliyordu. 20 yılda yarısı gitti. Ne var ki, sosyal gelişmeyi aritmetik dizi sanmamak gerekir, geometrik dizide gelişme lineer değildir, yani halının AKP’nin altından kayması için bir 20 sene daha beklemek gerekmeyecektir.

Medya bir hafta boyunca “Başbakan 3 Eylül Diyarbakır mitinginde önemli mesajlar verecek” diye balon şişirdi, durdu. Başbakan 3 Eylül’de müjdesini verdi, konuşmasının sonunda “size sürprizim var, Diyarbakır Cezaevini yıkacağız, yenisini hızla yapıyoruz” de-

di. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının 2,5 sene önce D. Bakır’a gidip GAP’a 22 milyar dolar yatırım yapacağız diye kurusıkı attığında, mevcut göstergelere bakıp inanmadığımızı söylemiştik. Sonunda ne oldu? 22 milyar dolarlık GAP müjdesi, Hapishane müjdesine tenzil oldu.

Demek ki, Başbakan’ın Kürt halkına politika gereği bile olsa hapishaneden başka vaat edeceği bir şey yok. Önümüzdeki süreçte de olmayacak. Tayyip Erdoğan ister Başbakanlık, ister C. Başkanlığı koltuğunda otursun, kendisini iğneli fiçide bulacak, kendisini ne

Yaşlı erkekler düşkünler evinin naibeleri (1664-detay)

Bahçedeki Evli Çift (1622)

Aziz Adrian Sivil Muhafız Birliği'nin subay ve çavuşları (1633)

Ehmedê Xanî, ne Musa Anter, ne de Ahmet Kaya kur-taracaktır.

YALAN, BÜHTAN MAKİNESİ

Sonuçları değerlendirirken hiçbir seçimde oy kul-lanmayan yüzdeyi Boykot oyları arasında saymamak, en yakın seçim olarak 29 Mart 2009 Yerel Seçimlerin-deki katılım oranlarıyla mukayese etmek gerekir.

Hakkâri'deki sonuç kimseyi şaşırtmasın, yarın da-ha geniş bir bölge Hakkârileştiği zaman devletin tepe-sinde kim bulunursa bulunsun, korkunun ecele fayda-sı olmadığını görecektir. Hakkâri vilayetindeki kitle-sel ve siyasal hareketlilik 2005 Kasım'ında Şemdin-li'de Barış Kitabevi'ne Bolu Komando Tugayı'ndan gelmiş sivil giysili iki astsubay ve bir itirafçının yap-tığı suikast saldırısına tepkilerle sonraki yıllarda yaşa-nan siyasi ve yığinsal eylemlilikle göze çarpmaktay-dı.

Hakkâri'de 2009'da katılım yüzde 71'miş, şim-di yüzde 7 olmuş. Yani 1.5 yıl önce oy kullananların yüzde 90'ı sandığa gitmemiş. Diyarbakır'da 2009'da yüzde 82 olan katılım yüzde 64'e, Batman'da yüzde 86'dan yüzde 40'a, Mardin'de yüzde 81'den yüzde 43'e, Van'da yüzde 81'den yüzde 44'e inmiş. Her üç ilde de katılmama oranı yarıya yakın. Iğdır'da katılma oranı yüzde 81'den yüzde 51'e düşmüş. Toplumsal gelişime aykırı sonuç Tunceli'den geldi. Katılım 2009'da yüzde 81 iken şimdi yüzde 67 olmuşsa, nede-ni Kılıçdaroğlu faktörüdür. Yani arızı bir etmendir.

Şimdi AKP'lisiyle, CHP'lisiyle, liberaliyle, Kema-listiyle medyanın bühtan makinesinin çalışacağı bel-

liydi. Onlara göre "PKK seçmene baskı yapmış", Türk şovenizmi ve onun peşindekiler çeyrek asırdır tam bir aymazlık içinde böyle diye diye bugünlere geldiler. Bazı insanlar hangi eğitim düzeyinde olurlar-sa olsunlar görmek istemediklerini görmezler, çarpık görmek istedikleri gerçekleri o tarafa doğru eğip bü-

Yelpaze Tutan Bir Kadın Portresi (1640)

kerler. Mesela Referandum akşamı AKP muhiplerinden Profesör Doktor Mehmet Altan: "Diyarbakır'da tüm tehditlere, baskılara ve yıldırmalara rağmen seçmenin yüzde 35'inin sandığa gitmesi Güneydoğu'da bir kırılmaya işaret eder" demiştir. Bu yakıştırma Tayyip Erdoğan'ın 2. Cumhuriyetçi Mehmet Altan'ı nasıl geriye çektiğine ve kendi hizasına getirdiğine işarettir. Zira 2. Cumhuriyet savı federasyona açtı, Kürt sorununa mutlaka ve ivedi çözümü öngörüyordu, 2. Cumhuriyetçiler baksanıza ne hale geldiler? Biri Tayyip Erdoğan hayranlığından ötürü yüzde 35'i "Güneydoğu'da kırılma" görüyor, ağabeyi "Ben BDP'li politikacılardan da, hoyratlıklarından da sıkıldım, çocuğum yaşındaki birinden hakaret işitmek istemiyorum, yazı işlerindeki arkadaşlarımın neredeyse hepsi karşı çıktılar, ama ben bundan sonra BDP'den demeç istemiyorum" diyebiliyor. Kürt meselesi söz konusu olunca demokrattığı bu kadarmış demek ki.

FEODALİZMİ KİM TASFİYE EDİYOR?

Kürt sorununda ekranlarda, gazete sayfalarında konuşanlar, yazarlar hâlâ sorundan habersizler. Konuyu feodalizm olarak görüyorlar. Geri kalmışlık diye su-

Aziz George Sivil Muhafız Birliği Subaylarının ziyafeti
(1616) detay

nuyorlar. [Valonlardan daha müreffeh Flamanlar niçin ayrılmak isterler, gerilikten mi, yoksulluktan mı? Ya İtalya'nın en zengini olan Lombardiya'nın milliyetçileri "Güneyi beslemek istemiyoruz, ayrılalım" niye derler?] Oysa Devletin ve kapitalizmin 70-80 yılda tasfiye etmediği feodallerin tahakkümünü PKK 15 yılda yıktı. Feodal ilişkiler Devlet yanlısı korucu aşiretlerinde kaldı.

En zor konu olan kadının uyanışında ve kadın hareketinin gelişmesinde Kürt Özgürlük Hareketinin oynadığı rolü Türkiye'den göremiyorsanız bile, en azından medyayı iyi izleyin. Mesela Şemdinli'de bu yıl yapılan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliğinden haberiniz oldu mu? Şemdinli Anadolu'nun en güneydoğu ucunda, İran-Irak sınırında. Onun kuzeyinde Yüksekova var, asıl adı Gever. Belediye Başkanı bir kadın, ismi Ruken Yetişkin. TV dizisi diliyle sizin sandığınız "Hanımağa"lardan değil. Yani aşiret kızı değil. Gever'li de değil, Tatvan'lı. Hadep, Dehap, Demokratik Toplum Hareketi (DTH) ve DTP'de aktif siyaset yapmış, hapishanede yatmış, Mezopotamya Kültür Merkezi'nde, Barış Anneleri İnisiyatifi'nde görev almış, İstanbul DTP İl Yönetim Kurulu üyesiyken partisi 2009 yerel seçiminde Yüksekova'ya kadın kotası koyunca, gidip aday olmuş, Gever halkı onu seçmiş.

Karşısındaki aday kim? Devlete 9 bin korucu veren Piyanığı Aşiretinden AKP adayı Necmi Zeydan. Aşiret Reisi Mustafa Zeydan devlet partilerinde milletvekilliği yapmış, 25 yıl boyunca Gever'e hükmetmiştir. Yeğeni Ali İhsan Zeydan ilçede belediye başkanlığı yaparken Belediye, Köy Hizmetleri, İl Tarım Md. Ve PTT araçlarıyla uyuşturucu sevkiyatı yapmış. İkametgâhından 12 Kalashnikof, 1 adet G-3, 3 adet roketatar, 1 adet bombaatar, 1 adet Thompson, çeşitli çap ve markalarda tabancalar çıkmış.. (o zamanki başbakan'a sunulan Susurluk Raporu, Yüksekova Çetesi Bölümü.)

Oğlu Rüstem Zeydan 2007'de AKP Hakkâri milletvekili seçilmiştir. Nasıl mı? BTP yerel teşkilatı iki aday göstermediği için ikinci iskemleyi AKP kazanmıştır. [Tunceli'de de 2 bağımsız aday göstermediği için 7 bin oy alan Kamer Genç 2. Milletvekili seçilmiş, BDP adayı ise 18.000 oy, yani 2 milletvekilini hak eden oyu almıştı.]

Son bir nokta daha: 2009 Yüksekova Belediye Başkanlığı seçimi öncesinde yapılan 8 Mart etkinliğine 10 bin kadar kadının katıldığını İstanbul medyası duyurmuştu. BDP'li kadınlar katılmadığı takdirde İstanbul Kadın örgütleri 8 Mart mitinglerinde 10 bin kişiyi toplayamazken, Gever'de, Şemdinli'de binlerce kadın 8 Mart etkinliğine katılıyor. Bu size hiçbir şey

mi ifade etmiyor?

Tayyip Erdoğan'ın plebisitini demokrasinin zaferi gibi görenlere birkaç hatırlatma yapalım:

AKP indinde makbul bir adamken yazdığı kitap nedeniyle gayrimakbul olan (bize göre ise daima gayrimakbul olmuş) Hanefi Avcı ismi etrafında Devrimci Karargâh diye bir tevkifat geldi, bazı Sosyalist Demokrasi Partisi yöneticileri tutuklandılar, solun tanınmış isimlerinden Mahir Sayın örgütün lideri ilan edildi, Hanefi Avcı'yla bağlantılandırılarak ismi lekelenmek istendi. Mahir Sayın ise 12 Eylül'ün işkencecilerinden olan (o dönemde Ruşen Çakır'a işkence yaptığını canlı yayında kurbanına ikrar eden) Hanefi Avcı'nın Mahir Sayının bazı arkadaşlarına da işkence yaptığını, ama kendisinin Avcı'yı "işkencecisi olarak bile" tanımadığını söyledi.

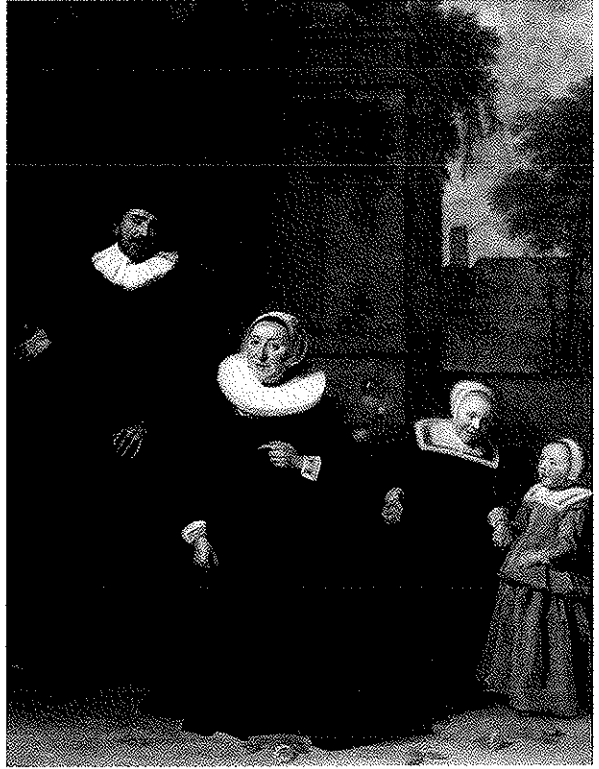
18 Ekim'de KCK Davası başladı. Devlet televizyonu davayla ilgili haberlerinde KCK'yı terörist örgüt olarak tanımlamaya devam ediyor. Oysa BDP'lilerin söylediği gibi KCK üyelerinde "tek bir çakı bile" bulunmuş değil.

2.5 MİLYON OYUN İNKARI

KCK Davası başlamadan önceki hafta sonu partilileri Kızılcahamam'da toplayan Tayyip Erdoğan konuşmasında BDP'ye özel yer ayırdı, döne döne BDP'ye çattı, bu partinin aldığı oyların baskı ve tehdit ile alındığını iddia ederek o oyları onursuz oylar olarak niteledi. BDP ve onun selefi partilerin baskıyla oy aldığı savı gericiiliğin yıllardır savurduğu bir iftiradır, ırkçı bir yalandır. Gelişen özgürlük hareketini Türk kamuoyunun gözünde perdelemek ve merkezi otoritenin 90 yıllık suçunu örtmek gayretidir. Yarın o oylar 5 milyon olacak, gene Türk şovenizmi onları gene baskıya, tehdiide bağlayacak. Sadece şu kadarını hatırlatalım: Bütün şovenleri hop oturup, hop kaldırtan Habur'dan Diyarbakır'a 1 milyon kişi de silah zoruyla mı yollara dökülmüştü? Gelenleri milyon kişi karşılamaya gider, şovenizm azıtır, öfkeden çıldırır, kıyameti kopartır, sonra aynı kitlenin tercihleri oya dönüştür, bu kez de oylar silah zoruyla alınmış olur. "BDP baskıyla oy alıyor" sananlar ve sanacak olanlar o tarihsel coşkuyu hiçbir zaman akıldan çıkarmamalıdır.

BDP'nin parti olarak 2009'da aldığı oylar 2,5 milyon kadardı. Referandum'da Kürt merkezlerinde büyük başarı kazanmıştı. Tayyip Erdoğan'ın öfkesi bundandı. Fakat daha önemlisi, medyadaki sağduyulu kimseler KCK davası başlarken söylenen bu sözlerin davayı etkilemeye dönük olduğunu belirttiler.

Bir ekleme daha yapalım: Dava iddianamesindeki suçlamalardan birinde Başbakan Diyarbakır'a gitti-

Aile Portresi (1635)

ğinde Diyarbakırlıların onu dinlemeye gitmemeleri için KCK tarafından halka baskı yapıldığı ileri sürülüyordu. Bağımsız yargı bir siyasi parti başkanının halktan hüsnü kabul görememesinin kılıfını böyle bulmuştu. Tıpkı aynı parti başkanının 2.5 milyon oyu baskıya bağlaması gibi.

Hatırlanacağı gibi o gezisinde Erdoğan Diyarbakır halkından yanıtını almıştı. Kimi gazeteciler izleyici sayısının 500, kimileri 900 kadar olduğunu yazmıştı. Nitekim başbakan bir sonraki ziyaretinde açık hava toplantısı yapamamış, AKP kitlelerini spor salonuna toplamıştı. Üstelik o gezisi için basın "GAP çıkartması" demişti. Erdoğan'ın orada övünerek söylediği 20 milyarlık yeni GAP yatırımının politikacı vaatleri olduğu, aradan geçen yıllar içinde kanıtlandı. Kaldı ki, orada yapılan barajlar bölgeden Türkiye'ye hidroelektrik enerjisi çekmek içindir. Kürt halkına faydası azdır.

YARGI MENSUPLARI ÖRGÜTLENMESİN

Referandum sonuçlarını demokrasinin zaferi gibi görenlerden bazıları, HSYK seçimleri sonrasında hayal kırıklığına uğradılar. Demek ki, seçim tek başına demokrasi değilmiş. Demokratizmin olabilmesi için başka önceller de gerekiyormuş. Keza C.Başkanının kurula atadığı dört üyenin kimliklerine bakıldığında

Büyük Şapkalı Genç Bir Adam (1628-30)

–tıpkı YÖK’te olduğu gibi– ona verilen yetkiyi selefinden farklı kullanmayacağı görülür.

Yeri gelmişken hatırlayalım: Demokrat ve değişimci başbakan Referandum Kampanyası’nda Yarsav’dan söz ederken “hâkim ve savcıların dernek kurmalarının yasaklanması”nı istemişti. Yarsav Kemalisttir, bir hukukçular derneğiyle bağdaşmayacak derecede bağnazcasına ideolojiktir, fikriyatı da, zikriyatı hukuktan önce devletten yanadır (örneğin 1982 Anayasasında değiştirilmesi bile tek-lif edilemeyen maddeler arasında yer alan ve evrensel hukuka aykırı “Atatürk milliyetçiliği”ni ısrarla savunmaktadır).

Gelgelelim Erdoğan’ın da yaklaşımı benzer derecede otoriterdir, onun da demokrasiyle ilgisi yoktur. Yasakçıdır: Yarsav gibi hoşlanmadığımız kuruluşlara örgütlenme hakkı tanımamak gerekir, şu halde yargılara örgütlenme hakkı verilmemelidir demektir. [AKP’nin 2007’de ısmarladığı Anayasa taslağında yargı mensuplarının örgütlenmesine ciddi kısıtlamalar getirilmekteydi.]

Oysa yargıç ve savcıların sadece dernek değil, bağımsız bir işkolu olarak sendika kurma haklarını

savunan bizler için yasaklı demokrasi olmaz. Yargı mensupları sendika hakkını elde ettikleri zaman istedikleri şekilde örgütleneceklerdir. Böylece kaderleri ile HSYK arasında söz sahibi olabilecek sendikalara kavuşacaklardır. Bu seçim öncesinde kulislerde Bakanlığın verdiği vaatlerle değil, sendikalarının müca-delesiyle mesleki güvenceler ve sosyal haklar, olanaklar elde edeceklerdir.

Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde şampiyonluğu açık ara kimseye bırakmıyor. 2009 sonu itibariyle vatandaşların devlet aleyhine açtığı davaların sayısı 2017’yi bulmuş.

Ergenekon davasını AKP’nin demokratlığına yoranlar asıl darbe failleri olan darbeci generallerin dışarıda olmasına, bu konuda askerle AKP arasındaki mutabakata hiç değinmiyorlar. Asli failler dışarıdayken, darbenin C.Başkanı adayı profesör tıbbi heyetin sağlam raporuna rağmen bir türlü hastaneden alınıp Silivri’ye getirilmezken, feri fail olan gazetecilerin senelerdir içeride tutulmasına ses çıkarmıyorlar. Oysa Ergenekon’culara karşı olmamız tutukluluğun mahkeme hükmü gibi kullanılmasını –onlar bizden

değil diye– tasvip etmek anlamına gelmektedir. Nitekim aynı mekanizma KCK’da da vardır, Devrimci Karargâh’ta da olacaktır.

BASIN ÖZGÜRSÜZLÜĞÜ

Gelelim fikir özgürlüğüne: Sınırlar Ötesi Gazeteciler Örgütü’nün 2009 raporuna göre Türkiye’nin basın özgürlüğü karnesi çok çok kötü: Tayyip Erdoğan’ın demokrat rejimi 170 ülke arasında 136. geliyor. Değerlendirme, gazeteciler için açılan davalar, verilen hükümler, tutuklu sayısı gibi veriler dikkate alınarak yapılıyor.

İfade özgürlüğü kavramı sosyal medyayı da kapsar. Pek çok site yasaklıdır, ayrıca devletin teknisyenleri istenmeyen politik siteleri, portalları çökertmektedirler. Sosyal medya konusunda Türkiye’deki kısıtlılığın ne olduğunu insan yurt dışındaki ağ serbestliğinde daha iyi anlıyor. Her gün yazan, her akşam ekrana çıkan AKP muhiplerinin örneğin You Tube yasasına karşı yayın yaptıklarını görmedik.

Türban konusu yeniden gündemde öne çıkınca karizmatik Başbakan ne dedi? Başörtüsü yasağını kastederek “kadınlar arasındaki eşitsizliğin giderilmesinin kadın-erkek eşitsizliğinden önce geldiğini” söyledi. Kadınlarla erkeklerin insanı olarak eşit olmadıklarını

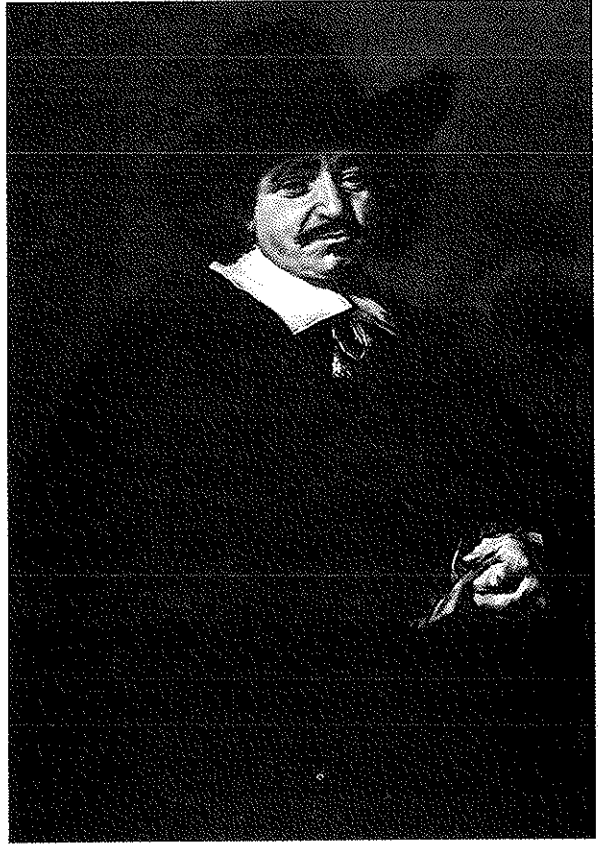
Anna van der Aar (1626)

düşündüğünü beyan etmiş olan Türkiye Başbakanına Dünya Ekonomik Forumu'nun son araştırmasını göstermekte yarar var. Kadın – erkek eşitliği konusunda 134 ülkede yapılan değerlendirme Türkiye'nin 126. sırada geldiğini gösteriyor. Türkiye'den sonra gelenler arasında S. Arabistan, Mali, Yemen, Çad gibi ülkeler var. Bu veriler “dünyanın 17. en büyük ekonomisiyiz” diye övünen erkek egemenler için hiçbir şey ifade etmediği gibi, değişim zikircilerinin de umurlarında değil. (Bu sayımızda yer alan Cemal Candaş'ın “Türbana mı, kadına mı özgürlük?” başlıklı yazısına bakınız.)

Devletin başbakanı durup durup genç çiftlere “en az üç çocuk yapın” diyor. Uzmanlarından birisi çıkıp ülkenin istihdam (üretim) kapasitesinin karşılayamayacağı nüfus artışının ne demek olduğunu ona dünya verileriyle anlatmıyor. Aksine, başbakandan farklı düşünmeyen komutanların da desteğiyle bu husus yeni Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'ne giriyor.

DEĞİŞİMCİ ERDOĞAN

Bütün bu hatırlatmalar “değişim, değişim” diyenler ve değişimi siyasete, onu da Tayyip Erdoğan muhipliğine tahvil edenler için. Toplum elbette değişmektedir, ama bu değişme koşullara bağlı olarak kendiliğindendir. Siyasi öznesi yoktur. Ülkede kayda değer bir toplumsal muhalefet bulunmamaktadır, Türkiye çağın asıl sorunlarının ve düşüncelerinin gerisinde kalmaktadır. Türk toplumu hâlâ ulusun ne olduğunu bile kavramış değildir, ulusal sorunun evrensel ilkelerinin ve çözümlerinin karşısındadır, aydınlarımız bile “bölünme” fobisiyle uluslararası düzlemde yüz yıl önce benimsenmiş self-determination ilkesini kabul etmemekte, hatta özerkliği dahi tartışmamaktadır. Dillerden eksik edilmeyen değişim ve çağdaşlık Ermeni fobisi, Kürt fobisi, Rum fobisi midir? Git-tikçe artan Türklük ve Türkçülük güdüleridir? Kadın-erkek eşitsizliği gibi toplumun en yaşamsal aybında Suudi Arabistan'la, Mali'yle, Çad'la kıyaslanmak mıdır değişim? Avrupa'nın 200 yıl önce bile tartışmadığı kadının başını örtmesi-örtmemesi konusu bizde hâlâ gündemin başlarında durduğu için bu ülke düşünsel ve siyasal bakımdan

Bir Adam Portresi (1655)

Bir Kadın Portresi (1655-60)

oyalanmaktadır, vakit kaybetmektedir. Yukarıda saydığımız çağın çok gerisindeki sorunların gürültüsü düşünsel üretkenliğe ve yaratıcılığa engel olmaktadır.

AKP'de değişimcilik arayanlar önce kendilerini değiştirsinler, Tayyip Erdoğan'cılıktan vazgeçsinler. Toplumsal dinamiklerin önünde asker engeldir de, AKP değil midir? İkisi arasında erkin paylaşımından gelen çekişme, başta Kürtlerin siyasal hakları olmak üzere, yaşamsal demokratikleşme süreçlerinin önünde tek ve özdeş engel oldukları gerçeğini değiştirmez.

AKP “ileri demokrasi” laflarını bıraksın da, önce Hrant Dink suikastinin yüksek bürokrasideki sorumlularını ortaya çıkarsın. Bunu yapmak en basit demokrasi gereğidir. Demokrasinin “ilerisi”nden vazgeçtik, asgarisini gösterebilirsin yeter. Ama öyle yapmaya niyeti yoktur ve asla olmayacaktır.

Referandum Sonrası Bazı Değerlendirmeler ve “Beyaz Türkler”

Sema Erder

Referandumun sonuçları, seçimlerin risksiz bir provası olarak kabul edilir ve sonuçta güven oylaması anlamına gelir. Nitekim, Türkiye’de seçimlere bir yıl kala yapılan son referandumda iktidar ve çevresinin bu kadar heyecanlı olması, gündemi belirlemek ve oyları etkilemek için büyük çaba göstermesi belki de bununla ilişkilidir.

Zayıflar Bölüğü (1633-37)

İster genel seçimler olsun, ister referandum, her türlü oylamanın sonuçları, oy kullanan her farklı kişinin oy verme saikindeki çeşitlilik kadar farklı biçimlerde yorumlanabilir. Son referandum öncesinde ve sonrasında kamuoyu önünde yapılan tartışmalar, bu çeşitliliğin ancak sınırlı bir bölümünü yansıtabilmiştir. Bu tartışmalardan bir kısmı, hangi grupların, kime ve neden oy verdiğini anlama çabası güdüyordu. Diğer taraftan, bu tartışmaların önemli bir kısmı ise verilecek oyu etkileme, ya da sonuçları yeni siyasal stratejiler etrafında biçimlendirme amacını güdüyordu. Artık, seçim sonuçlarını değerlendirmenin, etkili siyaset yapma biçimi haline dönüştüğü açıktır. Bu nedenle, oylama öncesi ve sonrası yapılan tartışmaları değerlendirmek ilginç bir deneyim olmaktadır.

Genel olarak, demokrasiyi sadece oy vermeye in-

dirgeyen ve çoğunlukçuluğu demokrasi olarak kabul eden popülist yönetimlerin, “referandumu” da çok sevdikleri bilinir. “Referandum”, özellikle demokrasinin kurumsallaşmadığı toplumlarda, popülist yönetimlerin, çoğunluk baskısını hissettirmek için kullandıkları bir propaganda aracı haline de dönüşebilir. Bazen de, popülist yönetimler, arkalarındaki kitlesel desteğin boyutlarını ölçmek, süreç içinde güçlerine güç katıp katmadıklarını sınamak amacıyla da referanduma başvururlar. Bu durumda, referandumun sonuçları, seçimlerin risksiz bir provası olarak kabul edilir ve sonuçta güven oylaması anlamına gelir. Nitekim, Türkiye’de seçimlere bir yıl kala yapılan son referandumda iktidar ve çevresinin bu kadar heyecanlı olması, gündemi belirlemek ve oyları etkilemek için büyük çaba göstermesi belki de bununla ilişkilidir.

Türkiye'de referandum öncesinde, kamuoyu önünde yapılan tartışmalar ve mitinglerde atılan nutuklar, daha çok, demokratikleşme, 12 Eylül Anayasası, cunctacılık, sivilleşme, özgürleşme, hukuk düzeninde yenileşme gibi konulara yoğunlaşmıştı. Bu arada tartışmaların bir kısmı, referandumun ana konusu olan anayasa değişikliği üzerine yoğunlaştı. Hukuk felsefesi ve hukuk tekniği gibi konuların ele alındığı bu tartışmalar daha çok, hukukçular, siyasetçiler ve siyaseti yakından izlemeye çalışan eğitilmiş orta sınıfların ilgisini çekti. Buna karşılık, popülist yönetimlerin hedeflediği kitleler için bu tür teknik konuların çok da önemli olduğu söylenemez. Kitleler için, siyasetin gündelik yaşamı dönüştürme biçimi her zaman çok daha önemli olmuştur. Gündelik yaşamda nelerin olup bittiğini ise sadece medyadan ve buralardaki tartışmalardan izlemek mümkün değildir.

Bugüne kadar gözlemlenenler, görkemli biçimlerde ifade edilen popülist söylemlerin "çoğunluk" desteğini alabilmek için gerekli, ancak yeterli olmadığını göstermektedir. Popülist siyasetin başarısını sürdürbilmesi büyük ölçüde, söylenenlerin gündelik yaşamdaki somut karşılıklarına da bağlıdır. Bu nedenle, iktidarlarını pekiştirmek isteyen popülist yönetimler için referandum, sadece yüksek sesle söylediklerinin değil, aynı zamanda, sessiz sedasız atmış oldukları birçok somut adımın etkisinin de ölçülmesi anlamına gelir. Referandum sonuçlarının sürprizlere açık olmasının bir nedeni de bu olabilir.

AKP'nin ve karizmatik liderinin popülist söylemlerini medyadan hemen her gün izlemek mümkündür. Bu söylemlerde kimi zaman, İslami değerleri ve bu değerlere dayalı cemaatçi günlük yaşamı destekleyen, kimi zaman milliyetçiliği pompalayan ve esas olarak kitleleri "biz" ve "onlar" olarak tanımlayarak homojen bir çoğunluk yaratmayı amaçlayan mesajlar yer almaktadır. Ancak, sadece bu konuşmaları izleyerek, kitlelerin günlük yaşamının nasıl değiştiğini ya da bu söylemlerin hangi grupları, nasıl etkilediğini anlamak mümkün değildir. Bunun için, günlük yaşamı dönüştürmeye dönük somut politikaların da izlenmesi gerekmektedir.

AKP'nin ekonomide "piyasacı- liberal", gündelik yaşamda ise "cemaatçi- muhafazakar" politikalar izlemeye çalıştığı, demokrasiyi ise "seçim" ve "çoğunlukçuluk" olarak algıladığı söylenebilir. Bu genel çerçevede içinde, AKP, bir taraftan Türk siyasal yaşamının eski usul "merkeziyetçi- klientalist siyaseti" diğer taraftan yerel siyaset ağırlıklı yeni popülist politikaları sürdürmüştür. AKP'nin ve ondan önceki İslamcı partilerin daha önceki seçim başarılarında yerel yönetimlerde uyguladıkları politikaların çok önemli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, mevcut iktidara mensup yerel yönetimler, merkezin de desteği ile, yeni kentlilerin temel altyapı, sağlık, ulaşım gibi, acil ihtiyaçlarını karşılamışlar, büyük kentlerin eski gece-

Aziz George Sivil Muhafız Subaylar Ziyafeti detay

kondu bölgelerini kentsel dönüşüm programlarıyla yenilenmeye açmışlar, buralarda yaşayan yoksulları da cemaatçi ilişki ağları ve cemaatçi değerlerle dağıttıkları sosyal yardımlar aracılığıyla kavramaya çalışmışlardır. Yerel demokrasiyi sürekli olarak gündeme getiren AKP yönetimi, merkezdeki konumunu güçlendirdikten sonra, maalesef, sadece kendisine mensup yerel yönetimleri desteklemeye başlamıştır.

Balıkcı Oğlan Çocuğu
(1630-32)

Referandum sonuçları güven oylaması olarak değerlendirildiğinde, iktidarın "yüzde 58 Evet" oyu ile büyük bir başarı kazandığı söylenebilir. Ancak, referandum sonrasında dikkati çeken nokta, iktidarın bu başarıdan çok, "yüzde 42 Hayır" oyunu gündeme getirmesidir. Bu bağlamda, gerek iktidara yakın çevreler, gerekse medya o tarihten bu yana, "Hayır" oyunun anlamını, "Hayır" oyunu verenlerin kimler olduğunu ve neden bu oyu verdiklerini tartışmaktadır. Aynı yoğunlukta olmasa da, referandum sonrası tartışılan bir başka konu da, Doğu Anadolu'daki Kürtlerin referandumu "boykot" etmeleri olmuştur. Bu tartışmalarda, "Hayır"çıların, "Beyaz Türkler" olduğu, ve Türkiye'nin siyasi açıdan, "Laik Beyaz Türkler", "Müslüman Çevre" ve "Kürtler" olarak üç ana gruba bölündüğü yönünde analizler geniş bir kabul görmüş-

Mulatto (1628-30)

tür. Bu arada, AKP yönetiminin, bu analizlerle yetinmeyip “Hayır” oyunu özel bir kamuoyu araştırmasıyla sorgulaması dikkati çekmiştir. Bu araştırmanın en önemli sonucu, “Hayırcı”ların daha çok eğitim görmüş olmalarıdır.

İktidarın referandum sonrasında “Evet” oylarının başarısını kutlamaktan ve tadını çıkarmaktan çok, Batı’da yüksek oranlara ulaşan “Hayır” oyu ile Doğu’da Kürtlerin yoğunlaştığı bölgede yapılan “boykot”u mercek altına alması dikkati çeken bir konudur. Referandum sonrasında “yüzde 42 Hayır” oyunun bu kadar büyük bir ilgi görmesinin anlamının tartışılmasında yarar vardır. Bu konuya verilecek ilk yanıt, iktidarın beklentisinin çok daha yükseklerde olduğu ihtimalidir. Bir diğer değişle, iktidar, bugüne kadar uyguladığı politikaları güvenmekte ve bu politikaların kendilerine daha yüksek bir oy desteği sağlayacağına inanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, iktidar için, referandum sonuçları, uyguladıkları politikaların başarısını gösterdiği kadar, bu politikaların etkisinin sınırlarını da göstermektedir.

İktidar partisi, Doğu’daki uygulamalarının, Kürt desteğini arttıracaklarını beklemiş olabilir. Bu çerçevede, iktidarın kendi tabanının sınırlarını zorlayarak hazırladığı “Kürt Açılımı” girişimi, atılmış olan önemli adımlardan biri olarak görülebilir. İktidar bunun yanı sıra, bölgede, cemaatçi “İslamcı” ilişki ağlarını maharetle kullanmış, bölgedeki yoksulları da cemaatçi

anlayışla yapılan sosyal yardımlarla kavramaya çalışmıştır. Diğer taraftan, iktidar, bölgeye geleneksel siyasal klientalizm ağları açısından hayati öneme sahip olan, yatırım faaliyetlerini KÖYDES ve TOKİ aracılığıyla pompalamıştır. Aynı şekilde, iktidar, kendi partisine mensup olmayan yerel yönetimlere destek veremeyerek Ankara’nın geleneksel otoriter merkezîyetçi yaklaşımını sürdürmüştür. Bütün bunlara karşın, bölgede BDP’nin gücünü sürdürmesi ve Kürt oylarını “boykot” kararına dönüştürmekteki başarısı iktidar için şaşırtıcı bir sonuç olmuştur. Bölge halkının boykot kararına verdiği destek, buralarda uygulanmış olan politikaların sınırlarını göstermektedir.

Diğer taraftan, Türkiye’nin Batı bölgelerinde AKP’nin neredeyse tek etkili bir siyasal parti olarak at oynattığı ve karşısında kitleleri örgütleyebilen etkili bir muhalefetin olmadığı bilinmektedir. Böyle bir ortamda, uygulanan popülist politikaların ezici bir “çoğunluk” desteğine dönüşmemiş olması, sadece iktidar tarafından değil, aynı zamanda muhalif siyasal gruplar tarafından da dikkatle değerlendirilmesi gereken önemli bir durumdur.

Bu noktada, “yüzde 42 Hayır” oyu verenler için, “darbeci”, “laikçi”, “ulusalci” ve “Beyaz Türkler” gibi tanımlamalar yapılmıştır. Burada, son dönemlerde yaygın olarak tartışılan ve tanımlanmaya çalışılan “Beyaz Türk” kavramı üzerinde biraz durmak istiyorum.

“Beyaz Türk” tanımının, Amerikan sosyolojisinde kullanılan “WASP” kavramından ilhamla türetildiği söylenebilir. Amerikan toplumundaki ekonomik, siyasal ve kültürel eliti tanımlayan “WASP” kavramı, bu yerleşik elitin, ırksal, etnik ve dinsel köken olarak “Beyaz, Anglo-Sakson, Protestan” gruba mensup olduklarına işaret eden ve olgusal bir karşılığı olan bir kavramdır. Bu kavram, aynı zamanda Amerikan toplumundaki sınıfsal bölünmelerin etnik-ırksal bölünmelerle çakıştığına da işaret etmektedir. Bu bağlamda, Amerikan toplumu gibi ırksal, etnik ve dinsel açıdan heterojen bir toplum için bu kavram anlamlı olabilir.

Bu bağlamda, Türkiye’de yapılan tartışmalarda “Beyaz Türk” kavramı, ırksal, etnik ya da dinsel olarak somut bir grubu tanımlamaktan çok, referandumda Evet oyu vermeyenleri, üzerinde fazla düşünmeden, fazla irdelemeden, çok kestirme olarak tanımlamak üzere kullanılan muğlak bir kavram haline dönüşmüştür. Bu nedenle de, aralarında akademisyenlerin de bulunduğu yorumcular, yüzde 42 gibi büyük bir kitleyle örtüşebilecek bir tanım geliştirememekte ve her bir yorumcu bu kavramı soyut bir kavrammış gibi algılayarak, kendine göre tanımlamaktadır.

“Yüzde 42 Hayır” oyunu verenlerin tümünü “WASP” kavramında ifade edildiği gibi, aynı dinsel, ırksal, etnik kökene ve aynı zamanda aynı sınıfsal güce sahip olan bir grup olarak kabul etmenin anlamsız

bir zorlama olduğu açıktır. Yine aynı şekilde, "Hayır" oyu verenlerin tümünü, küçük bir grubu tanımlayan "WASP" kavramında olduğu gibi, Türkiye'nin kültürel, ekonomik ve siyasal yaşamını elinde tutan "elit" olarak da kabul etmek mümkün değildir. Bu bağlamda, "Hayır" oyu verenleri, sadece, "Bayram'ı yurt dışında geçiren" (!) kentli yeni üst orta sınıflarla açıklamanın mümkün olmadığı açıktır.

Yine aynı şekilde, sürekli olarak yüzde 99'u Müslüman olduğu iddia edilen, ırksal açıdan çok önemli farklılıklara sahip olmayan, ancak etnik köken olarak karmaşık olduğu bilinen Türkiye'de siyasette yükselmenin öncelikli şartının, çoğunluğu temsil ettiği varsayılan, "Türk ve Müslüman" olmak olduğu ve buradaki Müslümanlığın da "Sünni- Hanefi" olarak tanımlandığı bilinmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin "WASP"ının, dinsel ve kültürel köken olarak, kendini Türk olarak tanımlayan "Sünni"ler arasından çıktığı ve mevcut iktidarın da bunun bir istisnası olmadığı açıktır. Bu tanım çerçevesinde, Türkiye'nin "WASP"ı, ancak, örneğin, kendini hem Kürt, hem de Alevi olarak tanımlayan bir grubun iktidar olduğu bir durumda tasfiye edilmiş olur.

Esas olarak, "Hayır" oyu verenlerin çok farklı etnik ve sınıfsal kökene sahip olan heterojen gruplar olduğu açıktır. Eğer, AKP'nin yaptırmış olduğu araştırmanın sonuçlarına güvenecek olursak, bu grubun ağırlıklı olarak kentli ve eğitilmiş olduğu söylenebilir. Kentli ve eğitilmiş olan grupların en önemli özelliği, farklılaşmış taleplerinin olması ve bu taleplerinin ancak "çoğulcu" bir anlayışla karşılanabilmesidir. Türkiye'deki demokratikleşme sürecinin önündeki en önemli engelin, farklıların, azınlıkların ya da aykırıların yadınması ve homojenleştirmek üzere sürekli törpülenmesidir.

Türkiye'deki demokratikleşme sürecinin önündeki bir başka engelin de, "örgüt" ve "örgütlenme" üzerine öteden beri yapılmış olan baskılar ve engeller olduğu açıktır. Türkiye'de siyasal ve toplumsal yaşamın "örgütlenme" ile ilgili sorunları olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, kentlerde farklılaşmış talepleri olan toplumsal grupların örgütlü olmamaları bu grupların var olmadığı anlamına gelmemektedir. Diğer taraftan, yeni kentli grupların ve genel olarak sivil toplumun gün geçtikçe artan ve çeşitlenen farklılaşmış taleplerinin, iktidarın önerdiği çerçevede ya da canlandırdığı cemaatçi ilişki ağlarıyla karşılanamayacağı

Balıkcı Kız Çocuğu (1630-32)

da açıktır. Bu çerçevede, örneğin, genç ve dinamik bir nüfusun olduğu kentlerde, mevcut iktidarın liberal iş piyasası anlayışının, özellikle "sendika" karşıtlığının, "cemaatçi- muhafazakar" bir yaşam projesiyle perdelenmesi mümkün olmayabilmektedir. Bu bağlamda, muhtemelen "Hayır" diyenler arasında, "bayramda tatile giden beyaz Türkler"den başka, örgütlü olmasa da, iş güvencesi ve sendikalaşma talebi olan genç işçiler, sadece sosyal yardımla geçinmeye razı olmayan işsizler, cemaatçi ilişkilere ayak uydurmakta zorlanan bireyler, ateistler, agnostikler, vicdani redciler, kendilerini ka-

dın ya da erkek olarak tanımlanmış rollere sığdırmak istemeyen insanlar, geleneksel cemaatçi kadın rolünü reddeden genç eğitilmiş kadınlar, kentsel dönüşümden zarar gören yoksullar, güçsüzler ve hatta "Açılım"a rağmen "Çingeneler", hızla artan yatırımların doğada yarattığı tahribata duyarlı olan çevreciler, kültürel alanların tahribine karşı çıkan korumacılar, "çoğulluk" olmak istemeyen marjinaler de vardır. Kimbilir?

(Kasım 2010)

Eldiven Tutan Genç Bir Adam Portresi (1650)

Türbana mı kadına mı özgürlük?

Cemal Candaş

Kamusal alanda başörtüsü yasağı sorunu çözmez, çözmemektedir. Başörtüsünü yasaklamak veya serbest bırakmak gibi bir kolaycılığa kaçmadan, sorunun asıl çözümünün zorlu bir mücadeleden geçtiğini kavramak gerekir; bedel ödemeyi göze alarak. Eveleyip gevelemeden.

S inon dönemde, “türban” tartışması alevlendi. Yoğun bir şekilde bu konu yeniden tartışılmaya başlandı. Bu kez, tartışmanın başlamasına CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun referandum sırasında söylediği “Türban sorununu da biz çözeceğiz.” sözleri neden oldu. Bu sözlerin ne kadar içtenlikli olduğu bir yana, yıllardan beri bu “sorun” sayesinde taraftar sayısını artıran R.T. Erdoğan’ın “konuya el atması” ile kızılca kıyamet koptu. Diyanet İşleri Başkanlığı ardı ardına açıklamalarla tartışmaya “bilimsel” bir boyut kattı. Sağcısı, solcusu, radikali, liberaliyle herkes, bir biçimde bu tartışmada durduğu yeri belli etmeyi gerekli gördü. Cumhurbaşkanı ve eşi bile tartışmaya “tarafsız” kalamadılar! Herkes yüksek sesle safını belli etme ihtiyacı duyunca, “türban” tartışması gündemin ilk sıralarına tırmandı, tırmandırıldı. Görülen o ki tartışmanın genel olarak iki tarafı bulunmakta: “Türbana özgürlük” diyenler ve çeşitli gerekçelerle demeyenler/diyemeyenler. Tarafların sorunu ele alış biçimleri böyle olunca bu tartışmanın daha da süreceği ve kısa vadede elle tutulur bir sonuç elde edilemeyeceği aşikar. Tartışmanın tarafları sorunu gerçek zemininde tartışmadıkları sürece bu süreç sonunda hiç bir yere varılamayacaktır. Sorun doğru tanımlanmadığı sürece “türban” konusu kadınlar açısından tam bir çıkmaz olarak kalacaktır. Zira bu konuda hangi tarafın önerileri kabul edilirse edilsin, sonunda kadınlar -sadece kadınlar- önemli bir fatura ödemek zorunda kalmaktadırlar. Şöyle ki:

- Türbanlı kadınların okullarda öğrenim görmesi ve devlet kurumlarında çalışma hakları engellendiğinde (Cumhuriyet dönemi uygulaması) bir grup kadın öğrenim ve çalışma haklarını kaybetmektedir. Böylece bu kadınlar ekonomik ve toplumsal yaşamdan önemli ölçüde dışlanmış olmaktadır.

- Türbanlı kadınların öğretim kurumlarında öğrenim görmeleri ve devlet dairelerinde çalışmaları serbest bırakıldığında ise türbanlı olmayan kadınlar, toplumun bir kesimi tarafından inançsız/günahkar muamelesi görme riskinden dolayı korkmaktadırlar. Toplumun inançlı kesimi (özellikle baba-koca-ağabey üçlüsü ve diğer erkek-

Şarkı Söyleyen İki Çocuk (1625)

ler) tarafından kendilerinin de örtünmeye zorlanacağından kaygılanmaktadırlar.

- Üniversitelerde öğrenim görme hakkı verilip devlet kurumlarında çalışma hakkı tanınmadığında, bu kadınların yıllar süren öğrenimleri sonucunda elde ettikleri mesleklerini yaşama geçirme, ekonomik ve sosyal yaşamda yer alma hakları en azından kamusal alanda engellenmiş olmaktadır.

Görüldüğü gibi tartışma bu şekilde sürdürüldüğü sürece türban, kadın açısından hep “sorun” olarak kalacaktır. Aslında konuya taraf olanlar, türbanın bir “sorun” olarak kalmasından pek de rahatsız değildirler.

Çünkü taraflar açısından türban, “sorun” olarak kaldığı sürece işe yaramaktadır. Türban sayesinde siyasetçiler yandaş bulmakta, erkek egemen toplumsal yapı pekişmekte, kadının köleliğe isyanı gecikmektedir. Çok büyük boyutlara ulaşan tesettür piyasası (Türkiye’de yılda 2,9 milyar dolar -Reuters/Milliyet-12 Kasım 2010) bu “sorun” sayesinde günden güne palazlanmaktadır. Yeşil sermaye diye adlandırılan kesim başta olmak üzere işverenler, türbanlı kadınları daha düşük ücretlerle daha uzun süre çalıştırmaktadırlar (TESEV araştırma raporu-2010)

Peki bu türban sorunu hangi zeminde tartışılmalıdır? Tartışmayı doğru bir zemine çekmek için kadınların ülkemizdeki konumuna ışık tutan birkaç veriyi gözden geçirelim :

Dünya Ekonomik Forumu’nun (WEF) açıkladığı “Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği 2010” başlıklı raporuna göre:

- o Kadın erkek eşitliği sıralamasında Türkiye, 134 ülke arasında 126. (Son 5 yılda 21 basamak geriledi),
- o Ekonomik katılım ve fırsat eşitliği açısından 131.
- o Eğitim alanında 109.
- o Siyaset alanında 99.
- o Sağlık alanında ise 61. durumda.
- o Aynı rapora göre Türkiye, dünyanın 17. en büyük ekonomisine sahip.

Ayrıca,

o Günden güne kadına yönelik şiddet artıyor.(2002’den 2009’a yüzde 1400)

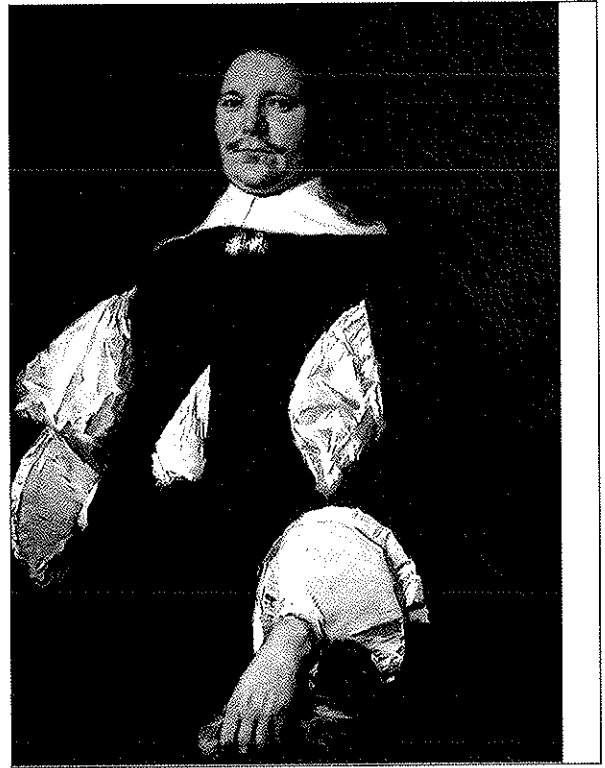
o 1989-2008 döneminde kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 36,2 iken 2010’da bu oran yüzde 24’e gerilemiş durumda.

o Yerel meclislerde kadın üye sayısı yüzde 9 civarında. (Serpil Yılmaz - Milliyet/19 Ekim 2010)

Bu rakamların dikkat çekici yanlarından birisi, kadın hakları konusunda özellikle son yıllarda (AKP iktidarı dönemi) ciddi bir gerileme yaşanmakta olduğunu göstermesidir. Bu dönemde görülen gerilemenin en önemli nedeninin AKP iktidarının kadına bakış açısı olduğunu söyleyebiliriz. Fakat AKP, iktidarı devraldığında (laik iktidarlardan dönemi) durumun hiç de parlak olmadığı ortadadır. O halde sorunun sadece laik-anti laik ekseninde tartışılması çok anlamlı değildir.

Ülkemizde kadın hakları açısından böyle vahim bir durum varken yıllardan beri türban sorununa bu denli mesai harcanması oldukça ilginçtir. Bu ilginçliğin temel nedeni, bu tabloyu görmezden gelerek kadın hakları sorununu “türban” a indirgeme çabalarıdır. Kadın hakları konusunda kılını kıpırdatmayanlar türban konusunda bir numaralı özgürlükçü kesilmektedirler. Bu durum, tartışmanın kendisinin de, taraflarının da samimi olmadığını bir göstergesidir. Bu samimiyetsizliği görmek için türban tartışmasının en önemli aktörlerinin tutumlarını gözden geçirelim:

Başbakan, türban konusunda çözüm için “bilimsel” bir yol öneriyor: Diyanet İşleri Başkanlığının görüşüne başvurmak ve bu kurumun önerilerine uygun çözümler üretmek. Diyanet İşleri Başkanı da bu talep üzerine za-

Bir Adam Portresi (1624-26)

man geçirmeden yapmış olduğu açıklamanın ilk cümlesinde şunları söylüyor: “... Birincisi; kadınların başlarını örtmesi, hem dinin ana kaynaklarının (Kuran ve sünnet) bir gereği hem de Müslümanların 14 asırdır ortak algılarının bir sonucu olarak dini bir vecibe olarak görülmüştür. İkincisi, ancak bir kadının başını örtüp örtmemesi onun Müslümanlığa giriş şartı olarak hiçbir zaman algılanmamış sadece kendi dindarlığının bir tercihi olarak görülmüştür.” Bu açıklamadaki kilit sözcük, “vecibe” sözcüğüdür. Vecibe, “vacib olan” anlamına gelir. “Vacib” sözcüğünün Türkçe karşılığı şöyledir: Bırakılması caiz ve mümkün olmayan, yapılması gerekli, dince yapılması gerekli olan, farzdan sonraki gelen emir (Osmanlıca-Türkçe Sözlük-M. N. Özön). Diyanet İşleri Başkanlığı, kadınların başını örtmesini Müslümanlığa giriş şartı olarak görmese bile, bunun kadın için “bırakılması caiz ve mümkün olmayan” bir emir olduğunu belirtmektedir. Yani kadının önüne iki seçenek koymaktadır: Ya başını örtersin ya da dini emirleri yerine getirmeyen - en azından dinen borçlu bir kişi olursun. Bu durum, senin müslüman olmanı engellemez fakat dindarlığın konusunda şüphe uyanmasına neden olur. Böyle bir durumda kadının özgür bir seçim yapması mümkün müdür? Kendisine başörtüsü takması dayatılan bir kadının özgürlüğü, ancak bu dayatmaya karşı çıkabilmesiyle mümkündür. Başörtüsü takmayı zorunluluk kabul eden bir kadının bu konuda özgür bir karar alması mümkün değildir.

Cumhurbaşkanı’nın eşi Hayrünnisa Gül, İngiltere’de yapmış olduğu bir açıklamada “İlköğretim öğrencileri-

nin başını bağlamasının cahillik sonucu olduğunu” söylemiş ve bu açıklama toplumun önemli bir kesimi tarafından övgüyle karşılanmıştır. Oysa ki Hayrünnisa Gül konu ile ilgili açıklamasını şöyle gerekçelendirmektedir: “İlköğretim öğrencileri daha çocuktur. Çocukların örtünmesi dinimizce zorunlu değildir”. Bu açıklamaya göre çocuklar henüz “kadın” sayılmadıkları için başörtüsü konusunda özgür sayılırlar. Yoksa kadının bu konuda özgür olamayacağı zaten peşinen kabul edilmiş durumdadır.

Türban konusunda “laik” kesimin büyük bir çoğunluğu ise tam bir ikilem içerisinde tepinmektedir. Bunların önemli bir kısmı kendilerine göre bir İslam modeli oluşturmaya ve kadının örtünme zorunluluğunu bu model içerisinde yok etmeye çalışmaktadırlar. Onlara göre Müslümanlıkta başörtüsü takmak zorunlu değildir. İlgili ayetler din adamları tarafından yanlış yorumlanmaktadır. “Gerçek” İslam’da kadının başını örtmesi zorunlu değildir. Sorun aslında dinle ilgili değil, onu yanlış yorumlayan çağdışı anlayışlardan kaynaklanmaktadır. Kimin daha dindar olduğunu ancak tanrı bilebilir. “Laik” kesimin diğer kısmının düşüncesi ise şöyle özetlenebilir: Türbanlı kadınlar modern yaşamı tehdit etmektedirler. O halde kamusal alanda türbanlı olarak bulunmaları engellenmelidir.

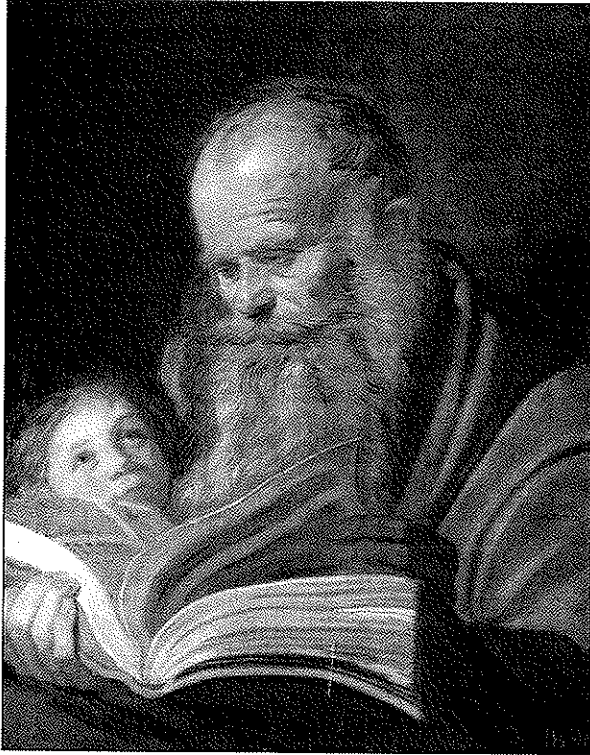
İslamcı kesimin türban konusundaki genel tutumu ise İslam dininin emri olan başörtüsünün inanan kadınlar tarafından kullanılmasının zorunlu olduğu ve türbanın yaşamın her alanında serbest olması gerektiği şeklindedir. Bu kesimin büyük bir çoğunluğunun başörtüsü konusundaki bu “özgürlükçü” tavrını günlük

yaşamında yapmış olduğu tercihlere ne denli yansıttığı ise tartışma konusudur. Bu kesime dahil olan işverenlerin kendi şirketlerinde özellikle üst düzey yönetici olarak başörtülü kadınlar yerine başı açık kadınları tercih ettikleri görülmektedir. Bir kısmı ise başörtülü kadının çalıştırmayı bir “sosyal sorumluluk” olarak görmekte, çalışma hakkını başörtülü kadınlara bir lütuf olarak sunmaktadır (TESEV raporu 2010). Çeşitli TV kanallarında türbanlı kadınların sözcülüğüne soyunan ve kendisi de türbanlı olan bir kadın gazetecinin söyledikleri ilgi çekicidir. Bu yazara göre ekonomik durumu iyi Müslüman erkekler, eşlerini veya sevgililerini genel olarak başı açık kadınlardan seçmektedirler. Eğer bu iddia nesnel bir gözleme dayanıyorsa -ki öyle görünüyor- erkekleri böyle bir tercih yapmaya yönelten güdülerin neler olduğunu doğru saptamak gerekir. Tarihte kölesine aşık olan kahramanlara çok az örnek verilebilir!

Şimdi bir de kadının örtünmesi ve özellikle başörtüsünün insanlık tarihindeki yerine bakalım:

Tarihin her döneminde var olan başörtüsü, bir simge olmadan önce gündelik yaşamın araçlarından biriydi. Bu açıdan bakıldığında, insanlık tarihinin başlarında, saçı temiz tutmak, güneşten korumak vb. işlevleri gören başörtüsüne, onu takanın cinsiyetiyle bağlantılı bir anlam yüklenmediğini söylemek mümkündür. Ne var ki, kadın için saçlarını örtmek, “devlet”in ortaya çıkmasıyla aynı dönemlerde zorunlu bir edim haline gelmeye başlamıştır. Devlet sayesinde erkeğin toplumsal yaşama egemen olmasına koşut olarak kadının da örtünme zorunluluğu gündeme gelmiştir. Uygulandığı dönemin koşulları ve toplumun özelliklerine bağlı olarak biçimi değişse bile kadın saçları erkekler tarafından örtülmesi gereken bir “tehlike” olarak görülmüş ve kadınlar örtünmeye zorlanmıştır. Kısaca “örtünme” kadın talebi değil, erkek dayatmasıdır. Başörtüsü kadının erkek cinsi tarafından boyunduruk altına alınmasının sembollerinden birisi olmuştur.

Tek tanrılı dinler de dahil olmak üzere kadın, tüm dinler tarafından örtünmeye zorlanmıştır. Tarihi araştırmalara baktığımızda Sümerler’de (MÖ 3200) özellikle tapınak fahişelerinin, tapınak dışında başlarını örttüklerini görüyoruz (Muazzez İlmiye Çığ). Asurlar’da ise bir kısım kadın, başını devletin çıkarmış olduğu yasalar gerektirdiği için örtmek zorunda kalıyor. Musevilikte kadının örtünmesi gerekli ve makbul sayılmaktadır. Hristiyanlık dini özellikle evli kadınların sokağa çıkarken baş örtüsü bağlaması konusunda ısrarlıdır. Evli veya bekar her kadının başı açık olarak kiliseye girmesi yasaklanmıştır. Kadınlar için örtü takmak Batıdaki uzun ve zorlu aydınlanma mücadeleleri sonunda ancak, zorunluluk olmaktan çıkarılabilmektedir. Halen din görevlisi kadınların örtünme zorunluluğu devam etmektedir. İslam dini ise kadının örtünmesi konusunda çok açık ve net bir tavır içerisindedir. İlgili ayetler (Ahzâb 33 ve 59, Nur 31 vb.), bazıları tarafından farklı anlamlandırılmaya çalışılsa bile, çok büyük bir çoğunluk, Kuran’ın kadınların örtünmesini zorunlu kıldığı konusun-

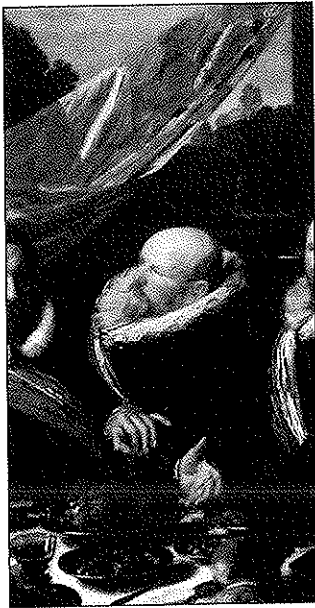

Aziz Motta (1625-1630)

Azize Elizabeth Hastanesi Naibleri (1641)

da hemfikirdir. 14. yüzyıldan bu yana İslam coğrafyasındaki uygulamalara bakıldığında müslümanların bu konudaki genel kabulü açık bir şekilde görülmektedir. Kaldı ki laik Türkiye Cumhuriyeti'nin en yetkili din görevlisi olan Diyanet İşleri Başkanı'nın "Başörtüsü dini bir vecibedir..." açıklaması bu tartışmayı sonlandırmaktadır.

Aziz George Sivil Muhafız Birliği detay

İslamiyetin, kadının örtünmesine neleri gerekçe olarak gösterdiğini merak edenlerin, herhangi bir Kuran tefsirinin yukarıdaki ayetlerle ilgili bölümlerini incelemeleri yeterlidir. Tarih boyunca erkek egemenliğinin kadını köleleştirme araçlarından birisi olarak kullanılan "örtünme"nin burada da açık bir örneği görülecektir. Günümüzde, kadının başını örtmesiyle ilgili yasakların bir çok toplumda aşıldığı bir gerçektir. Ama özellikle İslamiyetin geçerli olduğu toplumlarda başörtüsü, dindarlığı simgeleyen bir aksesuar

olarak halen çok önemli bir işlev görmektedir.

Türkçede yaygın olarak kullanılan doğru yoldan saptırmak anlamındaki "baştan çıkarmak"; iş gücü sahibi olmamak, boşa gezmek, özgür olmak anlamına gelen "başı bozuk"; hiç kimsenin sorumluluğunu almayanları, kendi başına yaşayanları evlendirmek anlamındaki "başını bağlamak" ve başkalarının egemenliğine karşı çıkmak anlamındaki "baş kaldırma" deyimleri bile aslında başörtüsünün kısıtlayıcı, yasaklayıcı işlevini ortaya koyan bir kültürün izlerini taşımaktadır.

Özetleyecek olursak başörtüsü, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin bir simgesidir. O halde kadının gerçek özgürlüğü, erkek egemenliğine karşı vereceği mücadele sayesinde elde edilecektir. Soruna bu açıdan bakıldığında türban konusunda şu andaki tartışmanın ne kadar yanlış bir zeminde sürdürülmekte olduğu daha net olarak anlaşılacaktır. Yazının giriş bölümünde belirtildiği gibi bu tartışmaya katılanlardan bazılarının niyeti başörtüsü sorununu çözmek değil, bu sorundan mümkün olduğunca yarar sağlamaktır. İyi niyetle bu tartışmaya dahil olanların önemli bir kısmı ise tartışmayı yanlış zeminde sürdürmektedirler. Oysa ki bu sorunun gerçek sorumlusu erkek egemen toplumsal yapıdır. Sorgulanması gereken bu toplumsal yapı ve onun yarattığı erkek egemen kültürdür. Asıl sorun, kadının erkek karşısındaki köleliğidir. Çözüm ise kadının bu zinciri kırması, özgürleşmesidir.

Sorun, "kadına özgürlük" olarak değil de "türbana özgürlük" olarak ele alındığı sürece her durumda kaybeden, kadın olmaya devam edecektir. Bu konuda tarafların ileri sürdüğü tüm "çözüm önerileri" aslında çözümsüzlüğü içermektedir. Çünkü bu önerilerin hepsi, bir kısım (azınlık ya da çoğunluk) kadının bedel ödemesi sonucunu doğuracaktır. Tüm öneriler bir kısım kadın için "özgürlük" gibi algılsa da diğerleri tarafından kısıtlama anlamına gelmektedir. Kadının özgürlüğü, elbette bedel ödemeyi gerektirir. Bu konuda ödenecek bedeller kadının gerçek anlamda özgürlüğüne katkı sunduğu ölçüde anlam kazanır. Kadının gerçek özgürlüğü, örtünmeyi kendisine zorunlu kılan erkek egemenliğine karşı vereceği mücadele ile kazanılabilir. Kadınların bu bilinçle mücadeleyi öne çıkarmaları, yapay niteliği şüphe götürmez başörtüsü sorununun çözümlenebilmesi için olmazsa olmaz koşuldur.

Başörtüsünü kadına zorunlu kılan erkeklerin kamu alanında en üst düzeyde görevlere gelebildiği bir ülkede, sadece kendisine dayatılan başını örtme zorunluluğuna baş kaldıramadı diye kadınların cezalandırılması asla doğru değildir. İnsani de değildir. Kaldı ki kamusal alanda başörtüsü yasağı getirmek sorunu çözmez, çözmemektedir. Başörtüsünü yasaklamak veya serbest bırakmak gibi bir kolaycılığa kaçmadan, sorunun asıl çözümünün zorlu bir mücadeleden geçtiğini kavramak, bu mücadeleye omuz vermek gerekir; bedel ödemeyi göze alarak, sorunun kökenine inip tabular yerine gerçekleri ortaya koyarak... Eveleyip gevelemekten, küçük düşünmeden, kitlelerin tepkilerine teslim olmadan...

Er Manning'lere inananlar

Kaan Toker

Bu putlar yıkılır

Eğer milli Türk sporu olan "komplo teorisi üretmeyi" bir yana bırakacaksak, yani bunun İsrail'in AKP hükümetine karşı bir komplosu olduğunu veya ABD'nin müttefikleri dahil dünyadaki tüm devletlere "bakın, sizin hakkınızda böyle düşünüyorum, ona göre ayağınızı denk alın," demek için kendi elçilik ve konsolosluklarının gönderdiği raporları sızdığını veya bunlar kadar parlak fikirleri tartışılmaz bilimsel gerçeklermiş gibi ortaya atmayacaksak...

Wikileaks ilk defa böyle belgeler yayınlıyor değil. Daha önce de ABD ordusunun Irak'ta tuttuğu gizli iç kayıtlardan oluşan 390 binin üzerinde raporu, ABD ordusunun Irak'ta sivillere karşı silahlı saldırı görüntülerini ve ABD ordusunun Afganistan'da tuttuğu gizli iç kayıtlardan oluşan 90 binin üzerinde raporu yayınlamıştı. Hem de bu sene içinde.

Burada bir yol var! Gelişen teknoloji dünyanın her yerinde devletlerin insanların tüm iletişimini, özel hayatını izlemesine, ona sızmasına olanak veriyordu. Tersinin de mümkün olduğu iyice ortaya çıktı. Bıçağın iki keskin yüzü var. Belki diğeriyle orantısız bir yüz ama yine de kesiyor.

Wikileaks'in yayınlamaya başladığı 250 binin üzerinde belgeyle üç milyon ABD görevlisinin bilebileceği sırları biz de öğrenmeye başladık. Belgelerin gizlilik düzeyi de bu rakama orantılı, alt gizlilik düzeyinde, daha çok magazin, dedikodu türü bilgilerin aktarıldığı belgeler ama ABD'nin yatak odasını ucundan gördük.

Belgelerden anlaşılan kendi çalıştığı kurumlar, partiler, çalışma arkadaşları, rakipleri hakkında dedikodu verme, borsa bilgisi aktarma heveslileri, güce yaranmacılar, yaltaklanmacılar dünyanın her yerinde gani gani var.

Wikileaks'e verilen 250 bin küsur belgenin sekiz bin kadarı Ankara büyükelçiliğinden.

Ankara'dan son sekiz yılda günde yaklaşık üç adet belge gönderilmiş. Demek ki, Ankara'da dedikodu çok!

Yayınlandığı kadarıyla belgeler skandal yaratacak bilgiler içermiyor ama muktedirlerin, kapitalizmin, emperyalizmin çirkin yüzünü teşhir etmeye yetecek kadar veri içeriyor. Yalnızca olanlara bakmayın; olmayanlar da çok şey anlatıyor: İnsani değerler yok, kendi halklarının çıkarı yok.

Bunlar olmayınca okul parasını kazanmak için ABD ordusuna yazılıp, Bağdat'ta istihbarat görevi ya-

pan bir er, bir Bradley Manning çıkar, hor görülmüşlüğüne, ezilmişliğine, gözünün önünde yaşanan hak-sızlıklara itiraz edip bu belgeleri gerçekleri herkes görsün diye, hiçbir çıkar gözetmeden sızdırır.

Üç milyonda bir kişi diye hayıflanalar olabilir; üç milyonda bir kişi bile yetiyor diye umutlananlar da!

Ama iktidarlar, muktedirler bundan kaçamazlar. Kendi işlerini sadece kendileri yapamayacaklarına göre böyle bilgilere içeriden de ulaşılacak. Böyle bilgiler bir anda dünyanın dört bir yanına yayılabilecek. Yine bu teknoloji dünyasında Wikileaks gibi, Assange gibi bu belgeleri yayınlıyacak, kolay kolay engellenemeyecek odaklar, ağlar çıkacak. Bunlar birbirlerini eskisinden daha kolay bulacaklar.

Tutun ki, buradan hiçbir şey çıkmasın, muktedirlerin etkilerinin nasıl da tuttuğunu izlemeye değmez mi?

Her şeyi ve herkesi her an izleyen büyük biradere ne oldu? Nasıl bilemedi dosyaların kopyalanacağını, kopyalandığını, yayımlanacağını!

Bırakın onlar, Reagan'lara, Bush'lara, Clinton'lara, Obama'lara tapsın, biz er Manning'lere, Assange'lara güvenmeye devam edelim.

Bizim komplocuların Büyük Biradere sarsılmaz inancı var. Onlar muktedir olana, kapitalizme, onun gücüne tapmaya devam etsinler. Bu putlar da yıkılır!

(Landscape) Aile portresi (1620-28)

Füze Kalkanı'nda yanıltmalar

"Komşularımızla sıfır sorun" AKP'nin politikasıdır ama NATO müttefikliğiyle bu politikanın bağdaşmayacağı Füze Kalkanı sorunda ortaya çıkmıştır. Hem İran'la "sıfır sorun" güdeceksin, hem de İran'a karşı askeri projelerde aktif rol alacaksın.

ABD'nin başını çektiği Füze Kalkanı Projesi Lizbon'da kesinlik kazanarak uygulama safhasına girdi. AKP basını bir kez daha yoğun bir dezenformasyon gayretiyle gerçekleri çarpıtmayı bildi. Elbette bu konuda esas kabahat onları öyle yönlendiren politikacıları.

Lizbon'daki NATO zirvesine Türkiye'nin ağırlık koyduğu, metni ve kararları değiştirdiği medyada bolca tekrarlandı. Oysa iddia tamamen yalandı. Füze kalkanına Ankara çoktan rıza vermişti, "Projenin ABD projesi değil, NATO projesi olmasını biz sağladık" savı da yalandı. ABD zaten askeri tasarılarının çoğunu NATO eliyle uygulardı. Nitekim "şunu istedik, bunu istedik" diyen Erdoğan'ın laflarından çok önce Lizbon Zirvesi'nin hazırlanmış gündemi -hatta toplantının tek amacı- bu projeydi.

Herkes bilir ki, bu tür zirveler imza zirveleridir ve gösteriye dönüktür. İmzalanacak belgeyi teknisyenler

hazırlarlar, tartışmalar, pazarlıklar o aşamada yapılır, toplantılara tören kalır.

Füze kalkanı sisteminin İran'a karşı kurulduğu ibaresinin metinde yer almasını Türkiye'nin sağladığı iddiası dezenformasyondur. Belgede böyle bir söz zaten bulunmamaktaydı, İslamofobinin önde gelen isimlerinden Sarkozy "kediye kedi demek gerekir" diyerek, belgeye sistemin "İran'dan ve Orta Doğu'dan gelecek tehlikeye karşı olduğu" ibaresinin konulmasını isteyerek Fransa içine dönük bir show yapmıştır, o da bilir ki, bu tür hususlar belgenin hazırlanışı sırasında konuşulur ve karara bağlanır. Bizimkiler Sarkozy'nin bu gösterisini niçin büyüttüler? Efendim neymiş, "Abdullah Gül" sert çıkarak metine öyle bir lafın konulmamasını istemiş.

Bu noktadaki asıl sahtekârlık diplomasinin tabiatındadır. Söz konusu projenin İran'a karşı kurulduğunu herkes bilmektedir, ama diplomatik dil gereği bu gerçek telaffuz edilmemektedir. Sarkozy'nin yaptığı gibi ataksyon olduğunu diğer NATO liderleri de bilmekteydiler ve o isteğe razı olmazlardı. Dedik ya diplomasinin dili çoğu kez sahtekârlığın dilidir. Bu tür belgelerde ülke adı zikredilmez. Soğuk savaş zamanında bile böyle askeri projelerde Sovyetler Birliğinin adı pek az anılırdı. Özellikle "Yumuşama" denilen dönem ve SSCB ile ABD ve Batı ülkelerinin iyi ilişkileri başladıktan sonra külliyen terk edilmişti.

AKP dış politikadaki bu tür kabahatlerini kendi basını ve politik manevralarıyla iç kamu oyunundan gizlemesini bilmektedir. Hatırlarsanız, AKP hükümeti Danimarkalı Rasmussen'in NATO Genel Sekreterliğine "İslamofobiden dolayı" karşı çıkar görünmüş ve hem İslam dünyasına hem de iç politikaya dönük gösteri yapmıştı. Ne oldu? Tıptış tıptış Rasmussen'i kabul etti. Ama o karşı çıkış günlerinde AKP lehine koparılan vaveyla akılda kaldı, Erdoğan medyasından ve kamuoyundan hiç kimse çıkıp "Peki, ne oldu? Hani karşı çıkmıştın. Ne değişti de kabul ettin" diye sormadı. Oysa Erdoğan da gayet iyi bilirdi ki, İttifak'ın önde gelenleri tarafından belirlenmiş kişinin Genel sekreter olmasını önlemeye Ankara'nın gücü asla yetmezdi.

SIFIR SORUN VE NATO POLİTİKALARI

"Komşularımızla sıfır sorun" AKP'nin politikasıdır

Gülen Şövalye (1624)

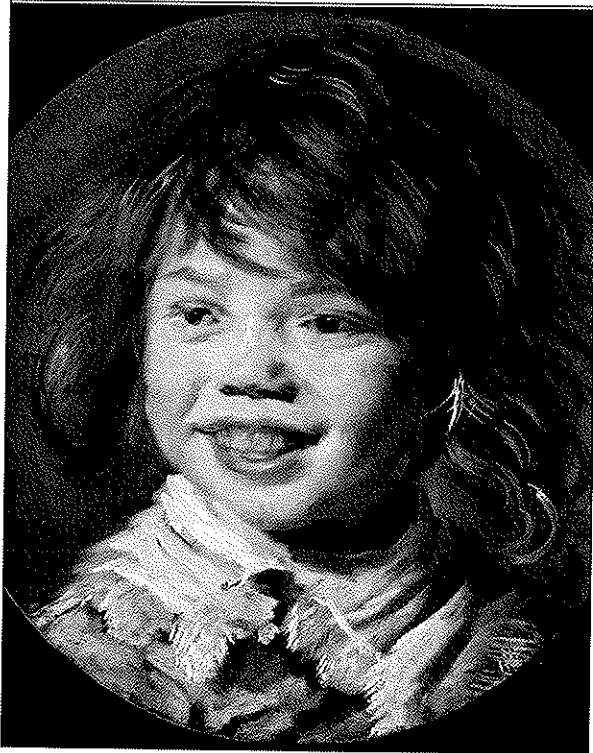
ama NATO müttefikliğiyle bu politikanın bağdaşmaya-
cağı Füze Kalkanı sorunda ortaya çıkmıştır. Hem
İran'la "sıfır sorun" güdeceksin, hem de İran'a karşı
askeri projelerde aktif rol alacaksın.

Yeni askeri sistem besbelli ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin toprakları üzerinde kurulacaktır. Henüz mevkiiler saptanmamıştır. Böylece eskiden Sovyetler Birliği'ne karşı topraklarını üslere ve askeri tesislere açan Türkiye şimdi de İran'a ve İslam'a karşı topraklarını açmaktadır. Güçlü Türkiye, büyük bölgesel güç diye övündüğünüz Türkiye bu mudur? Şimdi de İran'a karşı mı koçbaşı olacaktır? Dün SSCB, bugün İran, yarın Çin. Türkiye'nin misyonu böyle çizilmiştir. Ankara yöneticileri de bunu bilmekte, ama sureta bağımsız gözükme-ye gayret etmektedirler.

NATO'da her ülkenin veto hakkı vardır. Şayet Türkiye veto etseydi bu karar çıkamazdı. Türkiye'nin veto hakkını kullanması çok doğal hakkıydı, zira sistem Almanya'da ya da İspanya'da kurulacak değildir, Türkiye'de kurulacaktır. "Ben bunu istemiyorum, gidin pek istekli olan Polonya'da kurun" diyebilirdi. Ama bu söylediğim sadece farazidir ve soyuttur.

Türkiye kaderini Batı'ya bağlamıştır ve on yıllardır NATO'nun ikinci en büyük ordusuna sahip olmakla övünüp durmuştur. "Hayır" demek, kararı veto etmek Ankara'nın harcı değildir. Zaten rejimin öyle bir niyeti, daha doğrusu niteliği yoktur.

Başbakan Erdoğan "bu bir saldırı değil, savunma sistemidir" diye mazeret getirmektedir: 1) Yukarıda yazdık hem "sıfır sorun" diyeceksin, hem de o ülkeyi tehdit olarak gören projenin baş uygulayıcısı olacaksın.

Gülen çocuk (1620)

2) Tanımı savunma sistemi, adı "kalkan" da olsa bu bir askeri sistemdir. İttifakın bir üyesi olarak "tehdit" ilan ettiğin, adını koymadan düşman saydığın ülkeyi sen hedef seçtiğin için, onunla ne dostluk, ne iyi komşuluk, ne de "sıfır sorun" politikası güdebilirsin?

TEHDİT KİMDEN?

Türkiye on yıllar boyu bölgede ABD'ye ve onun güdümündeki NATO'ya jandarmalık yapmıştır. Şimdiki proje ise İsrail'i savunma amaçlıdır. Zira İran'da ABD'ye veya Avrupa'ya yönelik bir askeri proje yoktur. Orta menzilli füzeleri bile geliştirmesinin uzun süre alacağını uzmanlar söylemektedir. İran'dan Türkiye'ye de tehdit yoktur. Olsa olsa yakın menzilli İran füzelerinden İsrail çekinmektedir.

Kaldı ki, bugün asıl tehdit altında olan İran'dır. Uzun yıllardır uluslararası kamuoyunda ABD'nin İran'a saldırıp saldırmayacağı, saldırıyorsa ne zaman saldıracağı tartışılmaktadır. Hatta Türkiye somutunda böyle bir saldırıda esas sıçrama tahtasının Türkiye'deki ABD askeri varlığı olacağı da konuşulmaktadır.

Böylece savunma adı altında yeni askeri sistemlerin (radarlar + füzeler) Türkiye Cumhuriyeti topraklarına yerleştirilmesi kabul edilemez. ABD'den gelen tehdit bu suretle katmerleşecektir.

KOMUTA BİZDE!

Konuyla ilgili AKP basınının diğer bir yalanı sistemin kumandasının Türkiye'de olacağı haberi idi. Bu dezenformasyonu başlatan Erdoğan'ın kendisidir. 16 Kasım'da verdiği demeçte "Kumanda Türkiye'de olmasa kabul etmeyiz" demişti. Hatta "buton" kelimesini bile telaffuz etmişti. Oysa kendisi de gayet iyi bilirdi ki, kumanda şu veya bu ülkenin elinde olmaz, Müttefik Karargâhta olurdu. Lizbon'da metne imza atan Gül "kumanda Türkiye'de olacak" demediği halde, AKP basını hemen böyle bir haber yayınladı. Siyaset dünyasından ve basından gelen itirazlar üzerine, Erdoğan, daha önce "Kumanda Türkiye'de olacak" diyen kendisi değilmiş gibi büyük bir pişkinlikle, "kumanda konusunda henüz belirlenmiş bir şey yok, zaten kumanda şu ülkede, bu ülkede olmaz, NATO'da olur" deyiverdi.

Gerçekten de, kumanda merkezinin şu ya da bu ülkenin elinde olması söz konusu değildir. Komuta karargâhta olur. Bu da NATO karargâhıdır. Kumanda merkezinin nasıl ne nerede kurulacağı, ne şekilde teşekkül edeceği konusundaki çalışmalar 2011 Mart ayında başlayacaktır. Bu Müttefik Karargâhta olsa olsa bir Türk generali bulunacaktır. Ama "Kumanda Türkiye'de" demekten, "kırmızı buton"un Ankara'da Başbakan'da ya da Çankaya'da olacağı anlaşılır.

Karardan rahatsız olan sadece İran olduğu sanılmamalıdır. Fakat AKP basınının dezenformasyonu zaten bölge ülkelerine değil, içe dönüktür. Çünkü yalan ve çarpıtmalarına onları inandıramaz ama iç kamuoyunu aldatabilir. Toplumda ilk verilen ve gürültüsü koparılan haberler önem taşır. Örneğin şu anda geniş kamuoyu AKP'nin ABD'ye kafa tuttuğunu ve isteklerini ka-

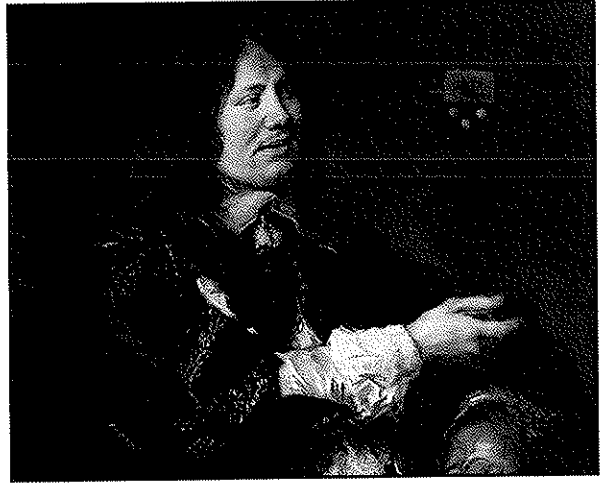
Karnaval (Akapurya)-1615-

bul ettirdiğini sanmaktadır. Medyadaki gücün önemi buradadır. Üstelik AKP'li olmayan medya bile milliyetçi dürtülerle vaveylaya katılmaktadır. Benliklerine işlemiş aşağılık duygusu bu tür böbürlenmelerden hoşlanmaktadır. Zaten "biz iç politikada ayrı olsak bile dış politikada bir ve tek oluruz" diyen çarpık anlayış medyaya da hakimdir.

RİYAKARLIK TEŞHİR EDİLEMEDİ

Sonuç olarak yanıltmaca ve şaşırtmacalar sonuç vermiş, güdümlü demeç ve haberlerle kamuoyundan gerçekler gizlenmiştir. Hâlâ hiçbir medya uzmanları ve politik çevreler başta olmak üzere hiç kimse projenin ayrıntılarını ve gizlerini bilmediği gibi, tam tersine pek çok kimse hükümetin NATO karşısında başarılı olduğunu sanmaktadır. Evet, ortada bir başarı vardır, o da, AKP'nin dezenformasyon ve kandırmaca konusunda gösterdiği maharettir.

Hükümetin bu konudaki başarısının asıl nedeni ise karşısında ciddiye alınacak ölçekte bir muhalefetin bulunmamasıdır. Toplumsal muhalefetin siyasal sözcüsü olması gereken sol zayıf ve etkisizdir. Daha geniş olanaklara sahip olan CHP de pek çok konuda olduğu gibi görevini yapamamıştır. Böylece ikiyüzlülük teşhir edilememiş, gerçekler kamuoyuna mal edilememiştir, 12 Haziran 2011'e giden süreçte, AKP kendisini sıkıntıya sokacak ve prestij kaybettirecek bir olayı kazasız belasız atlattır.

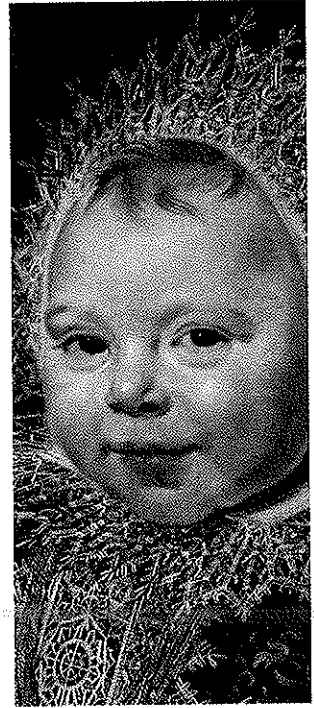

Stephanus Geraerds (1650-52)

12 Haziran 2011'de yapılacağı anlaşılan seçimlere kadar bu ve benzer dezenformasyonlar AKP için önem taşımaktadır. Kahraman Kovboy atraksiyonlarını sürdürmek zorundadır.

YİTMEKTE OLAN YILLAR

AKP hükümeti, başta Erdoğan, büyük büyük laflar ederek övünmektedir, ama o da, medya da, kamuoyu da dünyada oluşmakta olan güç dengeleri değişimiyle yeterince meşgul değildir. Oysa ABD, Batı Avrupa ve Rusya bu gelişmelerin hazırlıkları içindedir. NATO'nun işlevinin Afganistan'a kadar uzatılmasının anlamı nedir? Dünya Çin devi ve olası müttefikleriyle, ABD ve geleneksel müttefiklerinin (belki Rusya'nın da) oluşturacağı bloklaşmaya doğru gitmektedir. Türkiye ise politikacılarından aydınlara ve tek tek yurttaşlara kadar hâlâ genç kızlar üniversiteye başörtülü girebilmeli mi, girememeli mi, Kürt toplumu siyasi özerkliğe kavuşmalı mı, yoksa şimdiki gibi yasaklar ve tabular devam etmeli mi diye tartışmakla meşguldür. Çok değil 20-25 yıl sonra Türk toplumu dünyaya ayak uydurmakta ne kadar geride kaldığını ve nasıl da boşuna vakit kaybetmiş olduğunu görecektir. Yakın geleceğin kuşakları dönüp bugüne esefle bakacaklar, ne kadar boş ve geri gündemlerle oyalanmış olduğumuzu görecekler, bizleri suçlayacaklardır.

Dadı 1626 (Detay)

Bahkçı oğlan çocuğu (1632)

Referandum sonrasında Tayyip Erdoğan "ileri demokrasi"den daha sık söz eder oldu. AKP basınının kalem ve ekran erbabından bazıları Türkiye'nin artık "Yeni Türkiye" olduğunu söylemeye başladılar. Değişim klişesini dillerinden eksik etmeyenler, Erdoğan ve partisine bu misyonu biçenler AKP muhipliğine devam ededursunlar, Erdoğan'ın ileri demokrasisinin ne olduğunu son haftaların öğrenci gösterilerinde gördük. 1925'in Tahriri-i Sükûn Türkiye'sinin İstiklal Mahkemelerinde bile yargılananlar mahkeme de ana dillerinden konuşurlarken ve duruşmada daimi tercüman bulunurken, değişimci ve açılımcı AKP Türkiye'sinin KCK mahkemelerinde anadil yasaklandı.

Değişen Türkiye'de değişmeyen hukuk skandalları tabii ki KCK'dan ibaret değil. Bu sayfalarımıza birkaç tekil örneği aktarıyoruz. Haklarında dava açılan gazeteciler, yazarlar, konuşmacıların ve davaların ise haddi hesabı yok.

Nevin Berktas

Ankara Düşünceye Özgürlük Girişimi'ni oluşturan kişi ve kuruluşlar Nevin Berktas konusunda kamuoyunu aydınlattı ve Berktas'ın serbest bırakılmasını talep etti:

"1980'den bu yana yaklaşık 22 yılını cezaevlerinde geçiren Nevin Berktas, Türkiye'nin medar-ı iftihar olarak en uzun süre hapis yatmış kadın siyasi tutuklusudur. Cezaevlerinde kaldığı müddet zarfında zorba uygulamalarabo-

İleri demokrasinin emniyeti ve adliyesi!

yun eğmediği için, hücre cezası da dahil, birçok ceza-ya maruz kalmış ve infazı yakılarak yıllarca içeride tutulmuştur.

Dahası da, Berktas 5 yıl 8 ay gibi uzun bir süre de fazladan yatırılmıştır. 2007 yılında tahliye olduktan üç yıl sonra, bu kez cezaevindeyken yazdığı kitabı yayınlınca, 3 Kasım 2010 tarihinde yeniden tutuklanmıştır. – Berktas, devletin F Tipi cezaevlerine geçişe hazırlandığı bir dönemde, 12 Eylül cezaevlerindeki hücreleri ve o hücrelerde geçirdiği işkenceleri anlatan "İnancın sınıandığı zor mekanlar: HÜCRELER" adlı bir kitap yazdı. Kitap, Nisan 2000 tarihinde Yediveren Yayınları tarafından yayınlandı. Yayınlandığı günden 7 gün sonra toplatıldı, hakkında davalar açıldı, para ve hapis cezaları verildi. Yasa değişiklikleri ile bu cezalar düştüğü halde aleyhinde yeniden dava açıldı. – Geçtiğimiz yıl yayınevi sahibine para cezası; kitabın yazarı olarak Nevin Berktas'a ise, 10 ay hapis, 461 milyon para cezası verildi ve bu karar geçtiğimiz aylarda Yargıtay tarafından da onaylandı. Avukatları, Nevin Berktas'ın daha önceden haksız yere yattığı yılları göstererek, bu ceza-ya mahsup edilmesini talep ettiler. Buna rağmen Nevin Berktas tutuklanarak Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevine konuldu."

Nevin Berktas 22 Kasım 2010 'da hapisshaneden kamuoyuna yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Merhaba,

Ben, Nevin Berktas. İstanbul Bakırköy Hapishanesi'nden yazıyorum size. "İnancın Sınıandığı Zor Mekanlar: Hücreler" kitabını yazdığım için 10 ay hapis cezası kesildi ve 2 Kasım 2010 tarihinde tutuklandım.

... Hücreler" kitabını 2000 yılı başında Gebze Hapishanesi'nde yazmıştım. Yani neredeyse 11 yıl oluyor. Kitap, Nisan 2000'de baskıdan çıktıktan bir hafta sonra toplatıldı. Hakkımda da dört ayrı dava açıldı. Ayrıca "Yediveren Yayınları" Yazı İşleri Müdürü Elif Çamyar ve "Berdan Matbaacılık" sahibine de dava açıldı. Hakkımdaki -biri hariç- üç dava dosyası kapandı (para cezası, beraat vs. nedenlerle), diğeri "örgüte yardım yapmak"tan devam etti. Ve dört yıla yakın hapis cezası verildi. Sonra bir yasa değişikliği yapıldığı için, avukatım, "yeni yasaya göre dosyanın yeniden görülmesi" isteminde bulundu. Böylece infaz durdurulmuş oldu.

Bu arada ben 2007 Şubat'ında tahliye oldum. Avukatım, tahliye edilmem için uğraşırken yaklaşık altı yıl

kadar da fazla yatırıldığını açığa çıkardı. Bu fazlalık yanlışlıkla olmuş!

Örgüt üyeliği ve bazı ek davalar nedeniyle 1995-2007 yılları arasında on üç yıl kalmıştım hapishanede. Daha önce de 1983-1991 yılları arasında sekiz yıl... Yani, toplam 21 yıl hapishanede geçirdim. Şu anda 52 yaşımdayım.

Kitap davası, 2007'de ben tahliye olduktan sonra yeniden görüldü. Ve 10 ay hapis cezası geldi. Avukatım, bu sürenin, fazladan yatırıldığım altı yıllık süreden düşürülmesi için savcılığa başvurdu. Savcılık fazladan yatırıldığım süreyi incelemekteydi ve resmi kanallardan bazı eksik evraklar gelmesini beklemekteydi.

Savcılığın dosya inceleme süreci bitmemişken tutuklama kararını çıkartmış olması ve beni adresini bildikleri evimin kapısından almaları oldukça anlamlı.

Öte yandan, 19 Aralık 2000'de yaşadığımız katliam ve hücre tipi hapishanelere geçiş öncesinde, 12 Eylül'ün en ağır işkencelerini yaşamış biri olarak, kitabım, 12 Eylül uygulamaları ve hücre politikasına karşı nasıl direndiğimizi anlatıyordu. Sömürülen ve ezilenlerin yanında insanlığın kurtuluşu mücadelesini veren biri olarak, yaşadıklarım üzerinden zor ve işkence karşısında direnmeyi anlatmaktan daha doğal ne olabilir?

Düşüncenin suç olmadığına dair ve 12 Eylül işkencehanelerinde ne çok haksızlık yapıldığı üzerine çokça konuşulduğu bir dönemde, bunları anlatan kitabım nedeniyle ceza verilmiş olması ve apar-topar yeniden tutuklanmam, bana göre ikiyüzlü bir politika yürütüldüğünün göstergesi.

İlgilenmeniz dileğiyle... Selamlar."

Suzan Zengin

Tutuklu gazeteci - çevirmen Suzan Zengin geçtiğimiz Eylül ayında basına ve kamuoyuna şu mektubu göndermişti:

"Kamuoyuna Açık Mektup

Bir yıl boyunca keyfi -haksız- hukuksuz bir biçimde tutuklu kaldıktan sonra, 26 Ağustos 2010 tarihinde -nihayet- ilk duruşmaya çıkabildim. (Beşiktaş 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nde.)

Bugüne değin Kamuoyuna yaptığım açıklamalarda hiç bir somut kanıtı dayanmayan 'yasa-dışı örgüt üyesi olduğum' iddiasına yanıt verebilme 'fırsatı' yakalayabildim!

Savunmamda ilk olarak, açıkça savunduğum muhalif kimliğime ve bu kimliğime uygun olarak, uzun yıllardır yasal zeminde yürüttüğüm çalışmalara değindim, ayrıca gazeteci-çevirmen olduğumu yineledim.

Bana dönük 'yasa-dışı örgüt üyeliği' iddiasına 'kanıt' yapılmak istenen materyallerin -sözde- 'kanıtların' tümünün, yasal bir gazetenin çalışmaları kapsamında olduğunu dile getirdiğim, savunmaya ek olarak bunların

somut delillerini de mahkemeye sundum.

* Örneğin; iddiaya kanıt yapılmak istenen telefon dinlemelerinin, gazetenin irtibat telefonu üzerinden yapılan görüşmeler olduğunu, herkese açık bir telefonda gizli bir çalışma yapılamayacağını küçük bir çocuğun bile bilebileceğini vurgulayarak, dinlenen telefon numarasının künye üzerinde yer aldığı gazeteleri savunmaya ek olarak verdim.

* Kanıt yapılmak istenen görüşmelerin ağırlıklı olarak sendikalarla yapılan görüşmeler olduğunu, bunun dosyada açıkça görülmesine karşın, iddianame de 'belirlenemeyen' ibaresiyle yer aldığını, bu durumun bile tek başına, iddianamenin ne kadar zorlama bir mantıkla hazırlandığının kanıtını oluşturduğuna dikkat çektim.

* Avukatım dosyada açık olduğu halde, iddianame de 'belirlenemeyen' sendikacıları tanık olarak dinletti. Böylece görüşmelerin kimlerle yapıldığının yanısıra içeriğinin ne kadar sıradan (çeviri, tercüman bulma vb.) nitelikte olduğu da görüldü.

* İddiaya dayanak yapılmak istenen iki haber- röportaj niteliğindeki yazının gazetede zaten yayınlanmış olduğunu ortaya koyarak, bunların yer aldığı gazeteleri sundum.

* Bir sendikanın, açık imzalı eylem programı, basın açıklaması çağrısı gibi sözde 'kanıtları' heyete göstererek, bunların neresinde yasa-dışılık olduğunu sordum.

* Başkanı Filipinli olan, demokratik - anti emperyalist uluslararası örgütlenme ILPS'nin (Halkların Uluslararası Mücadele Birliği) üyesi olduğum iddia edilen yasa-dışı örgütün 'yan kolu' olduğu

Çakırkeyif(1654)

iddiasının komikliğine dikkat çektim.

* Yine 'kanıt' yapılmak istenen gazetenin açık dağıtım-satış bilgileri, büro kirası, elektrik, telefon faturası gibi çok net görülen hesap çizelgeleri türü materyaller, kitap standı fotoğraflarına dair söyleyecek söz dahi bulamadım. (...)

Ancak, bana dönük 'yasa dışı örgüt üyeliği' iddiasından başka bir iddia bulunmamasına, bu iddiaya 'kanıt' yapılmak istenen tüm materyallerin yasal bir çalışma kapsamında olduğunu kanıtlarıyla koymama, bunun dışında ne bir tanık vb. durumu olmamasına rağmen, eylem yapma iddiasıyla yargılanan başka sanıkların da bulunduğu bir dosyada yargılanıyordum.

Bu durumu ben gözaltına alınıp, tutuklandığım sırada öğrenmiştim. Ancak daha o zaman, ne eylem yapma iddiasıyla yargılanan bu kişilerle, ne de sözü edilen eylemlerle bir bağım olmadığı açığa çıkmıştı. (...)

Bu arada tutuklanmamdan aylar sonra, gazetemizin bir okuru aynı dosya kapsamında işyerinden alınarak tutuklanmıştı. Ona dönük tek iddia da yine 'yasa dışı örgüt üyeliği' idi. Bu iddiaya tek bir somut kanıt yoktu. Okurumuz ara sıra gazeteye telefon etmişti. Tek 'kanıt' buydu. Bu da yine 26 Ağustos'ta yapılan ilk duruşmada açığa çıkmıştı.

Duruşmada açığa çıkan bir başka gerçek daha vardı ki, bu da herhangi bir örgüt adına yapılan bir eylemin söz konusu olmadığıydı. (...)

Mahkeme tutukluluk halinin devamına karar vererek, bir sonraki duruşma tarihini 15 Şubat 2011 olarak belirledi. Yani yaklaşık 6 ay sonraya!

İlk duruşmaya ancak bir yılda çıktıktan sonra, sonraki duruşma için 6 ay daha tutuklu kalacağım anlamına geliyor. Bunun anlamı her şeyden önce, hiç bir somut kanıta dayanmadan, peşin cezalandırma mantığı ile, 1,5 yıl hapiste tutulmamdır. Tabii bir sonraki duruşmada tahliye olursam... Yoksa bu süre daha da uzayabilir...

Haksız- hukuksuz tutukluluk sürem boyunca ortaya çıkan, ailemin, çocuklarımın mağduriyetinin daha belirsiz bir süre boyunca devam edeceğine, yine bu süre içinde, tedavi edilmediği için ilerleyen, hızlı kemik erimesi, hipertansiyon, ülser gibi sağlık sorunlarımın daha da artacağına ise ayrıntılı olarak değinmiyorum bile. Çünkü bunlar yaşanan gelişmeler karşısında tali kalmaktadır. (...)

Bütün bunların nedeni muhalif olmamdır. Aynı durum, çalışanı olduğum Umut Yayıncılık ve onun bünyesinde çıkan "İşçi-Köylü Gazetesi", "Partizan Dergisi", "Yeni Demokrat Gençlik Dergisi" gibi periyodik yayınlar ve çalışanları için de geçerlidir. (...)"

Ruken Yetişkin

Asıl adı Gever olan Yüksekova'nın BDP'li Belediye Başkanı tutuklanarak Bitlis E Tipi Kapalı Cezaevi'ne gönderildi. Ruken Yetişkin hakkında, 2004 yılında İstanbul Bağcılar'da düzenlenen bir etkinlikte "terör örgütü propagandası" yaptığı iddiasıyla açılan davada tutuklama kararı verilmişti. Davada sanık tutulmasının nedeni, o sırada DEHAP İlçe Yönetim Kurulu üyesi olmasıydı.

Tutuklama kararının çıkmasının ardından Yüksekova'dan Bitlis Adliyesi'ne gelen Yetişkin, adliye önünde yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"2004 yılında İstanbul Bağcılar Olimpik Stadı'nda yapılan bir şölende tertip komitesindeydim. Orada açılan bir mahkememiz vardı. Önce takipsizlik kararı verildi ardından yeniden bir mahkeme açıldı. Ceza verildi, DGM bozdu. Ancak belediye başkanı olduktan sonra davamız tekrardan başladı. Neticede bugün ceza verildi. 6 ay erteleme almıştık. 6 aylık ertelememiz bugün bitti."

Açıklamanın ardından nöbetçi savcıya ifade veren Yetişkin Kapalı Cezaevi'ne götürüldü. (Ruken Yetişkin hakkındaki kısa bir tanıma bu sayımızda yer alan Referandum değerlendirmesinde Kürt kadın hareketindeki önemli değişme ve onarın siyasetteki rolü bağlamında 2009 Yerel Seçimlerine ait değinmede geçmektedir.)

Bir adam portresi (1617)

Vedat Kurşun

İleri Demokrasi adliyesinin kurbanlarından birisi de Kürt gazeteci Vedat Kurşun. Bu bölümde Ankara Düşünceye Özgürlük Platformu'nun yayınladığı bildiriye okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

"Türkiye'de günlük yayın yapan tek Kürtçe gazete olan Azadiya Welat gazetesi eski yazı işleri müdürü Vedat Kurşun, 166 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı...

Bir gazetecinin 'işini' yaptığı için cezalandırılması bu toplumun ayıbıdır ama ondan da ötede bu durum hukuka, basın özgürlüğüne, insan haklarına, evrensel ifade özgürlüğü ilkelerine, akla, mantığa da aykırıdır. Bir gazetecinin bu şekilde cezalandırılması eşine az rastlanır bir skandaldır ve skandal utamlacak şey demektir. Savcı Vedat Kurşun için 525 yıl hapis cezası talep ediyor ve mahkeme insafa gelip 166 yıl 6 aya hükmediyor...

Vedat Kurşun'a verilen bu ceza, Türkiye'deki rejimin niteliği hakkında da fikir veriyor. Bir zamanlar Kürtçe diye bir dilin ve Kürt diye bir halkın varlığı kabul edilmiyordu, şimdilerde Kürtçenin varlığı kabul ediliyor, üstelik Kürtçe yayın yapan bir de devlet tele-

vizyon kanalı var ama Kürtçe yayına muhalif olmamak kaydıyla yaşama şansı tanınmıyor. Oysa ifade özgürlüğü eleştirisi içindir, aksi halde varlık nedeni ortadan kalkar. Başta Vedat Kurşun olmak üzere, Azadiya Welat gazetesinin ve diğer Kürt gazete ve dergilerinin muhabir, yazar, yönetici ve sorumlularına yönelik baskı ve cezalandırmanın asıl nedeni, muhalif olmalarından, farklı, aykırı görüşleri dile getirmelerindendir.

Gazetede ki haber başlıkları bile suç sayılarak yüzlerce dava açıldığına bakılırsa, bu 'biz muhalif Kürt gazetesi istemiyoruz' demeye geliyor... _

Gazete haberlerindeki 'işkenceye karşı sessizlik' Diyarbakır'ın eski adı olan 'Amed', 'Kürdistan', 'Gerilla' 'Sayın Öcalan'... gibi kelimeler örgüt propagandası sayılıp ağır cezaya çarptırılmanın gerekçesi yapılması, neyin amaçlandığını ve asıl niyeti de ortaya koyuyor. O kadar ki, bir şeyin suç sayılması için Azadiya Welat'da yayınlanması yeterli... Durum böyleyken, bir de 'demokrasiden', 'demokratikleşmeden', 'açılımdan' söz etmek, bu rejimin bir ironisidir. Halen onlarca gazeteci ve basın çalışanı cezaevinde bulunuyor ve soruşturmalar, tutuklamalar, davalar ve mahkumiyetler artıyor.

Vedat Kurşun'un görevini yapmaktan alıkonulmasının, hapse atılmasının, 166 yıl 6 ay hapse mahkum edilmesinin, yönettiği gazetenin yasaklanmasının hiç bir haklı dayanağı ve hukukî gerekçesi yoktur. Derhal serbest bırakılmalıdır. Acilen tahliye edilmesinin bir nedeni daha var: Vedat Kurşun Cezaevinde Hepatit B hastalığına yakalanmıştır, cezaevi koşullarında tedavisi mümkün değildir.

Biz bu bildiriyi imzalayan kurum ve kişiler olarak, Vedat Kurşun'un ve 'normal işlerini' yaptıkları halde cezaevinde bulunan tüm gazetecilerin serbest bırakılmasını, özgür düşünceye ve tartışmaya engel olan yasal mevzuatın daha geç olmadan değiştirilmesini talep ediyoruz."

Doğan Akhanlı

F. Almanya Soykırım Karşıtları Derneği'nin Basın Açıklaması:

"Yazar ve İnsan Hakları Savunucusu Doğan Akhanlı Haksız Yere Tutuklandı. 2001 yılından beri Federal Almanya Cumhuriyeti vatandaşı olan, tanınmış yazar Doğan Akhanlı İstanbul'da havalimanında tutuklandı ve Metris askeri cezaevine nakledildi. Akhanlı 1991 yılında terkettiği Türkiye'ye ilk kez dönüyordu. Amacı sağlık problemleri yaşayan babasını ziyaret etmektir.

Savcılık Akhanlı'yı, 1989 yılında İstanbul'daki bir döviz bürosuna yönelik ve bir kişinin de öldüğü bir soyguna iştirak etmiş olmakla suçluyor. Akhanlı bu suçlamayı ve bu soygunla herhangi bir ilgisi olduğunu kararlı bir biçimde reddetmektedir.

Gerçekten de Akhanlı'yı 1992 yılında suçlamış olan ilk tanığın ağır işkence altında ifade verdiği doktor raporuyla da saptanmıştır. Bu ifade hukuki kriterler içinde kullanılamaz. Bu nedenle polis, olay mahalli tanığı ve kurbanın oğlu olan ikinci bir tanığa yalnızca Akhanlı'nın fotoğraflarını göstermiş ve kendisini fotoğraflar-

daki şahsın faillerden biri olabileceği yönünde bir ifade vermeye yönlendirmiştir. Bu ifade de hukuksal ölçüler içinde yürütülen bir sorgulamada Doğan Akhanlı'nın tutuklanması için yeterli olamaz; tanığa, kişiyi teşhis edebilmesi için en azından çok sayıda kişinin fotoğraflarının gösterilmesi gerekirdi.

Hukuksal bir işlem çerçevesinde, suçlanan kişinin ağır sorgulama ihmalleri nedeniyle derhal serbest bırakılması gerekirdi. Görevdeki sorgu hakimi, Akhanlı'nın tutuklanmasını 10. 08 2010 tarihinde, 20 dakikalık bir sorgunun ardından onaylamıştır. Tutukluluk haline yapılan ilk itiraz 20 Ağustos 2010 tarihinde reddedildi. Doğan Akhanlı'nın tutuklanmasına neden olan ifade, kendisinin 6 yıl 11 ay önce çekilmiş bir fotoğrafına dayandırılan ve 1992 yılında düzenlenmiş olan bir teşhis tutanağıydı. Akhanlı'yı teşhis ettiğini söyleyen kişi, 13. 08. 2010 tarihinde bu ifadesini geri aldığı halde, savcılık aynı gün Akhanlı'nın İstanbul'dan Tekirdağ'a nakline karar verdi. Bu durum avukatların, Almanya Konsolosluğu yetkililerinin ve akrabalarının tutukluyu ziyaret etmelerini güçleştirmekte, hatta imkansız hale getirmektedir. Avukat Haydar Erol'un tutukluluk haline karşı yaptığı ikinci itiraz da 24.08 günü reddedildi.

Akhanlı, hakkındaki suçlamalara ilişkin kısmen bilgi sahibiydi ve bu nedenle Almanya'dan ayrılmadan önce, tutuklanması halinde kendisine destek vermeleri için avukatlarını ve bazı arkadaşlarını bir tedbir olarak bilgilendirmişti. Bu nedenle bizler, yetkili hakimlerin ellerindeki iddia ve olguları, hukuk devletine yakışan bir özenle değerlendirmeleri gereğini önemle vurgulu-

Anetta Hanemans (1623)

yoruz.

Savcılığın son derecede kuşkuyla yöntemlerle yürüttüğü soruşturma sonucunda gerçekleşen keyfi tutukluluk halinin sonlandırılmasını bekliyoruz. Böyle bir Ankara Düşünceye Özgürlük Girişimi'ni oluşturan kişi ve kuruluşlar Nevîn Berktas konusunda kamuoyunu aydınlattı ve Berktas'ın serbest bırakılmasını talep etti. Soruşturma süreci demokratik bir Türkiye'ye yakışmamaktadır. Doğan Akhanlı'nın derhal serbest bırakılmasını talep ediyoruz."

Akhanlı dört ay tutuklu kaldıktan sonra 8 Aralık 2010 günü duruşmaya çıkarıldı. Görgü tanığı olarak getirilen şahıs ifadesinin işkence altında alındığını teyid etti. Soygunda öldürülen kişinin iki oğlu olayda Doğan Akhanlı'nın bulunmadığını söylediler. Bu durumda Mahkeme Akhanlı'yı tahliye etti. Duruşmada tanınmış Almanyalı yazar Günter Wallraf da bulundu.

Ne var ki, Doğan Akhanlı'nın babası bir hafta önce vefat etmişti. Ne o oğlunu görebildi, ne oğul babasını. Doğan Akhanlı'yı dört ay hapiste yatırmak da insan dövmek, hapsetmek devletin yanına kâr kaldı.

Pınar Selek

9 Temmuz 1998'de Mısır Çarşısı'nda meydana gelen patlamadan sonra hazırlanan polis ve savcılık raporları şöyleydi:

-11 Temmuz 1998 Polis uzman inceleme raporu: Bomba bulgusu yok.

-13 Temmuz 1998 Polis olay yeri ikinci raporu: Bomba bulgusu yok.

Bir adam portresi (1612)

-14 Temmuz 1998 Kriminal Laboratuvar Raporu: Bomba bulgusu yok.

-20 Temmuz 1998 Polis olay yeri inceleme sonuç raporu: Bombaya ait olabilecek herhangi bir parça, madde ve malzemeye rastlanılmamıştır.

-18 Ağustos 1998 Pınar Selek tutuklanır.

-2 Kasım 1998 Savcılık bilirkişi raporu: Nitroselüloz kalıntıları var. Nitroselüloz içerir patlayıcı maddenin infilakı.

Dava kapsamında, patlamanın nedenini araştıran çok sayıda inceleme ve bilirkişi raporu da hazırlandı:

-5 Temmuz 1999 Olay yeri incelemenden Bomba uzmanı Başkomserin Mahkemedeki ifadesi: Bomba patlaması olsaydı, mutlaka patladığı yerde en azından 50 cm.lik çukur açardı. Olay yeri incelememizde böyle bir çukur tespit edilemedi.

-15 Haziran 2000 İstanbul Üniversitesi Analitik Kimya Anabilim Dalı Başkanı Reşat Apak'ın raporu: Nitroselüloz birçok maddede bulunur, bomba olduğunun kanıtı değildir.

-27 Temmuz 2000 Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Raporu: Ölenlerin bedenlerinde parça tesirli bomba etkisi bulunmamıştır. İddia edildiği gibi bomba kesinlikle olamaz.

-21 Aralık 2000 Mahkemenin tayin ettiği üç uzman profesörden oluşan bilirkişi heyetinin raporu: Kesinlikle bomba değil, tüpgaz kaçağı.

Pınar selek 2 yıl 4 ay Cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilir.

-13 Nisan 2001 Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ve İçişleri Bakanlığının Mahkemenin talebi olmamasına ve davaya taraf olmamalarına rağmen, yargılamaya müdahale ederek bir bilgi notu ile birlikte -2,5 yıl sonra- dosyaya soktukları imzasız bir rapor: Patlama bombadan kaynaklanmıştır. Yeni bir bilirkişi heyeti oluşturun.

-4 Temmuz 2002 Patlamanın menşei konusunda uzmanlıkları olmayan jandarmaların da mütalaaları ile muhalefet şerhli rapor: Emniyetin gönderdiği raporla aynı: Bomba (ancak bombanın nasıl bir bomba olduğu

Bir adam portresi (1618)

açıklanamamıştır.)

-10 Temmuz 2002 Mahkemenin tayin ettiği bilirkişi raporu: Gaz Kaçağı Patlamasıdır.

-21 Aralık 2002 ODTÜ Elektrik Elektronik Mühendisliği heyetinin "Görüntülü işlem teknolojisi"nden yararlanarak hazırladığı raporu: Patlama merkezi, gaz kaçağı tespitini yapan merkezle uyumlu, bomba diyen raporda belirtilen merkez ise fiziken mümkün değil. Bulgular, patlamanın lahmacun fırınının içinde meydana geldiğini göstermektedir.

-28 Aralık 2005 Tarihli duruşma: Savcı Selek için ağırlaştırılmış müebbet istedi.

-8 Haziran 2006 Tarihli duruşma: Mahkeme "patlama nedeni anlaşılamadığından ceza verilmesine gerek olmadığı"na karar verdi.

-17 Şubat 2007: Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararda hüküm kurulması gerektiğine işaret ederek mahkemenin kararını bozdu.

-23 Mayıs 2008: Ağır Ceza Mahkemesi, kesin delil bulunamaması gerekçesiyle beraat kararı verdi.

-10 Mart 2009: Yargıtay 9. Ceza Dairesi Mahkemenin beraat kararını bozdu.

-16 Eylül 2009: Yargıtay Başsavcısı, 9. Ceza Dairesi'nin gerekçelerinin bozma için yeterli olmadığını, dolayısıyla yerel mahkemenin kararının yerinde olduğunu belirterek, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na itiraz etti. Başsavcı, başka delillerle desteklenmeyen, sadece Abdülmecit Öztürk'ün isnatları ile Selek'in suçlanamayacağını dile getirdi.

-09 Şubat 2010: Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının Yargıtay 9. Ceza Dairesi kararına yaptığı itirazı reddetti. Genel Kurul, davayı, beraat kararını veren İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi'ne

gönderdi.

-22 Kasım 2010: Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu Pınar Selek'in Almanya'dan gelen bir talimatla Mısır Çarşısı'na bombayı koyduğunu iddia ederek beraat kararını tekrar bozdu ve ömür boyu ağırlaştırılmış hapis cezasına hükmedilmesi gerektiğini söyledi.

07Aralık 2010 : AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Stefan Füle, "Bu davanın uzun sürmesi İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 5. maddesinde ifadesini bulan özgürlük ve güvenlik hakkıyla ilgili soru işaretlerini artırmaktadır" dedi. Avrupa Parlamentosu Üyesi Maria Eleni Koppa, AP Başkanlığı'na verilmiş, Pınar Selek'in yıllar süren davasıyla ilgili soru önergesini yanıtladı.

Almanya'da doktora çalışması yapmakta olan Pınar Selek avukatlarının uyarısı üzerine yaklaşık 1,5 yıldır Türkiye'ye gelemiyordu. Yargıtay'dan çıkan son kararla avukatların uyarılarında haklı olduğu ortaya çıktı. Pınar Selek'in babası avukat Alp Selek davanın Avrupa İnsan Hakları'na götürüleceğini açıklamış bulunuyor.

Pınar Selek davası bir hukuk skandalıdır. Selek 2,5 yıla yakın süreyle hapisteye yatırılmış, yıllarca mahkeme mahkeme süründürülmüştür, şimdi de zorunlu olarak yurt dışında kalmaya zorlanmaktadır. İç hukuk yolları kapandığı için adaletin gerçekleşmesinin son mercii AIHM kalmıştır.

Isaak Abrahamsz (1626)

Bir acayip örgüt davası

Mahir Sayın

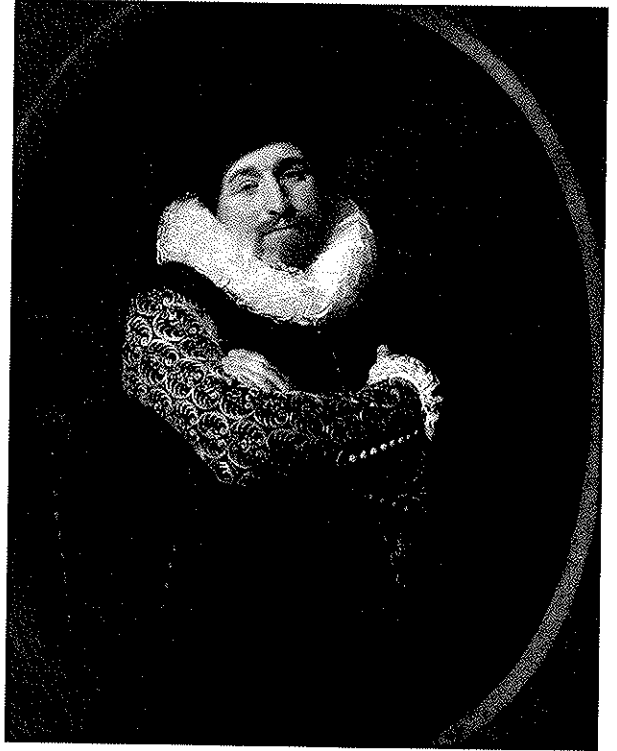
Nereden bakarsanız ipe sapa gelmez bir senaryo. Bütün mesele, H. Avcı'yı susturabilmek için bir örgüt bağlantısı uydurma ihtiyacından kaynaklanmaktaydı. Büyük bir olay varmış havası yaratabilmek için birkaç çevreyi birden işin içine çekecek, ama kendisi de sansasyona uygun bir isim bulunması yoluna gidildi.

Hayatımda muhtelif örgütlerin mensubu olmakla birçok kez suçlandım. Hepsinde bir ciddiyet, bir yanından gerçeğe dokunma vardı kuşkusuz. Ama 21 Eylül 2010 tarihinde SDP, TÖP, Red, Dönüşüm, Bilim ve Gelecek dergilerinden insanların tutuklanması sonucu benim de Devrimci Karargah isimli örgütün "üst düzey yöneticisi/lideri" olarak soruşturulmam kadar tuhaf bir örgüt işiyle karşılaşmadım. Bundan daha komik olanı zamanın Perinçekçilerinin 1971 yılında polis tarafından "oportünistler örgütü" olarak tutuklamasıydı.

14 Eylül tarihinde işlerim dolayısıyla İsviçre'ye gitmiştim. 21 Eylül'de yapılan tutuklamaların basına yansımalarını görünce şaşkınlıktan küçük dilimi yuttum. Özellikle Samanyolu TV edepsiz bir kolaj yaparak ya da polisten alıp yayınlayarak müthiş bir terör örgütünün İstanbul polisi tarafından ortaya çıkarıldığını haber veriyordu. Legal bir partinin başkanı ve yürütme kurulu üyeleri, dergi çevrelerinden insanlar, yazarlar terörist diye tutuklanıyor ve benim de operasyonu önceden öğrenerek yurt dışına kaçtığım anlatılıyordu. Hem de nasıl?

Emniyetçi Hanefi Avcı'nın, Necdet Kılıç'a, onun Doğan Fırtınaya, Fırtına'nın da bana haber vermesi sonucu ben operasyondan haberdar oluyorum ve "örgüt arkadaşlarımı durumdan haberdar etmeden" operasyondan bir hafta önce yurt dışına legal yollardan firar ediyorum! Beni adım adım izlemekte olan İstanbul polisi ise normal yollardan çıkış yaptığım Sabiha Gökçen Havaalanı'na kadar izimi süremediği için olsa gerek, üzerinde Salih Mahir Sayın yazan kimliğimle uçup gidiyorum.

Mesele ne imiş? Devrimci Karargah denilen örgütü yönetmekte imişim ve Hanefi Avcı da bu örgütle ve benimle bir biçimde ilişkili ki, beni uyarıyor. Ama "ben değişik partilere/örgütlere dağılmış" arkadaşlarımı uyarıyorum! Ben kaçıyorum onlar tutuklanıyor. Hepsinden komik olanı da H. Avcı beni kurtarmak için(!) kendini böylesine riske atarak tutuklanmayı bekliyor? Madem kaçmak gerekli bir yol, kendisi neden kaçmı-

Bir Adam Portresi (1609)

yor ve susturulmasına izin veriyor? Benden başka önemli olan hiç mi başka insan yoktu ki onlara haber verilmiyor?

Bunlar normal aklın yanıtlayabileceği sorular değil. Bu ancak telaş içerisinde senaryo hazırlayan Terörle Mücadele Dairesi görevlilerinin kendilerini ikna edebilir. Ama işin ilginç yanı, bu akıl kabul etmez senaryoyu hukuk okumuş savcı ve hakim de kabul ediyor ve 13 kişi bir çırpıda tutuklanırken dört gün sonra onlara Hanefi Avcı da ekleniyor. Demek ki, H. Avcı'nın iddiaları doğru, Cemaat devlet kurumları içerisinde öylesine yan bir hiyerarşi oluşturmuş ki, en akıl almaz senaryolarla bile insan tutuklanabiliyor. H. Avcı da "tutuklanmam

iddialarımı doğrulamıştır." demişti.

Her şeyden önce beni bir araya getirdikleri SDP benim daha önce ayrıldığım ve aramızdaki sorunların çözülmemiş olduğu bir parti. Bunu dünya alem bilir. İkinci-si, benim Devrimci Karargah adlı örgütle, polisin de çok iyi bildiği gibi, uzak yakın hiçbir ilişkim, elemanlarıyla tanışıklığım, görüşlerine yakınlığım söz konusu değildir ve onlara benzer görüşleri 40 yıl önce eleştirmişimdir. Ama aradan şunu söyleyeyim, mücadele biçimlerini doğru bulmayacak olsam da, ezilenlerin oligarşiye karşı gösterdikleri her türlü tepkinin de meşru olduğunu kabul ederim. Dolayısıyla bu örgütle sorunum meşruiyet meselesi değildir. Sorunum benim on yıllardır savunduğum farklı bir sosyalizm ve mücadele anlayışındadır.

Daha bitmedi. Benim Hanefi Avcı ile, bırakalım aynı örgütünün içinde veya yakınında durmayı, sanırım aynı caddeden bile geçmişliğim tartışılabilir. Kurtuluşçulara işkence yapmış eski bir emniyetçi olması dolayısıyla varlığımdan haberdar olabilir ama işkencecim bile olmamıştır! Bense onu, Susurluktan beri Emniyet içerisinde cereyan eden işler konusunda açıklamalar yaptıkça, siyasal islamcı kesimin kurumları ele geçirme çabaları arasında atama ve tasfiyeler yapılırken, izleme şansına sahip ol-
dum.

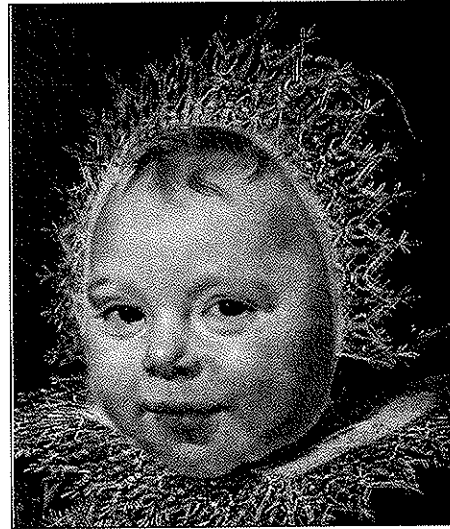
Bu kadar alakasız duran insanların nasıl oldu da yolları böyle bir davada kesişti?

Basında yer alan haber ve senaryolardan derleyebildiğim sonuç şu:

Necdet Kılıç, daha önce işkencecisi olan Hanefi Avcı'nın işkence yaptığı insanlardan özür dilemesi sonucu onunla tanışıyor. Ve bu ilişki daha sonra örgütsel bir ilişkiye dönüşüyor. Bu örgütsel ilişkiye dair bahsi geçen tek bir olay ve bol miktarda da Avcı'nın bir kadınla olan ilişkisi, telefon alışverişleri geçiyor. Bahsi geçen tek örgütsel ilişki, Avcı'nın 21 Eylül 2010 tarihinde yapılacak olan Devrimci Karargah operasyonunu haber alıp örgütü bu operasyona karşı uyarması. Bu uyarı Necdet Kılıç üzerinden M. Sayın'a ulaşıyor ve o da gerçek kimliğiyle Sabiha Gökçen Havaalanından polisin gözü önünde firar ediyor... Burada artık kavramlar bir-

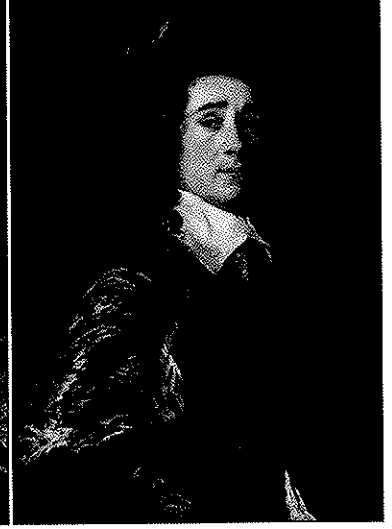
Ut Çalan Soyтары (1625)

Catharina Hooft Dadı (Detay)-1626-

birine tahammül edemeyip dağılıp gidiyorlar.

Bu durumun bir tek mantıklı izahı olabilir, emniyet benim gitmemi istedi ki, arkadan, "örgütün lideri elimizden kaçtı, ah bir kaçırmasaydık ne sırlar dökülecekti ortaya, bir bilseniz!" diyebilmek için buna izin vermiş olabilirler. Senaryo bu olsa bile, H. Avcı'nın bana bilgi ulaştırdığı ne ile kanıtlanmaktadır? Benim, bana iletilen haberden haberim yok! Bu haber ne zaman gelmiş? Avcı bu işi ne zaman tespit etmiş de beni uyar-
mış? Eğer Hanefi Avcı, operasyonu kitabını yazmadan önce ya da tam yazdığı sıralarda, Temmuz

Jasper Schade (1637)

Ağustos aylarında tespit etmiş ise ve beni bu tarihte uyarılmış ise, ben hala Türkiye'de ne arıyorum? Ağustos ayının 14'ünde ben Kuşadası'ndan Sisam adasına üzerinde ismim olan kimliğimle günübirlik gidip geldim. Biliyorsam neden geri geldim?

Eğer Hanefi Avcı bu operasyonu, operasyona hemen yakın tarihlerde tespit etmiş ve bildirmiş de, ben de, operasyondan 1 hafta önce "firar" etmiş isem yine cevapsız bir soru ortada kalır. Ben o zaman nereden bilip de Eylül'ün 2'sinde Pegasus havayollarından kesin bilet aldım?

Komplonun esası Avcı'yı susturmaktır

Nereden bakarsanız ipe sapa gelmez bir senaryo. Bütün mesele, H. Avcı'yı susturabilmek için bir örgüt bağlantısı uydurma ihtiyacından kaynaklanmaktaydı. Bunun için de büyük bir olay varmış havası yaratabilmek için birkaç çevreyi birden işin içine çekecek, ama kendi-

si de sansasyona uygun bir isim bulunması yoluna gidildi. Bence pek bilinmeyecek olan nedenlerle ortaya çıkışıyla çökertilmesi arasında çok zaman geçmediğini basından izlemiş olduğum Devrimci Karargah ismi bu iş için uygun bulundu ve ben de bu örgütün "üst düzey yöneticisi" yapılmak suretiyle oynanmak istenen oyun sahnelenmeye başlandı. Artık gerisi zor değildi. Necdet Kılıç eski bir Kurtuluşçu olarak beni tanırdı ve Hanefi Avcının dinleniyor olması –Avcı bu durumu bakanlığa şikayet ettiğini ve hiçbir yanıt alamadığını daha önce gazetecilere anlatmış– dolayısıyla polis tarafından dinlenildiği için de benimle olan ilişkisi kolayca bulundu. Zaten çok aranması gereken bir ilişki de değildi. Aynı çevrenin insanların birbirleriyle bir biçimde ilişkilenecek olmaları kadar doğal ne olabilir.

Mersin 1980 öncesi Kurtuluş hareketinin nispeten kalabalık olduğu bir yerdirdi. Mersinli Kurtuluşçular her yıl adına pilav günü dedikleri bir günde bir araya gelir ve yer içer, sohbet ederler. Beni de başka insanlar yanında hep çağırdılar ama gitmek nasip olmamıştı. Bu yıl yine bu davet Necdet Kılıç tarafından bana iletilirdi ve Ekim'in 2'sinde başka eski arkadaşlarımızın yanında ben de yapılacak olan yemeğe katılacağımı bildirdim. O da biletimin rezervasyonunu yaptırdı. "Kaçacak" olan insanın yaptığı masraflara bakmak gerekiyor!

Sosyalistler ilk kez devletin böyle bir komplosu ile yüz yüze gelmiyorlar. Bütün tarihlerde direnişçiler zulmlerin komplolarıyla uğraşa uğraşa ilerlemişlerdir.

28 Şubat sürecinde de Çevik Bir'in ünlü "andıç"ının muhatabı olmuştum. O zamanlar Ergenekoncular muhalif gördükleri kimi politikacı ve gazetecilerin itibarını düşürmek, esasında da öldürülmelerini sağlamak üzere bir liste hazırlamışlar. Ve Akın Birdal bu listenin infaz edilmeye kalkışılan ilk ismi olmuştu. Daha sonra Fehmi Kuru da benim için "Mahir Sayın iyi ki, yurt dışındaymış o zaman!" diye yazmıştı. Yani yurt içinde olsa o da A. Birdal'ın akibetine uğradı demek istemiş olmalı.

O zaman bizleri andıçlayan Çevik Bir gün geldi rezil olup insan yüzüne çıkamaz oldu. Şimdi iş ortaklarının bir kısmı da çevirdikleri tezgâhların hesabını vermeye uğraşıyor. İt iti ısırmaz derler ama bunlar ısıyorlar birbirlerini.

Hanefi Avcı ne yapmıştı da bu muameleyi hakketti?

AKP Hükümeti Ergenekoncuların hesabını görüyorum diyerek tüm muhaliflerini, ayağına takılan ne varsa bu vesileyle temizlemek ve totaliter bir devleti kurmanın çabalarını sekiz yıldır sürdürmektedir. Bu parti ABD emperyalizmi tarafından Ortadoğu'da Genişletilmiş

Willem Curies (Detay)

Ortadoğu Projesi çerçevesinde öngörülen ılımlı islam modelinin misyon partisi olarak seçilmiştir. Her ne kadar bu proje bugün artık geçerliliğini yitirmiş olsa da AKP öngörülen misyonun sağladığı avantajla Türkiye'nin gelecek yıllarını da ipoteği altına almaya çalışmaktadır. Yapmak istediğinin emperyalist çıkarlarla tam bir örtüşme içinde olması, uluslararası sermayenin ihtiyaç duyduğu taşların bağlı köpeklerin serbest olduğu totaliter bir rejimi demokrasi kılığı altında kurması ABD emperyalizminin de doğrudan desteğini almaktadır.

12 Eylül darbesi yapıldığı zaman, geleneksel tarımın yıkılacağı, kırlardan şehirlere büyük bir göçün başlayacağı, şehir hayatının muhafazakârlaşacağı biliniyordu. Sermaye için örgütsüz, uysal ve ucuz işgücü oluşturacak bu kitleler zaman içerisinde, önceki on yıllarda olduğu gibi, toplumsal altüst oluşun da nedeni olabilirdi. Onun için bunların bulundukları ideolojik ve politik formasyon içerisinde örgütlenmeleri ve kendisini yeniden üretmesi sağlanmalıydı. Katil Evren'in şehir şehir gezererek, babasının imam olduğunu, kendisinin de sübhane-kenin yanında elhamı bile bildiğini anlatması, konuşmalarının içerisinde kimi ayetleri olur olmaz yerleştirmesi, işte bu muhafazakâr yapının temellerini atmak içindi.

12 Eylül samanlığında beslenen ve kendini yeniden üreten bu muhafazakârlığın önüne daha o tarihlerde Fethullah Gülen geçirilmişti. Birbirini izleyen gerici-muhafazakâr hükümetler döneminde bir yandan muhafazakârlık böyle bir önderlik etrafında beslenirken diğer yandan da Kemalist militarist gelenek özellikle Kürt halkının özgürlük mücadelesine karşı bilenerik geliştirilmeye çalışıldı ve nihayet Türkiye toplumu laik-dinci çatışma aralığına sıkıştırıldı. Halk bu kısılma içinde bir o yana bir bu yana savrulurken işbirlikçi sermaye de varoluşunun en mutlu tarihlerini yaşadı.

Üstü bu tür yapay bölünmelerle örtülmeye çalışılsa da Neoliberalizmin yarattığı çelişkiler öylesine derindi ki, ideolojik hegemonyanın yetmeyeceği noktalara ulaşılacağı kuşkusuz beklenmekteydi. Hele Kürt halkına karşı sürdürülen kirli savaşın yarattığı öfkenin günün birinde gelişen genel muhalefetle birleşerek bir patlama noktasına ulaşabileceği korkusu durumu daha da ağırlaştırmaktaydı. Onun için askeri rejimin geride kalmaya başladığı yakın tarihte demokrasi örtülü totaliter bir rejimin inşa edilmesi gerekiyordu. Ne var ki, çağdaş dünya demokrasiyi daha yüksek bir değer olarak öne geçirmekte ve yığınların rejimin şeklini belirlemede daha etkin roller oynaması, Güney Amerika deneyinde görüldüğü gibi her gün daha öne çıkmaktaydı. Bunun

önüne geçmede kullanılan en belli başlı yöntem, totaliter/faşist rejimlerin karakteristiğini oluşturan, varolan kurumların kendi hiyerarşilerinin dışında bir kere daha totaliter yapılanmalar tarafından denetlenmesiydi. Bu durumda kurumun belli bir denetime tabi olan (hukukun denetleyebileceği) normal hiyerarşisi müdahaleci örgütlenmenin araya soktuğu denetleyici öğelerle kesintiye uğratılmakta ve kuruma totaliter örgütlenmenin istediği, denetlenmesi mümkün olmayan keyfi davranış biçimlerinin dayatılabilmesi olanaklı olabiliirdi.

İşte H. Avcının fark ettiği bu gelişme idi. Polis teşkilatı imamlar tabir edilen kişiler etrafından oluşturulan yan bir hiyerarşi ile denetim altına alınmıştı. İşin daha vahimi, Avcı bu iddiasının askeriye, yargı ve diğer kurumlar için de geçerli olduğunun altını çiziyor ve doğrulaması da adı geçen kurumların içinden geliyordu. Avcı belli bir meslek mensubu olarak belki sadece kurumunun işleyişini o kuruma ait kurallara dayandırmak için böyle bir adımı atmış ve onun için de kitap yazarak bu gelişmeyi açığa çıkarıp engelleyebileceğini sanmış olabilir.

Avcı'nın bu işe girişirkenki motivasyonunun üzerine bin bir türlü hikayeler anlatılmakta ve kamuoyu bununla uyutulmaya çalışılmaktadır. Bunlar ne olursa olsun bizim için analiz açısından hiçbir öneme sahip değildirler. O farkında olsun veya olmasın, onun nesnel olarak yaptığı iş Türkiye için geçerli tüm bir neoliberal projeye, özünde ABD emperyalizminin tekerine çomak sokmaktır. İşte bu suçların en ağıridir ve o şimdilik susturulmak üzere tutuklanmıştır. Ama şunun da çok muhtemel olduğuna artık kuşku duymuyorum: Bu geçici susturmayla yetinmeyip ebedi olarak susturulabileceği de birileri tarafından kulağına fısıldanmıştır.

Biz de komplonun ana karargahını deşifre edelim

Asıl Karargah, karşı devrimci karargah RT Erdo-

ğan'ın karşısında elpençe divan durduğu, referandum başarısındaki katkıları dolayısıyla selamlar gönderdiği Philedelphia'nın ağlayan adamının etrafında kurulmuştur. Bana ne zaman Türkiye'ye dönüp polise ifade vereceksin diye soranlara önce bu soruyu kendi patronlarına sormaları gerektiğini hatırlatmak isterim. Bense komployu biraz açıklığa kavuşturalım, Avcı gibi konuşmaya başlamadan susturulma riskinin engellerini biraz aşalım, bedeli ne olursa olsun orada olacağım.

Türkiye AKP eliyle karanlık günlere sürüklenmektedir. AKP'nin demokrasi palavrası tutmuş ve sosyalist safları delecek kadar etkili olmuştur. Zaten şovenler, sosyal şovenler deryası olan Türkiye'de bu korku yüzünden bir kez daha Ergenekonlara sığınanları yine onların günahlarının cezası olarak görmekten kendimi alamıyorum. RTE ne zaman çözüm ve barış dese, işler bir anda daha çözümsüz hale gelmekte, savas tehlikesi kat be kat artmaktadır. Şimdi Anayasa oylamasında elde ettiği güvenoyu ve yeni yasal kolaylıkların sağladığı imkanlar ile geleceği garanti etmiş olmanın güvencesi içinde önce Kürt halkına, ve o dolayından da Tüm Türkiye halklarına, ABD, Barzani, Irak ve hatta İran'ı da dahil ederek yeni bir cehennemi dönem hazırlamakta olduğuna kuşku duymuyorum. Planın da şu kadar basit olduğuna kuşku duymuyorum: Barış ve Kürt halkını tanıma diyerek PKK gerillasını Türkiye dışına çıkarmak ve mazlum Tamil halkına karşı sürüdürülen kanlı saldırıların verdiği cüret ve umutla müttefikleriyle birlikte üzerine çullayıp orada boğmak. Özgürlük hareketinin deneyiminin böyle adı oyunları yutma sınırını çoktan aşmış bulunduğu inanıyorum.

Karargah operasyonunu işte bu gelişmelerin ön sayfası, onların

hazırlığı ve ittifaklarını dağıtmak olarak okuyabilirsek gerçeğe daha yakın düşer ve bu oyunu boşa çıkarmak için yapılması gerekenleri daha iyi görürüz.

Karargah davası tüm sosyalistlerin, devrimcilerin, demokratların ortak çabalarıyla birleşik bir karşı çıkışa dönüştürülmeli ve komplo üreticilerinin suratına çarpılmalıdır.

Eğik şapkalı bir adam (1628)

Petrus Scriverius(1655)

Süreci yanlış okuma ve siyasetsiz kalma

İ. Barut

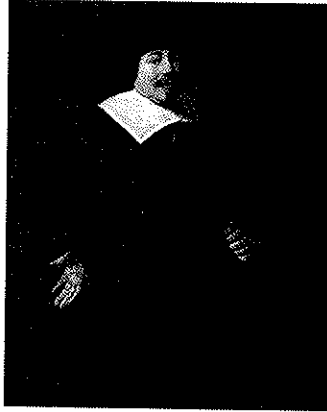
Türkiye'nin geleceğine dair belirsizlik sosyalistlerin pekala doldurabileceği bir potansiyeli işaret ediyor. Henüz yıkılmamış birinci cumhuriyetin sosyalizan biçimde tamiri üzerine yoğunlaşılabilir.

Kızılcihka 2002 seçimleri öncesi bir yazı yayımlandı. Hararetle RTE ve partisinin ne yapacağı tartışılıyor, tüm gazetelerde boy boy tayyip güzellemleri yapıyordu. Bizler de haliyle ne oluyor diye sormaya başladık ve kendimize göre bazı sonuçlar çıkaran bir yazı yazdık. Ancak, yazı pek çok doğru soruyu barındırmasına karşın bazı noktaları gözden kaçırdığı için yanlış çıkarımlara ulaştı.

Hatırlayacak olursak, "Burjuva politikasının o çok bildik yüzünü, yani siyaseti sınıflar savaşının dışında grupsal ve hatta kişisel ilişkiler çerçevesinde ele alma ve sunma yaklaşımını bir kenara bırakacak olursak, akparti tartışması aslında faideli bir tartışmadır. Kamuoyu yönlendirmesinin tipik bir örneğini oluşturmaması açısından da, siyasi açmazların ne olduğunun görülmesi açısından da önemlidir akparti tartışması. Akpartinin kuruluşu ile birlikte tüm medya birden tayyipçi göründü (...). Şu sorunun cevabı var mıydı, neden insanlar durup dururken recep tayyip erdoğan'ı desteklesinler? Kimler destekleyecek ve daha önce bu insanlar kimleri destekledi? Şimdi neden dolayı recep tayyip erdoğanı desteklemek isterler? (...) Üstelik sermaye gerçekte böyle bir merkeze mi ihtiyaç duyuyor?" denilmişti. Sorulan sorular anlamlıydı. "Egemenler böyle bir değişim için çaba gösterecekler mi? Öte yandan toplum böyle bir değişim için hevesli mi? Biz solcular için yanıtlanması gereken sorular bunlar."

Evet, bu soruların yanıtlanması gerekiyordu. Siyaset, iktidar ve sınıflar ilişkisi kurulmadan çıkarımda bulunmanın yanlışlığından söz ediyordu. "Ve özellikle değişimin dinamikleri üzerine bu kadar kafa yoran ya da yorması gereken bir sol geleneğin, toplumsal değişimlerin o kadar da kolay ve kendiliğinden olmadığını bilen bir siyasi bilincin, içinde yaşadığı ülkenin doğasına aykırı önermeleri ciddiye alması beklenmemeli (...) Türkiye'nin öyle kolay kolay değişen bir ülke olmadığını görmek için ister seksen öncesi ister sonrası döneme bakalım pek çok olgu bize bunu anlatacaktır. Değişim varsa ordaki temel etkenin de güç olduğunu görebiliriz. 12 ey-

lül bunun en somut göstergesidir. Anayasa oylamasında verilen evet oyları güce verilen oylardır. Sonraki dönemdeki tercihlerdeki değişim yine güce orantılı olarak gerçekleşmiştir. Siyasi yasakların kalkması konusundaki referandum burun farkıyla yasakların kalkması yönünde sonuçlanmıştır. Daha sonraki dönemde anapın karşısında olma eğilimi yine oldukça yavaş olmuş ve ikinci dönem anap iktidarını da yaşamıştır bu ülke." Yani egemenlerin karşısında sınıfsal bir hareket olmadan gerçekleşen değişimlerin, egemenlerin çıkarlarına aykırı bir değişim olmayacağı anlatılmaya çalışılmıştır. "Öte yandan politika ve ekonomi ilişkisini ele aldığımız durumda hangi ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlar farklı bir siyasal söylemi zorunlu kılmıştır sorusunu cevaplandırmak gerekmektedir." Yine güzel

Bir adam portresi(1610)

bir soru, ama cevabı verilmemiş olarak kaldı. Daha doğrusu ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlarda herhangi bir değişimin olmadığı, ya da belki de mevcut kapitalist üretim sürecinin ve sermayenin önünde herhangi bir engel olmadığı sonucu bir biçimiyle çıkarılmış olduğu için yeni bir siyasi söyleme ve iktidara ihtiyaç yoktur cevabı verilmiştir. Ayrıca yine dünyadaki dengelerin ve sermayenin ihtiyaçlarının önemli olduğu vurgulanmış, ancak mevcut yapının sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda nasıl şekillendirilmek istendiği de görülememiştir. "Tabii ki bakmamız gereken pencere de bu ülkenin sınırlarını aşmak zorunda. Bugün kapitalizmin dünya ölçeğindeki ihtiyaçlarını, dünya ölçeğinde sınıfsal çıkarlar arasındaki çatışmaları hesaba katmaksızın politikaları anlamının çok da kolay olmadığını söyleyebiliriz. Gerek ülkedeki sınıfsal dengeler, gerek dünya ölçeğindeki dengeler ekonomiyi ve siyasati nereye doğru itmektedir sorusuna cevap bulabildiğimiz ölçüde tayyip de bir yerlere oturacaktır. Oturduğu yer de ekonomi ve siyasetin gidişatındaki kendini var edebilmek için kalan alan kadar olacaktır en fazla, meğer ki bu alanda başka rakipler olmasın." Ne oluyor sorusu doğru cevaplanamayınca öngörülerin hatalı olması kaçınılmaz oluyor.

"Sınıflararasındaki güçler dengesi ve burjuvazinin

kendi iç çelişkilerinden doğan farklı siyaset ihtiyacı ve siyasi gelenekler ülkemizde yeteri kadar parti tarafından hakkiyle (en azından burjuva cemahta) yerine getirilmektedir. Burada Tayyip'in oturacağı gelenek ve de karşılayacağı siyaset ihtiyacı yine aynı biçimde farklı partiler tarafından karşılanmaktadır." denilerek de ciddi bir yanılgıya düşülüyor.

Bu gün için bu yanılgı, ya da yanlış okuma genel anlamda geçerli olmasaydı bu yazı bir anlam taşımayacaktı. Ancak bu ülkede artık olağan bir süreç yaşanıyor gibisi politika yapmanın olanağı olmadığı yeterince görülmemekte ve sol bildiği yoldan ilerlemeye ya da yerinde saymaya devam etmektedir. Bu durum üstelik yalnız ülke sınırları için de geçerli değildir.

Geçtiğimiz yüzyılın -başı ve sonundaki bölümler hariç- büyük bir kısmı iki kutuplu bir dünyada yaşanmış ve üretilen politikalar o iki kutuplu dünya içerisinde şekillenmiştir. Beğenilsin, beğenilmesin sosyalist ülkelerin ve sistemin varlığı dünyanın şeklini değiştirmekle kalmamış, kapitalist ülkelerdeki kapitalizmin bile şeklini belirlemiştir. Doksanlı yıllarla birlikte ortaya çıkan tek kutuplu dünyaya uyumlu politikalar geliştirilememiş ve pek çok politik söylem anlamını yitirmeye başlamıştır.

Sol içerisinde bir şeylerin değiştiğini kimsenin görmediğini söylemek körlük olur. Ancak, değişim olduğu söylene bile politika yapma biçimi eski dengelerde doğmuş kalıpların tekrarından öteye geçememiştir. Yeni arayışlar ise kendini neoliberal rüzgarın ortasında bulmuş ve büyük savrulmalar yaşamıştır.

Yıkılan sosyalist sistem değildi sadece. Yıkılan dünyanın tüm düzeni idi. Artık yenisini kurmak gerekiyordu ve tüm ülkeler bu yeni düzene göre yeniden şekillenmeliydi. Buna karşı yürütülecek mücadele ise hala eski kalıplara göre yapılıyordu.

Ülkemizde de durum farklı değildi. Sovyetler Birliği'nin gölgesinde, bu biçimiyle kurulmasına rıza gösterilen bir Türkiye Cumhuriyeti'nin Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra eski biçimiyle sürmesinin, ancak ve ancak sermayenin global ihtiyaçları ile çakışıyorsa mümkün olabileceğini görmek gerekiyordu. Ya da sermaye karşısındaki sınıfların gücü oranında sermayenin çok da tercih etmeyeceği bir iktidarı kurmak mümkün olabiliyordu.

İşte sosyalist sistemin dağılmasının ardından on yıldan fazla bir süre geçtiği halde, kapitalizmin o eski alışıldık biçimiyle süreceği varsayımına dayanan bir dünya algısının üzerinde yükselen çözümlemeler çuvalmaya mahkumdur.

Kapitalizmin artık safralarından kurtulma zamanı gelmişti. İçine almak zorunda kaldığı kendine yabancı tüm unsurları temizlemeye başlayabilirdi. Kapitalizm, kendi egemenlik alanında olmayan tüm alanları tasfiye

edecek, dünyayı saf bir biçimde kapitalistleştirilecekti.

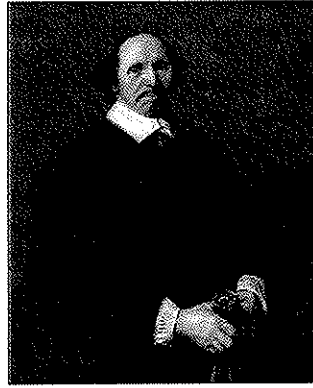
Bu sürecin henüz sosyalist sistem yıkılmadan başladığı da ileri sürülebilir. Evet, öyleydi. Seksenli yıllar sosyalist sistemin varlığına rağmen kapitalizm kendine alan açmaya çalışmaktaydı. Küstahlığından filan değil, zorunluluğundan dolayı öyleydi. Sistem tıkanmış ve yeni alanlara ihtiyaç duyuyordu. Yıldız savşları projesi de bu tıkanıklığı aşmanın uğraşlarından biriydi örneğin. Kimsenin tüketmeyeceği malların satışlarına devlet adına korkular kullanılarak alım yapıp destek olunması sermayenin yeniden üretimine hizmet etme çabalarıydı. Devlet, çalışanlardan topladığı vergiler ile sermayenin sattığı yıldız savşları mallarını satın alıyor, kaynak aktarıyordu.

Buradan bakıldığında ve son zamanlardaki kriz de düşünüldüğünde pek ala kapitalizmin yıkılmaya ne kadar yakın olduğu söylenebilir. Ama ne yazık ki yıkılan sosyalist sistem oldu ve kapitalizm artık ihtiyaç duyduklarını karşısında muhalefet olmadan yapma şansını ele geçirdi. Alternatifsiz bir sistem yeni alanlar açıyor ve kendini yeniden üretiyordu. Politika yapma biçimi de eskisi gibi olmak zorunda değildi.

Sosyalist sistemin varlığında herhangi bir kapitalist ülkedeki çatışma, çatışan taraflardan birini doğal olarak sosyalist sisteme doğru iteceğinden, buna gerek olup olmadığı daha fazla sorgulanırken, artık çatışmalar daha rahat yaşanabilirdi. Her iki taraf kendine destek olacak büyük kapitalist güç bulmak zorunda idi. Burada emperyalist kapitalistler arası çelişkilerden söz edilebilse de, ekonomik olarak gücü elinde bulunduran grupların avantajlı olduğu da su götürmez.

Böylesi bir ortamda Ortadoğunun yeniden şekillendirilmesi, ABD'nin dünya egemenliğine giden yolları döşemesi süreçleri Türkiye'nin de kendi kurgusunu değiştirmesini zorunlu kılıyordu. Eski biçime göre kurulmuş bu devlet aygıtı

yeni kurgunun ihtiyaçlarını görmeye uygun değildi. İşte bu değişikliği yapacak birilerine ihtiyaç vardı. Bu ne eski sadık müttefikler olan merkez sağ partileri, ne beceriksiz müttefik sosyal demokratlar, ne cumhuriyetin kuruluş dönemine denk düşen politikaları savunanlar, ne eski çete artıkları, ne de klasik islamcı anlayış olabiliyordu. Bu, iktidar hırsıyla yanıp tutuşan bir motivasyona sahip, yeni liberal politikalarla tam uyumlu ve güce şiddetle ihtiyaç duyan, öte yandan toplumun en azından belli bir kesiminde taban desteği olan bir ekip olabiliyordu. Bu ekibin taban desteğini genişletecek bazı oyunlar da zor olmasa gerekti. İşte medya bombardımanı bunun escriydi. Eski paradigmalara bağlı olmayan, taban desteği biraz daha genişletilmiş, eskisine göre biraz sulandırılmış islamcı bir çizgi. İktidar isteği, iktidar nimetlerinden yararlanma isteği, bu kadroyu diğerlerine göre her şeyi daha fazla yapabilir hale getiriyordu.

Bir adam portresi (1616)

Sermaye yapmaya ihtiyaç duyduğu değişiklikleri bu parti aracılığı ile yapabiliyordu. Diğer tüm partilerin gerek kadrolarının, gerekse tabanlarının anlayışları ha deyince kolay değişmeyecek, yaparken ayak sürüyebilecek ve daha korkuncu bazı konularda direnç gösterebilecek bir nitelik taşıyordu.

Direnç noktalarının yavaş yavaş dönüştürülmesine ve gerekirse kırılmasına ihtiyaç vardı.

Babalar gibi satarken bir şeyleri, ne demekti danıştay ya da anayasa mahkemesi engeli, onlar da kim oluyordu?

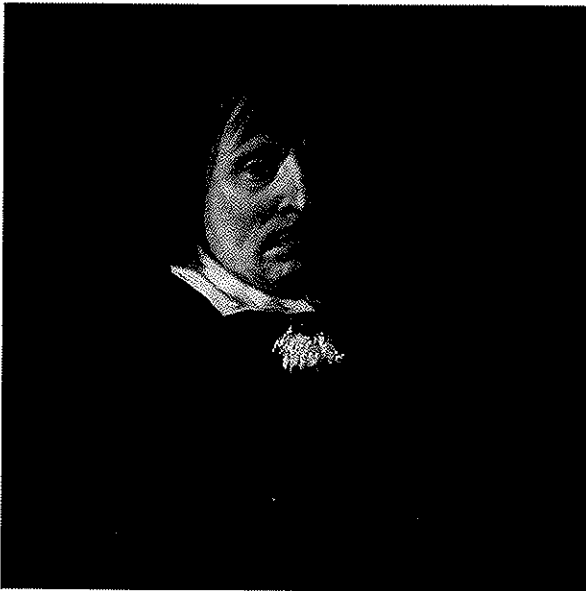
Şimdi yeni sorular sorulabilir. Birincisi, yeni dünya düzeni Türkiye'yi yeniden tanımlama ihtiyacı duyar-ken bu tanımın iç ve dış sınırları ne olacak? İkincisi, eski devleti çözen bir iktidar aygıtının yenisini kurması mümkün müdür? İlk sorunun anlaşılır olduğu kesin gibi. Ancak ikinci soru biraz tuhaf gelebilir. Mesela Rusya'da devrim yapılırken eski sistemi yıkan da yenisini kuran da aynı güçler değil miydi? Neden eskiyi yıkan kurucu rol oynayamasın ki?

Burada sıkıntı şu ki, AKP eskiyi yıkarken aslında hiç de yeni bir yapıdan söz etmedi. Kitleler hiç de yeni bir ütopya peşinde koşarak eskiye balyozun vurulmasına ortak olmadılar. "Ekme ve barış" gibi bir istem de ileri sürülmedi hiç. Yeni bir kuruluş tanımlanmadan,

yalnızca eskinin yıkılmasına odaklanıldı. "Statükodan kurtulmak", "vesayetçi yapı", "darbecilerin tasfiyesi", hepsi de bir şeye karşı bir duruş ifade ederken, pozitif bir önerme içermektedir. Devleti yıkmaya programlanmış, refleksleri o yönde oluşmuş bir kitlenin bir devlet oluşturması beklenir mi? Kitle değil kadrolar kurar cevabı verilebilir. Bu söylemlerin üreticisi

Johannes Hoornbeek portresi (1639)

Tyman Oosdorp portresi (1656)

kadrolar her ne kadar yeni liberal politikaların hizmetinde olduklarını bilseler de, kurucu refleksler geliştirebilirler mi? Yetmiş milyonluk bir devlet kurabilirler mi? Yoksa sermaye başka bir kurucu mu kullanacaktır?

Kehanette bulunma riskini göze alalım. AKP bu rolü oynamayı ne kadar istese de beceremeyeceğinin sinyallerini veriyor. Kürt sorununu nasıl çözüme kavuşturacağını bilemiyor. Aleviler yeni devlette nereye oturacak sorusunun cevabını verebilmiş değil. CHP ile nasıl bir uzlaşma sağlayacağını ise muhtemeldir ki hiç düşünmemişlerdir. Dışarıda neler yapacağını bilmesine gerek yok. Söyleneni yapar. Ama içerisi öyle kolay görünmüyor.

O zaman sermaye neden AKP'yi kurucu role soyundursun? Bu arada önümüzde seçimler var ve bu seçimler yıkılış sürecinin tamamlanacağı dönemin seçimleri olacak, bir sonraki seçim ise kuruluşu kimin yapacağını seçimi. Yani yıkım süreci henüz tamamlanmış değil. Yıkım sürerken bir yandan yeninin yapımı da söz konusu olmaz mı? Kısmen olur tabii ki. Ancak bunlar eğreti ve geçici nitelik taşır, her an değişebilir biçimde kenarda dururlar.

AKP yıkım sürecini tamamlarken Tayyip kuruluşun da başında olmak istiyor. Ama kuruluştan nemalanmak isteyen yalnızca AKP değil. Kılıçdaroğlu da yeni olanın yönetimine talip. Ancak bunun olasılığı hiç yok denmese de son derece düşük. Daha önce devlet kurmuş bir geleneğe bu kez yeniden devlet kurdurulabilir, ancak çok zorunlu kalırsa, yoksa eskiden kalma alışkanlıklarla davranma riski göze alınmaz.

Yeni devlet kendi muhalefeti de yaratacaktır. Bu muhalefetin bir kısmı daha fazla islam isteyenlerden oluşurken bir kısmı da Haspartı'nın temsilciliğini yapmaya çalıştığı ezilenlerinden oluşacaktır. Eski rejime dönme motivasyonunu ve amacını yitirmiş bir CHP'nin ise yeni rejim içerisinde kendini muhalefet pozisyonunda görmesi bile mümkün olmayacaktır.

Gelecekle ilgili bu öngörüler neden önemli? Çünkü teorik çıkarımlarla AKP'nin kurucu bir nitelik taşımadığını, CHP'nin ise bu rolü alamayacağını söylemek, ortada bir boşluk doğacağını söylemekle aynı şey. Bu boşluk sosyalistlerin pekala doldurabileceği bir potansiyeli işaret ediyor.

Bu potansiyel iki türlü okunabilir. Öncelikle henüz yıkılmamış birinci cumhuriyetin sosyalizan biçimde tameri üzerine yoğunlaşılabilir. Sonra da iyice dağılan birinci cumhuriyetin ardından kurulamayan ikincisinin yarattığı kurucu ihtiyacı üzerine düşünülebilir.

İkincisi daha olası gibi görünse de birincisi için henüz vakit geçmiş değil, ancak son demleri olduğu da söylenmeli.

İşte seçim öncesi dönem, ister tamir edilerek, ister yeni baştan kurulsun, yeni bir ülke tanımlanmalıdır. Bunun ne biçimde bir ülke olacağı, ortak kurucularının kimler olacağı belirlenmelidir. Bu yönüyle seçimler olağan dönemlerdeki herhangi bir seçim gibi algılanmamalı, kuruluş manifestosunun propagandasının ve güçbirliğinin yapıldığı bir dönem olarak değerlendirilmelidir.

Meagre (zayıflar)-1645-

Bir siyasal tahakküm aracı: Zorunlu din dersi

Erdoğan Aydın

Hükümetin her 'açılımına', 'yetmez ama ..' öntakısıyla peşinen yedeklenen savrulmaya karşı tavır yaşamsal önemdedir.

Din dersi sorunu, Türkiye'nin laikliği açısından olduğu gibi, demokrasi ve hukuk devleti olmak iddiaları açısından da nasıl derin bir ikiye bölünmüşlük karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

12 Eylül Darbesinin din dersini zorunlu kılmakla kalmayıp, diğer derslerden ayrımla anayasal bir yaptırım haline getirmesi, bir dini inanç sorunundan öte, toplumun tektipleştirilmesini amaçlayan siyasal bir tahakküm aracı ile karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor.

Sonraki dönemde Anayasada bir dizi reform yapılmış olmasına karşın bu konuda en küçük bir değişim teşebbüsü bile yapılmamış olması da, sorunun sadece bir 12 Eylül ve AKP sorunu olmayıp, rejimin niteliksel bir tercihi olduğunu göstermektedir.

Oysa anayasa mantığı yanında dünyevileşme ve inanç özgürlüğü standardı olan laiklik açısından da meşrulaştırılmaz bir durumla karşı karşıyayız. Üstelik bu anayasal tahkimli zorunluluğun Amerikancı darbecilerce yapılmış olması, sorunun sadece laiklik açısından değil, Müslüman bir hassasiyet ve İslamcı bir iddia açısından da sorgulanmasını gerektiriyor. Ne ki böylesi bir sorgulamanın yapılmadığı bir yana, halen ülkeyi yönetmekte olan AKP'nin bu dersi daha da geliştirme iradesi sergilediği görülmektedir.

Ancak yukarıdaki belirlemeler, soruna ilişkin yapılacak çözümlemelerin, toplumun kontrolü amacıyla geliştirilen bu İslamizasyondan beslenen AKP ile sınırlı tutulmamasını gerektirmektedir. Aksine karşı karşıya olduğumuz yaptırım, halen birbiriyle kavgaya eden taraflarıyla bir bütün olarak rejimin ortak paydalarından biridir. Üzerinde mutabakat sağlanan amaç ise, ayakların hep ayak olarak kalması ve yurttaş refleksinin gelişiminin olabildiğince engellenmesi için İslamcılık dozajı arttırılmış bir Türk İslamcı tektipleştirme, ılımlı İslamcı bir siyasal kurumlaşmadır; ki zorunlu din dersi de bu tercihin temel bir aracıdır.

Zorunlu din derslerinin bir sorun olduğu gerçeğinin kamuoyu gündemine sokulmuş olmasında Alevi örgütlerinin yürüttüğü kampanyaların tayin edici bir rolü olmuştur. Oysa sorun sadece Alevilerin ilgilendiren bir sorun değildir. Onların asimilasyonu amacını taşımakla birlikte zorunlu din dersi uygulaması, bir bütün olarak toplu-

mun devlet eliyle dindarlaştırılması, kullaştırılması ve bu yolla rejim adına kontrolü amacının yansımasıdır.

Çünkü laiklikte (veya bu kavramı sorunlu bulanlar açısından söylersek; gerçek bir inanç ve vicdan özgürlüğünde) devlet din alanına girmez, sadece dinsel inanç ve vicdan alanında özgürlüklü bir atmosferi sağlar ve garanti eder. Bu açıdan da bakıldığında devlet dini eğitim ve din öğretimi vermemek durumundadır (ancak demokratik bir hak olarak çocuğunun din dersi alması doğrultusunda talepte bulunan aileler için, isteğe bağlı olarak bir ayrıcalık sağlanabilir; ki bu da devletin dinsel değil, demokratik bir yükümlülüğü olarak gerekçelendirilebilir).

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, isminin de gereği olarak dinler hakkında ve dinlerden getirdiği öğelerle birlikte esas olarak din dışı olan ahlak öğrenimine uygun olarak değişime uğramak, mevcut bu haliyle ise o, ancak isteğe bağlı verilen bir ders konumuna geçirilmek zorundadır. Aksi uygulama Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin, "taraf devletleri, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı göstermekle yükümlü kılan 14. madde 1. fıkrasının açık ihlalidir. Uygulama diğer yandan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararında da teyit edildiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü koruyan 9. maddesine de aykırıdır.

12 Eylül Anayasası ve ek yasa metinlerinde her ne kadar "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersi olarak tanımlanıyorsa da, bu ders, AİHM'nin de saptadığı gibi, gerçekte belli bir inancın belli bir mezhebinin öğretilmesi ve bunun üzerinden toplumun dinsel anlamda tektipleştirilmesi amacına göre şekillendirilmiştir. Nitekim Alevi Hasan Zengin'in uzun uğraşlardan sonra konuyu taşıdığı AİHM, 9 Ekim 2010 tarihli kararında, zorunlu din dersi uygulamasının, çoğulcu, eleştirel, nesnel bir nitelik taşımadığına ve başka bir dini veya felsefi inanca sahip olan ailelerin çocuklarına başka hiçbir seçim bırakılmadığını karar altına aldı. Bu saptamadan hareketle AİHM, dersin "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin eğitim hakkıyla ilgili maddesine aykırı" olduğunu, "din derslerinden muaf tutulma uygulamasının da uygun bir yöntem olmadığı, zira bu uygulamanın öğrenci ve ailesini dini veya felsefi inançlarını açığa vurmaya zorladığı" gerekçesiyle hukuk dışı olduğuna hükmetti.

Özetle bilimsel, laik bir eğitim mantığı çerçevesinde dinlere ve din kültürüne dair bir bilgilendirme veya kimi Avrupa ülkelerinde uygulandığı gibi bir din kültürü eğitimi ile değil, doğrudan İslam/Sünni/Hanefi inanç dogmalarıyla düzenlenmiş bir din eğitimi uygulaması ile karşı karşıyayız. Böyle bir şey ise, demokratik bir devletin yurttaşlarına karşı görev alanının tamamen dışındadır. Dersin zorunluluğu ve sınıf geçmeyi belirleyen niteliği de dikkate alınacak olursa, laik bir devlet uygulaması ile değil, aksine din devletin toplumu dinen koşullandırması ve İslamizasyonu uygulaması ile karşı karşıyayız. Benzer bir uygulamanın Milli Güvenlik dersinde de yinelenildiği ve tıpkı din dersinde olduğu gibi orada da toplumun hak ve özgürlüklerine karşı tektipleştirmeyi ve militarizasyonunu amaçlayan bir devlet refleksi ile karşı karşıyayız. Her iki durumda da amaç, farklılıkları, farklılaşmaktan gelen hak ve özgürlükleriyle varolabilen yurttaşlık konumunun içeriksizleştirilmesi ve devlete toplumu gütmeye tekeli sağlanmasıdır.

Bu derslerin etkinliği ile şekillenen bir eğitim sistemi, toplumun hak ve özgürlükleriyle eşit ve yurttaş olma refleksi ile ters orantılı bir işlev görmektedir; ki rejimin tüm unsurlarıyla bu dersi korumak için sergilediği mutabakat da bunun göstergesi.

Bu durumdan beslenen güçlerin başında gelen AKP, bugüne kadar gerek AB'den, gerek AİHM'nden ve tabii Alevi yurttaşlardan gelen din derslerinin kaldırılması veya isteğe bağlı kılınması konusundaki hukuki talepleri duymazdan gelmekte, dersin seçmeli yapılması gibi geri bir talebi bile karşılamamak konusunda tam bir kararlılık sergilemektedir. Tabii AİHM'nin din dersine dair kararını ısrarla görmezden gelen AKP'nin, AİHM'nin kararına rağmen türbanın serbestleştirilmesi konusunda sergilediği cevval tutum, hem onun topluma vermeye çalıştığı şekil, hem de hukuk karşısındaki çifte standart tutumunun temel bir göstergedir. Hiç kuşkusuz sol bir zihniyet ve onun gereği olan özgürlükçü bir laiklik açısından üniversitelerdeki başörtüsü yasağı kabul edilemez. Ancak AİHM kararları karşısında sergilenen bu çifte standart tutum AKP'nin, farklı inanç ve vicdani tercihlere ve laikliğe karşı, ama İslamcı olan yaptırımlardan yana bir zihniyet dünyasına sahip olduğunu göstermektedir.

Alevi örgütlerinin Sünni/Hanefi din dersi zorunluluğu ve bu yolla kendilerine yönelik asimilasyonuna (tıpkı Kürt hareketinin Kürtlere yönelik asimilasyona) karşı geliştirdiği mücadelenin genişleyen süreğenliği ve toplumdaki etkisinin artışı karşısında AKP hükümetince son olarak geliştirilen yöntem ise, derslerin Alevi öğeleri

içermek üzere yeniden yapılandırılması olmaktadır. Bu çerçevede din derslerine Ali ve Hacı Bektaş gibi Alevi kültüründen öğeler konularak, AİHM kararı by-pass edilmeye çalışılmaktadır.

Açıktır ki bu yaklaşım, laikliğe ve AİHM kararına aykırı olması yanında, esasen dini bir eğitim sistemini uygulamak kararlılığı ve ılımlı İslamcı bir siyaset anlayışının tezahürüdür. Bu bir yana, din derslerine konulan Ali, Hacı Bektaş vb. Alevi inanç öğelerinin, Alevi belleğindeki nitelikleri ortadan kaldırılmaktadır. Nitekim bu derslere eklenen Hacı Bektaş, Aleviliğin özüne ve Hacı Bektaş gerçeğine karşıt bir yerden, Anadolu ve Balkanları Müslümanlaştıran İslam mücahidine, Ali ise Ortodoks Şii ve Sünni dünyasının Ali'sine çevrilmekte, bu yolla din derslerinin asimilasyon kararlılığı daha ince yöntemlerle sürdürülmektedir.

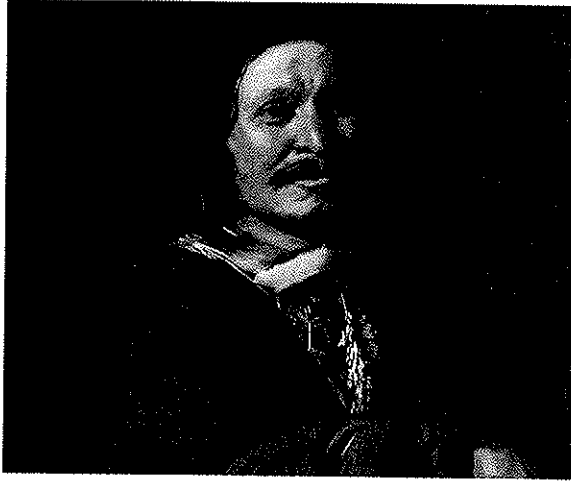
Toparlarsak dinlere dair her türden tanımlama ve öğretme edimi, anayasasında laik olmak taahhüdünde bulunan, herkesin kendi inançlarını kendi istediği gibi tanıma, yayma ve sürdürme hakkına karışmamak durumunda olan bir devletin yetki alanının dışındaki bir sorundur. Laik ve demokratik devlet, yurttaşların inanç kodifikasyonu ve eğitimiyle değil, hak ve özgürlükleriyle ilgilenir.

Mevcut haliyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin sona erdirilmesi ve bunu tamamlamak üzere, Anayasa'nın 24. Maddesi'nde yer alan, "Din Kültürü ve Ahlak Öğretiminin ilk ve ortaöğretimde okutulan zorunlu dersler arasında yer almasını" öngören fıkrasının acilen kaldırılması hem laikliğin, hem demokrasinin, hem de AİHM kararları, AİHS ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin gereğidir.

Dolayısıyla mevcut niteliğiyle zorunlu din dersi uygulaması, demokratik bir laik hukuk devletinden yana olan herkesin, kendi inanç ter-

cihleri başta olmak üzere hak ve özgürlükleriyle yaşamak isteyen herkesin tavır alması gereken bir sorun alanı oluşturmaktadır.

Sosyalist hareket ve bireyler açısından bunların anlamı, zorunlu din dersi uygulamasının kaldırılması sorunun sadece Alevilerin değil, bir bütün olarak Türkiye'nin demokratikleştirilmesi, laikleştirilmesi ve evrensel hukuk standartlarına yükseltilmesinin olmazsa olmaz gereği olduğunun bilincinde bir tutum ve mücadele içinde olmaktadır. Bu açıdan doğru bir tutum ve toplumsal bir hegemonya geliştirebilmek için, soldaki ulusalcı/cumhuriyetçi savrulmalara olduğu kadar, son dönemde Hükümetin her 'açılımına', 'yetmez ama ..' öntakısıyla peşinen yedeklenen savrilmaya karşı tavır da yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Oturan bir adam portresi

AKP'nin II. dönem kadın politikaları

Hülya Osmanağaoğlu⁽¹⁾

Başbakan hem kendi tabanındaki dinî patriarkal erkek değerlerini, hem AB'ye uyum vitrinini, hem de modern muhafazakâr kadın seçmenlerini idare edecek bir çerçeve kuruyor. Bir gün kadın istihdamını Avrupa seviyesine çıkarmak için çabaladığını anlatıyor, ertesi gün kadınlara üç çocuk doğurmalarını salık veriyor.

Gentleman, portre (1650/1652)

Temmuz 2007 seçimlerinde Türkiye hâlâ Cumhuriyet mitinglerinin straplez Türk bayraklı t-shirt giyen “çağdaş Türk kadınlarının” derin devletle kol kola girmiş mücadelesini izliyordu. Hep birlikte kadınları maazallah evlere hapsedecek, burkalarla çarşafarla kapatacak şeriata karşı mücadeleye çağırılıyorduk. Sosyalizm mücadelesine katılan genç kadınları üniversite disiplin kurulu kararlarıyla okuldan uzaklaştıran, polis-üniversite işbirliğiyle ailelerine haber verip okuldan alınmalarını sağlayan CHP'li Nur Sertergiller, örtünen genç kadınları üniversite kapılarından çevirip evlere kapattıklarını unutup kadınları sokağa çıkmaya çağırıyorlardı. Kadınlar militarist milliyetçilikle, İslami muhafazakârlık arasında seçim yapmaya zorlanıyorlardı. Sonuçta AKP yüzde 47 ile yeniden iktidar oldu ve ikinci döneminde hayata geçirdiği her politikasında ide-

olojik meşruiyetini kadınlar üzerinden de güçlendirmeye çalıştı. Özellikle Başbakan'ın sık sık kadınlara yönelik açıklamalar yapması bir yanıyla AB için vitrin oluşturmaya çalışırken diğer yanıyla da muhafazakâr seçmen tabanının kadınlara ilişkin kaygılarını giderme arzusundan kaynaklanıyordu kuşkusuz. Ancak, artık politik kimliğini Müslüman/muhafazakâr demokrat olarak tanımlayan kadınların da toplumsal ve siyasi arenada var olmalarını/görünür olmalarını sağlayacak bir politik çerçeve talebinde bulunuyor olmalarının etkisini de göz ardı etmemek gerekiyor. Muhafazakârlık kamusalallaştıkça muhafazakâr kadınlar da bu kamusallaşmadan yararlanıyor ve kendi politik/toplumsal cemaatlerinin klasik erkek egemen sınırlarını esnetiyorlar. AKP'de cisimleşen yeni muhafazakârlık da kadınlara ilişkin politikalarını bu paradigmaya göre şekillendiriyor.

Aslında Başbakan hem kendi tabanındaki dinî patriarkal erkek değerlerini, hem AB'ye uyum vitrinini, hem de modern muhafazakâr kadın seçmenlerini idare edecek bir çerçeve kuruyor. Bir gün kadın istihdamını Avrupa seviyesine çıkarmak için çabaladığını anlatıyor, ertesi gün kadınlara üç çocuk doğurmalarını salık veriyor. Bir gün Başbakanlık genelgesiyle kamu kurumlarında kadın erkek fırsat eşitliği sağlansın buyuruyor, ertesi gün, kadınlara erkek eşit olmaz sadece fırsat eşitliği olabilir diyor. Temmuz 2007'de iktidara geldikten hemen sonra başlayan düzenlemelerde kadınların zaten sınırlı olan kazanımları AB'ye uyum, ekonominin ihtiyaçları vs. gibi gerekçelerle tırpanlanmaya başladı. Bu dönemde son yılların en kapsamlı neo-liberal saldırı paketleri Meclis'ten geçti. Patriarka ile sermayenin ittifakının neo-liberal sözleşmesi, SSGSS yasası ve İstihdam Paketi'nde ifadesini buldu. Önce SSGSS ile hem evde hem işte çalışırken taşıdığımız yükün mezarda emeklilik anlamına gelen düzenlemelerle ömrümüz yettiğince süreceğini gördük. Babalarımızdan kalan sağlık ve maaş güvencesinin 18-24 yaşından sonra kalkması ile kocalara ya da açlığa mahkum edildik. Ardından yeni istihdam paketi geldi. Paket, kadınların istihdamını artırma iddiasını temel olarak iki düzenlemeye dayandırıyordu. Birincisi, 150'den fazla kadının çalıştığı yerde kreş açılması zorunluluğunu yasa maddesiyle işletme-

nin dışarıdan alabileceği bir hizmet olarak düzenlenmesi, ikincisi ise işe yeni alınacak kadınların işveren sigorta primi payının işsizlik fonundan karşılanması. Kısacası AKP bir yandan kadınları anne-eş kimliğine, ev içindeki köleliğe mahkûm etmeye çalışırken, diğer yandan kadınların ücretli emek gücüne katılımının ön şartı ve çok sınırlı kullanılabilen kreş hakkını, işverenler lehine düzenlemelerle kullanılamaz hale getiriyordu.

Patriarkal kapitalizm kendini kadın emeği üzerinden örgütleyerek güçlendiriyor. İçinden geçtiğimiz dönemde kadınlara sunulan, "iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılması" politikası kadınlar için sınırlı kimi olumluluklar içermesine rağmen, sürekliliği olmayan, sendikası, sigortasız güvencesiz işlerde yarı zamanlı ya da esnek çalışmayla sömürülmek anlamına gelebiliyor. Serbest bölge, ev eksenli çalışma ve yarı zamanlı çalışma kadınların çalışma modelleri haline geldi. Cinsiyetçi işbölümünün aşılması ve eş değer işe eşit ücret hâlâ ancak bir hayal gibi görünüyor.

AKP, temsilcisi olduğu sermaye kesimlerinin politik yönelimlerinin kendisini iktidara taşıya bile, orada uzun kalabilmesinin yolunu açacak olanın dünya finans merkezleriyle uzlaşmak olduğunun bilincinde. IMF programlarını harfiyen uygularken, AB yolunda gerekli kimi açılımları da kerhen hayata geçirmeye başladı. Kuşkusuz devletin kırmızı çizgilerine basmadan. Böylece uyum yasaları çerçevesinde TCK değişikliği, kadına yönelik şiddete karşı kampanyalar vs. uygulamaya kondu. Ancak aynı anda, haksız tahrik indirimi girişimleri, üç çocuk doğurun tavsiyeleri ve "kota için Ruanda'ya git" söylemleriyle temsil ettiği muhafazakâr çoğunluğa da değişmediğini göstermeye çalıştı. İslami muhafazakârlık neo-liberalleşirken kaçınılmaz olarak modernleşiyor da. Muhafazakâr sermaye sınıfının güçlenmesi, kendi orta sınıfını da büyütürken, yeni yaşam tarzının propagandasını da beraberinde yürütüyor. İslami yaşam tarzı, bu kesimin derinden yürüttüğü açılımı günyüzüne çıkarmaya başladı. Yani türban aşağıdan yukarı tüm sınıfların içinde köklerini güçlendirirken aslında geri dönülmez biçimde kamusallaşıyor. Yeni muhafazakârlık türban aracılığıyla dindar orta sınıfın başkaldıran kızlarına aile dışına çıkmak için alternatif ve daha sancısız bir kamusallaşma olanağı sunarken, aile baskısını ideolojik olarak rasyoneleştiriyor. Militarizmin/Kemalizm'in milliyetçi patriarkal değerleriyle kamusal alana çıkışı engellenen türbanlı kadınların muhafazakâr ailenin dört duvarı arasında hapsoluşları meşrulaştırılıyor.

Referandum sürecinin hemen öncesinde gündeme gelen fırsat eşitliği genelgesinin hedefi de Başbakan'ın zihniyetini yansıtıyor aslında. Ekonomi büyüsün, kadınlar istihdama daha çok katılsın diye hazırlanan genelgenin bütününe kadınların ezilmişliğinin başlangıç

noktası olan eviçindeki erkek egemenliğini aşındırmaya yönelik herhangi bir adım söz konusu değil. Toplumsal yaşamda eşitleme hedefinin kendisi neo-liberal yeni muhafazakâr aydınlanma projesinin bir vitrini. AB normları toplumda kaç kadının istihdama katılacağından ve kamu çalışanları arasındaki kadın oranından öte bir şeyle ilgilenmediğine göre, kadın-erkek eşitsizliğini koruyacak genelgelerle idare etmekte de bir sakınca olamaz! Son istihdam yasası da aynı hedefe kilitlenmişti: Kadınları ucuz emek gücü haline getirerek istihdam oranlarını yükseltmek. AKP'nin son istihdam düzenlemeleriyle zaten çok sınırlı olan kreş hakkını nasıl kullanılamaz hale getirdiği düşünülürse fırsat eşitliği genelgesinin neden AB'ye uyum için hazırlanan bir vitrinden öteye gidemeyeceği görülür. Biz kadınların sadece ucuz niteliksiz emek gerektiren işlerden kurtulmamızın ilk adımı Başbakan'ın itiraf ettiği gibi eviçindeki erkek egemenliğini baki kılacak fırsat eşitliği değil, pozitif ayrımcılığı ilke olarak benimseyecek yasal düzenlemelerle istihdamda zorunlu kadın kotası uygulanmasıdır. Üstelik sadece bir işyerindeki toplam çalışan sayısı üzerinden değil, cinsiyetçi işbölümünü açacak şekilde erkeklerin yoğun olarak çalıştığı bölümlerde de zorunlu kota uygulanmalı. Kadınların bu işlere aday olmaları için, kadınların emeklerinin niteliğini artıracak ücretsiz teknik eğitim olanakları sağlanması, kreş hakkının kullanılabilir hale getirilmesi (kadın erkek elli kişinin çalıştığı her işyerine kreş), erkeklere zorunlu devredilemez doğum izni verilmesi gibi yasal düzenlemelerle, kadınların eviçindeki sorumlulukları hafifletilmeli. Sözün özü bize fırsat eşitliği değil pozitif ayrımcılık/kota ve ev içindeki erkek egemenliğini aşındıracak genelgeler ve yasalar gerekiyor.

Comellia Claesdr (1629)

Son dönemde kadın dayanışması üzerine nutuklar atan Başbakan örtünmeyen kadınlara türbanlı kadınların üniversitede okuma hakkı için mücadele çağrısı yapıyor. Kuşkusuz örtünen kadınların okuma haklarının elinden alınmasına onay vermek feminist politika açısından mümkün değil ama feminizm erkek egemen baskı ve şiddete karşı mücadeleyi Başbakan'ın tercihlerine göre örgütlemeyi. Başbakan'ın erkeklerle eşit olmadığına inandığı kadınların her gün üç tanesi öldürülüyor. Erkek şiddetinden korunmamızı sağlayacak sığınaklar yok denecek sayıda. Muhalif politika yapan sosyalist ve Kürt kadınlar hâlâ devletin kolluk kuvvetleri tarafından kaçırılıp tacize, tecavüze uğruyor. Kadından sorumlu bakan eşcinselliği hastalık olarak tanımlarken, travesti ve transseksüeller nefret cinayetlerine kurban ediliyor. Ve hâlâ hepimiz evdeki erkeklere karşılıksız hizmet edip sermayeye ucuz işgücü oluyorsak önceliklerimizi de kadın dayanışmasını da Başbakan'dan öğrenmeyeceğimizi de her gün yeniden anlıyoruz.

(1) (Sosyalist Feminist Kolektif üyesi

24 Ocak kararları ve Türkiye

Özcan Çağlar

Referandumla değiştikten sonra Kentsel Dönüşüm ile ilgili davalar, özelleştirmeye karşı açılan davalar, köprü, belediye otobüsleri gibi toplu ulaşım araçlarının ücretlerine yapılan zamlara karşı açılacak iptal davaları ile hidroelektrik santralleri (HES)'nin yapımına karşı açılan davalar boşuna açılmış davalar niteliğine bürünecektir.

GİRİŞ
Geçtiğimiz aylarda çeşitli etkinliklerle protesto edilen 12 Eylül 1980 darbesinin ekonomik zeminini 24 Ocak 1980 kararlarıydı. Turgut Özal'ın damgasını taşıyan ve kısaca "24 Ocak Kararları" olarak bilinen, uygulamaya konulduktan bugüne değin yaşanan tüm ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişimlerin bir dönüm noktasını ifade eden "24 Ocak İstikrar Programı", bundan otuz yıl önce, 24 Ocak 1980'den itibaren uygulanmaya başladı.

Daha çok neo-liberalizm olarak bilinen ticarileştirme, serbestleşme, özelleştirme ve her şeyi metalaştırma anlayış ve politikaları olarak, 24 Ocak Kararları, ana hatlarıyla aşağıda belirtildiği gibidir.

- 1- Türk lirasının yüzde 32.7 oranında devalüe edilerek günlük kur uygulamasına geçilmesi,
- 2- Devletin ekonomideki payının küçültülmesi ve dolayısıyla KİT'lerin özelleştirilebilmesinin önünün açılması,
- 3- Tarım ürünlerinin destekleme alımlarının sınırlandırılması,
- 4- Enerji ve ulaştırma dışındaki sübvansiyonların kaldırılması,
- 5- Dış ticaretin serbestleştirilmesi ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi ile sermayeye yeni kâr alanlarının açılması,
- 6- İthalatın (dış-alım) serbestleştirilmesi,
- 7- Döviz alım-satımının serbest bırakılarak finans sektörünün yaratılmasının önünün açılması,
- 8- Faiz oranlarının serbest bırakılarak, bankalar arası rekabetin önünün açılması,
- 9- Fiyat kontrol ve sınırlamalarının kaldırılması
- 10- Vergi indirimleri ve vergilerden muaf Serbest Bölgelerin oluşturulması,

Dikkatli bir gözle baktığımız zaman, 24 Ocak kararlarının, 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren dünya kapitalizminin girmiş olduğu yapısal bunalımıyla ilgili olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalırız.

KAPİTALİZMİN YAPISAL BUNALIMI VE 24 OCAK KARARLARI

Kâr ve sermaye birikiminin aksaması olarak ifade

Azis George Sivil Muhafızlar Birliği (Detaylar)

edilebilecek bunalımın kaynağı kapitalizmin kendisidir. Kapitalizm, mümkün olduğu kadar çabuk birikim yapmaya yönelik bir sistemdir. Dolayısıyla, bu sistemin olağan eğilimi sürekli olarak genişleyen yeniden üretilimdir. Ancak, bu genişleyici yeniden üretimin sınırsız olacağı anlamına gelmemektedir. Öyle ki, birikimin sınırları bu süreçte tamamen içsel olup, kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir. Kârlılık güdüsüyle hareket eden kapitalist birikim, gittikçe artan bir biçimde kârlılığını azaltarak altını oymaya başlar. Söz konusu durum, bizzat kapitalizmin doğasında var

olup, “kâr oranlarının eğilimsel düşüş yasası” olarak adlandırılmaktadır.

Kapitalizmde kârın kaynağı artık değerdir. kârın ve dolayısıyla artık değer sürekli olarak artırılması, kapitalizmin yaşamsal öneme sahip düsturudur. Kapitalizmde kârların artırılması, işçinin daha çok sömürülmesine ve üretimde verimliliğin artmasına bağlıdır. Söz konusu işleyiş, bir yandan muazzam bir üretim miktarı meydana getirirken, bir yandan da verimliliğin artırılması için makineleşme ile birlikte işçinin üretimden dışlanmasına neden olur. Sonuçta, gittikçe büyüyen üretim miktarı ve düşen efektif talep (alım-güç) malların satılamamasına neden olur. Böylece üretimin pazarda realize olamaması ile birlikte “kâr oranlarının eğilimsel düşüş yasası” devreye girer ve kârlar düşer, yani birikim kendini sınırlayarak bunalım baş gösterir.

Öte yandan, kâr oranlarının düşme eğilimi, bunalımın hemen ortaya çıkması anlamına gelmemektedir. Bunun nedeni, bu eğilimin süreç içinde gelişmesi ve bu süreç içinde karşıt eğilimlerin de işletilebilmesidir. Kapitalistler, kâr oranlarındaki eğilimsel düşüşü frenleyici, yavaşlatan ve kısmen de felce uğratan karşı-etkileri içeren düzenlemeleri uygulayarak, bunalımı atlarmaya çalışır.

24 Ocak kararları adı altında Türkiye’de uygulanmaya başlayan “24 Ocak 1980 İstikrar Programı” ile kâr oranlarındaki eğilimsel düşüşü frenleyici, yavaşlatan ve kısmen de felce uğratan karşı-etkileri içeren düzenlemeler arasındaki paralellik ve örtüşme çarpıcı bir olgu olarak görülmektedir. Söz konusu karşı-etkileri içeren düzenlemelerin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Sermayenin Değersizleştirilmesi

Sermayenin değersizleştirilmesine dönük düzenlemeler; savaş ile sonuçlanan bunalım dönemlerinde olduğu gibi sermayenin fiziken yok olmasının sağlanması ya da bilimsel ve teknolojik buluşlar ile eski sermayenin bir bölümünün kâr oranlarının belirlenmesine katılımının önlenmesiyle gerçekleşir. Günümüzde, bilim, haberleşme ve ulaşım teknolojisinin gelişmesi ve üretim sürecine katılması ile birlikte “bilgi toplumu”na geçmiş olduğumuz vurgusu, sermayenin değersizleştirilmesi ile yakından ilgili bir durumdur.

Diğer yandan, bankalara verilen devlet güvence miktarlarının (tutarlarının) neredeyse yok denilecek düzeylere indirilmesi de sermayenin değersizleştirilmesi açısından önemli bir uygulamadır. Yapısal bunalım öncesinde, para-kredi sisteminin işletilmesi ile ekonomilerin daralma dönemlerinde fiyatların düşmemesi ve dolayısıyla şirketlerin durgunluğu atlarması için, maliyetleri toplumsallaştırılmak sureti ile kredi sağlanmaktaydı. Bu tür düzenlemeler devresel dalgalanmalar

Bir Adam Portresi

rın azalması ve rekabetin önemli öğesi olan verimliliği düşük işletmelerin ayıklanmasını engellemektedir. Gerçi, bunalım süreci, bu sistemin çökmesine ve sermayenin değersizleşme mekanizmasının yeniden çalışmasına da neden olmuştur. Ancak, para ve kredi arzının kısılanması, yüksek faiz düzeyi ve esnek döviz kuru politikaları bu düzenlemenin gerçekleştirilmesinde pekiştirici bir rol oynamıştır.

24 Ocak kararlarının uygulamalarından biri olan günlük kur uygulaması ile faizlerin serbest bırakılması da sermayenin bir bölümünün değersizleştirilmesine yönelik uygulamalardan başka anlamı

gelmemektedir.

2- Sömürü Oranını Arttıran Karşı-Etkiler

Belirli süreli ve kısmi süreli (part-time) hizmet akitlerinin (iş sözleşmelerinin) iş yasalarının kapsamına alınması, emek piyasalarının esnekleştirilmesine yönelik yasaların çıkartılması ve devletin ekonomiden elini çekerek KİT’lerin özelleştirilmesinin önünün açılması sömürü oranının artırılmasına dönük karşı-etkilerden başlıcalarıdır.

3- Sermayenin Dönüş Hızının Arttırılması

KİT’lerin özelleştirilmesi, bu karşı-etkinin işlemesi bakımından en önemlisidir. Haberleşme ve ulaşım olanaklarını geliştirip, bu olanakları kapitalistlere ucuza sağlayarak sermayenin dolaşım harcamalarını asgariye indiren KİT’ler, sermayenin dönüş hızının artırılmasında önemli bir rol oynamaktaydı. Aynı zamanda, kapitalist işletmelere ucuz ara malları sağlamakla yükümlü olan KİT’lerin özelleştirilerek kapitalistlere devredilmesi, hem sermayenin dönüş hızında kapitalistlerin söz sahibi olmasını sağlamış, hem de kapitalistlere yeni yatırım alanları ve dolayısıyla kâr fırsatları sunmuştur.

4- Yedek Sanayi Ordusunu Arttırma, Organik Bileşimi Düşük Alanları Ekonomiye Dahil Etmek

Üretimde daha fazla makine daha az emek kullanılması karşısında işsizler ordusu (yedek iş-gücü) çoğalır. Bunalımla birlikte işsizlik öyle boyutlara varır ve ücretler öylesine düşer ki, kapitalistler için makine kullanmak yerine el emeği (iş-gücü) kullanmak daha avantajlı hale gelir. Günümüzde kapitalist şirketlerin yatırımlarını, ucuz iş-gücünün bol miktarda bulunduğu dünyanın doğusuna (Çin, Endoneya, Güney Kore gibi ülkelere) doğru kaydırmasının başlıca sebebi budur. Aynı zamanda, 1989’da Doğu Bloku’nun da çökmesi/çöktürülmesi ve kapitalist sisteme entegre olmaları da söz konusu karşı-etkinin işlemesi, yani hem yeni pazar alanlarının açılması hem de ucuz iş-gücü miktarı-

nın artması bakımından kapitalistler için büyük bir şans olmuştur.

5- Ücretin, Emek Gücünün Değerinin Altına Düşmesi

Ücretlerin düşürülmesi de kâr oranlarının düşme eğilimine karşı-etkilerindendir. 24 Ocak kararları ile birlikte dönemin TİSK başkanı Refik Baydur "Bugüne kadar onlar (işçiler) güldü, artık gülme sırası bizde" diyebilmiş, hem ücretlerin düşürüleceğinin sinyallerini vermiş hem de 24 Ocak kararlarının ruhunun kime ait olduğunu belirtmişti.

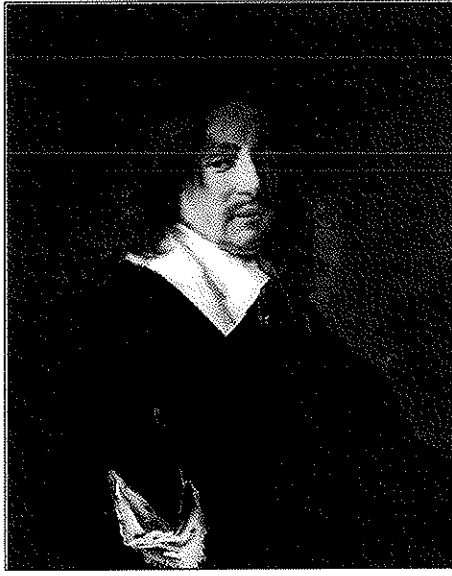
6- Rant, Ticaret kârı, Faiz Gelirlerinin Ortadan Kaldırılması, Vergi indirimleri

Bu çerçevede, sanayici kapitalist işletmelerin bankacılık, pazarlama ve satış alanlarına el atması, faiz gelirlerinin vergilendirilmesi; ve en önemlisi "Arz Yanlı İktisat (Reaganizm-Thatcherizm)" politikalarının özü olan vergi indirimleri uygulamaları kâr oranlarının artırılmasında önemli rol oynamıştır. Ülkemizdeki yasal düzenlemelerle birlikte, o dönemde % 46'ları bulan Kurumlar Vergisi Oranı, günümüzde % 25'lere kadar indirilmiştir. Bu vergi indirimlerinden dolayı ortaya çıkacak açıklar da devletin gelirlerinin etkilenmemesi için, KDV, ÖTV gibi dolaylı vergiler ile ilgili yasalar çıkartılarak, yoksul işçi ve emekçi halkın sırtına yüklenmiştir.

Artık-değer üreticisi anlamında üretken olmayan kesimlerin toplam artık-değerden pay almalarını önleyen karşı-etkiler de bu guruba girerler. Tarımın vergilendirilmesi, maden, göl, gölet, tuzla, orman gibi rant sağlayacak doğal zenginliklerin devlet mülkiyeti altına alınması, karaborsayı engelleyerek ticari rantları önleme, söz konusu karşı-etkilerdendir. Artık-değer üreticisi anlamında üretken olmayan kesimlerde faaliyet gösteren egemen kesimlerce el konulan toprak rantı, ticari kâr, faiz gibi gelirler kâr oranlarının oluşumuna katılmazlar. Bu nedenle bir kısım artık-değerin rant, ticari kâr, faiz gibi gelirler adı altında bu eksilişi sanayi kârının oluşumuna katılan artık-değer miktarını azaltır, bu da kâr oranlarını düşürücü bir etki yaratır. Buna karşılık kaybolan artığı yeniden kâr oranlarının oluşumu sürecine katan karşı-etkiler, düşüşü frenler. Maden, göl, gölet, tuzla, orman gibi rant sağlayacak doğal zenginliklerin özelleştirilmesi ve hali hazırda hala özelleştiriliyor olmaları bu nedenledir.

7- Dış Ticaret

Ucuz hammadde ve yoksul işçi ve emekçi halkın tüketebileceği ürünlerin maliyetleri düşürülerek, işçi ve emekçi ücretlerinin düşmesi sağlanır, böylece de kâr

Bir adam portresi (1614)

oranları yükseltilmeye çalışılır. Bu çerçevede hemen hemen tüm az gelişmiş ülkelerin ihracatçı ülke olma yoluna girmeleri, ucuz emek gücü nedeniyle bu ülkelerin rekabet gücünün artmasıdır. Çin ekonomisinin muazzam boyutlarda bir büyüme sağlaması ve hali hazırda hâlâ sağlıyor olması bu olguya en önemli örnektir.

Görüldüğü üzere 24 Ocak kararlarının, kapitalizmin 1970'lerin ikinci yarısından itibaren yüzünü göstermeye başlayan yapısal bunalımından bağımsız olduğunu düşünmek imkansızdır. Yani, 24 Ocak kararları, kapitalistlerin dünya çapında bunalıma karşı oluşturmaya çalıştıkları yeni bir sermaye birikim modelinin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

YENİ BİR SERMAYE BİRİKİM MODELİ VE TÜRKİYE

Bilindiği gibi kapitalizm hiçbir zaman, "bırakınız yapınlar bırakınız geçsinler" ilkesi ile hareket etmemektedir. Bu anlamda kapitalizm hemen hemen her dönemde iradeci bir tavır takınır. Özellikle yapısal bunalım dönemlerinde de bu iradeciliğin dozajı oldukça artar.

Yapısal bunalımın etkisi ile tüm dünya, kâr oranlarının düşme eğilimi yasasını frenleyici, yavaşlatan ve kısmen felce uğratan karşı-etkiler çerçevesinde yeniden şekillenirken, Türkiye de bu yeni şekillenmeye göre pozisyon tutmuş ve her zamanki gibi dünya ekonomisinin gerektirdiği yeni eklemlenmenin bir biçimi olan küreselleşmeyle yoluna devam etmeye çalışmıştır.

24 Ocak kararlarından önce, Türkiye, 1960'lardan itibaren İthal İkameci Sanayileşme modeli ile büyüme-yi hedeflemişti. İthal İkameci Sanayileşme, önceleri dışarıdan ithal edilen ürünlerin (özellikle tüketim mallarının), sonradan, gümrük duvarlarıyla korunup yurt içinde üretilmeye başlanan ürünlerin, iç pazara yönelik olduğu bir büyüme (sermaye birikim) modelidir. Yani, üretim büyük ölçekte iç tüketim için gerçekleşecek ve sermaye birikimi böyle sağlanacaktı.

Ancak, kapitalizmin yapısal bunalımı bu sanayileşme, daha doğrusu sermaye birikim modelini de işlevsiz hale getirmişti. Kâr oranlarının düşme eğilimini frenleyen, yavaşlatan ve kısmen de felce uğratan karşı-etkileri içeren düzenlemelerin uygulanmaya başlanacak olması da İthal İkameci Sanayileşme modelini de gereksiz hale getirmekteydi. Hatırlanacağı gibi hemen hemen bütün üçüncü dünya ülkeleri gibi Türkiye de, "İhracatçı" ekonomi olmanın dayanılmaz hafifliği içine girmişti.

Nitekim, 24 Ocak kararlarının arifesinde TÜSİAD "

İthal İkamesi 1963'ten beri uygulanan gelişme politika-sının köşe taşı oldu. İthal ikamesinin sanayileşmenin tek yolu olduğu sanıldı. Ancak bu sanayileşme strateji-si, rekabetçi olmayan, etkinlikten uzak, iç pazara yöne-lik, ihracatı özendirmeyen bir sanayileşme ortaya çı-kardı. Genellikle sonraki tüm çabalar bu stratejide ısrar edilmesi, bunun gözden geçirilmesi biçiminde gelişt-i. Bugün daha büyük bir büyüme hızına ulaşmak müm-kündür, ancak ekonomi yeterli dövize kavuşmalıdır. Bu ise ihracatın geliştirilmesine, yani sanayileşme strateji-sinin değiştirilmesine bağlıdır.” diyordu. Genelde, TÜ-SİAD'ın devlet kucağında büyüdüğünü, hâla devlet ku-cağında büyümeyi temel aldığını ifade eden ve suçla-yan akli evvel libareller, nedense, devlet kucağında bü-yümenin artık tıkanıldığını ilk fark edenlerden TÜSİAD olduğunu bir türlü göremiyorlar. Sanırım, dün olduğu gibi bugün de devletin gerçek sahibinin kim olduğunu fark edemiyorlar.

TÜSİAD'ın ve dolayısıyla burjuvazinin yeni serma-ye birikim modelinin, kâr oranlarının düşme eğilimini frenleyen, yavaşlatan ve kısmen de felce uğratan karşı-etkileri içeren düzenlemeler olduğu da; “Ekonomik poli-tika, geçmişte zarara yol açtığı artık kanıtlanmış olan ithal ikamesi stratejisinden vazgeçip ihracatı geliştirme stratejisi üzerine kurulmalıdır.” sözleriyle tescillenmiş oluyordu.

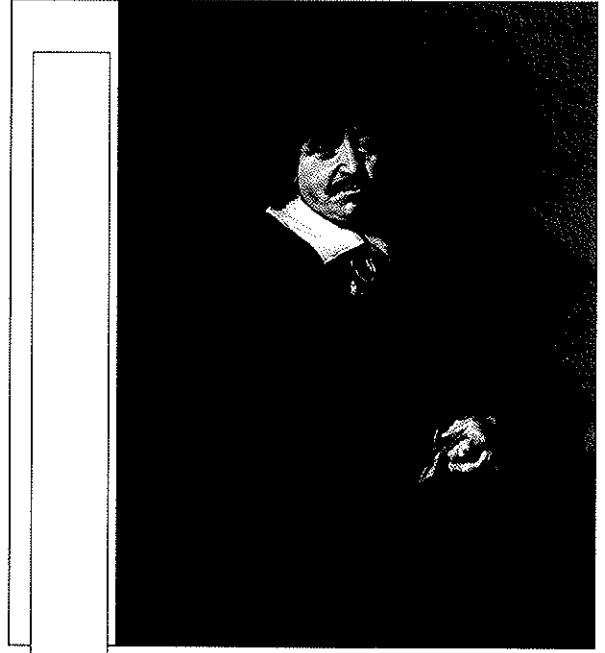
Burjuvazinin yeni sermaye birikim modeli belli ol-muştu, ancak, Türkiye'de bu kararları almak ve uygula-mak, kararlar öncesinde yükselmiş toplumsal muhale-fet nedeniyle zordu. Ancak, daha önce ifade ettiğimiz gibi kapitalizm iradeci bir sistemdi. Gerektiğinde, ikti-sadi zor, ideolojik zor, politik zor veya askeri zor seçe-neklerinden birini uygulamaktan imtina etmezdi ve et-medi de! Toplumsal muhalefetin epeyce kabardığı ko-şullarda bir fayda vermeyecek olan iktisadi zor, ideolo-jik zor, politik zor yerine ASKERİ DARBİYİ seçti ve 12 Eylül 1980'de burjuvazinin kolluk güçlerinden olan ordu yönetime el koyarak askeri darbe gerçekleştirdi.

[Not:Dünya Bankasından getirilerek ekonominin başına geçirilen Turgut Özal dosyaları ve grafiklerle Genel Kurmay'a gitmiş ve mevcut rejimle istikrar ted-birlerinin uygulanamayacağını söyleyerek generalleri darbeye teşvik etmiştir.]

24 OCAK KARARLARI VE ASKERİ DARBENİN GETİRDİKLERİ

Askeri darbe ile birlikte olağan üstü hal ilan edildi. İşçi ve emekçi halka askeri şiddet ile birlikte neo-libe-ral saldırılar da başladı. Parlamento feshedildi. DİSK'e bağlı sendikaların faaliyetleri durduruldu, binlerce sen-dika yöneticisi ve üyesi, işyeri temsilcisi gözaltına alın-dı; toplu pazarlık dönemi sona erdirildi ve tüm grevler yasaklandı. Bu dönemde;

- 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ile, elli ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde toplam iş-çi sayısının %10'u kadar meslek lisesi öğrencisi çalıştırılmasına izin verildi. Bu kanunla birlikte hem çocuk işçi sömürünün önünün açılması hem de öğrencilerin grev kırıcı olarak kullanılmasına,

Bir adam portresi (1615)

- Aynı şekilde, kanun hükmünde bir kararname ile ihtiyaç fazlası askerlik yükümlülerinin, üç öğün ye-mek, elbise, yatak ve askerlere verilecek cep harçlığı karşılığında, kamu kurum ve kuruluşlarında, askeri di-siplin altında işçi olarak çalıştırılabilmesine,

- Kıdem tazminatı tutarına tavan getirilmesine,

- Yer altı madenciliğin dışındaki tüm kamu işletme-lerinde yıllık ikramiyeler 112 günlük ücret, özel kuru-luşlarda ise 120 günlük ücret ile sınırlandırılmasına,

- Tüm memur ve işçilerden Konut Edindirme Yardı-mı adı altında kesinti yapılmasına,

- Tüm çalışanlardan Tasarruf-u Teşvik adı altında bir fon ayrılmasına (bu her iki kesinti de; birisi SGK, di-ğeri ise T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla olmak üzere burjuvaziye düşük faizli kredi olarak verildi.) olarak verildi .

Diğer yandan da, ayakta yapılan tedavilerde ilaç be-dellerinin % 20'si SSK'lıdan kesilmeye başlandı. Emekli aylığının hesaplanmasında baz olarak alınan son beş yıllık kazançların en yüksek üç yılın ortalama-sı yerine beş yılın tamamının ortalaması alınmaya baş-landı. Daha sonra bu beş yıllık süre, önce son üç yılın ortalamasına, daha sonra ise tüm çalışılan yılların orta-lamasının alınmasına dönüştürüldü. Yaşlılık taban ora-nı % 70'den % 60'a indirildi. SSK primlerinin hesap-lanmasında işçi payı oranı % 14'e çıkarıldı. SGK'nın el-de ettiği gelirler geri dönüşü olmayan kredilerde kulla-nıldığından SGK çalışmaz duruma, bilerek çalışamaz duruma getirilmiş, sağlık hizmetlerinin özelleştirilme-sinin önü açılmıştır. Günümüzde ise özel sağlık sigor-tası uygulamasına doğru adım adım yürünmektedir.

SGK'ya reva görülen muameleden Kamu İktisadi Teşekkülleri de nasibini almıştır. Makine Yenileme adı altında atıl makineler aldırılmış, siyasi parti yandaşları-nın rant kapıları olarak görülmüş, bunların maliyeti

KİT'leri kredi kullanılarak borçlanma yoluyla gerçekleştirilmiş ve bu kurumlar hem kredi faizi cendresine sokulmuş hem de finansman giderleri muazzam bir şekilde artırılarak zarar etmesi sağlanmıştır. Böylelikle de KİT'lerin de özelleştirilmesinin önü açılmıştır.

24 Ocak kararlarının alınıp uygulamaya konulmasından bu yana, süreç içerisinde adım adım "sosyal devlet" uygulamaları kaldırılmıştır. Gelir dağılımı iyice bozulmuş, yoksul işçi ve emekçiler gittikçe daha da yoksullaşmıştır. Keza, tarım ürünlerinin destekleme alımlarının sınırlandırılması ve ithalatın serbestleştirilmesi, çiftçilikle uğraşan yoksul köylülüğün yavaş yavaş yok olmasına, şehirlere göç etmesine ve göç eden bu ailelerden işsizler ordusu (yedek iş-gücü) yaratılmasına ve dolayısıyla, ücretlerin emek gücünün değerinin iyice altına düşmesine neden olmuştur. Diğer taraftan da yoksul köylülüğün yavaş yavaş yok olması ile birlikte, tarım ve hayvancılık alanında kriz baş göstermiş, nerdeyse tüm tarımsal ürünler ithal edilirken şimdi de et ithal eder duruma gelinmiştir.

24 Ocak kararları ile hedeflenen "ihracata yönelik ekonomi" olmak bugün itibariyle iflas etmiş durumdadır. Türkiye sıcak para - yüksek faiz - düşük kur politikaları ile ayakta kalmaya çalışmaktadır. 24 Ocak kararlarından otuz yıl sonra bugün geline nokta, ithalatçı bir ekonomi olmak! Dış Ticaret Açığı (ihracat ile ithalat arasındaki, ithalat lehine olan fark) her gün biraz daha büyümektedir. Ancak, dün olduğu gibi bugün de bu durumun maliyeti, yoksulluk ve sefalet olarak işçi ve emekçi halkın sırtına yüklenmektedir. Zira, TÜSİAD üyesi kapitalistler tarihlerinde hiç büyümedikleri kadar bu dönemde büyüdüklerini ifade etmekte hiç bir sakınca görmemektedir. Devletin sahiplerinin durumu iyi ise gerisi teferruat kalmakta!

24 OCAK KARARLARI VE 12 EYLÜL 2010 REFERANDUMU

24 Ocak kararları 24 Ocak 1980'de alınıp uygulamaya konulup biten bir süreç değildir. Bu kararlar ve bu kararlara ek olarak bazı yasa ve hükümlerle devam etmektedir. Bunun son örneği, 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumda da görülmüştür.

Anayasa değişikliği paketinin on birinci maddesi, Anayasa'nın 125. maddesine "Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiç bir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez." maddesini eklemektedir. AKP hükümetinin, Anayasanın 125. maddesine eklemiş olduğu ekten

amacı, yargının hükümet kararlarının yerinde bir karar olup olmadığını denetleme hakkını almak olup, asli itibariyle referandumun özü eklenen bu ekten başka bir şey değildir. Tayyip Erdoğan'ın hemen hemen tüm referandum mitinglerinde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen özelleştirmelerden sürekli zarar ettiklerini söylemesi de bunun en temel göstergesidir.

Anayasa'nın 125. maddesine eklenen bu ekte yargının "kamu yararı" açısından hükümet kararlarını yerinde bulup bulmama hakkının elinden alınması, 24 Ocak kararlarının devamı niteliğindedir. Her ne kadar AKP hükümeti 12 Eylül Anayasası ile hesaplaşacağını iddia etse de, yapılan referandum sonucunda Anayasa'ya eklenen maddeler ile ticarileştirme, serbestleştirme, özelleştirme ve her şeyi metalaştırma anlayış ve politikalarını sürdürceğinin ilanından başka anlama gelmemektedir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesine götürülen referandum kararının, yargı sürecindeki tartışmaları da yerindelik denetimi ile ilgili olup, referandum kararının "şeklen" incelenebileceği ve içeriğine giremeyeceğine ilişkindi.

Anayasa Mahkemesi de fazla içeriğe girmeden şeklen incelemiş ve tartışmaya nokta koymuştu. Dolayısıyla, referandum sonucunda da kabul edilen bu ek madde ile bundan sonraki süreçte, yüksek yargı hükümet kararlarını şeklen inceleyebilecek ve içeriğine, yani kamu yararına uygun olup olmadığına, diğer bir deyişle bu kararın yerinde olup olmadığına karar veremeyecektir.

Bu değişiklikten sonra Kentsel Dönüşüm ile ilgili davalar, özelleştirmeye karşı açılan davalar, köprü, belediye otobüsleri gibi toplu ulaşım araçlarının ücretlerine yapılan zamlara karşı açılacak iptal davaları ile hidroelektrik santralleri (HES)'nin yapımına karşı açılan davalar boşuna açılmış davalar niteliğine bürünecektir. Çünkü, Anayasa'da yapılan değişiklikle birlikte, idari yargı, açılacak bu davalarda, hükümetlerin aldıkları kararların insan, toplum ve çevre açısından yerinde olup olmadığına bakamayacak, yapılan ihalelerin ihale mevzuatına uygun yapıp yapılmadığını inceleyebilecek ve halkın veya kurumların itirazlarını da sadece "usül" yönünden" inceleyebilecek ve "içeriğine" giremeyecektir.

KAYNAKLAR

- 1- BORATAV, K., Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985, Aralık 1987 - 3. Baskı Gerçek Yayınevi
- 2- ÇAĞLAR, Ö., İktisadi Bunalım Kuramları ve Yeniden Üretim Süreci, Nisan 1999 Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- 3- KEPENEK, Y. ve YENTÜRK, N., Türkiye Ekonomisi, Kasım 2000 - 11. Baskı Remzi Kitabevi
- 4- SÖNMEZ, M., Türkiye Ekonomisindeki Bunalım (Birinci Kitap), Nisan 1985 - 3. Baskı Belge yayınları

Bir kadın portresi (1620)

Mehmet Bekaroğlu ile konuşma

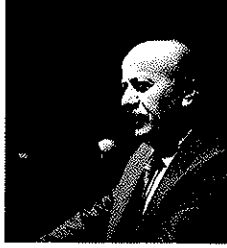
Kızılıçık yazı kurulu üyesi Turabi Yerli, Türk solunun sıcak duygularla baktığı, İslami politik hareketin önde gelen isimlerinden ve Halkın Sesi Partisi'nin kurucularından Mehmet Bekaroğlu ile konuştu:

● Nasıl bir Türkiye fotoğrafı görüyorsunuz?

Şimdi Türkiye'ye baktığımızda değişik bir manzara karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz. Türkiye artık eski Türkiye değil. Buna karşın yeni bir Türkiye de kurulmuş değil. Türkiye eski ile yeni arasında bir yerde duruyor. Bu durumu belirleyen dinamikler de çeşitli. İçeride ve dışarıda dinamikler var. İçeriden gelen dinamikler arasında da Türkiye'nin kuruluş dönemine ait sorunlar olduğunu görüyoruz.

● Hangi sorunlardan söz ediyorsunuz?

Bu sorunlardan biri Kürt meselesidir. Bu Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana çözülmemiş bir meseledir. Ya da başka bir deyişle, "çözumsuzlük çözümdür" düşüncesi egemen olmuş bu konuda. Artık bu "çözumsuzlük çözümdür" yaklaşımının geriye düştüğünü görüyoruz. Üç hafta önce Diyarbakır'daydım. Çok farklı gördüm. İlk kez bu kadar umutla bakan bir Diyarbakır gördüm. Kürtlerin kimliğinin kabul edilmesi ile ilgili haklarının verileceğine dair bir inanç var. İnsanlar her zamankinden çok daha fazla inanmış durumdalar çözüme. Herkeste bunun heyecanı vardı. Artık Kürtler bu işin silahla olmayacağını ve silahlı mücadelenin bittiğini düşünüyorlar. Öte yandan haklarını da alacaklarını düşünüyorlar.

● Ne gibi haklar sözünü ettiğiniz?

Bu ülkenin eşit özgür yurttaşı olma hakkı.

● Bunun göstergeleri nedir?

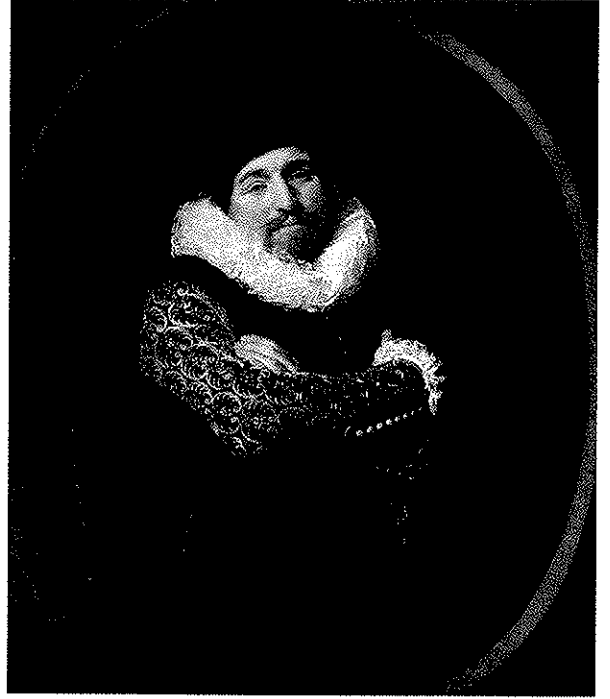
Başta dil meselesi. Artık kendi dillerini kullanmak istiyorlar. Kendi dilleriyle eğitim görmek istiyorlar.

● Bu nasıl olacak, nerede ne düzeyde? Beklentileri nedir?

Bununla ilgilenmiyorlar. Buna teknik bir mesele gözüyle bakıyorlar. Nasıl olduğunu, biçimi filan umursamıyorlar. Oralara takılmıyorlar. Yani kendilerini bu ülkenin eşit özgür yurttaşları olarak hissetmeleri onlar için önemli olan. Ayrılmak filan istedikleri de yok. Kimse ayrı devlet istemi-

Bir vaiz portresi (1623)

Bir adam portresi (1622)

yor. Ve tüm bunlar konusunda hiç olmadığı kadar iyimserler.

● Türkiye fotoğrafına baktığınızda Kürt meselesi dışında neler görüyorsunuz?

Bunun dışında din meselesi var, ya da başka bir deyişle "laik", "dindar" gerilimi üzerinden yürüyen bir politika var. Özellikle 2002'den bu yana bu gerginliklerden gidiyor. Bu gerginlikler üzerinden nemalananlar, siyaseti bu gerginlikler üzerinden sürdürdüler. Bu sorunlar siyasi güç elde etmek için kullanıldı. "Bu sorunlar var olsun, bu sorunlar üzerinden taraftar devşirelim" diye bir düşünce hakim oldu. Böyle olunca da mesele gerçek biçimde ele alınıp tartışılmadı.

Öte yandan meselenin geldiği yer de farklılaşmıştır. Din meselesi artık değişmiştir. Bu konuda durum 10 yıl önceden çok farklıdır. Nasıl düşünülürdü, "modernleştikçe din çözülmeye başlar, dindarlık azalır ve din meselesi de çözülür" diye bakılıyordu. Oysa durumun böyle olmadığı görüldü. Kentleşme ve modernleşme dinin geri çekilmesi sonucunu doğurmadı. Bunun üzerine daha önce din nasılsa geri çekilecek diye düşünenler şimdi nasıl dahil edilecek sorusunu sormaya başladılar.

Yine Türkiye fotoğrafına baktığımızda dinle ilişkili olarak alevi sünni meselesini görüyoruz.

Bunlardan başka daha da önemlisi ülkede bir zengin fakir meselesi var. Ülke bir taraftan zenginleşirken bu zenginliğin dağıtımıyla ilgili sorunlar var, adaletle ilgili sorunlar var. Bir taraf zenginleşirken diğer taraf bundan pay alamıyor. Burada meseleyi farklı bağlamda ele almak gerekiyor. Mesele bir emek meselesidir, işçi hakları meselesidir. Ancak artık neredeyse işçi kavramı unutuldu. Sanki işçi kalmadı diye düşünüyor insan. İşçi kavramı başka kavramlarla ikame ediliyor.

●Bunlar neden oluyor?

Tüm bunlar aslında dışardan zorlama ile oluyor. Bununla söylemek istediğim son yıllarda yaşanan neoliberal dönüşümler bu süreci doğurmaktadır. Dışarıdan dayatmayla gerçekleşen bu neoliberal dönüşümlerin belki demokrasi konusunda olumlu katkıları olmuş olabilir, ancak gelir dağılımı, adaletli paylaşım konusunda, zengin fakir konusunda toplumu dağıttığını görmek gerekiyor.

●Peki, bu ülke fotoğrafı içinde halk ne yapıyor, ne istiyor, ne bekliyor?

En genel anlamıyla halk standart bir yaşam koşulu istiyor. Yani daha iyi yaşamak istiyor, kalite istiyor. Halkın gelecekle ilgili, kendi hayatıyla ilgili, eğitimle sağlıklı ilgili, daha pek çok konuda endişeleri var. Öte yandan mesela bir çevre duyarlılığı var halkımızda. Bu konu ilginç mesela. Daha önceleri halk nasıl bakardı? “Bu dereler boşa akıyor. Buralara baraj yapılırsa zenginleşsek kötü mü olur?” diye düşünürlerken şimdi artık “dereleri vermeyiz” diyerek tepki veriyorlar.

Daha önce böyle şeyler beklenmezdi. Bu tür duyarlılıklar belki bir avuç çevrecinin tepkileri olarak ortaya çıkardı. Ama bugün Karadenizde filan sıradan vatandaşların, köylülerin, halkın genel tepkisi bu yönde. Bunu yaparken medeniyet ile ilgili beklentilerinden vazgeçmiyor ama medeniyetle birlikte artık çevreye, doğaya yönelik ciddi bir duyarlılığı da var.

●Peki, siyaset mevcut fotoğrafı değiştirmeye çaba göstermekse yenisini nasıl tanımlıyorsunuz?

Yeni Türkiye nasıl olacak bu aslında bilinmiyor ama çok kesin olan bir şey var görüyoruz, eskisinin devam etmeyeceği ortada. Nasıl devam etsin? Bakıyoruz görüyoruz ki mesela herkes herkesi dinliyormuş. Böyle bir ortamın devam etmesi mümkün mü? Bir yandan toplumda beklentiler yükseliyor öte taraftan yine bakıyoruz işçiler içinde sigortalı olmayanların sayısı gide-rek artıyor. Güvencesizlik ciddi bir sorun olarak karşımızda duruyor.

●Neyle ilgili bu, neden dolayı oluyor?

Türkiye iki önemli yıkım süreci yaşadı. Bunlardan birincisi 1980 yılındaki 24 Ocak kararlarıyla yaşanan süreçtir. Ardından 12 Eylül darbesi gelmiştir. İkincisi

Willem van Heythuyze (1625)

2001 yılından itibaren yaşanmaya başlamıştır. Kenan Derviş yurtdışından büyük tantanalarla getirildi ve neoliberal politikaların dönüşümünün mimarı oldu. Tüm ekonomi neoliberal politikalar çerçevesinde yeniden yapılandırılmaya başlandı. Ülkenin önemli alanlarından şeker piyasası, tütün piyasası bu politikalar doğrultusunda yeniden düzenlendi ve bu süreçte son 10 yılda 10 milyon kişi mobilize edildi. Bu kadar büyük bir göç dalgası, neredeyse pek çok Avrupa ülkesinin nüfusu kadarlık bir kitle yerinden yurdundan edildi. Ne oldu bu insanlara? İşte bu insanlar kentlerde hiç bir sosyal güvencesi olmayan kiralık köle durumundaki bir grup oluşuyor. Geçici işlerde, sağlıksız koşullarda çalışmaya ya da işsizliğe mahkum edilen bu grup bu neoliberal politikaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bunun sonuçlarını, Tuzladaki tersane kazaları gibi kamuoyuna yansıyan kimi olaylarda görüyoruz, ama genelde bu alandaki sorunlar yeterince gündeme getirilmiyor.

●Yeni Türkiye'ye dönecek olursak

Yeni bir toplum sözleşmesine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Bazı şeyleri yeniden tanımlamak gerekiyor. Bu ülkede eşit olarak yeniden birlikte yaşamamız için gerekli değişiklikler yapılmalı. Şimdiye kadar hep tektipleşme üzerinden birlik savunuldu. Bunun değişmesi gerekiyor. Bunun yani ‘Yeni Türkiye’nin yasal altyapısı nasıl olacak bunu düşünmek gerekiyor. Burası biraz karışık gibi görünüyor. Öte taraftan bir zamana

Şarkı söyleyen flütlü çocuk(1623-25)

ihtiyaç var gibi duruyor. Mesela en azından seçimler yaklaşıyor ve bu mesele bir seçim siyaseti meselesi olarak ele alınacaktır. Dolayısıyla bence bir seçim dönemi daha siyasette bazı meseleler kaşınarak geçirilecek. Bu bir siyasi rant olarak kullanılacak. Ancak ondan sonraki dönemi yeni toplumsal sözleşmeyi savunacak parti kazanacaktır. Buna hazırlıklı olmak gerekiyor. Halkın beklentilerinin bu yönde şekilleneceğini düşünüyorum. Şu an bile yüzde altmışın farklı baktığını ancak bu bakışın bir siyasi temsilcisinin şu an için olmadığını düşünüyorum.

● *Başka türlü bakanların özellikle iktidarı elinde bulunduranların kendi projeleri yok mu, onlar da bu doğrultuda şekillendirmek istemeyecekler mi?*

İsteyeceklerdir. Siyasette bir 2002 müdahalesi yaşandı. Ne öngörülüyordu bu müdahale ile, iki partili bir sistem öngörülüyordu. ABD modeli bir sistem. İşin ilginç yanı birbirine rakip gibi görünen her iki parti de neoliberal politikaları benimsemiş durumda. Sistem de bunu istiyordu zaten. Bu yeni siyaseti de olanaklı kılıyor. Birbirinden ekonomik olarak farklı olmayan iki partili bir sistem aslında bir zaaf oluşturuyor. Böyle bir ülkede insanların gelecek beklentileri azalıyor. İnsanlarda yeniden bir gelecek umudu yaratmak lazım. İnsanlar güvencesiz çalışıyorlar. Sendikal alanda yaşayanlar sonucu moralleri bozulan sendikalar güç kazanmıyor giderek zayıflıyor. Sigortalı çalışma bile bir sorun oluyor. Ücretler giderek eriyor. Bunlar olurken öte yandan su ticarileşiyor. Su imtiyazı paketleniyor.

Devlet gücüyle kaynaklar birilerine aktarılıyor. Suyu geçtik hava bile ticarileştiriliyor.

● *Peki Avrupa Birliği ile ilgili değerlendirmeleriniz nedir?*

Burada iki şeyi, Avrupa Birliği'nin kendisi ile Avrupa Birliği ile ifade edilen değerleri ayırmak lazım. Şimdi hem demokrasi ile ilgili, hem gündelik hayatın standartları ile ilgili olarak Avrupa Birliği ülkelerinde ifadesini bulmuş bazı değerler açısından karşı olunmaya-
cak yönler var. Ancak Avrupa Birliği'ne üyelik ile ilgili herşeyin gözden geçirilmesinde yarar görüyorum. Bunlar yeniden tartışılmalı. Gümrük Birliği'ne girdik. Ne oldu sonuçta. Bundan zarar gördü ülke. Bununla birlikte düşünülmesi gereken konu dış dünya ile nasıl sağlıklı bir bağlantı kuracağız meselesidir. Sonuçta içe kapanmış bir Türkiye de düşünmüyorum.

● *Nato ilgili düşünceniz?*

Ben kişisel olarak Türkiye'nin Natodan çıkmasından yanayım. Bu gün Nato'nun ne yaptığına bakalım. Özellikle Ortadoğu bölgesinde neoliberal düzen için enerji kaynaklarının çalınmasının bekleliğini yapıyor. Böyle bir rolün yanında olmak mümkün değil. Bunu yaparken bizim çok başarılı olduğu iddia edilen Davutoğlu ülkeyi bu bekleliğin parçası haline getiriyor. Afganistan'da muharip olmadığı iddia edilen birliklerimiz var. ne işe yarıyorlar? Yapılan hem o bölgede doğalgazın güvenliğini almak, hem de tüm bu bölgeleri piyasaya dahil etmek.

● *Bir yandan anti emperyalist bir tutum takınıyorsunuz öte yandan biliyoruz ki yıllarca ABD'nin yeşil kuşak politikasının bir parçası olarak İslam kullanıldı. Bu nasıl bir durumdur ve bununla ilgili ne düşünüyorsunuz?*

Din konusuna girerken aslında iki din anlayışı olduğunu görmek lazım. Tartışılan iki ayrı din var. bunlardan birincisi faiz haram değildir diyen bir akım. Bu akımın karlılığı, yasayla problemi olmayan sözde faizsiz bankalarla faiz problemini çözen din anlayışıdır. İşin ilginç tarafı bu din çok taraftar buluyor. Bunun dışında bir din anlayışı daha var. o hak diyor, özgürlük diyor. Dolayısıyla aslında bu iki din anlayışının mücadelesi de söz konusu. Dini tartışırken neyi tartıştığımızı iyi belirlememiz gerekiyor. Biz hakları dile getiren, her türlü hakkı, işçilerin, köylülerin, ezilenlerin haklarından inanç özgürlüğüne kadar, yalnızca sünni müslimanların değil, alevilerin, yahudilerin, hristiyanların, ateistlerin haklarını da savunan, özgürlükleri savunan bir anlayışı ifade ediyoruz.

● *Peki sizin söylemlerinizin önemli bir kısmı sol ile, hatta sosyalist sol ile örtüşüyor. Bunlarla ilişkiler konusunda ne düşünüyorsunuz?*

Bugün pek çok kavram da birbirine karışmış durumda. Bunların da netleşmesi lazım. Bizim sol ile bir sorunumuz yok, bu bizim için bir sorun değil, ama onların sorunu bence bu.

2011 genel seçimi ve CHP

Tevfik Çavdar

Türkiye 2011 seçiminde çok ciddi bir dönüşümün kararını verecektir. Bu karar 1923 yılında yaşama geçen Cumhuriyet'inde niteliklerini değiştirebilecektir. Bu AKP lideri tarafından açıkça dillendirilmektedir.

Aziz George Muhafız Birliğinin Subay ve Çavuşları (1639)

Önümüzdeki yıl önemli bir genel seçime tanık olacağız. Seçimin tarihi konusunda henüz net bir açıklama yapılamasa da başbakan Hazeran'ın ikinci yarısını işaret etti. Bu tarihe ben hala güvenemiyorum. Son referandum süresince Ramazan ayının olanaklarından, 12 Eylül tarihinin dolaylı da olsa avantajlarından usta işi bir strateji ile nasıl yararlandı anımsanırsa AKP yine kullanabileceği bir başka uygun tarih üzerinde durabilir. Örneğin; 15 Mayıs Pazar ya da 29 Mayıs Pazar tarihleri de akla gelebilir. Tarih konusunda bile bize böyle "Hin"likleri akla getiren mevcut siyasal erk'in bu seçimi kazanmak bâbında her olanağı kullanmak isteyeceği çok açıktır. Ne var ki ona rakip olabilecek partilerin görünümdeki tutarsızlıkları bu bağlamda bizleri ürkütüyor.

Türkiye 2011 seçiminde çok ciddi bir dönüşümün kararını verecektir. Bu karar 1923 yılında yaşama geçen Cumhuriyet'inde niteliklerini değiştirebilecektir. Bu AKP lideri tarafından açıkça dillendirilmektedir. AKP lideri, beklenmedik bir değişim olmazsa yeni bir "Anayasa" yapacağını bugünden ilan etmiştir. Mevcut Anayasa'nın ne yönde değiştirileceği de bellidir. Bu değişiklikten, Anayasa'nın değiştirilemez başlangıç maddeleri de paylarını alacaktır. "Laik, demokratik ve sosyal" bir devlet olma tanımına belki dokunulmayacaktır ama, ne de olsa "devrimci karakteri" niteliğinden ötürü "Ankara"nın başkent olma durumu tehlikeydedir. Daha şimdiden Cumhurbaşkanı Gül ve Başba-

kan yılın büyük bir bölümünü "İstanbul"daki ofislerinde geçirmektedir. Dolmabahçe sarayı başbakanın ünlü toplantılarına, neredeyse her hafta mekan olmaya başlamıştır.

Anayasa'daki ikinci temel değişiklik "Başkanlık" sistemine dönmek olacaktır. R.T.Erdoğan bu niyetini hemen her konuşmasında açık etmektedir. Bu değişikliklerin içinde bir "ayan" meclisinin de kurulması akla yakın gelmektedir. Kuşkusuz bunlar şimdiden tahmin olanağı bulduklarımız. Fakat bunları da aşan başka niyetlerinde varlığı sezilmektedir. İşte bu üstü örtülü ya da açık niyetler 2011 genel seçiminin önemini artırmaktadır.

AKP önümüzdeki seçimi, anayasayı değiştirebilecek çoğunlukla ele geçirme doğrultusunda yasal tüm olanakları kullanmak, bu bağlamda "Hile-i şeriye" diye tanımlayabileceğimiz her yolu denemek isteyecektir. Son referandum "yargının" teslim alınmasını sağlamıştır. Bunun şu anda pek tartışılmayan bir sonucu da, seçim sistemimizin yargı denetiminde yapılmasıdır. 1950'den bu yana "yargı denetimi" seçimlerin, en az hata ile gerçekleşmesini sağlamıştır. Ne var ki artık bu olgu bir güvence olmaktan çıkmıştır. Endişe iki yönde büyümektedir: HSYK'nın atamalarının bütünüyle Adalet Bakanlığı isteklerine bağlı olması ve kullanılacak bilgisayar programının denetim dışında kalması. Özetlersek 2011 seçiminin yürütme ve sonuç alma bakımından güvencesini yitirmiş olması kuşkusuna daha

Frans Post (1655)

şimdiden zihinleri bulandırmaktadır.

Bu arada bir başka kuşkuda bugünkü siyasal erkin seçimi yitirme tehlikesi karşısında, tarikat ve cemaatleri kullanarak yaratacağı yığınsal sokak hareketleridir. Kısacası 2011 seçimi daha şimdiden "alarm" sirenlerini öttürmektedir. Adil, serbest, sonucuna katlanılabilmir bir seçim ihtimali hemen hemen her geçen gün zayıflamaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin iç siyasetinde her zaman rol oynayan dış dinamiklerde boş durmayacaktır.

Bir önce kısmen değindiğimiz endişeler karşısında, seçimde, mevcut siyasal erk, karşısındaki tüm engelleri aşmak için akla bile getirilmeyen girişimlere başvuracaktır. Bunların belki de en bilineni tarikatlardır. Oysa yandaş sermaye gruplarının hizmeti asla göz ardı edilemez. Bugünkü medya desteği en güzel örnektir. Basın'a baktığımızda açık bir muhalefeti sergileyen sadece iki gazeteyi görmekteyiz: Cumhuriyet ve Sözcü, bunlara bir ölçüde Yeniçağ katılabilir. Bu bağlamda bir iki yerel gazeteden de bahsedilebilir. Televizyon alanında ise sadece bir iki haber yorumcusu zikredilebilir. Kısacası medya basından, radyo'ya uzanan tüm alanlarda AKP tarafından ele geçirilmiştir. Seçimlerde bu yandaş medya'nın saldırganlığına hep birlikte tanık olacağız.

Seçimlerde kullanılacak maddi kaynaklar açısından AKP açık ara öndedir. Alacağı yardımda da aynı konumdadır. İktidarda bulunduğu dönemde, çok büyük bir stratejik yaklaşımla, bir anlamda fütursuzca kendi zenginlerini yaratan AKP'nin önümüzdeki seçimde fi-

nansal açıdan hiçbir sorun yaşamayacağı açıktır. Referandum sürecinde sadece iftar sofralarına yönelik harcamaların boyutu bu olanağın göstergesidir. Ayrıca devletin ve AKP'li belediyelerin kaynakları da, sorumsuzca bu bağlamda kullanılacaktır. AKP iktidarının sürmesini kendi yaşamları açısından zorunlu gören cemaatlerin de finansal olarak elleri ceplerine gidecektir. Açık olan şudur ki maddi kaynaklar bağlamında AKP ile hiçbir partinin eşit koşullarda yarışamayacağı ortadadır.

Propaganda olanakları yönünden durum farklı görülmektedir. Medya, hemen hemen bütünüyle AKP'nin denetimi altındadır. Gizli ya da açık tehditleri de bu bağlamda kullanacaktır. Bunların ötesinde camiiler, her eve girebilen kadın militanlar sürekli dini kullanacaklardır. Hemen eklememiz gerekir ki "Cehalet" düzeyi AKP'nin en önde gelen destekçisidir. Son aylarda TV ekranlarında sokağın nabızı bâbında, izlediğimiz röportajlar bu "cehalet" in ne ölçüde derinleştiğini sergilemektedir. Haber programlarının, basın baş köşesine oturan "Wikileaks" sitesini soran TV elemanlarına sokaktaki insanın verdiği yanıtlar ilaç isminden Beşiktaş kulübünün yeni transferine kadar uzanmıştır. Yığınların genel bilgi birikiminin böylesine sığ ve kullaktan dolma olması da AKP'nin işine gelmektedir. Bir zamanlar İber yarımadasına musallat olan diktatörler, halkı üç "F" ile yani Futbol, Fiesta, Fado (halk şarkılarıyla) uyuttuklarını söyleyerek övünürlerdi. Bizde de neredeyse üç "C" ile avladıklarını açıklayacaklar: Cehalet-Celadet ve Cihat.

Açık olan, AKP ve onu destekleyen cemaatler "Ca-hil" yığınların ürünüdür. Bu partinin oy tabanı ilkokul, imam-hatip ve bir ölçüde lise düzeyine ulaşabilmektedir. Bunların dışında her iktidara eklenilen "Affairist" karakterli grupları da bu tabana ekleyebiliriz. Son referandum ve yerel seçim haritaları bu gerçeği yansıtmaktadır. Nitekim AKP taktisyenleri de bu gerçeği fark etmiştir.

Bir önce sözünü ettiğimiz haritaya baktığımızda Güneydoğu, Doğu İç Anadolu, ve Doğu Karadeniz AKP'nin yığınsal oy alacağı yörelerdir. Bu koşullar altında bir noktanın altını çizebiliriz. AKP'nin tek başına iktidara gelebilmesi Güneydoğu'dan gelecek Kürt vatandaşların oylarına bağlıdır.

Oy tabanının daralması AKP'yi 2011'de daha asabi ve saldırganlaştıracaktır. Kendini bir İslam mücahiti olarak gören Tayyip'in olası bir yenilgiyi kabule yanaşacağını hiç zannetmiyorum. Bu nedenle 2011 genel seçimi kampanyası ve sonuçlarının ilanı aşamasında, son elli-altmış yıldır görülmedik hadiselerle gebede olduğum inancındayım.

AKP'nin gerici bir dikta hevesini her söylemi ile açıkça ifade ettiği, bir önce özetlediğimiz böyle bir seçim ortamına CHP hazır mı? Ne yazık ki buna "evet" yanıtı verebilmemiz mümkün değil. Bu kanımızın gerekçelerini şöyle özetleyebiliriz.

-Şu anda parti içi, gizli ve derin bir mücadele başlamış bulunmaktadır. Baykal ve arkadaşlarının ısrarla is-

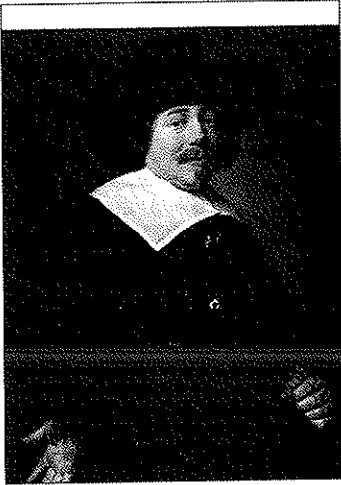
Isabella Coymans (1650-52)

tedikleri "çarşaf liste" bunun açık kanıtıdır. Böylece hem "Parti Meclisi"nde hem de milletvekili adaylarının saptanmasında önemli bir koz'a sahip olacaklardır. Baykal, bunun gerekçesini açıklarken parti içindeki "hizip"lerin varlığına değinmesi doğru bir tespittir. Şu andaki kadronun yapısı eklektir.

-İşçi sınıfı ile bağlantı tek başına eski Harp-İş Başkanı İzzet Çetin'in üzerine yıkılmıştır. Çetin yakından tanıdığım, çalışkan ve sınıf bilincine sahip bir kişidir. Ama gönül isterdi ki DİSK, Petrol-İş, Kristal-İş vb gibi ilerici sendikalar da parti meclisinde temsil edilsin.

Bir başka tereddütüm parti kadroları içinde sol'a ve Marksizm'e çok uzak kişilerin öne çıkmasıdır. Bunların başında, bir zamanlar Ruhat Mengi'nin Star TV'de-

ki programlarına katılan Süheyl Batum gelmektedir. Diğer yandan Hürşit Güneş vb gibi neo-liberal ekonomi politikalarına yakın teorisyenler de beni ürkütmektedir. Yeni kadronun örtülü destekçileri arasında ne yazık ki Derviş ekibi bulunmaktadır. Son günlerde yükselen "öğrenci protestoları"ndan nasibini alan Süheyl Batum'un Mülkiyeli öğrencilere "Faşist" damgasını

Bir adam portresi (1610)

vurması yapılabilecek en büyük densizliktir. Aynı şekilde Kılıçdaroğlu'nun kınaması da umut kırıcıdır. Bu yöntem AKP'nin saltçı ve gerici erkine su taşır.

Daha önce 2011 genel seçiminin Türkiye Cumhuriyeti'nin yaşamı açısından ne denli önemli olduğunun altını çizmiştim. Bu bağlamda CHP'ye düşen görev çok büyüktür. Yaptığımız eleştiriler bu bağlamda değerlendirilmelidir. Bu bağlamda CHP'den beklenen şunlardır;

-Sade kendi çizgisindekilerle yetinmeyerek geniş bir muhalefet platformunu oluşturmalarıdır. Son referandumdaki %42.5 hayır oyu böyle bir cephenin varlığına dayanmaktadır. Oyları önemsenmeyen sosyalist gruplar yürüttükleri inançlı propagandayla "Hayır" oylarının geleneksel CHP oylarının üzerine çıkmasını gerçekleştirmişlerdir.

-Partiye bir takım ünlü isimlerin kaydolması iyidir ama faydalı değildir. CHP'nin bugünkü gereksinimi enerjik, inançlı, sol bilince sahip çıkan genç kuşaklardır. Onlar Batum gibi "Mon Bey"ler değil, gerçek "Jön Türkler"dir.

-Sol inanç, enerjik bir militan kadro olmadan birkaç "pragmatist" in öne çıktığı bir parti hüviyetine bürünmek gerekir.

-Tek başına "Lider"le başarı zor gelir. Örnek mi ?AKP'ye bakın. Tayyip Erdoğan'ı Başbakanlığa oradan da "Tam Yetkili" Başkanlığa ulaştıran teşkilattır. Ev ev dolaşan, sırasında hastasına yardım eden, yeri geldiğinde sofrasındaki dürüm arası az pilavı yiyen, bulgur aşına kaşık sallayan, türbanlı, başörtülü kadınların etkinliğini kim yadsıyabilir.

-En azından 1960-80 döneminin devrimci varoşlarını anımsayın. O zamanın bir avuç devrimci gencinin kurtardığı fakir-gureba yöreleriydi bunlar. Ders alın...

-Kulağınızı her yöne" açın...Televizyonlarda cep telefonu sloganını kendinize rehber yapın. Bilin ki Türkiye'nin her köşesindeki "kader"ine küsmüş yığınların bir uyanışa ihtiyacı var...

-CHP şu noktayı asla gözden ırak tutmamalı. 2011 seçimi sadece Cumhuriyet "istinat duvarlarını" değil, tüm çoğul değerleri de yıkmayı amaçlayan bir ham hayali ya sıfırlayacak ya da gerçekleştirecek. Bu koşullarda neo-liberal bencilliğin yeri olamaz;çünkü Turgut Özal'dan Derviş'e nihayet Erdoğan'a kadar aşılarmaya çalışılan bu hodbin bencilliktir....Kulaklar her yöne açılmalı, gözler her gördüğünü bu bağlamda yorumlamalı, değerlendirmeli, diller konuşmalı, eller yazmalı...Anlatmalı, işaret etmeli, aydınlatmalı. Susma hakkımız yok.

Son Kurultay bir ölçüde umutları uyandırmıştır. Ne var ki "CHP"yi Kılıçdaroğlu'nun altını çizdiği doğrultuda büyütecek geniş bir "Halk Cephesi" programıdır. Bu cepheyi yaratırken bencillik, gelin bizim partiye katılın demek yanlış bir yöntem olacaktır. Gün "Ego"ların şişirilmesi günü değildir...Ve de biline ki neo-liberal ekonomiyi alkışlamak yoksulluğu arttırmakla eşdeğerdir...ve de plan kavramını daha 1930'lu yıllarda gündeme getirmiş bir partiye.

Zayıflar (Meagre) Bölüğü
(Detay)

Bu bir gönüllü birlik planıdır

Kendi haline bırakılırsa sonu asla gelmeyecek olan bu oyalamayı bir yerinden kırmak ve soyut "çözüm" sözlerini somut ve veciz önerilerle durdurmak gerekiyordu.

Diyarbakır'da toplanan Demokratik Toplum Kongresi (DTK) 8 başlık altında ifade ettiği özerklik planını kamuoyuna sundu. 26 yıldır süren -ve faili meçhul cinayetlerle- 60 bine yakın cana mal olan bir "düşük yoğunluklu savaş", yakın yıllarda "TRT 6'yı açtık ya, daha ne istiyorsunuz?" diyen bir hükümet, 1.5 yıldır bir Açılım pelesengi. Pek çok gazetesinin ağzında "çözüldü, çözümlüyor" türünden havanda su dövmeler.

Süreç kendi haline bırakılırsa sonu asla gelmeyecek olan bu oyalamayı bir yerinden kırmak ve soyut "çözüm" sözlerini somut ve veciz önerilerle durdurmak gerekiyordu. Durum o

hale gelmişti ki, Kürt sorunu çözülsün isteyen medya yorucularının hiçbiri bile "Özerklik" talebini tartışmaya, hatta ağzına almaya yanaşmıyordu.

18- 19 Aralık Diyarbakır toplantısı bu belirsizlik ve içtensizlik sürecine son verdi. Şimdi ortada konuşulacak bir metin var. Bu metnin birinci muhatabı "Açılım, Açılım" deyip, Açılım'ın ne olduğu konusunda tek söz etmeyenlerdir.

ADINA BİLE TAHAMMÜL YOK

Türkçüler başta olmak üzere bilcümle milliyetçiler, şovenler hemen vaveylayı kopardılar. Çözumsuzluğun ve savaşın devamı konusundaki politikalarını bir kez daha ortaya koydular, o kadar ileri gittiler ki, önce MHP Genel Başkanı konuştu. CHP Genel Başkanı da gecikmedi. AKP sözcüsü "suikast" dedi. Devlet Bahçeli DTK kararların şahsında Kürt siyasetçilerini "hersek ayağını denks atsin, Milliyetçi Hareket son sözünü söylememiştir" diye tehdit etti.

Neymiş? Bu bir bölünme manifestosuymuş. Bu bir isyanmış. Biz "isyan" kelimesinin devlet arşivlerinde ne anlama geldiğini biliriz. Genel Kurmay kayıtlarında "19 Tedip harekâtı" vardır. İsyan olmayan Dersim başta olmak üzere en ufak bir olayda yöreye asker sevk etmek ve "ten-

kil" uygulamanın adı "tedip"tir. O tedip harekâtları kapsamına girmeyen Özalp Hadisesi'nde C. Başkanı İsmet İnönü, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak ve III. Ordu Komutanı Mustafa Muğlalı Ankara'da karar verirler, Muğlalı Van'a gider ve -33 kişiden birisi kadın olduğu için hariç tutularak-32 Kürt köylüsünü kurşuna dizdirirler. Hitler perçemli Nihal Atsız'ın Türkçülerinin o yıllarda "Kürt İsmet" dedikleri Malatya kökenli Kürt İnönü düşmanlığıyla tanınırdı, "İnönü o hadiseden sonra vaka mahalli olan Van'a giderek orada haksızlığa uğramışların gözleri önünde Muğlalı'nın koluna girerek gezmiştir. Bir katliam failinin, katliam bölgesinde Devlet Reisi tarafından onurlandırılmasının manası üzerinde durulabilir." (30 Nisan 1958 TBMM Tahkikat Komisyonu Raporu.) Gene aynı raporda İnönü'nün Erzurum'da halkın önünde Muğlalı'nın sırtını sıvazladığı ve "Muğlalı Şarkın kralıdır. O burada olduğu için ben Ankara'da rahat uyuyorum" dediği belirtiliyor.

Bütün bunlar geride mi kaldı: Hayır, kalmadı. Kalsaydı Genel Kurmay Özalp'taki kışlaya "Mustafa Muğlalı Kışlası" adını vererek yargılanmış ve hüküm giymiş bir kumandanı şereflendirmekle kalmamıştır. Asıl yapılan, İsmet İnönü'nün yaptığını sürdürmektir: Zamanın C. Başkanı o davranışıyla Kürt halkına gözdağı vermek istemişti

Bu nedenle, sözünü ettiğimiz resmi politikaya paralel davranan Türkçüler, ırkçılar Kürtlerin isyan ettiğini ne zaman söyleseler ne istedikleri bellidir. Tehditleri açıktır.

Buna paralel olarak Diyarbakır C. Başsavcılığı soruşturma açmıştır, Yargıtay Başsavcılığı BDP için soruşturma başlatmıştır. Parti kapatmakla, KCK'daki gibi insan hapsedmekle, faili meçhullerdeki gibi Kürt öldürmekle bugüne değin ne halledildi. Çözumsuzluk isteyen otorite tutkuluları onca cana, mala, paraya mal olan politikalarıyla nereye vardılar?

GÖNÜLLÜ BİRLİK

Ulus Devletlerin hâlâ çok revaçta olmasına rağmen çok uluslu, çok etnili devletler de pek çoktur. Demokratik Toplum Kongresi'nde görüşlerini ifade eden Kürt tarafının ifade ettiği talep bir ulus devlet değildir, özerkliktir, uzağa gitmeye gerek yok, Avrupa'da örnekleri var olan, çok milliyetlilik ve gönüllü birlik esasına dayanan çoğulcu bir devlettir. Ezen ulus-ezilen ulus bağlarının (bağımlılığının) bulunduğu bir ülkede ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı dediğimiz self-determination serbest rızanın, gönüllü bağların bulunmadığı, hakim ulus dayatmasının sürdüğü çok uluslu toplumlarda çözüm için temel prensiptir. Bu prensip 1920'de Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla uluslararası bir belge haline gelmiş, 1945'te Birleşmiş Milletler teşkil edilirken de benimsenmiştir. Avrupa Konseyi'ni kuran Ro-

ma Sözleşmesi, BM Kişisel ve Siyasal Haklar ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi bu hakkı tanır. 1975' Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sonuç belgesi olan Helsinki Nihai Senedi olarak bilinen Helsinki Deklerasyonu'ndaki 10 ilkeden sekizincisi "halkların kendi kaderlerini belirleme hakkında eşit oldukları"nı belirtmektedir.

20 yıldır bizde çok laf edildiği halde muhtevasını pek az kimsenin bildiği 29 Haziran 1990 tarihli Kopenhag Belgesi'nde bir ulus devlet bünyesinde çoğunlukta olmayan bir ulusal topluluğun hakları öngörülmektedir.

Ve nihayet 15 Ağustos 2000 tarihinde kabul edilen BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 1. Maddesi halkların kendi kaderini tayin hakkını güvence altına alır: "Bütün halklar kendi kaderlerini tayin hakkına sahiptir. Bu hak vasıtasıyla halklar kendi siyasal statülerini serbestçe tayin edebilir ve ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerini serbestçe sürdürebilirler."

Bu belgelerin hepsinde Türkiye Cumhuriyeti'nin imzası vardır. Bu ana prensibin esası çok uluslu, çok etnili yapılarda uluslar ve milliyetler arasında zora dayalı bağlara karşı çıkmaktadır ve o ulusal, etnik topluluklar arasındaki ilişkileri serbest rızaya ve gönüllü birliğe göre düzenlemektir.

ÖZERKLİK

Özerklik işte bu gönüllü birlik modellerinden birisidir. Bunun hukuki statüsü o ülkenin koşullarına ve o toplulukların mutabakatına göre belirlenir. Fakat özerklik kültürel bir özerklik değildir. Kültürel özerklik o topluluğa bazı kültürel ve eğitsel hakların tanınmasından ibarettir.

Demokratik Toplum Kongresi ise siyasi özerklik projesini ortaya koymuştur. Şovenlerin hiç hoşuna gitmese bile siyasi özerkliğin bir toprak temeli vardır. Yani özerk bölge vardır, O bölgede yaşayan topluluk kendi siyasi ve idari yönetimini çoğulcu demokrasi ilkelerine göre belirleyecektir.

Özerkliğin karşısındaki yönetim tarzı ise merkeziyetçiliktir. Merkezi elinde tutanlar kendi milliyetlerinin nüfus çoğunluğuna sahip olmaları sayesinde merkezi devleti ve onun bürokrasisini, ordusunu, polisini kontrol ederler. Merkeziyetçilik sıfır özerklik demektir.

Türkiye'de politikacılar, meyda mensupları ve vatandaşlar milliyet ile tâbiyet arasındaki farkın bile bilincinde ve bilgisinde değildirler.

Tabiiyet, öz Türkçesiyle uyruk bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olan, o vatandaşlığın hak ve yükümlülüklerini taşıyan insanlar topluluğu demektir. Adı üstünde "tabi olma" fiilinin isim halidir. Milliyet ise bir topluluğun sahip olduğu dil, kültür, ulusal kimlik aidiyetidir. Mesela Türkiye'deki, Ermeniler, Yahudiler, Süryaniler, Araplar nasıl ki Türkiye vatandaşı iseler, ama Türk değilseler, Kürtler de TC vatandaşıdır, ama Türk değildirler. Türkler de ulusal bir topluluktur (milliyettir) Kürtler de milliyettir.

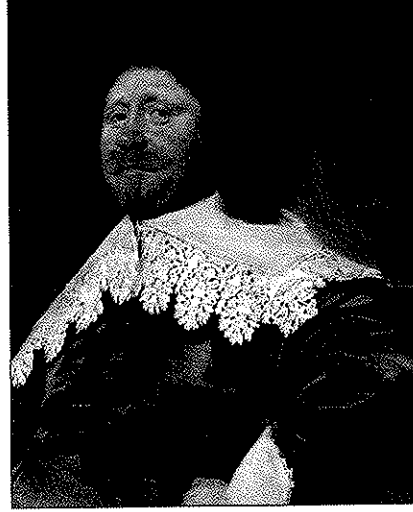
BAYRAK

Şovenizmi hiddetlendiren bir husus da özerkliğin siyasal bir simgesi olarak bayrak öngörmesidir. Türkiye Avrupa Birliği'nin aday üyesidir. Federatif devletlerin hepsinde ayrı birimlerin ayrı bayrağı vardır. Birleşik Krallık'ın bayrağıyla, İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın bayrağı vardır. Mesela futbol maçlarında bu birimlerin futbolcuları kendi bayraklarına sahiptirler.

Küçük bir örneği hatırlayalım: 1992 Barcelona Yaz Olimpiyatlarında protokol gönderinde üç bayrak vardı. Ortadaki ana gönderde Katalonya bayrağı duruyordu, sağında

beş halkalı Olimpiyat Bayrağı, solunda sarı-kırmızı yatay şeritli İspanya Bayrağı asılıydı. Hiçbir İspanyol "Katalonlar kendi bayraklarını İspanyol bayrağının üzerinde tuttular" demedi.

Türkiye henüz bu noktadan hayli uzakta ise bunun nedeni yöneticilerin toplumun demokratikleşmesi için farklı bir yol izlememesidir. Kongre'nin dile getirdiği 8 maddede öngörülmüştür. Özerkliğin gerçekleşmesinin uzun ve meşakleli bir süreç olacağını söylemek bir kehanet olmaz. Türk tarafı böyle bir çözüme hazır değildir. Fakat getirilen bir

Claes Duyst van Voorhout (1638)

barış önerisidir. Gönüllü birlik çözümüdür. "Bu bölücülüktür" diyerek önerilenleri reddetmek asıl bölücülük olur. "Mutabakat demek karşılıklıdır, kabul etmem, ben devletim, onlar ise vatandaşlıklar, devlete itaat etmekle yükümlüdürler, benim dediklerim olacak" demek çözümsüzlük devam etsin, şiddet sürsün, ister

Türk olsun, ister Kürt olsun devletin üniterliği ve otoritesi için insanlar öleceklerse, ölsünler" demektir.

Gönüllü birliği reddetmenin asıl kendisi bölücülüktür. Fakat kabul etmeliyiz ki, halen onlar baskındırlar ve savaş devam etmeye kararlıdırlar. Kafalarında asla barış ve demokrasi gibi bir yol yoktur. Onların çözüm dedikleri, sana Kürtçe TV "verdim", Kürtçe dergi çıkarmana müsaade "ettim" demekten ibarettir. Çünkü hakimiyet ve üstünlük duygusu iliklerine kadar işlemiştir, o kadar işlemiştir ki, Kürtler ancak "isterler", kendileri ise uygun görürlerse "verirler".

Kürtler ricacıdırlar, kendileri ise ita makamı.

Özerklik Planı

1. Siyasi boyut: Tabandan komün ve meclis biçiminde örgütlenir, üstte toplum kongresinde temsilini bulur. Türkiye parlamentosuna temsilci gönderir. Farklı kimlikler kendi sembollerini kullanır.

2. Hukuki boyut: Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde halk olarak temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması Demokratik Özerklik statüsüyle sağlanır. Anayasa buna göre düzenlenir.

3. Özsavınma boyutu: Varlığını korumanın olmazsa olmazıdır. Askeri tekel olarak değil, toplumun iç ve dış güvenlik ihtiyaçlarına göre demokratik organların denetimi altında oluşur.

4. Kültürel boyut: Demokratik Özerk Kürdistan'da resmi dil Kürtçe ve Türkçe olur. Bölge'deki diğer dillerin kullanımı yasal güvenceye kavuşturulur. Hizmet dili Kürtçe yapılır, yer isimleri iade edilir.

5. Sosyal boyut: Asimilasyona, yabancılaşmaya, zorla göç ettirilmeye, işsizliğe ve yoksulluğa karşı mücadele edilir. Yaşamın özgür ve demokratik temelde sürmesi sağlanır. Öncü güç kadın ve gençliktir.

6. Ekonomik boyut: Ekonomi tüm topluluklara mal edilir. Kadın istihdamına öncelik verilir. Anti-tekelci-dayanışmacı bir sistem oluşturulur. Kaynakların kullanım ve tüketim hakkı Özerk Kürdistan'da olur.

7. Ekolojik boyut: Eko dengeyi bozan kentleşmelere, yıkıma, çölleştirme ile bitki örtüsünü değiştiren, tarihi yerleri sular altında bırakan ve Kürt toplumunu belleksizleştiren baraj inşaatlarına karşı çıkılır.

8. Diplomasi boyutu: Devletsiz halklar, demokrasi ve özgürlük mücadelesi veren halklar, gruplar ve topluluklara karşılıklı dayanışma ve güven esaslarına göre yürütülür. Diasporadakilerin hakları gözetilir."

Cumartesi anneleri 300. kez

Cumartesi Anneleri 25 Aralık günü saat 12.00'de Galatasaray Meydanında 300. kez toplandılar.

İlk kez 27 Mayıs 1995 günü bir araya gelmişlerdi. 30 kişiydiler başlarken. Sonra çoğaldılar. Çocuklarını kaybedilen, gözaltına alınan, kaçırılan ve bir daha kendilerinden haber alınmayan insanların anneleri, eşleri, yakınları her Cumartesi Galatasaray'da buluşuyorlar. Seslerin duyurmak için ilk harekete geçmelerinde bu yana geçen zaman içinde bazıları bugün hayatta değil, bazıları gelemeyecek kadar hasta, ama eylem devam ediyor.

21 Mart 1995'te Hasan Ocak'ı gözaltına alınmıştı. Ailesinin bütün çabalarına, arama ve sormalarına devletin kolluk kuvvetleri "bizde yok,bilmiyoruz" yanıtı veriyorlardı. Baba Ocak, anne Emine Ocak aramadıkları, sormadıkları kapı bırakmamışlardı. Bir süre sonra Hasan Ocak'ın işkence edilecek öldürülmüş cesedi kimsesizler mezarlığında bulundu. Baba Ocak ve diğerlerinden oluşan 30 kişilik grup 27 Mayıs 1995'ten başlayarak her Cumartesi öğle saatlerinde Galatasaray meydanında toplanmaya başladılar. İlk haftalar ilgi gösterenlerin sayısı çok değişti, fakat kayıpların annelerinin, yakınlarının kararlı mücadeleleri sonucunda eylemleri ve amaçları kamuoyuna mal oldu. Sezen Aksu onlar için şarkı yaptı.

Toplanmalar devleti rahatsız etmişti, coplandılar, tekmelemler, zorla dağıtıldılar, ama ertesi hafta tekrar bir araya geldiler. İlk yıllarda gözaltına alınanların sayısı 1098'di. Eylemlerine bir dönem için ara verdilerse de, sonra tekrar başladılar ve 300. buluşmaya geldiler.

Kayıp yakınları ne istiyorlar? Her şeyden önce , çocuklarının, kardeşlerinin, eşlerinin mezarlarını istiyorlar. Onların hayatta olmadıklarını biliyorlar, "oğlumun bari ziyarete edeceğim kabri olsun" diyorlar. Onların nereye gömüldüklerinin kayıtları mutlaka vardır. Bazıları kimsesiz mezarlığında gömülmüştür, Güneydoğu'da pek çok faili meçhul cinayetin kurbanları kırsal alana gömülmüştürler, ama o yerleri de bilenler vardır. Kayıpların yakınları ayrıca Adalet Bakanlığının bir DNA bankası oluşturmasını, ölenlerin yakınlarının DNA'larının alınmasını ve kimsesizler mezarlığındaki kemiklerle karşılaştırılmasını istemektedirler.

İkinci olarak, faillerin, katillerin yargı önüne çıkarılmasını talep etmektedirler. Pek çok kurbanın yakını sorguya çeken timin polislerini bilmektedirler, onlar bilmese bile gözaltına alınan kişilerin adları, sorgu kayıtları ve sorgucuların isimleri devlet tarafından bellidir. Kırsal kesimde ise bu işi yapan jandarmalar, özel timciler, jitemciler ve onların komutanları da bellidir. Nasıl ki 1993-95 yılları arasında Şırnak ve Diyarbakır yöresinde 23 kişinin öldürülmesinden birinci derecede sorumlu tutularak tutuklu yargılanan eski Kayseri Jan. Al. K. Cemal Temizöz tesbit edilmişse, diğerlerini de adalet önüne çıkarmak mümkündür.

Fakat suçlular himaye görmektedir. Bu Türkiye'de bir

devlet refleksidir. Nasıl ki 1948'de tuzağa düşürülerek öldürülen Sabahattin Ali'nin nerede gömülü olduğu 62 yıldır ortaya çıkarılmamış, öldürme emrini veren asıl katillerin adları ve makamları hiç bir zaman açıklanmamış ise, nasıl ki 23 Eylül 1969'da Beyazıt'ta Taylan Özgür'ü güpegündüz ve herkesin gözü önünde tabancayla arkadan vuran görevli devlet tarafından açıklanmak şöyle dursun, taltif ve terfi ettirilmişse, nasıl ki 1 Mayıs 1977'de Taksim'de 37 insanın yaşamına mal olan tertibin failleri meçhulde kalmışsa, 16 Mart 1978'de gene Beyazıt Meydanında öldürülen yedi gencin katilleri korunmuşsa, 12 Eylül 1980 darbesinden bu yana gerçekleşen "faili meçhullerin" malum olan failleri ortaya çıkarılmamıştır.

Bunun bir devlet otoritesi refleksi olduğunun yeni bir kanıtı İleri demokrasinin Tayyip Erdoğan vermiştir. Referandumdan hemen önce (8 Eylül 2010) NTV gazetecilerine verdiği mülakatta Banu Güven'in Cumartesi anneleri için sorduğu soruya cevaben Cumartesi Anneleri'nin kullanıldıklarını söylemişti. Bu lafı "kendisinin canı yanmadığı için o annelerin durumlarını asla anlayamaması"na bağlayamayız. Bu sadece ve sadece suçlular dahil devlete otoriteye sahip çıkmaktır. O anneler eyleme başladıklarında Tayyip Erdoğan Belediye Başkanıydı, C. Başkan Demirel, Başbakan Çiller'di. Sonra sırasıyla Mesut Yılmaz, N. Erbakan, Bülent Ecevit, a. Gül ve T. Erdoğan başbakan oldular. Annelerin talebi bütün hükümetlerden, ama Erdoğan daha sonraki öğrenci eylemlerinde de söyleyeceği gibi "bunlar bana karşı komplo" diye düşünebilmektedir.

Arjaantin'de 1976-1983 yılları arasında hüküm süren Videla Cuntası zamanında devletin ordusu, polisi ve Ölüm Taburları tarafından kaybedilen 30.000 kadar siyasi şahsın yakınları Başkentte Plaza del Mayo'da her Perşembe günü "No Perdonamas , No Olvidamos!" - (Affetmiyoruz, Unutmuyoruz) sloganlarıyla toplanırlarken onları kim kullanıyordu, Tayyip Bey?

Arjantin cuntasının suçluları, katilleri yargılandılar, hapse mahkum edilmişler, ama 1990'da o zamanki Carlos Menem mahkumlara af çıkarmıştı. 2006'da bu af iptal edilince suçlular tekrar yargılanmışlardı. Geçtiğimiz günlerde mahkeme diktatör Jorge Videla ve o zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı başta olmak üzere suçluları "insanlığa karşı suç işlemekten" müebbet hapis cezasına çarptırdı ve 85 yaşındaki Videla'nın da cezasının hapisanede çekmesine karar verdi.

Bizde ise Tayyip Erdoğan "12 Eylül'den hesap soruyoruz" dediği anaysa değişikliklerinde 15. Geçici Maddeyi kaldırırken, koyduğu bir madde ile muvazzaf ya da emekli Geni Kur. Bşk. İle kuvvet komutanlarının ancak Yüce Divan (Anayasa Mahkemesi) tarafından yargılanabilecekleri hükmünü getirerek onların yargılanmalarını imkânsız hale getirdi.

Latin Amerika'da seçimler

Zeki Yavuz

Şili'li Marksist Harnecker'in belirttiği gibi, ABD kağıttan kaplan değil. 23 askeri üsle yetinmeyerek 58 yıl sonra yeniden 4. filoyu oluşturması, işlerin "hür ve adil" seçimlere bırakılmayacağını gösteriyor.

Haziran ayının ortalarında "Latin Amerika'da fırtınadan önce sessizlik" başlıklı yazısında 2010 yılındaki kimi seçim sonuçlarına bakarak gizli bir sevinçle rüzgârın döndüğünden söz eden eski Meksika Dışişleri Bakanı ve eski solcu Castaneda, "Bölgenin barış içinde olmasına bakmayın, her an fırtınalar kopabilir," diyordu. Bush yönetiminin sadık dostu ve Coca Cola şirketinin eski bölge yöneticisi Başkan Fox'un kabinesinden Küba'ya saldırının ve ABD çıkarlarını savunmanın dozunu kaçırarak 2003'de ayrılmak zorunda kalan, New York'da dış politika çevrelerinin sözcülüğüne ve Latin Amerika solu üzerine akıl hocalığına soyunan Castaneda'nın bildiği bir şey mi var? Yoksa gerçekten Latin Amerika'da soldan yana esen hava dönmeye mi başladı?

Ocak ayında Şili'de Pinochet faşizminden çıkıştan beri süren hristiyan demokrat (PDC) ve sosyalist (PS, PPD) ittifakın (Concertation) 20 yıllık iktidarı, servetini -ağabeyinin Çalışma ve Madencilik bakanlıklarında bulunduğu- Pinochet döneminde yapmış, ülkenin en zengin adamlarından Pinera'nın ikinci turda az farkla (%51,6-%48,4) başkan seçilmesiyle sona erdi. İlk turda Concertation aday Frei (PDC) %30, PS'den ayrılan bağımsız Ominami %20, sol ittifak Podemos'un adayı, Komünist Parti'den eski PS'li Arrate %6,2 oy almıştı. (Şili KP, ilk turla birlikte yenilenen 120 üyeli meclise -%2'ye düşen oyuna rağmen- Concertation/Podemos işbirliğiyle 1973'den beri ilk kez 3 üye soktu.) Tekrar aday olamayan bölgenin ilk kadın başkanı Bachelet'in (PS) seçildiği geçen döneme göre tek adayda birleşen sağın iktidarında, Aralık ayında 400 bin kamu çalışanının grevle karşıladığı işten çıkarmalar ve ücret baskılaması, yeni özelleştirmeler, bölgede ABD yanlısı yönetimlerle yakınlaşma sürpriz olmuyor. Gene de neoliberal tahribatı kısmı sosyal desteklerle yumuşatmaktan öteye gitmeyen, dış politikada ABD'nin baskılarına karşı koy(a)mayan Concertation (hele olası bir Frei) hükümeti düşünüldüğünde çok da farklı bir rota izlendiği söylenebilir.

ABD'nin bölgedeki koçbaşı Kolombiya'da, yıl ortasında %49 ve %44 katılımla yapılan iki turlu başkanlık seçimlerinin bir bakıma galibi, halkı boykota çağıran FARC-EP ile ELN gerillaları oldu. 1960'larda toprak ve adalet isteyen köylü hareketinden çıkan, oluşturduğu Yurtsever Cephe'nin 1980'lerde -bugün artık kanıksanabilecek- seçim zaferinin başkan adayları dahil 6 bin kişinin katledilerek önlenmesiyle kıra dönen FARC, ordunun bir çok liderini (2008'de ABD istihbaratıyla Ekvador'a girerek Reyes'i, 2010 Eylülünde Briceno'yu) öldürmesine karşın, yıl boyunca girdiği yüzlerce çatışmada gücünü korudu, ülke-

Aziz George Muhafız Birliği Subayları Ziyareti (1627)

nin bir bölümünü kontrol etmeyi sürdürdü. (ABD'nin 7 milyar dolarlık askeri yardımına dayanak yaptığı uyuşturucu ticareti iddiasına rağmen, FARC farklı ürünlerle köylülerin koka ekimine geleneksel bağımlılığını azaltmaya da çalışıyor.) Yıllardır, büyük toprak sahipleriyle devletin himayesindeki paramiliter güçlerin ve ordunun yargısız infazıyla iki bini sendikacı 51 bin kişinin öldüğü, "kaybolduğu", iç savaş ve toprak işgalleriyle 4,5 milyon kişinin göçe zorlandığı bölgenin gelir dağılımı en bozuk ülkesinde, Başkan Uribe'nin aday olamamasıyla işaret ettiği Savunma Bakanı Santos, ilk turda %47, ikinci turda %69 oyla Bogota eski belediye başkanı Mockus karşısında rahatça başkan seçildi. Santos'un askeri operasyonları ve Venezuela'ya karşı muhaliflerin elindeki petrol zengini sınır eyaleti Zulia üzerinden provokasyonları arttırması beklenirken, Ekvador'daki üssün kapatılması ardından Obama yönetimiyle imzalanan ve ABD'ye en az 7 üsse erişim veren 10 yıllık askeri işbirliği anlaşmasının anayasa mahkemesinden dönmesi karşısında sessiz kalması, Chavez ve Correa ile diyalogun başlaması, farklı pazarlık olanaklarının da değerlendirildiğini gösteriyor.

Halen Venezuela'da yaşayan Şili'li Marksist Harnecker'in belirttiği gibi2, ABD kağıttan kaplan değil. Son iki yılda, 23 askeri üsle yetinmeyerek Karayip ve Latin Amerika sularında 58 yıl sonra yeniden 4. filoyu oluşturması, Bolivya'nın doğal gaz kaynakları zengin Doğu eyaletlerinde, Ekvador ve Venezuela'da ayrılıkçı eğilimleri desteklemesi, 1962'den beri dışlanan Küba'yı toplantılarına çağıran Amerikan Devletleri Örgütü'ne (OAS) Başkan Zelaya'nın devrilmesi ardından oybirliğiyle askıya alınan

Honduras'ın üyeliğini tezgâhlanan seçimlerle yeniden canlandırma girişimleri (şimdilik başarısız oldu) ve de facto durumu konsolide etme çabaları, Ekvador'da 2009'da %52 oyla ikinci kez seçilen Başkan Correa'nın, etkili yerli örgütü CONAIE'nin doğal kaynakları özelleştirme, yerlileri kararlara katmama gerekçeleriyle eleştirdiği bir ortamda, Eylül sonunda polis tarafından bir süre rehin alındığı ve ancak dış tepkilerle, halkın desteğiyle kurtarıldığı darbe yoklaması, işlerin "hür ve adil" seçimlere bırakılmayacağını gösteriyor.

Latin Amerika'da halklar, 2010 seçimlerinde de kazanımlarına ve umuda oy vermeyi sürdürdü. Bolivya'da Nisan ayındaki bölgesel ve yerel seçimlerde, bir yıl önce oyunu 10 puan arttırarak %64'le yeniden seçilen Başkan Morales ile meclis ve senatoda üçte iki çoğunluğa sahip partisi MAS-IPSP'nin (Sosyalizme Doğru Hareket-Halkın Egemenliği için Politik Araç) güven tazelediği görüldü. MAS, 9 bölge valiliğinin 6'sını, 337 belediye başkanlığının 229'unu kazanırken, muhalefet başkent La Paz'daki gibi (MAS'dan uzaklaşan MSM'in kazandığı) kısmi başarılarla yetindi. Tüm bölgeyi etkileme potansiyeliyle en kritik seçimlerde, Castaneda'nın deyişiyle, Brezilya'nın "iyi sol"u ile Venezuela'nın "kötü sol"u yollarına devam etmek için halktan yeterli desteği gördü.

"Brezilya için değişime devam"

Brezilya'da anketlere göre politikalarına destek %80'lere varan, ancak 3. kez aday olamayan Başkan Lula'nın 8 yıllık yönetimi ardından, ülke çapında pek tanınmayan Kabine Bakanı İşçi Partili (PT) Dilma Rousseff Ekim ayında başkan seçildi. Dilma, Brezilya solunun ve PT yönetiminin bir çok önde gelen ismi gibi 1964 askeri darbesi sonrası bir gerilla grubuna katılmış, 3 yıl hapis yatmış, ekonomiyi öğrenimini tamamlamış, Demokratik İşçi Partisine (PDT) katılarak 1993'de Rio Grande do Sul eyaletinin Enerji Bakanı olmuş, 2001'de eyalet yönetimindeki PT'ye geçmiş ve Lula'nın 2003'deki ilk federal kabinesinde Enerji Bakanlığı yapmış, 2005'de mecliste azınlıkta bulunan partinin güçlü isimlerinden Kabine Bakanı Dirceu'nun mensalao (muhaliflere oy karşılığı aylık ödeme) skandalıyla istifası ardından bu görevi üstlenmişti.

Avrupa kıtasına yakın büyüklüğü ve 190 milyon nüfusuyla dünyanın beşinci büyük ve kalabalık ülkesi Brezilya'daki seçimlerde, çok partili (mecliste 22, senatoda 16) yapıyla, eyaletlerin özgül koşullarına göre birbirinden çok farklı ittifaklarla, partiler arası seçim öncesi geçişlerle birlikte iki ana blok oluştu: Dilma'yı destekleyen PT, askeri dönemin icazetli muhalefeti, iktidarın beş yıldır ortağı PMDB, komünist PCdoB ile 10 partili "Brezilya için değişime devam" ve 42 milyon nüfusuyla milli gelirin üçte birinden fazlasını üreten Sao Paulo eyalet valisi Serra'yı destekleyen sosyal demokrat PSDB, eski cunta partisinin devamı DEM ile 6 partili "Brezilya daha fazla başarabilir" ittifakı. Topraksızlar hareketi MST'nin lideri Stedile'nin deyişiyle4, bir yanda "Brezilya burjuvazisinin Lula'yla ittifakı yeğleyen bölümü, tarım sektörünün daha liberal kesimleri, daha bilinçli orta sınıf ve pratikte örgütlü işçi sınıfının tümü", öte yanda "uluslararası ve finans burjuvazisi, Sao Paulo endüstrisi, gerici plantasyon ve etanol tarımının çıkarları". Serra'nın ABD'deki neo-con'ları andırır tutucu ve saldırgan bir havada, PT'nin bölge politikasına, kürtaja, toprak işgallerine karşı yürüttüğü, Dilma'nın Lula dönemi-

nin ekonomik ve sosyal kazanımlarını öne çıkardığı kampanyalar sonunda ilk turda Dilma %46,9, Serra %32,6, diğer adaylardan (kauçuk işçisi, sendikacı, PT'den senatörlük ve beş yıl Çevre Bakanlığı yaptıktan sonra 2009'da Yeşiller Partisi'ne geçen) Marina Silva %19,3 ve (solun, PT'nin tarihi liderlerinden, 2005'de Sosyalizm ve Özgürlük Partisi, PSOL'e geçen) Plinio* %0,9 oy aldı. Ekim sonundaki ikinci turda Dilma, Via Campesina, MST gibi sosyal hareketlerin ve diğer sosyalistlerin de desteğiyle (Silva'nın oyları muhtemelen, ilk turu önde bitirdiği Federal Bölgedeki gibi, her iki adaya da gitti**) 55,8 milyon (%56) oyla, Lula'nın sonuçlarından beş puan düşük de olsa, rahat bir farkla ülkenin ilk kadın başkanı seçildi.

Aynı dönemde 100 milyonun üzerinde seçmen (%75 katılım), 26 eyalet ve bir federal bölge valisine, 513 milletvekiline, 81 senatörden 54'üne, 1057 eyalet meclisi üyesine oy verdi. PT, 88 üyeye mecliste en büyük, 13 üyeye senatoda ikinci büyük grup olurken, iktidar ittifakı hemen

Kafatası Tutan Bir
Adam Portresi
(1611)

tüm bileşenlerinin (PMDB dışında) kazanımları ve ana muhalefetin (PSDB, DEM) kayıplarıyla iki katta da %60 civarında bir çoğunluk elde etti. Son iki dönemde milletvekili sayısını 15'e çıkaran PCdoB, 663 bin oyla (%23) PSDB'nin etkili bir isminin önünde Amazonas'ın ilk kadın senatörü seçilen Grazziotin'le ikinci senatörlüğünü kazandı. PSOL, 3 meclis üyesini korurken, Para'da %27, Amapa'da %39 oyla senatoya 2 temsilci yolladı. İktidardan 16, muhalefetten 11 vali seçilirken, PT, 5 valilikle birlikte eski Porto

Alegre belediye başkanı, Lula'nın eğitim ve adalet bakanı Genro ile sosyal forumların yeri Rio Grande do Sul'u geri aldı. İktidar ortakları PMDB'nin Rio de Janeiro dahil 5, merkez-sol Brezilya Sosyalist Partisinin (PSB) 6 valiliğine karşı, muhalefetin en büyük partisi PSDB, Sao Paulo ve Minas Gerais gibi en önemli eyaletlerle birlikte 8 valilik kazandı. Böylece iktidar ortaklarının %60 kadar oy, 14 eyalet başkenti (5'i PT, 1'i PCdoB) aldı, PT'nin 5600 başkanlıktan (2004'de 411) 559'unu kazanarak ülke çapında etkisini arttırdığı iki yıl önceki yerel seçimlerdeki eğilim sürdü.

Milli geliri 2009'da 1,6 trilyon doları bulan, dünyanın piyasa değeri en yüksek ikinci şirketi Petrobras, en büyük demir cevheri ve pelet üreticisi, ikinci büyük madencilik şirketi Vale, üçüncü büyük havacılık şirketi Embraer, en büyük sığır eti üreticisi JBS-Friboi gibi devlerle 9. büyük ekonomisi Brezilya, Lula döneminde yüksek emtia fiyatları ve (2002'ye göre %18 fazla) ticaret hadlerinden, krize rağmen büyüyerek ABD'yi enerji tüketiminde geçen Çin'e demir cevheri, tarım ürünleri, vb. ihracatından yararlanarak*** istikrarlı büyümesini sürdürdü. Sekiz yılda kişi başına gelir %23 arttı (Cardoso döneminde yalnızca %3,5), Bolsa Familia programının aylık para aktarımları 13 milyona yakın yoksul aileye ulaştı, asgari ücret -enflasyondan arındırılmış- %65, emekli gelirleri %30 artarken 19 milyon kişi yoksulluk sınırının üstüne çıktı, nüfusta yoksul oranı %35'den %22'ye düştü, gelir dağılımındaki bozukluk (hala Brezilya bu alanda dünyadaki en geri ülkelerden) dü-

zelmeye başladı, işsizlik ülke için %6,2 ile rekor düzeye indi, konut desteği, okuma yazma kursları, aşılama, sağlık hizmetleri yüzbinlerce aileye ulaştı, kredilerin milli gelire oranı ikiye katlandı⁵. Tüm bunlar onmilyonlarca emekçi-yi ilgilendiriyor ve iktidara, Dilma'ya oy verenler bu değişimin devamını istiyor. Dilma yönetimi, Lula'nın bölge entegrasyonu ile daha bağımsız bir Latin Amerika ve dünya politikasını, (Dilma'nın bizzat yönetmiş olduğu PAC gibi) büyük çaplı kalkınma ve altyapı programlarını (çevresel etkilerini belki daha fazla dikkate alarak), büyüme-yi frenleyen yüksek faizleri bir miktar düşürerek sosyal ve paylaşımcı politikalara ağırlık veren bir programı sürdürecektir. Bu süreklilikle, Lula'nın 2014'de bir kez daha başkanlığa aday olması sürpriz olmayabilir.

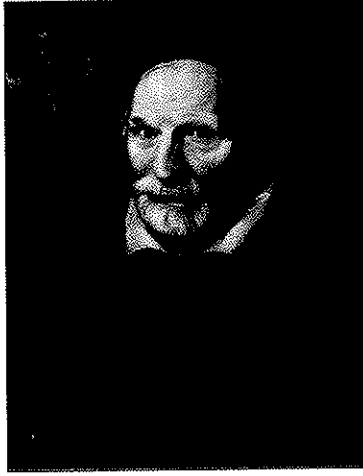
Brezilya'da sol ve sosyal hareketler, Stedile'nin yorumuyla, 1989'daki siyasi, ideolojik ve (Lula'nın %47'yle kaybettiği başkanlık) seçimlerdeki yenilginin ardından, ya devlet, eyalet ve belediye kurumlarını, sendikaları, üniversiteyi ele geçirmeye çalıştılar ve kısmen sosyal mücadeleleri önemsemediler, ya da sınıf bilincini ve yaşam kalitesini geliştirmek üzere kitleyi her biçimde seferber ettiler ve kurumlar için mücadeleyi bir kenara bıraktılar⁴. Son on yıldaki gelişmelerle Brezilya gibi bir ülkede belki hükümetin ötesinde tüm kurumlarda küçümsenmeyecek bir etkiye ve dönüşüm potansiyeline ulaştılar, ancak bankaları, büyük sanayi ve tarım işletmelerini, ülkenin en büyük kent yönetimlerini sermaye kontrolünden çıkarabilecek yapısal bir dönüşüm bu iki mücadele formunun birlikteliği ile zorlanabilecektir.

Venezuela kızıyor

Hugo Chavez'in adaylığını ilân ettiği 2012 başkanlık seçimleri öncesinde, Venezuela'da Eylül sonunda parlamento için yapılan seçimlerde iktidardaki Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi (PSUV), 5,4 milyon oyla (%49) 165 üyelikten 98'ini (%1,5 oyla KP'nin aldığı bir milletvekili de dahil) aldı. 2005 seçimlerindeki boykot taktiğini değiştiren muhalefetin ittifakı Demokratik Birlik Masası (MUD) ise 5,3 milyon oyla (%48) 65 milletvekilliği kazandı. 110 milletvekilinin 87 çevrede çoğunluk sistemiyle belirlendiği seçimlerde, eyaletlerin 17'sinde PSUV, 4'ünde muhalefet, 1'inde (Chavez'den ayrılan, benzer çizgideki MAS, PCR, Podemos gibi muhalefet bloğuna da girmeyen ve 2 milletvekilliği çıkaran merkez-sol) PPT kazandı. Dar bölge sistemi, bir çok eyalette PSUV lehine sonuç verirken, muhalefetin yıllardır yönettiği Zulia'da ise PSUV, %45 oyuna karşılık 15 milletvekilinden 3'ünü alabildi. Latin Amerika parlamentosuna %46,7 oyla PSUV'dan 6, %45 oyla muhalefetten 5, yerli kontenjanından 1 temsilci seçildi. Chavez'e yeniden adaylık yolunu açan, %70 katılımı 6,3 milyon Evet oyu çıkan 2009 oylamasına göre puan düşük katılımı 600 bin civarında Chavez yanlısı sandığa gitmedi. Aralık başında 2 valilik ve 11 belediyede yapılan ara seçimlerde, PSUV 1 valilik (PPT diğer valiliği kıl payı korudu) ve 7 belediye başkanlığı kazanırken, muhalefet, oyların yarısının kullanıldığı Zulia'nın başkenti

Maracaibo'yu (2006'da Chavez'in %63'le yenilgiye uğratıldığı, geçen yıl yolsuzluk soruşturmasından Peru'ya kaçan Rosales'in karısıyla) korudu.

Muhalefet, PSUV'un temel yasalar için gerekli üçte iki çoğunluk (110 üye) hedefine ulaşamamasını ve iktidarla oy farkının yıllar içinde küçülmesini (2008 yerel seçimlerinde %58-%42, 2009 referandumunda %55-%45) bir "zafer" gibi göstermek istedi. Bölgenin 2009'da 326 milyar dolar milli gelire en büyük ekonomilerinden Venezuela'nın ihracat gelirlerinin %90'a yakını petrolden geliyor. Ülke dünya ekonomik kriziyle 2008 ortasında varili 150 dolara çıkan ham petrol fiyatının beş ay içinde 35 dolara düşmesinden (daha sonra 70-80 dolar düzeyinde bir dengiyi sürdürse de) doğrudan etkilendi. 2004-2007 arası ortalama %12 gibi hızlı bir büyümeyle Chavez yönetimine paylaşımcı politikalarla nüfusun %55'ini bulan yoksulluğu on yılda %28'e (2008) düşürme, sağlık, eğitim, sosyal programlarını (misiones) yürütmeye olanağı veren gelirler daraldı, ekonomi 2009'da %2,9,

Jacobus Zaffius (1635-1636)

2010'da %1,6 (tahmini) küçüldü. Döviz ve kredi sıkıntısı orta sınıfları ve küçük işletmeleri etkiledi, karaborsa ve paralel dolar ekonomisi, enflasyon, gıda kıtlığı (devletin milyonlarca dolarlık gıda programlarıyla baş edilse de), elektrik kesintileri halkı sıkıntıya soktu. Kentlerde suç oranları, Chavez yönetiminin polisiye önlem yerine yoksullukla mücadele, rüşvet ve çetelerle işbirliğine bulaşmış eski polis gücünü yenilemeye öncelik vermesine karşın, krizde iyice arttı. Ekonomik kriz sonrasındaki bu ilk seçimlerde, izlenme oranlarına göre %90'ı muhalefetin elinde görünen (özel TV'ler, ödemeli yayınlar) medyanın sürekli bu sıkıntıları işlemesine, bazı PSUV yöneticilerinin yetersizlikleri veya hatalarına, muhalif partilerin yoksul ve orta sınıftan sorunlarına eğilir gözükmeye (örn. Chavez'e oy veren ve PSUV'un yönettiği Anzotegui eyaletinde veya Petara gibi varoşlarda kayıplara yol açan) ve sınır eyaletlerinde dış müdahalelere rağmen, halk desteğini sürdüren Başkanın da doğrudan oylanmadığı seçimlerde 11 yıllık iktidarın parlamentoda rahat bir çoğunluğu koruması, halkın yarısının Bolivarcı devrimin, kazandıkları ve kazanacaklarının arkasında durması, Venezuela demokrasisini aralıksız eleştiren bir çok Batılı hükümetin hayal bile edemeyeceği bir destek. (Hele Başkan Obama'nın aynı aylara rastlayan Kongre seçimlerinde, yönetime gelmesinden bu yana iki yıl geçmeden başına gelenler düşünülürse.)

Seçimler iktidara mecliste (temel yasalar dışında) yasama faaliyeti ve bir çok atamayı rahatlıkla yapabilecek çoğunluğu verirken, muhalefeti de Bolivarcı devrimin yasalarını iptal edebilecek, yüksek mahkeme yargıçlarını görevden alabilecek, başkanı yargıya gönderebilecek (Zelaya'ya darbede denendiği gibi), sineyi millete dönerek meclisi bloke edecek araçlardan (83 üye yasama için yeterli) yoksun bıraktı. Muhalefet, mecliste bulunduğu 2000-2005 döneminde 70-80 civarında milletvekiliyle yaptığı gibi, yasamayı yavaşlatabilir, medyatik protestolar düzenleyebilir. Chavez ve PSUV ise sonucu, halkın süren desteğine karşın bir uyarı olarak kabul etti, iki aylık değerlendirme ve tartışma-

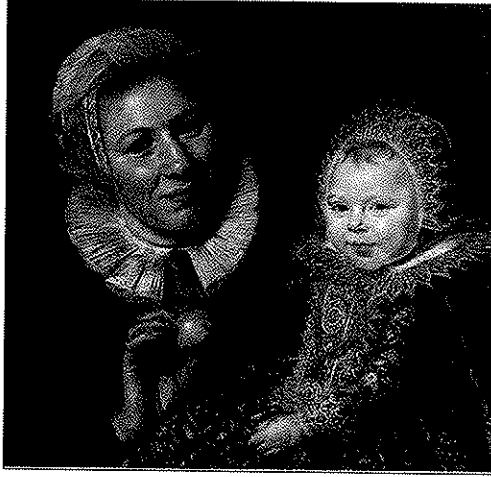
lardan sonra Aralık ortasında parti programını gözden geçirme ve düzeltme de dahil, devrimi sürdürmek üzere "partiyi güçlendirmeyi, yurtsever ittifaklar kurmayı ve 2012'deki başkanlık seçimini kazanmayı" hedefleyen iki yıllık bir siyasi strateji ve çalışma programını kabul etti. Chavez'i 1998'de başkanlığa taşıyan Yurtsever Kutup'u canlandırma, orta sınıflara, öğrencilere açılma girişimleri, radikal soldan kamulaştırmaların, devrimci dönüşümlerin yavaşlayacağı, sermaye çevreleriyle uzlaşabileceği endişesiyle karşılaşsa da, iktidar Ocak başında muhalefetin de yer alacağı yeni meclis açılmadan, mevcut meclisteki PSUV çoğunluğuyla Bolivarcı devrimi konsolide etmeye yönelik bir düzine temel yasa geçirdi.

Aralık sonuna doğru çıkarılan temel yasalar arasında, bankacılığı "kamu hizmeti" olarak tanımlayarak bankalara konut ve diğer sosyal ihtiyaçlara destek, vergi öncesi kârlarının %5'ini komünal konsey projelerine verme, sermayelerinin %10'unu iflas halinde ücret ve emeklilik maaşları için karşılık olarak ayırma zorunluluğu getiren bankalar yasası, ülkede komünlerin ve yerel meclislerin kurulmasının çerçevesini belirleyen, kolektif mülkiyet ve özyönetimi teşvik edecek komünler yasası ve Chavez'e 130 bin sel mağduruna ve yoksullara destek vermek üzere 18 ay boyunca altyapı, ulaşım, kamu hizmetleri, konut, toprak kullanımı, kalkınma, güvenlik, vergi gibi bir çok alanda yasa hükmünde kararname yetkisi veren (halkın %5'inin talebiyle bu kararlar referanduma götürülebiliyor, meclis değiştirebiliyor) yasa bulunuyor. Ayrıca devlet, yaşadığımız dönemde sermaye ideolojisinin en etkili kendini üretme aracı olarak nitelenen medya alanında, muhalif Globovision televizyonunun %20'lik azınlık hissesini kontrol altına aldı. Ekonominin 2011'de yeniden (%2 de olsa) büyümesinin beklendiği bir dönemde Başkan Chavez'in anayasa doğrultusunda sosyalizmi inşaya devam kararlılığından, "hızlanma ve radikalleşme"den söz etmesi, sınıf mücadelesinin daha da kızışacağını gösteriyor.

Latin Amerika'da rüzgârlar dinmiyor. Venezuela, Boliviya gibi ülkelerde, hatta bir ölçüde Brezilya'da doğal kaynaklardan (petrol, doğal gaz, tarım arazileri, orman vb.) yararlanarak kısmen ABD'den kısmen de olsa bağımsız bir dış politika izlenebildi, gelirler halktan yana refah önlemleri için kullanıldı. Ancak bu ülkelerde sermaye grupları bankacılık sistemini, büyük sanayi ve tarım işletmelerini, medyayı kontrol etmeyi sürdürüyor. Altyapı, enerji, inşaat yatırımları gibi hamlelerde sol yönetimlerle işbirliğine hazır sermaye, Brezilya'da sayıları 50 milyonu bulan yoksulların lehine dağıtım politikalarını kerhen kabullense de, Venezuela'da, Boliviya'da kalıcı kayıplara şiddetle direniyor. Mevcut düzende hâlâ her krizin etkisi çalışanlara enflasyon, işten çıkarma, spekülasyon vb. olarak yansıyor ve sistem elindeki araçlarla sürekli kendini yeniden üretebiliyor. Ne var ki, bunu kendi çelişkilerini, ona karşı koyan güçleri de yeniden üretmek yapıyor. Latin Amerika bu fir-

malı denizde nasıl bir seyir izleyecek? Harnecker'in sözü- nünü ettiği, neoliberalizmle ipleri koparmadan sosyal alana ve üretken yerli kapitalizme vurgu yapan bir rotayı mı, ABD'ye karşı sosyal ve ekonomik korumacı politikalarla bir kopuşu temsil eden, halkı seferber ederek yeni bir ekonomi ve bölgesel entegrasyondan yana irade gösteren, stratejik olarak anti-kapitalist reform rotasını mı izleyecek? Dünyanın, bölgenin ve her ülkenin özgül koşulları içinde gerçek çelişkilere, halk hareketliliğine ve dayanışmasına dayanan güçler kendi rotalarını çizecek, ve o yolda alınacak yenilgi bile bıraktığı izlerle umut olacak.

* Geçen seçimde sol ittifakın adayı olarak PT'ye uyarı niteliğinde 6,6 milyon oy (%6,9) alan PSOL senatörü Heloisa Helena, Alagoas'daki senatörlüğünü sürdürmek üzere bu kez başkanlığa aday olmadı, ancak %16,6 oyla başarılı olamadı. 2006'da Helena'yı destekleyen ittifaktan PSOL adayı Plinio 887 bin alırken, troçkist PSTU ve komünist PCB partilerinin

Catharina Hooft-dadı- (1625)

başkan adayları ise toplam 124 bin oy topladı.

** Başkanlık seçimlerinde aldıkları oylarla isimlerini duyuran, Brezilya'da iktidarın kalkınma atılımının çevresel etkilerine, tüm partilerin karşıtığı yolsuzluklara karşı ("Daha kötüsü olmaz," diyerek -Lula hükümetini destekleyen sağ-liberal PR'den-Sao Paulo'dan aday olan palyaço Tririca'nın 1,35 milyon gibi rekor oyla meclise girmesinin de dikkat çektiği) tepkiden, kürtaj ve yaradılış üzerine tutucu görüşleri ve (ülkede yükselen) protestan kimliğiyle Dilma karşıtı kampanyadan yararlanan, milyarder bir işadamını başkan yardımcısı adayı gösteren Marina'nın ve -Lula'yı geri çeviren Santos'la aynı çizgide- FARC'la diyalogu reddeden, "otoriter, popülist ve anakronist" Küba-Venezuela bloğuna karşı Marina'yla birlikte tavır alarak ABD ile istikrarlı ilişkileri, kamu hizmetlerinin özelleştirmesini savunan Mockus'un kentli orta sınıftan, çevreci ve kısmen yerli gruplardan destek bulan yeşil partileri bölgede, Meksika'da Fox iktidarını destekleyen, idam cezasından yana kampanya yürüten Eko-lojist Yeşil Parti'de uç ifadeler bulan bir faydacılık eleştirisiyle karşılaşıyorlar.

*** Çin, 2009'da 36,1 milyar dolarlık ticaret hacmiyle ABD'yi geçerek Brezilya'nın en büyük ticaret ortağı oldu. 2010'da tüm yabancı yatırımların üçte birini bulan 12 milyar dolarla ülkeye en fazla yabancı yatırımı yaptı.

1) Castaneda, J., "Latin America's Calm Before the Storm", www.project-syndicate.org, 17.06.2010.

2) Harnecker, M., "Latin America & Twenty-First Century Socialism: Inventing to Avoid Mistakes", Monthly Review, Temmuz-Ağustos 2010.

3) Yavuz, Z., "Brezilya'da İşçi Partisi İktidarı", Kızılçık, sayı 31, Kasım-Aralık 2007.

4) Stedile, J.P., "Serra represents the bourgeoisie and the return of neoliberalism", N. Viana'nın söyleşisi, Brasil de Fato, 13.08.2010.

5) Weisbrot, M., "Brazil wins with Dilma Rousseff", guardian.co.uk, 01.11.2010.

6) Purkayastha, P., "Two Elections, Two Results: Brazil and the US Elections", Newsclack, 08.11.2010

7) Rosales, A., "Snatching defeat from the jaws of victory - Venezuelan Parliamentary Elections 2010", venezuelanalaysis.com., 30.09.2010.

Bir kadın

Aysel Güzel

"Eğer direnmeseydim şu an evde oturan işsiz bir kadın olurum. Çadırım direnişimin simgesi oldu. Birlikte direndik, birlikte kazandık, beni direnişim boyunca yalnız bırakmayan, desteklerini esirgemeyen herkesi çadırımı birlikte kaldırmaya davet ediyorum."

"**S**imdiye kadar çalmadık, çırpmadık. Sadece emeğimizle yaşadık. İşsiz bırakılan insan, emeğinden, onurundan yoksun bırakılmış demektir. İşsiz insan, çocukları arına yemek yapamaz, onları okutamaz. İşsiz bırakarak benim annelik hakkımı bile elimden alıyorlar. Annelik hakkım için açlık grevindeyim.

Kardeşler! Halkım! İşimi emeğimi, onurumu geri istiyorum. Kazanıncaya kadar açlık grevindeyim."*

Bu sözlerin sahibi olan bir kadının direnişinin, sonra açlık grevine gidişinin, daha önemlisi bu mücadelesini başarıyla sonlandırmasının ardından ne kadar büyük laf edilirse edilsin havada kalır. O dost, düşman herkesin gözünün önünde Paşabahçe Devlet Hastanesi'nin bahçesinde 118 gün direndi.

Direnmele kalmadı.

Taşeronlaşmayı, güvencesiz çalıştırmayı iş yaşamına AKP eliyle dayatan hakim anlayışın düşünce yapısını ve pratiğini de altüst etti. Nasıl mı?

Hastaneye gelip gidenlerin herhalde büyük bir bölümünün dikkatini çekmiştir o çadır ve çevresindeki dayanışma görüntüleri, üstelik gece-gündüz. Buna yaygını dahil neredeyse tüm medyanın, hastane çalışanlarının, Beykozluların ilgisini ve yer yer dayanışmasını da eklemek gerek.

Ne yapacaklarını bilemediler 118 gün boyunca. Yıldırdırım diyerek polisi, zabıtaçı çadırı sökmek için gönderdiler, tutuklarız dediler, gözdağı verdiler. Ama hiç biri Türkan'ın direncini kırmadı. Oysa Türkan haksız yere işten atıldığı için mahkemeye vermişti işverenini, evinde oturur ve sonucu beklerdi. Yapmadı bunu, daha zor bir yol seçti, direndi, açlık grevine gitti. Hem de çok zor koşullarda, yağmurda, soğukta...

Çadırdan 118 gün boyunca yükselen sesler...

"Sendikalı olduğum için işten atıldım, 'taşeronlaşmaya hayır', 'güvencesiz ve güvenliksiz çalışmaya hayır!', 'eğer direnmeseydim şu an evde oturan işsiz bir kadın olurum', 'çadırım direnişimin simgesi oldu', 'birlikte direndik, birlikte kazandık', 'beni direnişim boyunca yalnız bırakmayan, desteklerini esirgemeyen

herkesi çadırımı birlikte kaldırmaya davet ediyorum!"

Ne çıkar bundan?

Şu çıkar: Son otuz yıldır işçi hakları budanıyor, gasbediliyor. Sendikalar, "direnme" şöyle dursun, neredeyse hükümet politikalarına ve işveren çıkarlarına teslim olmuş durumdadır. Toplumun diğer tüm kesimleri seyirci durumunda. İşçi ve emekçi haklarını savunan sol, sosyalist partiler ve gruplar kapitalizmin ne kadar ve nasıl değişmiş olduğunu kanıtlamak için ciltler dolusu kitap yazmakla meşgul. Küresel kriz boyunca sadece Türkiye'de Milyonu aşkın işçi işten atıldı ve kimse ne yapacağını bilemedi. Teori olup bitene bir yanıt veremedi.

Oysa akıl var, mantık var. Sermaye işini biliyor, yapıyor. Sen de işçi olarak işini bilecek ve yapacaksın.

Türkan Albayrak olacaksın, başka çaren yok!

*Türkan Albayrak'ın direnişinin 111. gününde açlık grevine gideceğini açıkladığı konuşmasından.

Nihat Sargın

62 yılını sosyalizm ve özgürlük mücadelesine adadı. 1948'de Türkiye Komünist Partisi'ne girdi, 1960'larda ve sonrasında, 1 ve 2. dönem Türkiye İşçi Partisi'nde Genel Sekreterlik yaptı, 1988'de TBKP'nin kurucu Genel Başkanı oldu, 1996'dan beri Özgürlük ve Dayanışma Partisi üyesiydi.

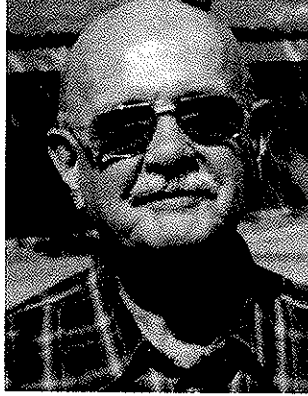
Türkiye İşçi Partisi Genel sekreteri ve TKP ile TİP'in birleşmesiyle kurulan Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Başkanı Nihat Sargın aramızdan ayrıldı.

1927'de Aliye Hanım ve Mustafa Fahri Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen küçük Ahmet Nihat'ın çocukluğu Rum, Ermeni, Türk ve Rumeli'li göçmen ailelerin birlikte yaşadıkları Samatya'da geçer. Babasının Manastır'da gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde çalışmış olduğunu sonraları öğrenecektir. Anlattığına göre, TKP'ye ilk girdiği zamanlarda bir gün babası siyasi faaliyetlerde dikkatli olmasını salık verir, Nihat Sargın da "ama siz de örgüte girmiştiniz" deyince, Mustafa Bey "ama bizimki gizliydi" der. "Bizimki de gizli, diyemedim" diye anlatmaktadır Nihat Sargın.

İlkokulu Aksaray'da, Ortaokul ve liseyi Cağaloğlu'ndaki İstanbul Erkek Lisesi'nde okur. 1944'te İstanbul Tıp Fakültesi'ne kaydolur. Savaş yıllarında bir Nazi aleyhtarı olarak savaş haberlerini yakından izlemekte ve Almanya ile SSCB arasındaki muharebe haberlerinde Sovyetler Birliği'ne sempati duymaktadır. Üniversite yıllarında Sol çevrelerle tanışır. Fakülte bünyesinde "Genç Tıbbiyeliler" adlı dergiyi çıkarır. 1946'da kurulan İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin kurucu yöneticileri arasında yer alır. 1948 Şubat'ında Türkiye Komünist Partisi'ne üye olur. Parti hüccresinin sekreteri Şevki Akşit, komitenin diğer üyesi Vecdi Özgüner'dir. Gençlik Derneği'nin yayın organı olan Hür Gençlik'in sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürlüğünü 1949'da üstlenir.

ÖNCE HAPSET, SONRA CEZA KES

14 Mayıs 1950 seçimlerini kazanarak iktidara gelen çiçeği burnunda Menderes hükümetinin ilk icraatı Kore Savaşına ABD militarizmi emrine asker göndermek olur. Barışseverler 14 Temmuz 1950'de Türk Barışseverler Cemiyeti'ni kurarlar. Cemiyetin kurucu başkanı Behice Boran Hatko, Genel Sekreter Adnan Cemgil'dir (Sinan Cemgil'in babası). Yönetim kurulu üyeleri ise

Zayıflar bölümü (Detay)

Vahdettin Barut, Osman Fuat Toprakkoğlu, Reşat Sevinçsoy, Nevzat Kemal Özmeriç, Muvakkar Güran gibi barış gönüllüleridir..

Türk Barışseverler Cemiyeti Türkiye Cumhuriyeti'nin Kore Savaşı'na asker göndermesini protesto eder. 25 Temmuz'da hükümet Kore'ye asker gönderme kararı alır. Barışseverler Cemiyeti TBMM'ye bir istida gönderip hükümetin Meclis kararı olmaksızın Kore'ye 4500 asker gönderme kararı almasını kanun dışı olduğunu söyler, bu hususu 28 Temmuz'da İstanbul'da dağıttığı bildiriyle duyurur. Aradan 60 yıl geçtikten sonra bile izinsiz bildiri dağıtanların başına neler geldiğini biliyoruz. 1950'de üstelik sicilli komünistlere neler yapılacağını kestirmek güç değildi.

O zamanki deyimle beyannameleri Behice Boran Eminönü'nde, Adnan Cemgil Beyoğlu'nda, Nevzat Kemal Özmeriç Samatya'da, Reşat Sevinçsoy Eyüp ve Fener'de, Cemiyet yandaşı Naci Ormanlar ise Beşiktaş ve Ortaköy'de dağıtır bildiri. Hemen ertesi gün başta Behice Boran olmak üzere Cemiyet yöneticilerini ve bildiriye basan matbaacı Cemal Anıl'ı tutuklayarak Ankara'ya sevkederler.

Askeri Mahkeme onları "hükümetin aldığı kararı tenkit etmek, milli mukavemeti kırıcı ve askeri isyana teşvik edici beyanname neşretmek"ten 3 yıl 9 ay hapse mahkûm eder; fakat Askeri Temyiz'in kararı bozmasıyla cezalar 15 aya iner.

Mahpuslar ve mahkûmlar onlardan ibaret değildir. "Hür Gençlik" dergisi de barış hareketine katılmıştır, "Gençliği Barış Mücadelesine Çağırıyoruz" başlıklı bir bildiri yayınlar. Sargın tutuklanır ve 3 yıl 8 ay hapse mahkûm edilir, karar Temyiz'de kesilmeden bu sürenin tamamını yatar, ama sonuçta 6 ay hüküm giyer. Bu olay sanığın hakkında ceza kesilmeden "cezasını yatan" siyasi tutuklulara önemli bir örnektir. Hani,

Red Kit (Lucky Luke) çizgi öykülerinde bir suçlu şüphelisini yakalayan linç kalabalığından birisi "Asalım" der, diğeri "Hayır, yargılayalım" diye bağırır, bir üçüncüsü "Önce asalım, sonra yargılayalım" diyerek önerileri uzlaştırır. Sargın'ın ve bir çok siyasinin (bu arada, siyasi konumlarından hiç hoşlanmasak da, bugün bazı Ergenekon sanıklarının) başına gelen de budur.

Bu tutukluluk yıllarında Niğde Cezaevinde Behice Boran ve ziyarete gelen eşi Nevzat Hatko ile tanışacak, aralarında hayat boyu sürececek bir dostluk başlayacaktır. 1954'te cezaevinden çıktıktan sonra Tıp öğrenimine geri döner, 1955'te Yıldız Baştımaz'la evlenir. Sürmene'nin ünlü Baştımaz Köyünden tanınmış bir aileye mensup olan Yıldız Baştımaz Komünist Partisi üyeleri Zeki Baştımaz'ın amca kızı, Dündar ve Yıldırım Baştımaz'ın kızkardeşidir.

ÖZEL HARP YAPAR, MÜSECCEL KOMÜNİSTLER YATAR

Bir Özel Harp ve DP teşkilatı tertibi olan 6-7 Eylül 1955 terör ve yağmasını devlet komünistlerin üzerine yıkmak ister. 50 kadar komünist ve solcu aydın tutuklanır. Reisicumhur Celal Bayar "olayları komünistler yaptı" diye buyuracaktır. İstanbul Örfi İdare Komutanı Nurettin Aknoz askeri mahkemeye "komünistlerin Yeni Cami önünde salkım salkım asıldıklarını görmek istiyorum" diye emir verir. [Korgeneral Aknoz Örfi İdare bildirimlerini "kapattım, yasakladım" gibi birinci tekil şahıs özneli cümlelerle bitirdiği için İstanbul halkı onu "Dim Paşa" lakabıyla istihzaya alarak cezalandıracaktı.]

Bir fikir vermek için analım, Korg. Aknoz "matbuata" getirdiği yasakları şu bildiriyle yayınlayan kumandandır:

"Halkı heyecanlandıracak haberlerin yayınlanması yasaktır. Hükümeti tenkit etmek yasaktır. Hükümetin çalışmalarını etkileyecek biçimde yazılar yasaktır. Sıkıyönetim çalışmalarıyla ilgili haberler yasaktır. Nato devletleriyle ilgili haberler yasaktır. Darlık, kıtlık ve yokluk haberleri yazılmayacak. 6 Eylül olaylarını komünistlerden başkasının yaptığı yolunda yazı ve yorumlar yasaktır. 6 Eylül olayları ile ilgili haber ve resimler yasaktır" (Hıfzı Topuz, 100 Soruda Türk Basın Tarihi, Gerçek Y., İstanbul, 19973).

Gelgelelim, o sırada Türkiye'ye gelen Soğuk Savaş'ın ABD'li keskin anti-komünist kardeşlerinden Dışişleri Bakanı John Foster Dulles bile "olayları Komünistlerin yaptığına inanmadığını" söyleyecekti. (Kardeş Allen Dulles 1953-1961 arasında çeşitli askeri darbelelerin, suikastlerin tertipçisi olan, Nazilere kimlik değiştirip teşkilatta istihdam eden CIA Başkanıydı.)

6-7 Eylül'ü tertiplemekten tutuklananlar arasında Nihat Sargın da bulunmaktadır. Çünkü diğer arkadaşları gibi -o zamanki polis tabiriyle- o da "müseccel komü-

nist"tir. Sargın 1956 başlarında çıkar, ertesi yıl mezun olur ve fakülteye asistan girerek göğüs hastalıkları ihtisasına başlar. [Nihat Sargın birinci ve ikinci tutuklanışını 2005'te "Cezaevi Anıları" adı altında Tüstav Yayınları'ndan yayımlayacaktır.]

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ KURULUYOR

13 şubat 1961'de aralarında Şaban Yıldız, Kemal Sülker, Kemal Türkler, İbrahim Güzelce, İbrahim Denizcier'in bulunduğu 12 sendikacı Türkiye İşçi Partisi'ni kurarlar.

İlk Genel Başkan Avni Erakalın'dır. Ondan sonra kısa bir dönem Kemal Türkler başkan olur.

Partinin gelişme göstermemesi üzerine 1962'de M. Ali Aybar'a Genel Başkanlık önerisi götürülür. Akademik kökeni Esas Teşkilat (Anayasa) Hukuku olan M. Ali Aybar 1950'li DP yıllarında İstanbul Baro Başkanlığı yapmış tanınan bir simadır. Aybar teklifi kabul eder ve Behice Boran, Sadun Aren, Adnan Cemgil, Nazife Cemgil, Fethi Naci partiye girerler. Genel Kurul yetkisine sahip Kurucular Kurulu bu isimleri yönetici olarak seçer. Sargın devlet memuru olduğu halde TİP'e üye yazılır, Genel Merkez'in İstanbul'da olduğu yıllarda Genel Sekreterlik bürosunda çalışır. Sonra Genel Sekreter olur. Nisan 1964'te İzmir'de yapılan 1. Kongre'de tüzük değiştirilir ve organlarda yarıdan bir fazlanın işçi olması, 2 genel sekreterin seçilmesi, birisinin aydın, diğeri-

nin işçi kesiminden olması benimsenir.

Nihat Sargın 1968'de parti tepesindeki bölünmeye ve Kasım 1968'deki III. Kongre'yi Aybar ekibinin kazanmasına kadar aydın kesiminden Genel Sekreterlik yapacaktır. Ondan önceki genel sekreterler hepsi sendikacı olan İbrahim Güzelce, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, İbrahim Çetkin, Hüsamettin Güven, Şaban Erik ile Avukat Orhan Arsal, Av. Cemal Hakkı Selek'tir.

Mevzuat Hazretlerini iyi bilen, bilmediklerini de iyi öğrenen Sargın partinin meşruiyet kazanma döneminde sayısız bürokratik labirentlerin geçilmesinde, idare tarafından konulan bitmez tükenmez engellerin aşılmasında, yerel parti örgütlerinin tescil edilmesinde, onların kuruluş ve kongre formalitelerinin tamamlanmasında -dola-yıstıyla TİP'in 1965 genel seçimlerine katılmasında- çok önemli bir rol oynamıştır. [O zamanki yasaya göre genel seçimlere parti olarak katılabilmek için en az 15 ilin bütün ilçelerinde teşkilat kurmak ve bunu mahalli amirlerden geçirerek İçişleri Bakanlığı'nda tescil ettirmek, her iki yılda bir o il ve ilçelerde kongre formalitelerini tamamlamak, evrakları Bakanlığa intikal ettirmek gereki-yordu. Görüldüğü gibi, o günün hukuki, idari ve siyasi koşullarında bu hiç de kolay bir uğraş değildi.]

Parti Ekim 1965'te 15 kişiyle parlamentoya girer.

Aziz George Sivil muhafızlar Birliği
(Detay)

Ama eski MBK'cı, Em. Bnb. Muzaffer Karan seçilir seçilmez istifa ederek CHP'ye geçince sayı 14'e düşer, Haziran 1966'da parti Kocaeli'nden 1 senatör seçtirince parlamentoları mevcutlu yeniden 15'e çıkar. Parlamento çalışmaları Genel Sekreter Sargın'ın hukuki ve bürokratik yükünü bütünü arttıracaktır.

AYRIŞMA YILLARI

1968 Çekoslovakya olayları Merkez Yürütme Kurulu'nda bölünmeye yol açar, bölünme Genel Yönetim Kuruluna, Meclis Grubuna ve tüm partiye yayılır. Merkez'de bir yanda Genel Başkan (İstanbul milletvekili) Aybar'la beraber davrananlar arasında D. Bakır milletvekili Dr. Tarık Ziya Ekinci, sendikacı milletvekilleri Rıza Kuas (Ankara), Kemal Nebioğlu (Tekirdağ), DİSK ve Maden İş Genel Bşk. Kemal Türkler, Hatay milletvekili Yahya Kanbolat, Konya milletvekili Yunus Koçak, Adana milletvekili Ali Karıcı, GYK üyelerinden Yaşar Kemal Gökçeli, Samim Kocagöz, Ağrı'lı Av. M. Ali Aslan, Dr. Naci Kutlay, Tunceli'li Av. Kemal Buray bulunmaktadır.

Genel Başkana karşı çıkanlar ise Sadun Aren (İstanbul milletvekili), Behice Boran (Urfa milletvekili), Nihat Sargın, sendikacı ve Malatya milletvekili Şaban Erik, sendikacı Şaban Yıldız, hukukçu Minnettullah Haydaroglu, Yozgat milletvekili Yusuf Ziya Bahadınlı, İzmir milletvekili Cemal Hakkı Selek (Pınar Selek'in büyük babası), Kars milletvekili Adil Kurtel, Kocaeli senatörü Fatma Hikmet İşmen gibi isimlerdir. [İstanbul milletvekili Çetin Altan Genel Başkanın görüşlerine karşı çıkmamakla birlikte kongrelerde Aren'in listesinde yer almaz.]

Kasım ve Aralık 1968'de üst üste iki kongre yapılır. Aybar Genel Başkan kalır, Nebioğlu işçi kesiminden, Ekinci ise aydın kesiminden Genel Sekreter olurlar. Sargın İstanbul'a döner. Fakat partide sular durulmaz, hasar çok büyük olmuştur, buna mukabil TİP'e karşı olan Milli Demokratik Devrim hareketi bu durumda hızla gelişme göstermektedir.

Ekim 1969 Genel seçimlerinde TİP iki milletvekili çıkarır (İstanbul'dan Aybar ve Lastik İş Gen. Bşk. Kuas). TİP'in oylarında büyük bir düşüş yoktur (270 binden 230 bine), milletvekili sayısının azalmasının nedeni ise, hemen hiçbir konuda anlaşamayan AP ve CHP'nin ittifak etmesiyle (Demirel ile İ. İnönü+ Ecevit işbirliğiyle) Milli Bakiye seçim sisteminin kaldırılarak Barajlı d'Hont denilen sisteme geçilmesidir. Kasım 1969'da Aybar istifa eder ve önce M. Ali Aslan, bilahare Şaban Yıldız Gen. Bşk. olur.

Kasım 1970'te yapılan IV. Büyük Kongre'de Behice Boran Genel Başkan olur. Sargın GYK üyesidir. Nihat Sargın 1961-1971 arasındaki TİP döneminin TÜSTAV'a verdiği şahsi arşivindeki belgelerini "TİP'li Yıllar"

adıyla yayınlamıştır. Çalışma TİP'e dair temel bir belgesel yayındır.

12 MART DARBESİNDE

12 Mart 1971 darbesi döneminde Anayasa Mahkemesi 21 Temmuz 1971'de partiyi kapatır, Ankara sıkıyönetim Mahkemesi TİP merkez yöneticilerini ve IV. Kongre Karar Komisyonu üyelerini tutuklar.

Sargın TİP'ten tutuklanmaz, ama Solun kısaca "Aydınlar Davası" dediği tevkifattan tutuklanır. Dava tamamen düzmecedir ve deliller MİT raporlarına, açılan mektupların fotokopilerine ve telefon dinlemelerine dayanmaktadır. Davanın 1 no.lu sanığı komünizmden yatmış olan Şadi Alkılıç'tı. Alkılıç Harp Okulu öğrencisiyken Nazım Hikmet'e çektiği telgraftan dolayı ordudan tardedilmiştir. 12. 12. 1962'de Cumhuriyet'te yayınladığı "Türkiye'yi kurtaracak tek yol sosyalizmdir" yazısından dolayı tutuklanmış, uzun süren dava sonucunda 6 yıl 9 ay cezaya mahkûm edilmiş ve açılan etkili dayanışma kampanyası gençlerin "Şadi Baba" diye sevdikleri Alkılıç'ı devletin boy hedefi haline getirmiştir.

Londra'da yaşayan (ve Uluslar arası Af Örgütü Türkiye temsilcisi olan) Selma Ashword'un çok sayıda insana yazdığı mektupları başlıca deliller arasındaydı. [TKP propagandisti olarak tanınan Selma Ashword hakkında bu davadan sonra söylentiler çıktı. Zira istihbarat teşkilatının basındaki elemanlarından diye bilinen Ömer Sami Coşar'ın kız kardeşiydi.]

Veya örneğin 1965 seçimleri sırasında Magda Rufer ile Azra Erhat'ın telefonda konuşurlarken "bu iş seçimle olmaz, çatal-bıçakla olur" diye gülmeleri de davada suç kanıtı olmuştur. Devletin uygulamalarındandır, her hangi bir davaya sokmadığı ama cezalandırmak istediği solcuları düzmece bir davaya dahil eder. Mesela 12 Mart'ta Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Davası böyledir.

TKP Davası adıyla tanıtılan Aydınlar Davası böyleydi. Tevkifata "Aydınlar Davası" denilmesinin nedeni Sabahattin Eyüpoğlu, eşi Magda Rufer, Azra Erhat, Vedat Günyol Yaşar Kemal'in eşi Tilda Gökçeli gibi aydınların, Harun Karadeniz, Masis Kürkçügil, Ragıp Zarakolu, Osman Arolat gibi tanınmış öğrenci eylemcilerin davaya dahil edilmesiydi. Nihat Sargın da listeye dahil edilir, dört ay tutuklu kalır.

İKİNCİ TİP DÖNEMİ

Mayıs 1975'te TİP yeniden kurulur. Behice Boran Genel Başkan, Nihat Sargın Genel Sekreterdir. Sargın bu dönemde partinin yeniden teşkilatlanması, kurulan teşkilatların kurumsallaşması için yoğun çaba gösterir. Haziran 1977 Genel Seçimlerinde Ankara'dan, Ekim 1979 Senato kısmi seçimlerinde Kars'tan aday olur.

12 Eylül 1980 darbesinde Boran gözüaltına alınınca parti Nihat Sargın'ın yurt dışına çıkması kararını aldı.

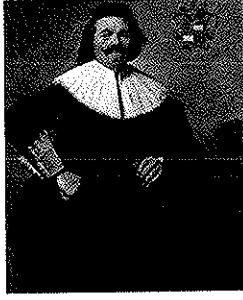
Bir adam portresi (1644)

Sargın yurt dışına çıktı, daha sonra serbest bırakılan Behice Boran da kendi pasaportuyla Sofya'da hastanede tedavi görmekte olan eşinin yanına gitti Nevzat Hatko öldükten sonra, Boran Nihat Sargın'ın yerleştiği Brüksel'e geçti. Bu kentte yaşamakta olan ANT Dergisi ve yayınevi yöneticilerinden ve InfoTürk editörleri Doğan Özgüden ile İnci Tuğsavul çifti Boran ve Sargın'a yardımcı olan aileydi.

Behice Boran Ekim 1987'de hayata gözlerini yumduğunda TİP ile TKP'nin birleşmesi kararı alınmıştı. Boran yaşasaydı birleşik partinin Genel Başkanı olacaktı. Onun yerine bu görevi Sargın üstlendi.

Nabi Yağcı (Haydar Kutlu) ve Nihat Sargın yasal TBKP'yi kurmak için 16 Kasım 1987'de Türkiye'ye geldiler, rejimin şiddetli saldırısıyla karşılaştılar. DAL denilen şiddet ve işkence dairesinde aşır işkencelere maruz kaldılar. Yağcı ve Sargın adliye sevk edildiklerinde araçtan inip binaya girerlerken Nihat Sargın "Bize işkence yaptılar" diye bağırarak orada bulunan basın mensuplarına olayı duyurmuştu. Tutuklama kararının çıkmasından sonra Sargın'a bir kez daha cezaevi yolu gözüküyordu.

DGM Başsavcısı Nusret Demiral "onları idamla yarılacak" dedi, niyeti idam olduğu için TCK'nın 125. Maddesinden dava açacağını söylediye de, savı yasaya uygun olmadığından ancak 141/1 den dava açtı. Ne ki, o madde sadece örgüt liderine idam cezası öngörüyordu. Demiral da Yağcı ve Sargın için idam istedi. İdam tutkunu Demiral kendisini fazla önemsemediğinden bu davayı "Yüzyılın Davası" diye nitelediye de, dava fiyaskoyla sonuçlanacak ve beraatla bitecekti. Gelgelelim yargısız

Tieleman Roosterman
(1634)

infaz bir kez daha tekrarlanmış, Yağcı ile Sargın 4 Mayıs 1990'a kadar Ankara'da tutuklu kalmışlardı. Sargın bu dönemi ve belgeleri "900 Gün" adlı kitabında yayımlar (2006). Gerçekten de Emniyet'te ve Cezaevinde tutuldukları günlerin sayısı tam 900 gün tutmaktadır.

Sargın ve Yağcı AİHM'ne götürürler ve Türkiye'yi mahkûm ettirirler. Kendilerini muayene eden uluslararası bir hekimler heyeti işkence yapıldığına dair rapor verecektir.

Tahliyelerden sonra TBKP yasal olarak da kuruldu, tüzük-programını İçişleri Bakanlığına verdi ve tabelasını astı, Yargıtay Başsavcısı derhal kapatma davası açtı. Bu arada parti 4 Haziran 1990'da Büyük Kongresini topladı. Parti iki karar aldı. Siyasi mirasını sol birliğe devrettiğini açıkladı, arşivini ve evraklarını devretmek üzere bir vakfın kurulmasına karar aldı. Sosyalist Birlik Partisi bir çok TBKP yöneticisinin katıldığı parti oldu. TBKP 1991'de Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı. Kurulan Vakıf TÜSTAV oldu. Nihat Sargın 5 yıl yasağı bittikten sonra ÖDP'ye girdi. 2001-2007 arasında Vakfın Mütevelli Heyetinde Başkanlığını üstlendi.

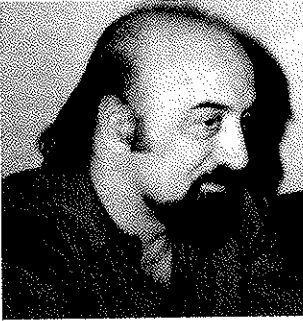
2009 Ekiminde eşi Yıldız'ı kaybetti. 10 Ocak 2010'da evde düşüp başını çarptı, önce önemsemediye de, sonradan hastaneye kaldırıldı, bir beyin travması geçirmişti. Ameliyat edildi, beyne basıncı yapan su alındı, ama iyileşme görülmedi, uzun bir tedavi sürecinden sonra 17 Ağustos'ta evine gönderildi, 16 Kasım'da hayata veda etti. Cenazesi Kızıltoprak'ta eşinin de kaldırıldığı camiden alınarak Nakkastepe'de Yıldız Sargın'ın yanına defnedildi.

Devrimci bilimadamı Prof. Fahrettin Petek'i kaybettik

Dünyanın en seçkin bilimadamlarından Prof. Fahrettin Petek'i kaybettik. 24 Aralık 2010 günü Paris'te tedavi gördüğü Paul Brousse Hastanesi'nde 88 yaşında hayata gözlerini yuman Petek, sadece uluslararası üne sahip bir bilimadamı değil, aynı zamanda tüm ömrünü özgürlük ve sosyalizm uğrunda mücadeleye adanmış örnek bir devrimciydi.

Fahrettin Petek Rumeli göçmeni bir ailenin çocuğu olarak 1 Mart 1922 tarihinde İstanbul Eyüp Sultan Semti'nde doğdu. Üç yaşındayken Mübadele Kanunu uyarınca babası Eczacı Avni Hilmi Bey ve annesi Nebile Hanım'la birlikte Bergama'ya taşındı. İlk ve ortaokulu Bergama'da bitirdi. O dönemde kazalarda lisenin olmamasından dolayı lise tahsilini ikinci sınıfa kadar İzmir Atatürk Erkek Lisesi'nde ve son iki sınıfını İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı.

1942'de İstanbul Eczacılık Fakültesi'nde okurken sosyalist mücadeleye katılarak Türkiye Emekçi Köylü Partisi'nin kuruluşunda aktif rol oynadı. Bu okulu bitirdikten sonra babasının ölümü üzerine Bergama'da Avni Hilmi Eczanesi'nin başına geçti. Yörede sürdürdüğü TEKP ve TKP'yi örgütlenme çalışmaları nedeniyle uğradığı tehdit ve baskılar üzerine siyasal sürgün olarak 1949'da Paris'e gitmek zorunda kaldı. Eşi Neriman Petek ve kızı Gaye Petek'le Paris'te çok zor sürgün ko-

şullarında yaşayan Fahrettin Petek, siyasal mücadelesini Paris'te de İleri Jön Türkler Örgütü ve Fransız Komünist Partisi saflarında sürdürürken doktorasını yaptı, ardından Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi (CNRS)'te araştırmacı olarak çalışmaya başladı.

Petek ve ailesi zor sürgün koşullarında yaşamalarına rağmen daha sonra Paris'e gelen birçok siyasal sürgüne ya da sanatçıya kucak açtı, yardımcı oldu.

Moleküler biyoloji alanında birçok uluslararası kongreye tebliğler sunan Prof. Petek 1985 yılında CNRS'ten emekliye ayrılmasına rağmen bilimsel çalışmalarını Vietnam, Kamboçya, Tayland gibi Uzakdoğu ülkelerinde Fransız Hükümeti ve Birleşmiş Milletler adına konferanslar vererek sürdürdü.

Petek siyasal tutumundan dolayı Türk vatandaşlığından atılmış, Türkiye'yi 40 yıl aradan sonra ancak 1989'da Fransız vatandaşlığını aldıktan sonra tekrar görebilmişti.

Prof. Fahrettin Petek hem değerli bir bilimadamı, hem de büyük bir hümanist ve özgürlük savaşçısı olarak daima saygıyla anılacaktır.

Hrant Dink Davası

Hemen hepimizin ezbere bildiği bu gerçekleri tekrarlamamızın sebebi ne? Olayın küllenmesine, davanın sürüncemeye terkedilip medyanın ve kamuoyunun dikkatinin azaltılmasına karşı koymak.

Zira Dink ailesinin avukatları ve duruşmaları izleyen gazeteciler Mahkemenin tutumunu böyle bir niyete atfediyorlar.

Hrant Dink davasının 25 Ekim 2010 tarihli son duruşmasında MİT Müsteşarlığı'ndan gelen yazı okundu. Basından öğrendiğimize göre, Dink'in İstanbul Vilayetinde yapılan görüşmenin Müsteşarlığın bilgisi dahilinde olduğu, görüşmede iki teşkilat mensubunun Sabiha Gökçen konusundaki yayının toplumda infiale neden olduğunun ve başına bir iş gelebileceğinden endişe edildiğinin söylendiği belirtiliyormuş. Bürokrasi dilini günlük dile çevirirsek, bilgimiz vardı" demek, "Dink'in görüşmeye çağırılması ve ona neler söyleneceği talimatını

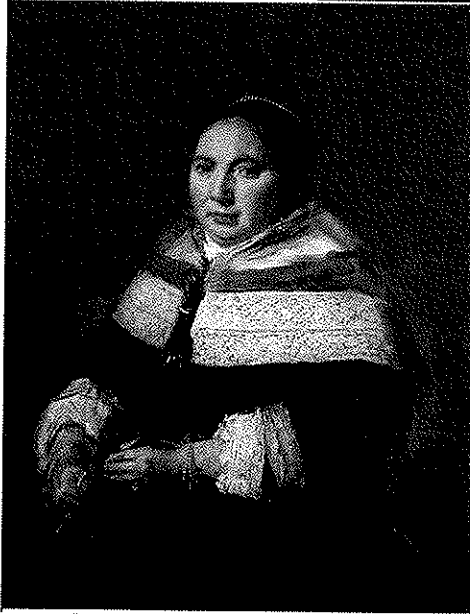
Müsteşarlık vermiştir" anlamına gelir. "Başına bir iş gelebileceği ve sokak ortasında bir serseri kurşuna kurban gidebileceğinden endişe edildiği yolunda uyarılmıştır" ibaresi ise yeterince açık bir tehdittir.

Yazının söylemediğini Hrant Dink öldürülmeden kısa bir süre önce yazmıştı: Görüşmede Dink'ten Sabiha Gökçen'in aslen bir Ermeni ailesinin kızı olduğunu ve 12 yaşındayken Bursa Yetimhanesinden Reiscumhur Kemal Paşa tarafından evlat edinildiğini bildiren imzalı haberin gene bizzat Dink tarafından yalanlanması istenmişti.

DEĞİŞMEYEN DÜŞMANLIK

Bilindiği gibi haber Hrant Dink imzasıyla Agos'ta yayınlanmış, 15 gün sonra Hürriyet bu haberi birinci sayfadan verince –yani Ulu Önder'in evlatlığının ve dünyanın ilk kadın savaş pilotunun (Dersim köylülerini bombalamıştı)– Genel Kurmay hemen bir bildiri yayınlayıp "Türk halkının manevi değerleriyle oynandığını" şiddetli bir üslupla iddia etmişti. Hemen ertesi gün Kemal Kerişsiz takımı Agos önünde toplanıp tehdit gösterisi yapmıştı. Vilayette yapılan soyut bir tehdit de değildi, ortada "aksi halde" kaydıyla söylenmiş bir tehdit vardı. Dink'ten, kendi imzasıyla yayınladığı ve Tehcir'de öldürülen Ermeni ailesinin Ermenistan'daki akrabalarının da tanıklığına yer verdiği haberi tekzip etmesi Dink'ten isteniyor, "aksi halde hayatın tehlikede" deniliyordu. Bu konuşma 2006 Temmuz'unda olmuştu. Dink Agos'taki arkadaşlarının tavsiyesi üzerine bu görüşmeyi öldürülmeden kısa bir süre önce yayınladı.

Müsteşarlık bahsi geçen yazıda Yasin Hayal'in Hrant Dink'i öldüreceği konusundaki istihbaratın kendisine bildirilmediğini de ileri sürmekte. Uçan

Oturan bir kadın portresi (1660x66)
Panel üzeri yağlı boya

Meagre Zayıflar Bölüğü (Detay)

A.George Sivil M. Bölüğü (Detay)

kuştan haberi olan istihbarat kuruluşunun resmiyete intikal etmiş bu ihbardan haberi olmamasına inanılması istenmektedir.

Trabzon Em. Md. Ramazan Akyürek imzalı 17. 2. 2006 tarihli yazıyla Em. Gen. Md. İstihbarat Dairesi Başkanlığına bu istihbarat bildirilmiştir. Aynı tarihli ve imzalı bir yazı da İstanbul Em. Md.'ne gönderilmişti. Bu yazılarda Yasin Hayal'in İstanbul'da kimin yanında kalacağı telefon no.suyla belirtilmiş ve istihbaratı veren Erhan Tuncer'in ifade zaptı da eklenmişti.

Keza benzer bilginin Trabzon Jan. Al. Komutanı'na görevli bir astsubay tarafından bildirildiğini (onun da bu önemli bilgiyi Genel Komutanlığa iletmemiş olmasının imkânsız olduğunu) daha önce defalarca yazmıştık. 25 Ekim tarihli duruşmada ortaya çıkan yeni unsur MİT Müsteşarlığı'nın ikrarıdır.

Öyle bir durum ki, Hrant Dink'in öldürüleceğini yaklaşık 11 ay önce Trabzon Emniyeti biliyor, Trabzon Jandarması biliyor, Jan. Gen. Komutanlığı biliyor, Emniyet Gen. Md. biliyor, İstanbul Emniyeti biliyor, MİT biliyor. Vilayetteki görüşmeden sonra Hrant Dink'in kendisi de biliyor.

Ve bu insan göz göre göre öldürülüyor. Osmanlı'da başlayan etnik temizliğe 2007'de simgesel yeni bir halka ekleniyor.

SORUMLULARA HİÇ BİR ŞEY YAPILMADI

Emniyet Makamları, bu bilgilere rağmen Dink'in niçin korunmadığını ise "kendisini tehdit eden kişi terörist bir organizasyonun mensubu değildi" diye savunuyor. Haya-tının tehdit altında olduğu istihbarat raporlarıyla ve resmi yazılarla saptanmış bir tanınmış şahsiyeti korumak Emniyetin vazifesidir. Ama daha önemlisi, tehdit edenin terörist olmadığı lafı doğru değildir, zira ismi geçen Yasin Hayal Mc. Donalds'ı bombalamaktan hüküm giymiş birisiydi ve örgütsel bağlantıları da biliniyordu.

Hemen hepimizin ezbere bildiği bu gerçekleri tekrarlamamızın sebebi ne? "1) Olayın küllenmesine, davanın sürüncemeye terkedilip medyanın ve kamuoyunun dikkatinin azaltılmasına karşı koymak. Zira Dink ailesinin avukatları ve duruşmaları izleyen gazeteciler Mahkemenin tutumunu böyle bir niyete atfediyorlar. [Nitekim Ekim 2010 duruşması 3.5 ay sonraya, 2011 Şubat ayına ertelendi.] 2) Adliyeye çıkartılan sanıkların tetikçi dahil basit birer avadanlık olduklarını, suikastin bilinen ve bilinmeyen faillerinin korunduğunu vurgulamak. 3) Bilinen failler olarak yukarıda andığımız makamların yetkililerini kastediyoruz. AKP hükümeti onlardan hangisini idari bakımdan tecziye etmiştir? Hiç birisini. Jan. Gen. Komutanlığı Trabzon Jan. Alay Komutanına ne yapmıştır? Onu taltifen Bursa Komutanlığına tayin etmiştir. Em. Gen. Müdürüne, İstanbul Em. Müdürüne ne müeyyide uygulanmıştır?

O AKP'nin Hariciyesi değil midir ki, Dink davasıyla ilgili olarak AİHM'ne gönderdiği savunma tarihiye geçecek kadar ayıplı bir belge olmuştur, Türk devleti ölümünden Dink'i suçlu tutmuştur?

Şahinkaya Olayı

Bilindiği gibi Tahsin Şahinkaya 12 Eylül Darbesi'nin sadece cuntacı şeflerinden birisi değildi, aynı zamanda darbeden 48 saat önce Washington'a gidip ABD Genel Kurmay Başkanı Rodgers ve diğer "bazı yetkililer" ile görüşme yapan kişiydi, Bir başka deyişle Şahinkaya Kenan Evren cuntasının yapmak üzere bulunduğu askeri darbenin harekât planı ile çeşitli ayrıntılar ve darbeden sonra izlenecek yol hakkında bilgi vermiş ve Pentagon ve ABD'nin bu konudaki son direktiflerini almış kişiydi

Tayyip Erdoğan 2011 seçimlerini kendisine garanti edecek bir oylama yerine geçmesi için bir referandum düzenlediğinde bunu "12 Eylül'le hesaplaşmak" diye tanıtırken, 1982 anayasasının Milli Güvenlik Konseyi üyeleri hakkında siyasi ya da gayri siyasi herhangi bir soruşturma açılmasını yasaklayan geçici 15. Maddeyi de kaldıran değişiklik maddesini kanıt gösteriyordu.

Oysa bu maddenin süpabı da değişiklikte getirilmişti: Bugüne değin sadece kabine üyelerine uygulanan ancak Yüce Divan'da (Anayasa Mahkemesi'nde) yargılanabilirliğin kapsamına muvazzaf ve emekli kuvvet komutanları da alınmıştı.

Böylece MGK Konseyi üyelerinden hayatta olan Kenan Evren, eski Deniz K.K. Nejat Tümer ve eski Hava K. K. Tahsin Şahinkaya hakkında soruşturma açılmasının kapısı kapatıldığı gibi mevcut ve gelecek bütün kuvvet komutanlarına da güvence sağlanıyordu. Zira o komutanlar için ya Yargıtay Başsavcısı soruşturma açabilecekti veya TBMM'de bu konuda önerge ve-

Aziz George Sivil Muhafızlar (Detay)

BASKI

BÜTÜN YURTTA SIKIYÖNETİM İLAN EDİLDİ

Ordu yönetime el koydu

Hükümet ve Parlamento feshedildi, Siyasal partilerin faaliyetleri durduruldu. Parlamenterlerin dokunulmazlıkları kaldırıldı. Saat 05.00'ten itibaren sokağa çıkma yasağı başladı

Genelkurmay Başkanı Evren'in başkanlığında Kara, Hava, Deniz Kuvvet Komutanları ile Jandarma Genel Komutanı Milli Güvenlik Konseyi'nde görev aldı

DISK ve MİSK'a bağlı bütün sendikalar faaliyetten men edildi. Bütün dernekler kapatıldı

Bu hafta hiç bir spor faaliyeti yapılmayacak

Bankalar ikinci bir emre kadar çalışmayacaklar

Turt dışına çıkış yasaklandı, Yurt dışında çalışan işçiler ve turistler yurt dışına çıkabilecekler

İlk bildirimler:

1 numaralı bildiri

Yüksek Hükümet, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesiyle Milli Güvenlik Konseyi üyelerinin hakkında soruşturma açılmasını yasaklayan geçici 15. maddesini kaldırarak, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesinin kapsamına muvazzaf ve emekli kuvvet komutanları da alınmıştır.

Yüksek Hükümet, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesini kaldırarak, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesinin kapsamına muvazzaf ve emekli kuvvet komutanları da alınmıştır.

Yüksek Hükümet, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesini kaldırarak, 12 Eylül 1982'de kabul edilen Anayasa'nın 15. maddesinin kapsamına muvazzaf ve emekli kuvvet komutanları da alınmıştır.

rilmesi, o önergenin Genel Kurulda kabul edilmesi, tahkikat komisyonunun kurulması, şayet komisyon "soruşturma açılmalıdır" diye karar verirse, bu kararın de Genel Kurul'da oylanıp benimsenmesi gerekecektir. Anayasaya giren bu yeni şartı önemsemeyen ya da bilmeyen bir çok aydın gidip mahalli C. Başsavcılıklarına suç duyurusu dilekçesi verdiler. O savcılıklar da görevsizlik kararı vererek dilekçeleri Yargıtay Başsavcılığına gönderdiler. Dosyaların akıbeti ne oldu, şu anda meçhul.

ŞAHİNKAYA İÇİN MECLİS ARAŞTIRMASI İSTENDİ

DSP Gen. Bşk. Yrd. İstanbul Milletvekili Hasan Macit Tahsin Şahinkaya hakkındaki yolsuzluk iddialarını dile getirerek Meclis tahkikatı açılması için Meclis Başkanlık Divanına başvurdu. (1986'da SHP Adana

Milletvekili Cüneyt Canver Şahinkaya aleyhinde F-16 uçakları ihalesindeki yolsuzluk iddiaları hakkında Meclise dilekçe vermiş, ama dilekçesi gündeme alınmamıştı, gerekçe 15. Maddeydi) Hasan Macit'in 20 Eylül 2010 tarihli dilekçesinde şöyle deniliyor:

"12 Eylül 1980'den sonra ülkemizde uzunca bir süre Parlamento denetiminden uzak bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde, gemicilikten havacılığa kadar birçok alanda usulsüzlük ve yolsuzluk iddiaları ortaya atılmış; ancak pek çoğu resmiyete intikal ettirilmediği için, inceleme ve araştırma dışı kalmıştır. Bu iddiaların en çok yoğunlaştığı kişilerden biri, Emekli Orgeneral Tahsin Şahinkaya olmuştur.

Şahinkaya ile ilgili iddialar, F-16 uçaklarının alımında yolsuzluk yapmak, Hava Kuvvetleri Komutanı iken bu Kuvvetin ihale ve alımlarının belli şirketlere verilmesi için nüfuz kullanıp çıkar sağlamaktan, haksız iktisap yoluyla çok sayıda taşınır ve taşınmaz mal edinmiş olmaktan, yurt dışında ve sırdaş hesaplarda parası olmaya kadar uzanmaktadır.

Şahinkaya'nın ayrıca birtakım holdinglerle kendisinin ve yakınlarının ortaklık ilişkisi içinde olduğu iddiaları vardır. Bu iddialara göre, Şahinkaya, eşi ve çocukları, Kalebodur, Kaleterasit ve Bagfaş şirketlerinin ortaklarından. Yine Şahinkaya'nın eşi daha sonra Bagfaş tarafından, Denizcilik Bankası'ndan satın alınan İş-Kur'un da kurucu ortağıdır. İleri sürülen iddialara karşı savunmaya geçen şirketlerden ilki (Kalebodur şirketi) Şahinkaya'nın ve yakınlarının ortak olduğu, ikincisi ise (Kayalar şirketi) Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın ihalelerini en çok alan şirkettir.

Silahlı Kuvvetler'in ihale ve alımlarında yolsuzluklar yapıldığına ilişkin iddiaları, ilk kez Sayın Tahsin Şahinkaya ile de ortaya çıkmamıştır. Lockheed, ITT gibi şirketlerin de Türkiye'de rüşvet dağıttıkları öne sürülmüş ve bu iddialar yargıya intikal ettirilmiştir. Bu nedenle bu tür araştırmaların Silahlı Kuvvetler'i rahatsız edeceği yolundaki söylentiler haklı olamaz. Tersine, bu gibi iddiaların ortada bırakılması, Silahlı Kuvvetler'in sağlam gelenekleri ile bağdaşmaz. Esasen bu tip yolsuzluk iddiaları, hiçbir gerekçe ile örtbas da edilemez.

Şahinkaya'nın mal varlığı ile ilgili açıklamaları da tatmin edici olmaktan uzaktır. Beyan ettiği veya elden çıkardığı mal varlığının, hangi imkanlarla iktisap ettiği hususu açıklığa kavuşmamıştır. Ayrıca Hava Kuvvetleri'nin çeşitli tesislerinin, Şahinkaya ailesinin ortak olduğu seramik fabrikalarının ürünleri ile donatıldığı iddia edilmektedir. Bu doğru mudur? F-16 uçakları ile ilgili anlaşma, yalnız uçak üretimine ilişkin değildir. Bu anlaşma ülke ekonomisinin boyutlarında bir dizi çıkar bağlantısını ve ipoteklerini de gündeme getirmiştir.

Yukarıda belirtilen şirketler, bu anlaşmanın yan bağlantılarına nasıl olup da yerleştirilmiştir. İş-Kur, Deniz-

cilik Bankası'nca neden satın alınmış ve daha sonra, yine bu ailenin ortak olduğu Bagfaş tarafından niçin geri alınmıştır?

Yukarıda sorulan iddiaları açıklığa kavuşturmak için Anayasamızın 98 ve içtüzüğümüzün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz"

OLAY KAMUOYUNA NASIL YANSIMIŞTI?

Şahinkaya hakkındaki yukarıdaki önergede özetlenen bilgilerin ayrıntıları Ocak 1984'te Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin aylık yayın organı olan ve o dönemin koşullarına uygun boyutlarda çıkarılan

GERÇEK'te verilmişti. Aşağıda yazılı bilgileri bir gazeteci arkadaş getirmişti. Kendisi İlhan Selçuk'un yakın dostuydu. Bilgileri önce Selçuk'a götürür, ama Selçuk "Yayınlayamam. Gazeteyi kapatırlar" der, bunu üzerine haber kaynağı olan arkadaş "Ben de TSİP'lilere götürürüm, onlar Türkiye'ye duyururlar" deyince, Selçuk "iyi yaparsın" diye yanıt verir.

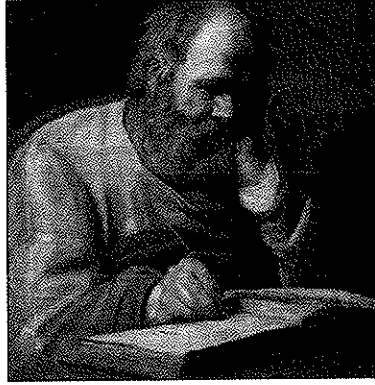
TSİP yöneticilerine bilgiler o zamanki gizlilik koşullarında Aralık 1983 sonlarında ulaştırıldı. Veriler hemen metin haline getirildi ve mat-

baada basılarak -bir kısmı partinin olağan dağıtım ağı içinde, çoğunluğu ise eldeki adreslere postalanmak suretiyle- GERÇEK Özel Sayısı "Şahinkaya Olayı" başlığı altında 7000 adet dağıtıldı.

Postalananlar siyasi partilerin mahalli teşkilatları, Barolar, diğer meslek odaları birimleri, Türk İş sendikaları (DİSK kapatılmıştı), rektörlük ve dekanlıklar, listede yazılı orta dereceli okullar, sivil ve askeri hastane başhekimlikleri, kişilerde ise milletvekilleri, gazeteciler, tanınmış öğretim üyeleri idi. Kimsenin başını derde sokmamak için şahısların ev adresleri kullanılmıyor, işyeri adreslerine gönderiliyordu.

Postalama işleri zamana yayıldığında polis postanelerde karakol kurduğundan (7 Kasım 1982 Referandumdaki "Hayır" kampanyasında bu yüzden yakalananlar olmuştu) çeşit çeşit zarflarla ve postanelerden dikkati çekmeyecek sayılarda toplu alınmış pullarla İstanbul'un çok geniş alanında ve Ankara'da o zamanlar var olan caddelerdeki posta kutuları kullanılarak bir Cumartesi günü postalama işleri yapıldı. Kolluk güçleri fark etmeden ve postaları kontrol etmeğe fırsat bulmadan Pazartesi günü zarflar yerine ulaşmıştı. Bu, Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanı ve Cunta emirberi Beyhan Cenkçi'nin ertesi günü küfürnamesinden öğrenilmişti. Basın hürriyetinin tümüyle yok edildiği dönemde Generallere temenna çakıp, tabasbus eylemekten başka bir işi olmayan Cenkçi "bozguncuların Konsey üyelerini karalamaya çalıştığından" bahsediyordu.

Sonradan öğrenildi ki, Evren o günlerde Suudi

Aziz Luka (1625)

Arabistan gezisindeydi, haber hemen kendisine iletilmiş, o da "ben gelinceye kadar açıklama yapmayın" demişti.

Yeni kurulmuş olan Özal Hükümetinden de açıklama yapan olmadı. Fakat Şahinkaya Olayı'nın yaygınlaştırılması tahminlerin de üzerinde başarıldı.

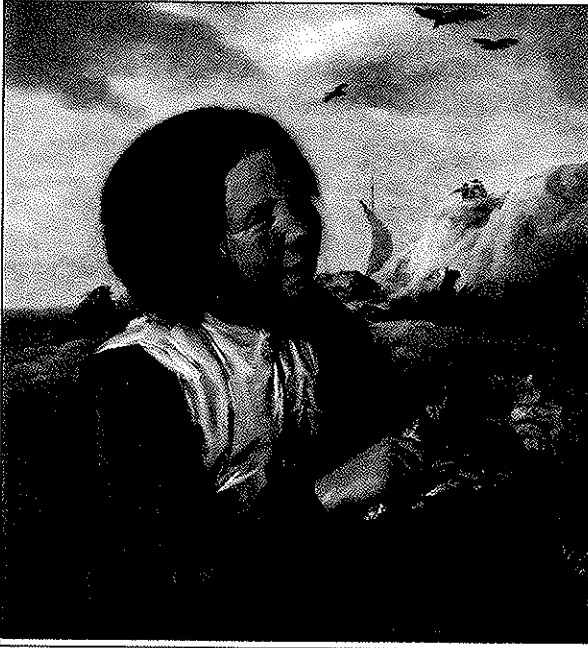
Daha sonraki yıllarda basın olaya el attı, Şahinkaya'yı savunan bir siyasi parti çıkmadı, Şahıslardan ise Altınur Kılıç gibi tipler çıktı. Şahinkaya ise ses çıkarmadı, iddiaları da yanıtlamadı. Aşağıdaki metin Ocak 1984 tarihli Gerçek'in sözünü ettiğimiz yayının kısmen kısaltılmış halidir:

GERÇEK GAZETESİ:

(OCAK 1984)

"Tahsin Şahinkaya 12 Eylül darbesi yapılırken özel bir misyona sahipti. Darbeden 48 saat önce Washington'a gidip ABD Genel Kurmay Bakanı Rodgers ve diğer "bazı yetkililer" ile görüşme yapıp dönmüştü. Bir başka deyişle Şahinkaya Kenan Evren cuntasının yapmak üzere bulunduğu askeri darbenin harekât planı ile çeşitli ayrıntılar ve darbeden sonra izlenecek yol hakkında bilgi vermiş ve Pentagon ile ABD'nin bu konudaki son direktiflerini almış kişiydi. Uluslararası casusluk diliyle veya askeri terminoloji ile Şahinkaya cunta ile ABD arasında 'Liaison man' veya 'liaison officer' (irtibat adamı) olarak görev yapmıştı. Daha sonra da diğer cuntacı silah arkadaşlarıyla birlikte kendisi, MGK diye isimlendirilen cunta konseyinde üç yıl süreyle çalıştı. Bu konsey şimdi de Cumhurbaşkanlığı Konseyi adı altında sivil elbiseler içinde ve yeni üst komutanlarla işbirliği halinde işlevini sürdürüyor.

ŞAHİNKAYA'NIN DURDURULAMAYAN

Balıkcı Kız Çocuğu (1630-32)

ASKERİ VE TİCARİ YÜKSELİŞİ

Tahsin Şahinkaya'nın Türkiye iş çevreleri ile olan doğrudan ilişkileri kendisinin Bandırma'da Hava Taktik Üs Komutanı olarak Tümgeneral rütbesiyle görev yaptığı yıllara dayanıyor (1968-72) ve Şahinkaya yöredeki bazı sanayici işverenlerle kurduğu yakın ilişkiyi iş ilişkisine dönüştürüyor,

Şahinkaya'nın iş alemine girişi Çanakkale Seramik Genel Yönetim Kurulu Başkanı (İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı) İbrahim Bodur ile BAGFAŞ'ın kurucusu Recep Gencer ile başlıyor. Kamuyunda özellikle Kalebodur seramikleri ile tanınan Çanakkale Seramik ile BAGFAŞ sıkı ortaklık içinde olan, birbirlerine ait hisse senetlerine sahip bulunan iki firmadır, BAGFAŞ Bandırma Erdek yolu üzerinde, fosfattan suni gübre üreten fabrikanın sahibidir. BAGFAŞ'ın patronu Recep Gencer. İŞKUR adıyla yeni bir şirket kurar. Kükürtü işleyip sülfürik asit imal edecek olan bu fabrikanın BAGFAŞ tesislerinin karşısındaki inşaatının harfiyat ve tesviye işlerini Şahinkaya kendi emri altındaki askeri birliğin erlerine yaptırır. Yasalar gereği askere alınmış olan erleri bir işveren emrinde angarya çalıştıran Tümgeneral Şahinkaya'nın bu hizmet karşılığında adı geçen işadamlardan kaç para rüşvet aldığını bilmiyoruz, ama emekliliği sözkonusu olunca asıl rüşveti istediğini biliyoruz. Gerçekten de, Şahinkaya İbrahim Bodur ile Recep Gencer'e "o yıl emekli olmasının ihtimal dahilinde bulunduğunu" söylemiş ve "istikbalinin teminat altına alınması" için işadamlarından "yardım" rica etmiştir. Hava tümgeneralinin bu ricası, adı geçen işverenler tarafından kabul edilmiş ve generalin eşi Sema Şahinkaya İŞKUR'a hissedar yapılmıştır. Böylece Tahsin Şahinkaya, eşi vasıtasıyla İŞKUR'un 16 kurucu ortağından birisi haline gelmiştir.

"KALEBODUR, CUNTASI GENARAL BUDUR"

Şahinkaya ailesinin işverenliği bununla da kalmamıştır. ÇANAKKALE SERAMİK'in patronu İbrahim Bodur da Sema Şahinkaya'yı KALEBODUR'a ortak yapmıştır. Böylece İŞKUR'a ve Çanakkale Seramik'e ortak olan T. Şahinkaya'ya artık iş dünyası açılmıştır. Şahinkaya'nın bir kapitalist olarak yükselişi onun askeri olarak yükselişi ile atbaşı gitmiştir, özellikle kendisi Hava Kuvvetleri Komutanı olduktan sonra bütün Hava Kuvvetleri

İnşaat Emlak Dairelerinin yaptığı askeri, askeri okul, dinlenme kampı, lojman, orduyeve gibi inşaatlarda Kalebodur Seramikleri kullanılmıştır. Şahinkaya bu işte o kadar ileri gitmiştir ki, eskiden yapılmış askeri binalara da olur olmaz seramik fayans koydurtarak hissedarı olduğu şirkete yeni kâr kapı-ları açmıştır. Zamanla Kara Kuvvetleri ve diğer askeri inşaatlarda ve binalarda da Kalebodur ürünleri kullanılır olmuştur. Bu şekilde Silahlı Kuvvetler Çanakkale Seramik mamullerinin en büyük müşterilerinden birisi haline gelmiştir, Silahlı Kuvvetlerin yaptığı bütün seramik mübayalarını Çanakkale Seramik istediği fiyata kapatır olmuştur. Bu durum özellikle 12 Eylül askeri darbesinden sonra büs-

bütün yaygınlaşmıştır. Örneğin Genel Kurmay Başkanlığı'nın içi de verilen bir emirle Kalebodurla kaplanmış. Birçok askeri bina Çanakkale Seramik ürünleriyle donatılırken, birçokundaki seramik ve fayanslar durup dururken değiştirilmiştir. Yani T. Şahinkaya'nın mesleki yükselişi 12 Eylül Darbesi'yle daha da tırmanmış, kendisi iş adamı olarak da daha bir yükselmisti.

Askeri binalarda başlayan seramik ve fayans furyasını hiç kuşkusuz sadece Silahlı Kuvvetlerdeki komutanların lüks tutkusuna bağlamak mümkün değildir. Gerçi karargâh binalarının, orduvelevlerinin, subay lojmanlarının, dinlenme kamplarının giderek daha da lüksleştirildiği, komutan ve subayların lükse düşkünlüğünün özellikle 12 Eylül'den sonraki olağanüstü harcamalarla bütünü arttığı artık her yurttaşın bizzat gördüğü bir olgudur. Ama bu lüks, ihtişam ve debdebe içinde Çanakkale Seramik ürün-lerinin de hatırı sayılır bir kârı olmuştur. Dolayısıyla Tahsin Şahinkaya'nın general ve üst rütbeli subayların devlet parasıyla yaptıkları bu lüks harcamalardan hatırı sayılır bir hisse aldığı muhakkaktır.

Daha da önemlisi orduda başlayan bu Kalebodur modası her subayın dikkatini çekmiştir, Yani Şahinkaya'nın Kalebodur ortaklığı öyle birkaç kişinin bilgisi dahilinde tutulmuş ve kapalı kapılar ardında kalmış değildir, Tahsin Şahinkaya'dan başka kimin, hangi yüksek komutanın bu mubayaalardan sebeplendiğini isim isim tespit etmeye imkân yok. Ama Genel Kurmay Başkanlığı binası dahil olmak üzere askeri binalarda ve inşaatlarda böylesine yaygın bir seramik tüketimi yapıldıysa ve bütün seramikler Kalebodur'dan satın alındıysa, bundan sadece Şahinkaya'nın değil, başka yüksek komutanları da sebeplendi, hatta daha küçük rütbeli bir takım generallere de sus payı verildi. (Ayrıca not edelim ki, Şahinkaya Cunta konseyi üyesi olduktan sonra devletin sivil kesimindeki inşaatlarında da Kalebodur'un pazarı bir hayli genişlemiştir.)

Şahinkaya şüphesiz ki, bu kadar serveti sadece Kalebodur'dan edinmiş değildir. Onun asıl serveti Hava Kuvvetleri Komutanı olduktan sonra büyük çaplı askeri uçak siparişlerinden ve Hava Kuvvetleri'nin çeşitli ithalatından aldığı büyük komisyonlarla meydana gelmiştir.

KOMİSYON VE RÜŞVET

Hava Kuvvetleri Komutanlarının, yüksek rütbeli bir takım subay ve devlet adamlarının ABD'den uçak vesair silah satın almalarında rüşvet ve komisyon aldıkları artık tüm dünyanın bildiği bir şeydir. Örneğin Lockheed uçak firmasının devlet adamlarına ve komutanlara bol rüşvet dağıttığı ortaya çıkmış ve kanıtlanmıştır. O zamanki Japon Başbakanı Tanaka'ya kadar varan rüşvet ağına bazı Türk komutanları, hatırlanacağı gibi zamanın Hava Kuvvetleri Komutanı da, dahil olmuşlardır.

Hatırlanacağı gibi zamanın Hava Kuvvetleri Komutanı Emin Alpkaya'nın da adı olaya karışmıştı ve kendisi bu görevinden istifa etmek zorunda kalmıştı. Daha sonra Alpkaya'yı yargılayan askeri mahkeme olayı bü-

yümeden kapattı, ama kamuoyuna yansıyan veriler beraat kararını doğrulamıyordu.

Bu olay Türk Hava Kuvvetlerinin sipariş verdiği ünlü F-16 uçaklarıyla ilgilidir.

Bilindiği gibi Türkiye 1981 yılı için ABD'ye başvurarak, savaş uçağı satın almak için Başkan Reagan'dan ve Senato'dan onay istemiş ve olay Türkiye kamuoyundan gizli tutulmuştu. Ne var ki, ABD iş çevrelerinin ve Washington yönetiminin ünlü gazetelerinden Wall Street Journal bu haberi vermiş ve olayı "dünyada son yılların en büyük toplu silahlı siparişi" olarak nitelemişti. Gazetemiz de Türk cuntasının bu siparişini Türkiye'nin militaristleşmesinin yeni bir örneği olarak kamuoyuna duyurmuştu. ("Bk. GERÇEK, Mart 1982)

Reagan yönetimi ve ABD Senatosu aradan bir süre geçtikten sonra toplu siparişi onayladı. Daha sonra F-16 uçaklarının yapımcısı C. DYNAMICS firmasıyla görüşmeler başlatıldı, Görüşmeleri Türk tarafı adına bizzat Hv. Kv. Komutanı, Tahsin Şahinkaya yönlendiriyordu.

Daha sonra 160 adet F16 uçağı siparişi General Dynamics tarafından, "Türkiye'de ABD ile ortaklaşa uçak sanayi kuruluyor" şeklinde tanıtıldı.

Bundan sonrası artık formalitesi idi. Türk Hükümeti General Dynamics ile vardığı anlaşmayı kendisinin teklif mektubu olarak Reagan yönetimine ve General Dynamics firmasına bildirdi, ABD Savunma Bakanlığı gene formalite gereği iki hükümetçe alınan kararı Amerikan Kongresine bilgi olarak sundu. Kongre'den gerekli süre içinde itiraz gelmeyince anlaşma ABD tarafından otomatikman onaylanmış oldu. Bu formalitelerin tamamlanması Aralık başını buldu. F-16 projesi 9 Aralık'ta bağlanıp, Ulusu hükümeti resmi mektubu gönderdikten sonra 13 Aralık'ta yeni hükümet Evren tarafından atanıp göreve başlamıştı. Ne var ki bu, Özal'ın F-16

Bir adam Portresi (1635) meşe üzeri yağlıboya

siparişine karşı olduğu anlamına gelmiyordu. Nitekim NOKTA Dergisi F-16 anlaşmasının kesinleşmesini şu cümlelerle özetliyordu; "... Eski MGK üyesi ve Hava Kuvvetleri Komutanı, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyesi Tahsin Şahinkaya bir süre önce yaptığı açıklamada, uçak sanayi konusundaki anlaşmanın 15 Aralık günü imzalanacağını belirtmişti. Gazeteciler de bu kez TBMM çıkışı yakaladıkları Özal'a bu konuda soru yöneltiliyorlardı. Başbakan Özal, böyle bir anlaşmanın kendilerine gelmediğini bildirip "Bizden önce anlaşma olmuşsa olmuştur. Konu önümüze gelirse biz de inceleyiz," diyordu. Konunun üstüne giden gazeteciler, anlaşmanın Ulusu hükümetinin verdiği yetki çerçevesi içinde Milli Savunma Bakanı Haluk Bayülken tarafından 9 Aralık günü bir mektup teatisi ile imzalanmış olduğunu öğreniyorlardı! (Bk. NOKTA 19-25 Aralık 1983) Kaldı ki, bu konudaki kararların gelişmesine Turgut Özal, zamanın başbakan yardımcısı olarak katılmıştır.

Ulus hükümetinin Milli Savunma Bakanı Haluk Bayülken giderayak Tercüman Gazetesi muhabirinin bu konuyla ilgili sorusuna "F-16 projesi ile ilgili herhangi bir sorun yoktur" diyordu. (Tercüman 15/12/1983) F-16 projesi açısından cuntacı generaller ve General Dynamics yönünden bir sorun yoktu. O kadar yoktu ki, Tahsin Şahinkaya'nın bu sipariştan aldığı rüşvet -aşağıda göreceğimiz gibi- tam anlamıyla "kıtabına uydurulmuştu."

F-16 PROJESİNDE OFF-SET İÇİNDE RÜŞVET

Rüşvet olayının ayrıntılarına girmeden önce anlaşmanın şartlarını özetleyelim: 160 adet F-16'nın "Türkiye'de imalat" adı altında ABD'den satın alınması bugünkü cari fiyatlarda 4.2 milyar dolar tutacak ve uçak-

ların peyderpey montajı 11 yıl sürecektir. Projenin bir kısım finansmanı ABD'nin Türkiye'ye verdiği yıllık askeri yardımlardan sağlanacak. Bu miktarın 1984 yılı içinde 200 milyon dolar olması bekleniyor. Bir başka deyimle, ABD'nin Türkiye'ye yaptığı "askeri yardımın" önemli bir bölümü General Dynamics firmasına gidecek, yani ABD bir eliyle verdiğini öbür eliyle geri almış olacak. Bunun da adına yardım denilecek. Siparişin geri kalan finansmanı Türkiye tarafından karşılanacak.

Burada konuyu daha iyi anlatabilmek için uluslararası ticarete uygulanan bir ödeme yöntemi hakkında bilgi vermemiz gerekiyor.

Batı'nın çokuluslu büyük firmaları bir ülkeye veya ülkenin bir şirketine tutarı yüksek bir mal satarken bu malın fiyatının bir kısmını nakit döviz olarak peşin alırlar. Ama adı geçen devletin fonları genellikle peşin ödeme için yetersiz olduğundan ödemenin geri kalan kısmının off-set denilen bir yöntemle yapılması sağlanır. Genellikle fazla parası olmayan devletlere büyük silah satışlarında kullanılan off-set yöntemi şöyledir: Satışı yapan Batı firması alacağının bir kısmını nakit olarak alır. Geri kalan alacağını tahsil edebilmek için ya o ülkenin herhangi bir ürününü kendisi alır (nakdi ödemenin yanı sıra aynı ödeme yapılır), ya da o ürün kendi işine yaramıyorsa ürünü kendisinin kapitalist dünyadaki etkinliğinden yararlanarak başka ülkelere pazarlar, bunu da genellikle paravan şirketler aracılığıyla yapar, ayrıca ticari getiri sağlar. Yani alacağına mahsuben o ülkenin bir veya birkaç kalem ürününü ucuza kapatır. O ürünü uluslararası piyasadaki cari fiyatlarının altında alır, böylelikle kendi silah satışından elde ettiği yüksek kârlara ilaveten bir de böyle spekülasyon aracılığıyla ek gelir elde eder. General Dynamics firması da F-16'lar anlaşmasını yaparken böyle katmerli kâr gütmüştür. Ve aralarında Tahsin Şahinkaya ailesinin de bulunduğu şöyle bir tezgâh kurulmuştur:

*Amerikan General Dynamics, F. Almanya'daki ünlü kimya ve ecza firması Höchst'ü kontrolü altında tutmaktadır. Türkiye'de tesisleri bulunan Höchst firması F-16'ların off-set ödemesi için bir paravan şirket kurmuştur. Bu paravan firma Sema Şahinkaya'nın da ortak olduğu azot ve gübre fabrikası BAGFAŞ'a yüzde 35 nisbetinde ortak olacaktır.

*Öte yandan General Dynamics kendisine bağlı bir firma olan Philips-Dodge aracılığıyla Rize Çayeli'deki bakır ve çinko kompleksi'ne ortak olmuştur. Bu amaçla kurulmuş olan Rize Çayeli Bakır Çinko Şirketi'nde General Dynamics'e bağlı Philips-Dodge firması yüzde 49 hisseye sahiptir. Etibank yüzde 45 hisseyi almıştır. Üçüncü ortak olan Gama adlı firma da kuruluşun yüzde 6 hissesine sahiptir. Tahsin Şahinkaya'nın kızı ise bu Gama Şirketi'nin hissedarındır. Böylece adı geçen Philips-Dodge ve Etibank'ın ortak olduğu yeni firmanın yüzde 2'si Gama Şirketi aracılığıyla Tahsin Şahinkaya'ya ait olacaktır. İşletmenin başlangıç kapasitesinde günümüz cari fiyatıyla Şahinkaya'nın kârı şimdilik yılda 200 milyon liradır. 1981 de yapılan bir anlaşmayla

Anna van der(1626) Panel üzeri yağlıboya

Çayeli'de elde edilecek olan kükürtü İŞKUR satın alacak, böylece kâra ortak olacaktır. Off-set ödemesinde Şahinkaya ailesinin payı bu kadar da değildir. General Dynamics, yukarıda saydıklarımıza ilaveten, ayrıca kendisine bağlı Alman WOHL METAL GESSELSCHAFT adlı firma aracılığıyla Kalebodur'a yatırım yapacaktır. WOHL firması ile Kalebodur seramiklerinin ihracatını artırmak ve yeni pazarlar bulmak için yeni bir ihracat şirketi kuracaklardır. Böylece off-set'in geri kalan kısmı seramiğin pazarlaması ile sağlanacaktır. Kalebodur'un ortağı olan Şahinkaya ise hem kendi şirketinin mallarına yeni pazar bulunması nedeniyle üretimden pay alacak, hem de bu yeni ihracat şirketine ortak olarak ticari kârdan hisse alacaktır.

*Görüldüğü gibi tezgâh öylesine sağlam kurulmuştur ki, dünyada hâlâ yankıları süren Lockheed rüşvet skandalından ders almış olan Amerikan silah tekellerinden General Dynamics Şahinkaya'ya rüşveti son derece "meşru" yollardan vermektedir. Üstelik de verdiği paranın kaydı yoktur, banka numarası, yani kanıtlar ortada yoktur, ayrıca iş ilişkilerinde T. Şahinkaya'nın önüne yeni perspektifler açmaktadır.

*F-16 projesiyle ilgili Gama, Bağfaş, Kalebodur ve İşkur'un hepsinde Şahinkaya'nın hissesi vardır. Örneğin Rize Çayeli'de 30 milyon ton civarında maden rezervi bulunmaktadır. Yeni kurulan şirket yılda başlangıçta 600 bin ton ham cevher işleyerek ve 62 ton bakır, 206 bin ton kükürt, 41 bin ton çinko üretecektir. Bu demektir ki 30 milyon tonluk cevher tükeninceye kadar uzun yıllar Şahinkaya'nın kendisi, çocukları ve hatta torunları, salt bu işletmenin kârından her yıl pay alacaklardır.

*F-16 uçaklarının satışının off-set kısmının cari, kurdan tutarı 1 milyon 600 bin dolardır. Bu paradan Tahsin Şahinkaya da belli bir yüzde alacaktır. Üstelik de sürekli yatırım sahibi olarak kârını ilerideki yıllarda çoğaltacaktır. 5 milyar dolar civarındaki sipariştan Şahinkaya'nın aldığı başka komisyonların da bulunduğu, bunnsa ileride ortaya çıkacağı, ayrıca Şahinkaya'nın F-16 siparişinden daha da önce, büyük komisyonlar almıştır. General Dynamics'e rakip olan NORTHROP ile McDONNELL DOUGLAS firmalarının meseleyi kurcaladığı belirtiliyor.

Northrop'la McDoDonnell Douglas'ın ortak yapımı F-48 uçaklarının son üç yıldaki siparişlerle G. Dynamics'in F-16'larını geride bıraktığı, Türkiye'nin siparişiyle General Dynamics'in büyük bir zafer kazandığı yazılırken, bu rekabet ABD Hava Kuvvetleri Bakanı Venn Orr'un Türkiye'ye F-16'ları ve Deniz Kuvvetleri Bakanı John Lehman'ın ise F-18'leri pazarlamaya girişmesi ile ABD Kongresini karıştırmıştır. (Bak. NBWSWEBK, 5 ve 19 Eylül 1983)

İki noktayı daha not edelim;

A. George Sivil muhafızlar birliği (detay)

•İŞKUR gözden çıkarılmış veya piyasada tutunamamış olacak ki iflas noktasına gelmiştir. Ne ki, İŞKUR'un, F-16 uçaklarının teknik kalitesi üzerinde tartışmalar vardır. Bu uçakların ABD'de en fazla arıza ve kaza yapan uçaklar olduğu bildirilirken, NATO üyesi Belçika ve Danimarka yetkilileri de aynı tespiti katılmaktadırlar, (CUMHURİYET 12 Ocak 1984)

F-16 projesi dahil olmak üzere cunta konseyi üyesi Şahinkaya'nın şerikleriyle birlikte çevirdiği kirli işlerini, Türkiye Kamuoyuna gazetemizin bu özel sayısı ile açıklayan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, konuyla ilgili yayınlarını sürdürecektir.

Çünkü Şahinkaya'nın içinde bulunduğu çıkar kombinasyonu burada özetlediklerimizle sınırlı değildir. Şurasını belirtelim ki, Tahsin Şahinkaya olayı tüm kapitalist dünyadaki ve Türkiye'deki kirli işlerin ne ilkidir ne de sonuncusudur.

Ne ki, ele aldığımız olayın özgülünde bir önemli nokta da var; 12 Eylül Darbesi'nin generalleri "anarşi terör-bölgücülük" demogojileri altında, "12 Eylül öncesinde günde 25 kişi ölüyordu, biz teröre son verdik" sözleriyle kendilerini "vatan kurtaran aslan" gibi göstermişlerdir, Dahası, ülkenin tüm meşru ve anayasal kurumlarına silah zoruyla el koymuşlardır. Meşru anayasa ilga, meşru parlamentoyu fesh, meşru hükümeti ıskat etmişlerdir. Yasalar gereği meşru iktidarın emrinde birer devlet memuru oldukları halde, ellerinin altında bulundurdıkları emir-kumanda zincirini ve silahlı kuvvetleri kullanarak iktidarı silahla gaspetmişlerdir. Demokrasilerdeki kuvvetler ayrımını çiğneyip yasama, yürütme ve yargı erkini 5 kişilik bir konsey elinde tekelleştirmişlerdir. Yani TCK'nın 146. maddesini resmen ve fiilen ihlal etmişlerdir. Onlar 12 Eylül öncesinin faşist milliyetçi hareketinden kaynaklanan -ve CIA başta olmak üzere karanlık mihraclar tarafından yönlendirildiği apaçık olan sokak terörünü koymuşlardır. Yani 12 Eylül generalleri en büyük suçu, İNSANLIK SUÇU'nu işlemişlerdir. Sadece bu neden bile onları tarih ve toplum önünde mahkum etmiştir.

Onlar bu insanlık suçunu, "vatan-millet-sakarya" edebiyatı ile demagogik kılıflar arkasında gizlemeye çalışmışlardır.

Fakat bellidir ki bu insanlık suçluları, bu FAŞİZM SUÇLULARI, aynı zamanda rüşvetçi, dolandırıcı ve hırsızdırlar. Birer devlet memuru olarak ellerinde tuttukları mevkileri kişisel çıkarları ve vurgunları için kullanmışlardır, daha sonra ülkenin meşru ve anayasal kurumlarını bir askeri darbeyle yıkıp, yönetimi gaspedince ülkenin kadir-i mutlak şefleri haline gelince de vurgunlarına, soygunlarına devam etmişlerdir. Onların siyasi suçlarına ilaveten bu yüzlerini de kamuoyunda teşhir etmek görevimizdir."

Anadil zihinsel gelişimin et etkili aracıdır

Ali Mahir Abdik

Kürtler kendi anadillerinde eğitim görmeyi, bir kültürel kimlik meselesi olarak, bir demokratik özerklik sorunu olarak addediyorlar. Milyonlarca insanın bu gereksinimi hiçbir gerekçe ile savuşturulamaz.

Bilimsel araştırmaların da doğruladığı üzere, henüz doğmamış bir bebeğin annesinin seslerini, konuşmalarını hissettiği bir gerçekliktir. Çocuğun bebeklikten başlayarak, tüm yaşamının evlerinde kullandığı anadil, ona bir yaşam stili de sunmaktadır. Tartışma sistematığından tutun, akıl yürütme, yorumlama, politik kavrayış yeteneğinin yaratılmasına dek, asıl taşıyıcı etken anadildir.

Tarihin ve tüm yaşamsal hikayenin aktarılması, kültürel birikimin taşınması anadil sayesinde gerçekleşir. Burada ikinci ve üçüncü dillerin yüklendiği ödevleri inkar etmek elbette doğru bir yaklaşım değildir. Ne ki kendi anadili üzerinden kurgulanmamış hiçbir ikinci dil, bir anadil kadar etkili olamaz. Yabancı dilleri seslendiren de anadildir çünkü.

Bir çocuk 4 yaşına kadar kendi anadilinin seslerini, sesletim özelliklerini, 8 yaşına kadar yazım kurallarını, 12 yaşına geldiğinde de anadilinin kendisine yaşamboyu eşlik edebilecek düzeydeki kullanım becerilerini edinir. Artık bir tercümanlık ölüme dek anadilini kullanabilecek noktayı yakalar. Kuşkusuz bir bilimsel araştırmaya, sanata, şiire, tiyatroya yetebilecek dili edinmek başka bir çabanın ürünüdür, bir emeğin ve yoğunlaşmanın sonucunda ancak elde edilebilir.

Anadilinden mahrum edilmiş bir çocuğun kendi tarih akışından, o güne dek biriktirilmiş ninnilerden, atasözlerinden, deyişlerden, destanlardan, fıkralardan koparılması söz konusudur. Oysa bir çocuğu ayakta tutabilecek, onu şekillendirebilecek, kimlik sahibi yapabilecek kaynakları ancak insana dil sunabilmektedir. Bu yüzden anadil haklı olarak, bir insanlık hakkı sayılmaktadır.

Batıda anadili eğitimi, kazanılmış demokratik standartların çok altında bir muameleye tabi tutulmaktadır. Ne ki birçok ülkede, kendi anadili gereksinimlerini karşılamada bir kısım olanaklar elde edilebilmektedir. Sorunlu olsa da, Avrupaya göçmüş bir dizi halk için okullarda anadili eğitimine fırsat verilmektedir. Bir anadilin ikinci yabancı dil statüsünde, sınıf geçmeye etkili bir derse kavuşturulması mücadelemiz onyıllardır sürmektedir. Konunun kısır politikalara kurban edildiği, seçim yatırımla-

rında bol bol harcandığı bilinmekle birlikte, tümünden reddedilemediği, uyum sürecine eşlik etmekte de etkili yol olabileceği seslendirilebilmektedir. Hiç kuşku yok ki anadil deyince salt Türkçeyi anlayan, öteki dillere aynı şansı tanımayan bir sağırlık da yaşanabilmektedir.

Anadil ekseninden kurulmuş tüm cümlelerde bir haklılık olduğu kuşku götürmez. Ne ki Türkçe için harcanan bunca dilin, konu Kürtlere gelince, hemen susup lalolduğu da acı bir gerçeğimizdir. NRW-TÖB Türkçe Anadil konseptini, bütün dışlanmış dil ve kültürlerin temsil edilmesi hakkının ayrılmaz bir parçası görmektedir. Değilse, Türkçenin ırkçılık ve gericiğin vaazi için kullanılması, anadilin bir insanlık hakkı olması gibi masum bir gerekçeye dayandırılarak sürdürülmesi, bizim demokratik anlayışımızla, kavrayışımızla asla örtüşmez.

Başbakanın Almanyada Türk Okulları, Üniversiteleri kurma önerisi bir hak arama, bir insanlık hakkını kullanmak gibi evrensel bir tutum almakla bağlı görünmüyor.

Dahası kendi evinin önündeki, mahallesindeki Kürtlere bu hakkın zımnını bile koklatmayanların ağzına evrensel hukuk kuralları, insan hak ve özgürlükleri hiç yakışmıyor.

Kürtler kendi anadillerinde eğitim görmeyi, bir kültürel kimlik meselesi olarak, bir demokratik özerklik sorunu olarak addediyorlar. Milyonlarca insanın bu gereksinimi hiçbir gerekçe ile savuşturulamaz. Sorun demokrasi boyutludur. Onlar nasıl yaşamak istiyorlarsa, öyle yaşamalıdır.

Dayatmalardan vazgeçilmelidir. Kendi anadillerini bebeklikten, ölüme dek hayatın bütün alanlarında, sinema, tiyatro, üniversite, televizyon, sanat, edebiyat ve müziğini üretebileceği, bilimsel donanımlı bir eğitim ve öğretim sürecine taşıma yolları tıkanmamalıdır.

Demokrat olmanın ölçütü tam da budur! Türkiye bu demokratik adımı ivedilikle atmalıdır. Ortadoğu coğrafyasının farklı kültürleri içinde birlikte yaşamının en önemli aracı olan Kürtçe Anadilinin, halkın yaşamına açılması, kültürlerarası iletişimin, hoşgörü ve uyumun gerçekleşmesi, yeni bir barış ikliminin yaratılması bakımından Türkiye'nin önünde yadsınamaz bir ödev olarak duruyor.

Bir kadın portresi (1630)

Şirazlı Hafız

Refik Zerengil

Çingene (1628)

Türkçe'nin büyük şairlerinden Yahya Kemal Beyatlı Farsça'nın büyük şairlerinden Şirazlı Hafız için "Rindlerin Ölümü" adlı şiiri yazmıştı. Hafız sadece İran'ın değil dünya edebiyatının en seçkin şairlerindendir. Eğer dünyada Batı'nın ünlüleri kadar tanınmıyorsa, bu Batı'nın kültür hegemonyasının bir sonucu olduğu kadar, Fars dilindeki büyük hünerinin başka dillere aktarılamamasıdır. Sadece Batı'da değil, bizde de bihakkın bilindiğini söyleyemeyiz. Nitekim belleğimizde Hafız'dan tek bir mısra yoktur, ama Yahya Kemal'in yukarıdaki şiirini ezbere biliriz, hatta Yahya Kemal'in anlattığı o mezarı merak ederiz.

HAFIZ'IN KABRİ

Hafız'ın kabri bu dizelerin ifade ettiği kadar güzeldir. Gidip görenlerin anlattıklarına göre, Hafızıye semtinde güller içinde, serin serviler altında, bülbül sesleri arasındadır. Bir anıt mezarıdır. Şairin ölümünden 65 yıl sonra Şemsüddin Muhammed Yagmânî tarafından Gülistan (Bulvarı) üzerinde yaptırılmış. Anıtın bulunduğu alana, suyu yakınlardaki Rükânâbâd'dan getirilen muhteşem bir havuz yapılmış, çevresinde bin bir çeşit çiçekler ve servi

Rindlerin Ölümü

Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle
Gece bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış,
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle..

Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde
Gönül her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter.

ağaçlar bulunur. İpek sesli bir hanende santur eşliğinde Hafız'ın şiirlerini okuyor. Hafız'ın kabrinin bulunduğu yüksekçe bir zemine merdivenle çıkılır. Burası Kerimhan Zend zamanında hicrî 1187'de (Miladi 19 yy. başı) bugünkü hâlini almış. Hafız'ın kabri, üzerinde zarif bir kubbeyi taşıyan sekiz mermer sütun altında yine mermerden bir lahit içinde. Mermer lahit üzerine Hafız'ın seçkin gazellelerinden ikisi talik hatla nakşedilmiş. Anıtın sekiz sütun üzerinde yer alan ve bir derviş sarığını andıran yeni kubbesinin tavanına ise, yine nefis işlemlerle Hafız'ın bir başka gazeli nakşedilmiş.

Sağlığında "Mezarım bütün dünya rindleri tarafından ziyaret edilecektir" demişti, öyle de olmuştur. Sadece rindler değil, İranlılar, İran'a gelen konuklar, edipler, siyasetçiler Şiraz'a gidip kabrini ziyaret ederler.

"Yolun düşer buradan geçer ve kabrimizi ziyaret edersen, himmet dile. Çünkü mezarımız Dünya rindlerinin ziyaret edeceği yer olacaktır"(Hafız Divanı, Gazel 50, Çev. Yakup Nejat Necefzâde, İstanbul, 1966.)

İKİ HAFIZ

Hemen belirtelim ki, edebiyat dünyasında iki Hafız vardır. Bu yazının konusu olan Hafız İranlı'dır, Hafız-ı Şirazi olarak bilinmektedir. Miladi takvimle XIV. Yüzyıl'da yaşamıştır. Asıl adı Muhammed Şemsüddin'dir. (Adı "Dinin Güneşi" anlamına gelmektedir.) Hafız-ı Kur'an olduğu için önce Hafız unvanını almış, Şirazlı olduğundan kendisine Şirazi denilmiş ve yüzyıllar boyu Hafız-ı Şirazi olarak ünlenmiş, asıl adı adeta unutulmuştur. Adının en başına sonradan getirilen "Hace" İran'da saygınlık ünvanıydı.

Diğer şair Hafız Çağatay Türklerindendir, doğum yeri Harezm olduğu için Hafız-ı Harezmî mahlasıyla tanınmıştı, bazı şiirlerine Abdürrahim veya Rahîmî imzasını da

koymuştur. Yaşadığı dönemde hakim kültür dili Farsça olduğu için Farsça şiirleri veya mısraları da bulunmakla birlikte, esas olarak anadilinde yazmıştır. Timur'un Harezm'i işgal etmesinden sonra ülkesini terk edip Şiraz'a gitmiştir. Harezmî Şirazlı Hafız'ın yaşıtı olmasa da çağdaşı sayılabilir, Şirazi'nin öldüğü sırada Harezmî gençtir ve Nasıl ki Hafız-ı Şirazi Fars dilinin şairi ise, kendisinin de Türk dilinin Hafızı olmak istediğini "Hafızını körüng uşbu zaman Türk tilinde / Ger geçdi ise Farsda ol Hâfız-ı Şirazi" dizeleriyle ifade etmiştir. [Yaşamı ve şiirleri için bak: "Harezmli Hafız Divanı", Recep Toparlı, TDK Yayınları, Ankara, 1998.]

Fakat Şirazlı Hafız çok daha fazla bilindiği için, edebiyat dünyasında Hafız denildi mi, kendiliğinden Şirazlı Hafız anlaşılır. Bir ek daha yapalım: Büyük edipler yetiştirmiş Fars İran edebiyatının dünyaca en çok bilinen dört şairinden (Firdevsi, Sadi, Hafız ve Hayyam) ikisi Şirazlı'dır.

Âkif, gaddâr ve müstebit bir hükümdar olan Acem Şahı Mehmet Ali Şâh'tan (1907-1909 İran Padişahı) bahsederken Sadi'nin "Cihan hâkimiyeti bir damla kan akıtmağa değmez" mısraını yazısına başlık yapar ve şu İranlı şairlerden bahisle şöyle yazar:

O Sa'dîler, o Hâfızlar, o Firdevsî, o Râziler,
Gazâliler, o kutbuddin, o sa'duddin, o kâdîler
Yetiştirmiş: o Örfî'nin, o bir çok Şems-i İrfânın
Ziyasından tenevvur eylemiş; iklimi dünyanın,
Bu gün makber-i nâdânisidir bir fırka-î haydudun.

Demek ki, Âkif, İran edebiyatının en büyük şairi gördüğü Hafız başta olmak üzere o edipleri "dünyayı aydınlatan İrfan Güneşi" şeklinde tarif ve tasvir etmiştir.

FARŞÇA'NIN BÜYÜK USTASI

Her değerli şiir ancak yazıldığı dilde kendisini en iyi ifade edebilmiş, zihin, duyarlılık ve dil zenginliğini o düzeyde yansıtabilmiş bir edebiyatçıdır. Çünkü iyi şiir ana dilde işlenmiştir, süslenmiştir, kelimeler arasında anlam bağları, ses müzikalitesi başka bir dilde aynen korunamaz.

Hafız Farsçayı öyle bir ustalıkla kullanmıştır ki, şiirlerinin herhangi bir dile çevrilmesi, şiirdeki özgün lirizmi, sözcüklerin yansıttığı ahengi, enginliği ve yoğunluğu veremez.

Osmanlı edebiyatçıları Farsça'ya olan nüfuzları nedeniyle onun şiirlerinin lezzetine ve derinliğine vakıf olabilmişlerdir. Ama Hafız'ın eserlerinin günümüz Türkçesindeki çevirilerinin çoğu manzum eserler olmaktan çok, o mısraların içeriklerinin ve anlamlarının anlatımı gibidirler.

Şiir kelime sanatından ibaret değildir, aynı zamanda ses sanatıdır da. Şair ifade etmek istedikleri için kelimeleri incelikle seçerken sadece anlam ve kavram peşinde değildir, o kelimelerin oluşturduğu seslerin ritim ve melodisini de aynı şekilde önemser. Şiirin yüksek sesle okunmasının sevilmesi bundandır, ama onu okunurken dinleme-

sek bile, sadece gözlerimizle okusak da, aynı müziği ve ritmi hissederiz. Ahenge, kafiyeyle önem vermeyen şiir anlayışında bile sadece anlam ve kavram yoktur, o şiirde de şair sözcüklerin uyumunun ustasıdır.

İranlılar bu bakımdan talihli insanlardır. Bu büyük şairi kendi ana dillerinden okuyabilmektedirler. Gerçi Fars dili de o günden bu yana hayli değişikliğe uğramıştır, ama gene de Hafız, İranlılar için o kadar büyük bir edebiyatçıdır ki, adeta bir halk kahramanı, çok sevilen ve saygı duyulan bir kişiliktir.

Çevirideki dil güçlüğüne rağmen Hafız'ın değeri İran'ın dışına taşmıştır. Sembolik bir dille yazması, coşkun lirizmi ona zamanlar ötesi bir edebi kimlik kazandırmıştır. Batı'da Goethe onun edebiyatına düşkündü. Goethe'nin Almancasını ve edebiyatını tanıyanlar için iki şair arasında -her biri kendi dilinin ustası olarak- paralellikler bulmak güç olmaz. Goethe'nin Hafız'ı bu kadar beğenmesi rastlantı sayılmamalıdır.

Hafız'ın Osmanlı Divan Edebiyatından Şeyhi, Ahmet Paşa, Fuzuli, Baki, Nef'i, Nedim, Şeyh Galip gibi şairler üzerindeki etkisi tartışılmazdır.

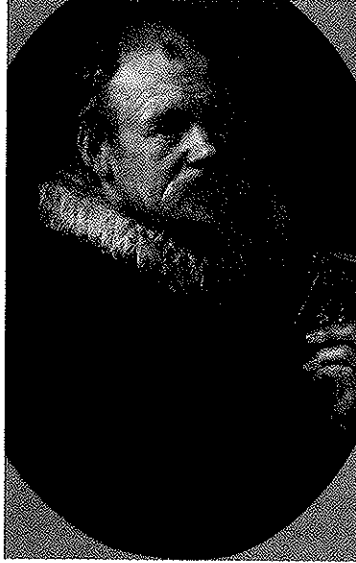
Daha yakın zamanlara gelirse, Abdülhak Hamid, M.Akif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı onun hayranlarındandı. Osmanlı musikisinin büyük bestekârlarından Dede Efendi, Reis Mahmud Efendi'nin Kâr-ı Müstereklerinin güftesi olan gazel: "Aşk-ı tü nihâl hayret âmed ..."dir. İtri ve Hacı Arif Bey de Hafız'ın gazellerini bestelemişlerdir.

ŞİRAZ

Yaşadığı kent eşsiz güzelliklere ve özgün atmosferlere sahipse, şairin oluşumunda ve şiirlerinde pay sahibidir. Uzağa gitmeye gerek yok, bunun en iyi örneğini, Nedim'in "Bir sengine yekpâre Acem mülkünü feda ettiği" İstanbul'dan biliyoruz.

Şiraz da öyle bir kentti, güzellikleri, başta Rûkn'âbad denilen ırmağı, Şirazlıların gündelik yaşamları şiirlerinde önemli yer tutar. Eski özelliklerini ve önemini bugün öylece korumuyor olsa bile, modern zamanlarda göç ala ala nüfusu 6 milyonu aşarak dillere destan o eski güzelliklerini kısmen kaybetmiş olsa bile, hâlâ da güzel bir kent olan Şiraz İran kültürünün ve tarihinin önemli şehirlerinden birisi olmuştur.

İran'ın güneyindeki Fars Eyaleti'nin merkezidir, tarihte çeşitli defalar devletin de başkenti olmuştur. Sadece değerli bir düşün, kültür, edebiyat ve öğrenim kenti olarak değil, aynı zamanda enfes güzellikleriyle, gülşenleriyle gülistanlarıyla, gülizarlarıyla, lâlezarlarıyla, çiçek parklarıyla, bağlarıyla İran'ın dillere destan şehri olmuştur. Bugün Şiraz'ı ziyarete edenler o güzelliklerin tamamen kaybolmadığını görmektedirler. Kâmrân Parkı, Huld-i Berin Parkı, Bessat Parkı, Milli Park, Bağ-ı Cennet (veya Bağ-ı İrem), Bağ-ı Cihannüma, Bağ-ı Dîlgüşa, eski camiler, saray ve köşkler, Kerim Han Kalesi, Bazar-ı Vekil denilen Kapalı Çarşısı, müzeler bugün Şiraz'ın korunmuş güzellikleri arasındadır.

Theodorus Schrevelius (1617)

Şiraz! O eşi, emsali olmayan hâliyle ne hoştur, ne kadar güzeldir, lâtıftır. Allahum, sen onu zevalden koru.

Yarabbi, Rûkn'ü âbâdımızı korkutma. Tanrım, onu yüzlerce, binlerce kere muhafaza buyur. Onun saf, tertemiz suyu insana Hızır ömrü bahşediyor.

Cafer Âbâd ile Musalla arasından esip gelen Şimal rüzgârı amber kokusunu getiriyor.

Şiraz'a gel de kemal sahibi ol. Kâmil insanlardan Ruh-ül Kuds feyzini al.

Her kim ki orada mısır şekerinin adını andıysa, Şiraz'ın tatlı dilli güzelleri onu utandırmadılar.

Eğer o tatlı yâr kanımı dökse dahi, ey gönül sen onu hoş gör ve ana sütü gibi helâl et.

Hafız, madem ayrılıktan korkuyordun, neden vuslat günlerine şükretmedin? (Gazel 87)

Şirazlı Hafız Şiraz'a tutkundur. Sadece bu gazelinde değil, başka gazellerinde de şehrine olan bağlılığını dile getirir:

"Hızır'ın suyu ile bizim suyumuz arasında bir fark var. Hızır'ın âb-ı hayatı karanlıklar diyarından geliyor. Bizim Rûkn'âbad suyumuzun kaynağı ise Allah-ü-Ekber kaynağıdır." (Gazel 11)

AİLESİ

XIV. Yüzyılda yaşamış olan Hafız-ı Şirazi'nin hayatı hakkında ne yazık ki fazlaca bilgi sahibi değiliz. Günümüze kalan en eski belge onun şiirlerini, ölümünden sonra toplayıp bir divan haline getiren dostu –ve muhtemelen öğrencisi– Muhammed Gülendam'ın, divana yazdığı ön-sözdür. Muhammed Gulendam, Hafız'ın şiirlerini övmekte, "zahir ve bâtın ehlinin, halkın ve ileri gelenlerin makbulü olduğunu, şiirlerinde herkesin, kendine göre bir mânâ bulduğunu, bilgi sahibi olsun, bilgisiz olsun, herkes tarafından sevildiğini, gazellerinin az bir zaman içinde Horasan, Türkistan, Hindistan, Irak ve Azerbaycan ülkelerine yayıldığını, sufilere semâ, padişahların zevk meclislerinde okunduğunu" söyler.

Fakat Hafız hakkında Kur'an'a düşkünlüğünden, Şah meclisine devamından, "Keşşaf ve Misbah'a haşiye" (derkenar) yazdığından, ders kitaplarını ve Arap şairlerinin divanlarını elinden bırakmadığından, sağlığında şiirlerini bir divan halinde toplayamadığından ve nihayet Hicri 791'de (Miladi 1389-90) öldüğünden başka bilgi bulunmuyor. Doğum tarihinin Hicri 724 olduğu tahmin ediliyor.

Hafız'ın gazellerini içeren elle yazılmış kitabın en eski nüshası ölümünden 14 yıl sonra, bir başkası ise 36 yıl sonra bir araya getirilmiştir. Kitabın adı "Halhali" olarak bilinmektedir. Sözünu ettiğimiz ilk nüsha bugün Londra'da Britanya Müzesinde (British Museum) bulunmaktadır.

Abdûlbaki Gölpınarlı'nın belirttiğine göre, Şirazlı Hafız'ın hayatına ait diğer bilgi kaynağımız Hicri XI. yüzyılın (Miladi XVII) ilk senelerinde Abdülnebi Fahrüzzaman'ın yazdığı "Meyhane"dir. Hafız'ın babası İsfahan köylüklerinden Bahaeddin'dir. Fars Atabekleri zamanında Şiraz'a gelmiş, orada ticaretle uğraşmış, zengin olmuştur. Annesi ise Şiraz havalisinden Kâzerun'ludur.

Hafız, üç kardeşin en küçüğüdür. Babalarının ölümünden sonra kardeşler, birbirlerinden ayrılmışlar, anasıyla Şiraz'da kalan küçük Şemsüddin, geçim darlığına düşmüş olan ailesini geçindirmek için çalışmaya başlamış, hamurkârlık yapmış, bu arada fırsat buldukça da, civardaki mektebe devam etmiştir. Bu suretle Kur'an'ı ezberleyip hafız

olan Şemsüddin Muhammed, aynı zamanda bir dükkân komşusunun teşvikiyle şiirler söylemeye de başlamıştır.

Yetişkin bir edip olduktan sonra hayatını ders vererek kazanırdı. Öğrencilerinden para almaz, o dönemlerde onun çapındaki öğreticiler gibi hükümdardan maaş alırdı. Bununla birlikte her hükümdarla arası iyi olmamıştır. Aldığı aylıkla geçimini zar zor sağlamış ve rind yaşantısı nedeniyle paraya hiç tamah etmemiştir.

GAZEL ÜSTADİ

Çok sayıdaki gazellerine karşılık, kasideleri birkaç tanedir. Bütün ruhî özelliklerini ya da hallerini gazelleriyle ifade eder. Divanında yer yer Arapça beyitler ve Arap şairlerinin etkisiyle yazılmış mülemmalar da onun derin Arapça bilgisini gösterir. (Bir beyitin iki mısraının iki ayrı dilde, ama aynı vezin ve kafiyeyle yazılmış şekline "mülemma" denilir.) Hafız olduğunu, hatta Kur'an'ı okuyacak bilgiye sahip bulunduğunu bir gazelinden anlıyoruz.

Sevdiği kadına olan bağlılığı, bu kadının gitmesi üzerine gelen ayrılık duygusu ve bu ayrılığın, Hafız'ın ruhunda meydana getirdiği derin üzüntü de gene gazellerinde ifadesini bulur. Şiirlerinde hicran (ayrılık) ve vuslat (kavuşma) temalarına sık sık rastlarız.

Sadi-i Şirazi, Riyazi, Nizari, Azudüddin, Şemseddin Mahmud, Irakî, Zahîr-i Fâryabi, Celal, İftihar-ı Dâmganî gibi birçok şairlerden etkilenmiş olan Hafız, bunların hepsine de tanzir (nazireler) yazmışsa da, özellikle Hâcu ve Selman'ın tarzını izlemiş, onların şiirlerini benimsemiştir. Fakat kendi özgünlüğüyle gazele katkı yapmıştır.

Osmanlı edebiyatına gelince, Hafız'ın etkisi oldukça kapsamlı ve sürekli. Klasik edebiyatımızın birçok şairlerini incelerken onları Hafız'la karşılaştırmak gerekir. Bu olgu özellikle XIV. ve XV. yüzyıllarda barizdir.

Hafız'dan önce gazel türü, daima aşkı terennüm ederdi. Hacı gazele tasavvuf ve hikmeti katmış, Selman da estetik hünerleriyle gazeli süslemesini bilmişti. Hafız, bütün o üstatların meziyetlerini nefsinde toplamış ve gazeli geliştirmiştir.

Arap edebiyatı konusunda, sadece İslam dünyasının şairlerini değil, özellikle Cahiliye Devri'nin (pagan dönemin) Arap şairlerinin eserlerini çok okur, çok severdi. Şiirlerinde sıkça Mecusi yaşamını, "Mecusi keşişleri"ni methetmesi boşuna değildi.

Şiirinde pek tabiidir ki, müziğin yanı sıra ritim ve ahenk vardır. Fars diline hakim olan Hafız uzmanlarının belirttiklerine göre, ahengi sağlamak için aliterasyon ve asonansları (aynı ünlü seslerin tekrarı) ustalıkla kullanmıştır. Fakat biz Türkçe'de okuduğumuzda bunu anlayamayız.

Hâfız Divanı'nın başta İngilizce, Fransızca, Almanca, Ordu dili olmak üzere pek çok dile çevirisi yapılmıştır. Eski Türk edebiyatı alanına baktığımızda Sürûrî; Şem'i ve Sudî'nin Hâfız Divanı şerhleriyle dikkati çektiğini görüyoruz. Hafız Divanı'nın Arap matbaa harfleriyle elde mevcut basımı Abdülmecid döneminde 1840'ta yapılmıştır. Divan'ın Latin harflerle Türkçe dilinde basımı Abdûlbaki Gölpınarlı'nın çevirisiyle, 1944 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca yapılmıştır. Bu çevirinin son baskısı 1988'dedir. Diğer çeviri ise Yakup Kenan Necefzade'nin 1966'da Yeni Şark Kütüphanesi'nden bastırıldığı kitaptır.

Gölpınarlı Prof. Brown'a atfen Hafız'ı Dante ile mukayese eder ve aynen şöyle der: "Dante kendi felsefesine

bağlıdır ve kainatı kendi döneminin görgü seviyesinde değerlendirebilir. Hafız'ın kainat görüşü ise daha derin ve geniştir. O'nun görüşü, kendisinden sonraki asırların fikir vadilerine kadar nüfuz eder”

Hafız Şirazlı Sadi gibi seyahat eden birisi değildi. Bir defasında Hint hükümdarı Behmeni Deken onu davet eder, ne var ki, Hafız gemiye binmek için limana gittiğinde denizdeki fırtınayı görünce, seyahatten vazgeçer.

ŞARAP HAKİKİ ŞARAPTIR

Şiirlerinde şarap ve meyhaneye çokça vardır. O kadar ki, bazen Hayyam'ı okuyor gibi olursunuz. Hafız'ın şaraptan ve kadehten söz eden dizelerinde Hayyam'ı hatırlarsınız, birçok beyitinde Hayyam'ın rubailerindeki şiir havasını bulursunuz.

Bu şarabı, maddi, hakiki şarap kabul etmeyenler, bir takım manevi kavramların sembolik anlatımı sayanlar vardır. Yaptıkları dinsel güdülerle çarpıtmadır. Türkiye’de Hafız’ı en iyi bilenlerden Abdülbaki Gölpınarlı 1988’de “Hafız Divanı”na yazdığı önsözde o kişilerin yorumlarına şöyle karşı koymuştur:

“Şiirlerinde şarap ve meyhaneden çokça söz ettiği bir gerçektir. Bu şarabı yerine göre aşk, feyz, neş’e, birlik simgesi olarak kabul edenler; meyhaneye evren ya da gönül diyenler te’villerini yapadursunlar, bizce bu şarap, Şiraz’ın güzel üzümlerinden çekilmiş ve yıllanmış halis şaraptır. Hafız bu şarabı, cennetteki akan ırmakların suları gibi içmektedir” (Gölpınarlı: Hafız Divanı, MEB yayınları, İstanbul 1960).

Bu değerlendirme şarabı haram sayan dinsel inançlarından dolayı Hafız’a şarabı yakıştıramayan, inançları edebi niteliklerinin üstüne çıkan kişilerin hoşuna gitmemiştir. O şahıslar şayet Hafız’ın mısralarındaki şarap kelimelerinde illa ki dinselilik arıyorlarsa, Gölpınarlı’nın dedi-

ği gibi, Hafız’ın o şarabı, cennetteki akarsuların –Teshim ve Selsebil ırmaklarının– suyunu içer gibi içtiğini düşünebilirler.

Kentin kuzeyindeki bağlarda yetişen üzümlerle Şiraz’ın dünyaca ünlü şarapları üretilir. Şiraz üzümlerinin şarabı o kadar lezzetliydi ki, Yunanlılar tarafından VI. yy.da (kimilerine göre Haçlılar tarafından XIII. yy. da) Avrupa’ya götürülmüştü. Bugün dünyada Shiraz ya da, Syrah olarak anılır. Şarap üreticileri Şiraz üzümlerini ünlü Cabernet Sauvignon üzümleriyle birleştirerek Syrah-Cabernet-Sauvignon şaraplarını elde etmişlerdir. Şiraz üzümleri Avustralya, Fransa, G. Afrika, Kaliforniya, İtalya, Makedonya gibi ülkelerde yetiştirilmektedir. Şarapçılığın geri olduğu Türkiye’de son zamanlarda bazı firmalar Şiraz üzümlerini Ege’de yetiştirmektedirler.

Dinsel bağnazlıkla şaraba düşman oldukları için, bu anlatığımız verilerle hiç ilgilenmeyen, Şair’in hemen her şiirinde söz ettiği hakiki şarabı manevi ve mistik simgeler gibi görenler şarabı Hafız’a yakıştırmayarak Gölpınarlı’yı yeredursunlar, edebiyatçı geçinen bu tür edebiyat sevmezlere bizzat Şair’in mısralarıyla yanıt verelim:

“Sofu! Gel. Kadeh ayna gibi saftır, berraktır. Kadehin aynası tertemizdir. Gel de la’l renkli şarabın ne kadar arık olduğunu gör ve verdiği neş’eyi, zevki seyret” (Gazel 4.)

“Medresedeki fıkıh hocası dün sarhoştur. Ne dedi bilir misin? Şarap haramdır, ama evkaf malûmdur, yani şarap içmek vakıf malı yemekten daha iyidir, dedi. (Gazel 7)

“Şarap küpten çıkıp testiye girdi. Gül de nikabını kaldırarak açıldı. Meclis tamam. Bu fırsatı bil de birkaç kadeh atmağa bak.

Şarabın bütün kötülüklerini sayıp döktün, iyi ama iyiliklerini ve hünerini de söylesene ya! Birkaç avamın hatırı için hikmeti inkâr etme” (Gazel 48.)

“Ey zahit, git işine Allah aşkına. Tortulu şarap içenleri zemmetme. Elest gününde bize armağan bundan başka bir şey vermediler. (Gazel 15)

“Tekkenin kemerini yarım arpaya bile satın almam. Çardağım meyhaneye sofası, konağım küp dibidir.

Üzüm kızının güzelliği gözümüzün nurudur. Çünkü o da gözümüzün nuru gibi sırça bir mikâp içinde ve üzüm perdesi altındadır.

Şimdi gönül derdinin devasını o çini sürahide, o teneke şişe içinde duran ferahlık verici ilaçta ara.” (Gazel 19)

Şarapla şiir onun için vazgeçilmez iki dosttu:

“Bu zamanda en iyi, en vefalı arkadaş halis şarap sürahiyle, gazel kitabıdır. (Gazel 14)

Eldeki şarap kadehlerini çiçeklere benzetir:

“Gülistanda erenlerin her biri sevgilinin yüzünü hatırlayarak ellerine lale ve gül gibi kadehler almışlar.” (Gazel 144)

RİND

“Hafız iyi bir isim bıraktı, iyi bir ad kazandı, ama rindlerin yanında kazanç ve kayıp yazısının ne itibarı var?” (Gazel 9)

“Rindlik yolunu fırsat bil. Bu yol definenin bulunduğu yol gibi herkese malum değildir” (Gazel 10)

Hafız rindliğini terk etmeyecek, bunu hatırdan çıkarmağa imkân yok. (Gazel 150)

Bu beyitlerinde de bizzat ifade ettiği gibi, hem kendisi, hem de onu ananlar Hafız’ın bir rind olduğunu söylerler.

Lord Ramp ve sevgilisi(1623)

Dil kaynaklarını taradığımızda, bazı tanımların rindliği sırf mistik olarak algılandığını görüyoruz.. Fakat en iyi anlatımı Mehmet Kaplan'ın verdiği kanısındayım. İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin muhafazakâr profesörlerinden olduğu için kimse Kaplan'ı "dinsiz" diye niteleyemeyeceğinden rindliğin salt dinsel tariflerine karşı Mehmet Kaplan'inkini buraya alıyorum:

"Rind eski zamanın bilge kişisidir: Etrafa önem vermeksizin keyfince yaşayan, yarı filozof, yarı derviş, hoş görücü, medeni cesareti olan, telaşsız ve kaygısız insan örneğidir.[...] Rind hayatın boşluğunu derinden hisseden, fakat yine de sükûnetini bozmamaya çalışan, hiçlik duygusuna zevk ve neşe ile karşı koyan insandır."

Yahya Kemal "rindliği" yüceltmıştır. Sadece Hafız'a yazdığı şiire "Rindlerin Ölümü" adını koymakla kalmamış, "Rindlerin Akşamı", Rindlerin Hayatı gibi şiirler de yazmıştır. Ayrıca rinde ve 'rindliğe değinen şiirleri de vardır. Prof. Mehmet Demirci, Yahya Kemal'de Rind'in, "şairimizin eski dünyamız içinden çıkardığı, özenerek beze-meye çalıştığı bir insan tipi" olduğunu söyler.

Prof. Sabri Ülgener "Zihniyet ve Din" kitabında "Tasavvuf huzur ve selameti hareketsiz, pasif bir teslimiyette ara[yan], kendini iç dünyanın huzuruna kapıp koyvermiş bir rindlik anlayışını hakim kılmıştır" der.

"Gizlice şarap içmek, keyfedip eğlenmek. Bu da ne demek? Ne olursa olsun bir bir kere rindler safına katılıp gitmişiz" (Gazel 152)

"Yıllardır aklın, zekânın fetvasıyla ihtirası zindana kapılmak için, rindlerin yolunu tuttum, onların peşinden gittim" (Gazel 111)

AŞKVE SEVGİLİ

Gazellerinde sevgiliye hitap çoktur. Bu aşk cismani aşktır, sevgili ise hakiki kadındır. Hafız'da aşk ve sevgili şiirlerini tasavvufa yormak bir çarpıtma olur. Sayısız örnekten bir kaçını görelim.

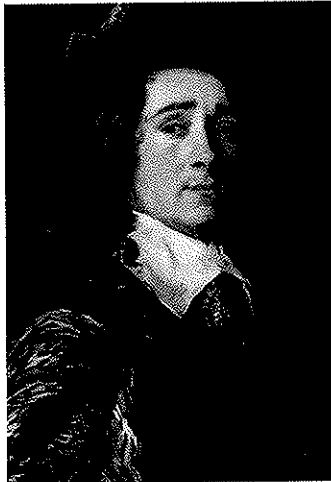
Ben aşkı, sevgiliyi ve şarap kadehini terketmem. Yüz kere tövbe ettim, bir daha etmem." (Gazel 104)

"Miske bezeyen zülflerin menekşeyi büküyor, kıvrıyor, sarsıp sallandırıyor. Senin gönüller açan gülüşünü, goncanın perdesini yırtıyor.

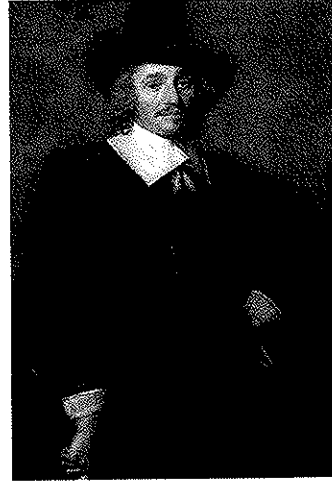
Senin aşkın benim alın yazım. Kapının toprağı benim Cennetim.

Yanağın güzel bir çimen, hele güzellik baharında olursa, güzel sözlü, tatlı sohbetli Hafız da senin güzel öten şair bülbülündür" (Gazel 122)

"Ey güneşin güzel yüzüne ayna olduğu sevgili! Siyah misk senin yüzündeki bene buhurdan tutmada. Yüzün bir meş'ale sanki" (Gazel 123)

Jasper Schade(1645)

Bir adam portresi(1650)

"Yüzündeki ben bir mücevherdir. Ben de kuyumcuyum. Mücevheratin değerini kuyumcu bilir.

Hafızın gönüllere ferahlık veren şiirinin istidadı olan, güzel söz söylemesini, hoş konuşmasını bilen anlar." (Gazel 44)

"Senin sarhoş gözlerine Padişahlar köledir. L'al dudakların sarhoşları akıllı uyanık ve ayıktırlar.

Senin sırrını seher yeli, benim aşkıma da gözyaşı etrafa yaydı. Yoksa âşık da, ma'şuk da sır saklayan kimselerdir.

Buradan geçerken iki kat saçının altından bak da gör, Sabah yeli gibi menekşeliğe bir uğra da, bak. Zülfünün yaptığı cefadan, verdiği eziyetten insanlar yas tutmaktalar" (Gazel 40)

YOBAZLIK

Medresedeki müderrislerden ilahiyat dersi almış, Medreselerin vazgeçilmez İlahiyat kitaplarından Zemahşeri'nin "Keşşaf" diye bilinen tefsir kitabına ve Matrizî'nin hadis kitabı "Misbah"ına kenar notu yazacak ölçüde dine nüfuz etmiş olan Şirazlı Hafız, softalığın da karşısındadır, tasavvuf ehlindendir ve diğer mutasavvıflar gibi softalığı yerden yere vurur. Şekle dayalı dindarlığı reddeder:

"Ey Sürre Emîni! Ey hacı kafilisinin Reisi! Sen Kâbe'yi, Mekke'yi, yani evi görüyorsun, ben ise Ev Sahibini"

Hafız, şarap iç, rindlik yap, vaktini hoş geçir. Lakin başkaları gibi Kur'an-ı Kerim'i tezvir, hile ve riya tuzağı yapma." (Gazel 156)

"Zahit, sana tesbih, seccade, ve zahitlik yolu verilmiş, bana da meyhane ve manastır yolu gösterilmiş.

Ey saf sofu, beni şarap içmekten alıkoyma. Çünkü ulu Tanrı ezelde hamurumu halis şarapla yoğurmuş.

Hırkasını meyhanede şarap için rehine koymayan benim gibi cennetlik saf bir sofu bulunmaz" (Gazel 164)

"Canımı misk kokulu şarapla hoş ve latif bir hale getiriyorum. Çünkü canım tekkede hırka giymiş sofunun riya kokusundan bunalmış kalmıştı." (Gazel 66)

"Bunu akıl yasak etmektedir diye bizi korkutma. Sen şarabı getirmeye bak. Akıl dediğin o inzibat memurunun bizim vilayetimizde işi

yok." (Gazel 10)

"Vaize de ki, Tekkeden çıkıp gitti diye Hafız'ı ayıplamasın. Hür serbest insanların ayakları bir yere bağlanamaz ki. Gitti ise, gitti." (Gazel 23)

"Sofu bir-iki kadehle sarığını eğdi. Ya hele iki kadeh daha atarsa, o zaman sarığı çözülecek, karmakarışık olacak."

"İnsan oğlu da aşka tâbidir peri de. Sen de iradeni aşka ver ve mesut ol." (Gazel 135)

Zayıflar bölümü (Detay)

İşte onun şiir olmayan sözlerinden biri:

“Vaiz, ne bağırıp çağırıyorsun, kendini de, âlemi de rahatsız ediyorsun. Git işine Allah aşkına, zorla değil ya ayol. Benim gönlüm yoldan çıkmışsa, bundan sana ne!”

İranlı Ekber Âzad “Gülbang” adlı edebiyat dergisinde Hafız için şöyle yazıyordu: “Hafız’ın gazellerinde başka bir hususiyet var. Bazıları ona derviş, fakih, sofu der. Bazıları da ona dünyadan vazgeçmiş bir insan gözüyle bakar. Hafız yalnız şiirde değil, felsefe, mantık, hikmet (fizik), akli ve nakli bilimlerde, hatta musikide geniş bilgi sahibidir.”

Peyzajda aile (1648)

BARIŞ VE DOSTLUK İNSANI

Hafız hem devletler arasında, hem de toplumdaki bireyler arasında dostluk ve iyilikten yanaydı.

Ceng-i heftad-ı dü Millet hemara üzr bineh

Ki nedidend hakikat reh-i efsane zedend (Gazel 41)

(Yetmiş iki milletin birbirleriyle savaşmalarını mazur gör,

Çünkü onlar gerçeği bıraktılar, efsane yoluna saptılar.)

Asayiş dü giyti tefsir-i in dü harfest,

Ba dostun mürüvvet ba düşmanan müdara (Gazel 155)

(İki cihanda asayiş iki esasa bağlıdır

Dostlara mürüvvet göstermek, düşmana yumuşak davranmak.)

Bu dünyada ne istersen yap, ama kimseyi incitme. Çünkü bizim şeriatımızda insan incitmekten başka bir günah yoktur. (Gazel 8)

Bir deyişi ise şöyledir:

“Nerede âşık, nerede mâşuk? Ay yüzlünün yüzü de, konağı da, civesi de ne oldu? Nerede hicran, nerede vuslat? Hepsî de gelip geçti, geçip gitti.

Bu dünyada ancak ve yalnız bir tek şey kalır: Kerem sahiplerinin iyiliği.”

“Ey rüzgâr, senin yolun dostların bahçesine düşer, orarlardan geçerken bizden selam götür. Sakın unutma.” (Gazel 3)

“Biz İskender’le Dara’nın tarihini okumadık. Bize sevgi ve sefa konusundan başka bir şey sorma” (Gazel 84)

GÜL, BÜLBÜL, ÇİÇEKLER

Hafız sadece sevgiliyi ve işreti seven birisi değildi, onda güçlü bir doğa sevgisi vardı, kuşları, kırları, ceylanları, çimenlikleri, çiçekleri, servileri bazen semboller halinde, ama çoğu kez doğrudan, reel anlamlarıyla şiirleştirdi.

Osmanlı Divan Edebiyatı’nda da, Türkçe Halk Edebiyatında da çok sık kullanılan tema ya da simgelerden birisi gül ve bülbüldür. Hafız’da olan pek çok örnekten bir kaçını burada analım:

Lale Lale

Biz gamsız sarhoşlarız, ışıklı karanlıklarız

Hem kadehle solukdaş, hem ayrılıklarız

Sevgilinin kaşları eğdi kaderimizi

O günden bugüne dek düşmüş yaratıklarız

Ey gülüm, sen daha dün parçaladın göğsünü

Ama biz ta doğuştan kızıl şakayıklarız

Lale gibi ortada yalnız kadehi görme

Şu yaramıza da bak, gör nasıl âşıklarız

Şiirdeki renge, hayale bakma Hafız

Sadece boş levhayız, dokundukça cınlarız.

Çiçeklerle, seher yeliyle, bâd-ı sâba ile süslü birkaç beyit:

“O nergis nerede açılırsa gül yüzlü güzeller ona gözlerinde yer verirler.” (Gazel154)

“Seher yeli, Hafızın sözlerini bülbülden duyunca amberler saçarak reyhanları seyre ve okşamağa geldi.” (Gazel 60)

“Bedenin taze gül yaprağı gibi lâtif. Sen baştan aşağı

Cennet servisi ve çimeni gibi hoşsun.

Hem hayal gülistanım seninle nakışlanmış, bir oya gibi işlenmiş, hem de gönlümü saçlarının yasemine benzeyen kokusu bürümüş" (Gazel 85)

"Ey sabâ eğer ter-ü-taze çimene uğrarsan servi ile gül ve reyhana bizden selam söyle (Gazel 156)

"Bahar yeli lâle tandırını öyle bir ısıttı ki gonca ter döküyor, gül coşup neşeleniyor." (Gazel 161)

"Ey gönül, sana müjdeler olsun. Seher yeli yine esti. İyi haber getiren hüdhüt kuşu Saba diyarından geldi.

oooooooooooooooo

"Ey bülbül o davudi şakımana başla. Süleyman'a benzeyen gül yine havadan gelip yetişti.

Sabahleyin lâle, bülbülden tatlı şarap kokusunu aldı. Gönülü yaralı idi, deva ümidiyle gelip şaraba sarıldı." (Gazel 165)

Ey gül fidanı, ben senin sayende Cihan bağının bülbülü oldum. Tanrıdan dilerim ki sen de muradına er, varlık meyvelerini devşir. (Gazel 172)

"Sâki, bahar geldi. Servi, gül ve lâle bahsi başladı, ama bu bahis üç kadeh şarapla yürür. Bahar ve çiçek sohbeti şarapla edilir.

Onun huyu böyle, bahar yelinin esmesi gibi nazlı nazlı, cilveli cilveli yürür. Jale, yasemen yüzünden utanıp terliyor. Yasemen kadehine çiğ tanelerinden şarap doluyor." (Gazel 56)

"Gül senin renginden, rayihandan bahsetmek istedi. Fakat sabah yeli gülü söyletmedi, konuşturmadı; sözünü ağzına tıkadı, susturdu.

Gülün yaprağına şakaikin kanıyla şu yazıyı yazmışlardı;

Kâmil adam erguvan rengindeki şaraba tutulur, ona düşer." (Gazel 25)

"Bülbülün aklı, fikri daima gülün kendisine yar olmasında. Gülün düşüncesi de hep onun işvellenmesinde, nazlanmasında, cefa çekirtmesindedir." (Gazel 89)

BİR RİVAYET: HAFİZ VE TİMURLENG

Yaşamı içinde ülkesinin ve şehrinin Moğollar tarafından işgal edildiğini gördü. Moğollar istila ettikleri yerlerde halka zorbalık ve haksızlık yaparlardı. Hafız'da bundan nasibini aldığını bir şiirinde "Moğol askeri başka bir şeyim olmadığı için hırkamı aldı" der.

Şair'in Moğol hükümdarı Timurleng'le bir öyküsü anlatılır. Kuşaktan kuşağa dilden dile günümüze ulaşmış olan bu anlatı bir Türk güzeli için yazdığı bir beyite dayanır:

"Eger an Türk-i Şirazî bedest red dil-i mârâ
Be hâl-i hinduyeş bahşcm, Semerkand ü Buharârâ".

(Eğer o Şirazlı Türk güzeli gönlümüzü alsaydı;

Yanağındaki siyah ben için Semerkant ve Buhara'yı bahşederdim.)

Timur İran'ı istila ettiğinde, ününü duyduğu ve bu mısralarını bildiği Hafız'ı Şiraz'da huzuruna getirip, "Semerkand ve Buhara benim mülkümdür, sen nasıl olur da benim şehirlerimi bir güzelin yanağındaki bene bahşedersin?" diye sorar. Rind meşrepli Hafız da üstündeki

eski püskü giysileri göstererek, "İşte Hanım, o sebepten bu hale geldim ya!" der. Şairin hazırcıcağı Timur'u güldürür.

ŞAIRLERİN DEĞERİNİ BİLMEK

İran halkı büyük şairlerine çok önem verir. Kabirlerini ziyaret eder, şiirlerini okur. Mesela Hafız için "her türlü sınıftan ve tahsil düzeyinden İranlı Hafız'dan en az birkaç mısra ezbere bilir" denilmektedir.

Şirazlı her iki şairin de mezarları kentin en güzel ziyaret yerlerindendir. Sadi'nin kabrinin bulunduğu yer Saadiye, Hafız'ınki ise Hafiziye adını taşır.

İran toplumunun şairlerine, ediplerine, sanatçılara verdikleri bu önem büyük bir kültürün mirasçısı olduklarının idrakini taşıdıklarını gösterir.

Biz de Osmanlı dediğimiz büyük bir kültürün varisiyiz, ama o kültürü çarpık bir modernizmle kazımışız. Kemalizmin Osmanlı düşmanlığı bu kültür mirasının üzerinden silindir gibi geçmiştir. Batılılaşmayı taklit yapan, felsefi derinliği, kültürel zenginliği umursamaya, Batı hayranlığı ile Şark düşmanlığını marifet sayan zihniyet Cumhuriyet kuşaklarını etkilemiş, Cumhuriyet devriminin büyük kazanımlarının yanındaki başlıca olumsuzluk olmuştur.

Geçmişin birikimine sahip çıkmak İslamcı akımın felsefi derinlikten uzak, sığ, yoz, paracı ve fazlasıyla politikaya hizmet eden kesimlerine kalmıştır.

Şirazlı şairlerin kabirlerine baktığımızda kendi şairlerimizi hatırlamamak elde değil. Baki'nin, Fuzuli'nin, Nefi'nin, Nedim'in, Nefi'nin nerede gömülü olduklarını bilen var mı? Yahya Kemal Hafız'ın Kabrini yazmıştı, onun bu şiirini ezbere biliriz, ama o şiiri yazan şairimizin kabirinden kaçımızın ne haberi var?

Edebiyatçılarımızın bazıları Aşyan Mezarlığında gömülüler. Hafızın, Sadi'nin güzellikler içindeki kabirleri nerede, Aşyan Kabristanı'nın tıkkış tepiş ve ziyaret edilmesi neredeyse bir zahmet olan mezarlar nerede?

Ben heykelleri sevmem, ama toplum sevdiği için söylüyorum: Yahya Kemal'in Barbaros Bulvarı üzerinde varlığı bile belli olmayan parktaki ucuza mal edilmiş heykeli kaçımız biliyoruz? Ya da Orhan Veli'nin Rumeli Hisar'ındaki, Sait Faik'in Burgazada'daki yasak savma anıtlarını.

Eski adıyla Leningrad, bugünkü adıyla St. Petersburg'da bir gün gezinirken bir düğün alayının bir parktaki Puşkin Heykelinin önüne gelip, o zamanlar hayli az olan video kamarayla profesyonel çekim yaptırdıklarını görmüştüm. Birlikte olan bir arkadaşım hemen bu sahneyi fotoğraflarla görüntülemişti.

Şairi ziyaretlerini videoyla görüntüleyen yeni evli çiftler düğünlerini Puşkin'le birlikte anacaklardı. Çocukları, torunları da. Türkiye'de ise anıt demek Kemal Atatürk'ün heykelleri demek.

Bizim mezarı ziyaret edilen tek şairimiz Nazım Hikmet. Türkiye'de gömülü olsaydı, bırakınız kabrini ziyaret etmeyi, o kabri koruyamazdık bile.

1915'te Almanlar olay mahallindeydi

Yeşim Dinçer

Hüseyin Hasağcebi, Sahne-i Fecai olarak anılan felakette Alman devletinin rolünü araştırdı ve yazdı: İzler Berlin'e çıkıyor

"Tehcir" miydi, "planlı bir soykırım" mı? Yoksa Ermenilerin ihanetine uğrayan Osmanlı Devleti'nin tamamen yerinde bir "meşru müdafaa" eylemi mi? 1915'te yaşanan bu büyük trajediyi nasıl adlandıracağımız hususunda mutabık kalamadığımız gibi ölenlerin sayısını da tam olarak bilmiyoruz.

Resmi tezi yansıtan kaynaklara göre Osmanlı Devleti'ndeki tüm Ermenilerin sayısı 1.300.000 kadardı ve bunlardan 'tehcir' sırasında hayatını kaybedenlerin sayısı 300.000 civarındaydı. Öte yandan Amerikalı tarihçi Justin Mc Carthy "Ben, hem kendi hesaplarımı hem de o dönem Anadolu'ya giden bir Ermeni delegasyonun verdiği rakamı esas alarak 600.000 Ermeninin öldürüldüğü kanısındayım", diyor. (Aktaran Taner Timur, Türkler ve Ermeniler, İmge Kitabevi, s. 12) Aradaki farkın telaffuzu kolay, fakat tahayyüli pek güç.

"Tarihin en büyük arşiv yağması"

Olayların yüzüncü yıldönümü yaklaşırken "gerçek tablo"yu kavrayışımız neden bu denli eksik ve sorunlu? Hüseyin Hasağcebi, Pencere yayınları tarafından bu yaz basılan Osmanlı Ermeni Olayı, Sahne-i Fecai başlıklı kitabında, tarafların tarihin en doğru resmini yapmak için değil de muhtemel bir mahkemede davayı kazanmak üzere pozisyon aldıklarından yakınıyor haklı olarak. Hasağcebi'nin de altını çizdiği gibi, Osmanlı Devleti'ne ait çok sayıda belgenin 1. Dünya Savaşı'ndan sonra imha edilmiş olması da tarihçilerin işini bir hayli zorlaştırmakta. İttihat ve Terakki Partisi'yle Teşkilat-ı Mahsusa'nın kendi belgelerini imha ettikleri ya da yurt dışına kaçırdıkları biliniyor.

Öte yandan "tarihin en büyük arşiv yağması" bununla sınırlı değil. Alman ordusu da, savaştan sonra Anadolu'dan çekilirken bu olaydaki kabahatini gizlemek üzere tüm resmi evrakı Almanya'ya geçiriyor. Tehcirde bir Alman parmağı olduğu, en azından onların bilgisi dahilinde yapıldığı, Almanların kırımını çok kolay önleyebilecek durumdayken bunu yapmadıkları bilinen bir şey. Hüseyin Hasağcebi daha da ileri giderek, tehcir kararının bizzat Almanlar tarafından alındığını ve tehcir uygulamasının ortak yönetildiğini ileri sürüyor. Kaynakları arasında Ermeni tarihçiler de var.

Örneğin Dadrian, "Alman Metodu Türk İşçiliği" adını taşıyan makalesinde, Bağdat demiryolunu bir kolonizasyon ve nüfuz alanı yapan Almanların Ermeni kırımında siyasal çıkarları olduğunu belirtiyor. ABD'nin İstanbul Büyükelçisi Morgenthau da hatıralarında, Ermenilerin tehcir edilme-

sini Türklere Almanlar'ın önerdiğini yazıyor. (s. 136-137)

Bu iddialar doğruysa, sonuçları bugüne dek uzanan Anadolu'nun Türkleştirilmesi ve Müslümanlaştırılması -ve giderek de Sünnileştirilmesi- fikrinin mimarı Almanlar. Bu fikri Osmanlı'ya empoze etmekle yetinmiyor uygulamaya da bizzat katılıyorlar:

"Özellikle Doğu vilayetlerinde Almanlar Teşkilat-ı Mahsusa'nın tüm faaliyetlerine, planlamadan uygulamaya kadar her safhada katılmışlardı. Alman istihbarat faaliyeti Teşkilat-ı Mahsusa'nın faaliyetine paraleldi. Birçok durumda Teşkilat-ı Mahsusa güçlerine Alman subaylar komuta etmekteydi. Başka türlü de olamazdı, çünkü Harbiye Nezareti bünyesindeki bütün şubeler gibi Tehciri yöneten şube de Alman subaylara verilmişti." (s. 143)

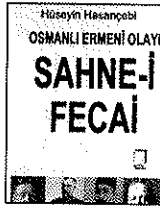
Hasağcebi, 'Türkiye'nin Ermenilerden temizlenmesi' eyleminde bizzat görev almış olan bir Alman subayın yazılı tanıklığını aktardıktan sonra, "Karar merkezinde olan Almanların, olay mahalline inmemiş olduklarını düşünmek için Tehcir yıllarında Türkiye'de neler olup bittiğinden bihaber olmak gerekir", diye bağlıyor sözlerini.

Bozacının şahidi sıracı

Başta tehcir kararının başlıca sorumlusu Talat Paşa olmak üzere, bazı İttihatçı liderlerin Almanları temize çıkarmak için gayret gösterdiği de bilinmekte. Talat Paşa şunları yazmış örneğin: "Bazı fena fikirli düşman propagandacıları Almanların Türkleri, Ermenileri ezmek hususunda teşci ettiklerini söylemek suretiyle Ermeni hadiseleri dolayısıyla Almanya'nın şerefine de tecavüz etmişlerdir. Hadiseler ise tamamiyle aksini ispat etmektedir; zira her yeni vaka duyulur duyulmaz Alman hükümeti bu gibi hadiselerle son verilmesini tavsiye eden notalar göndermişti." (Akt. T. Timur, a.g.e., s. 56)

Talat Paşa'nın bu satırları sürgünde, sığındığı Almanya'dan yazıyor olması inandırıcılığını epey azaltıyor açıkçası. Kısa bir süre sonra da bir Ermeni tarafından öldürülüyor ve katili Alman mahkemesinde beraat ediyor.

Hüseyin Hasağcebi'nin sözleriyle, "Ermeni davası", aynı zamanda bir "sınıfsal gasp" davası. Malı, mülkü, serveti gasbedilen Ermeniler kaybettiklerini Türklere ve Kürtlere geri istemekte. Emperyalist Alman devleti de biliyor bunu. Hatta belki herkesten daha iyi biliyor. Bu olayı bize "dünya tarihinden kopuk" bir biçimde, "hiyjenik bir tarih platformunda Türklerle Ermeniler arasında yaşanmış vahşi bir oyun gibi" sunmak birilerinin işine geliyor. Aynı hikâyeyi bir yüzyıl daha dinleyecek miyiz?

Frans Hals: Bir portre ustası

Ayfer Coşkun

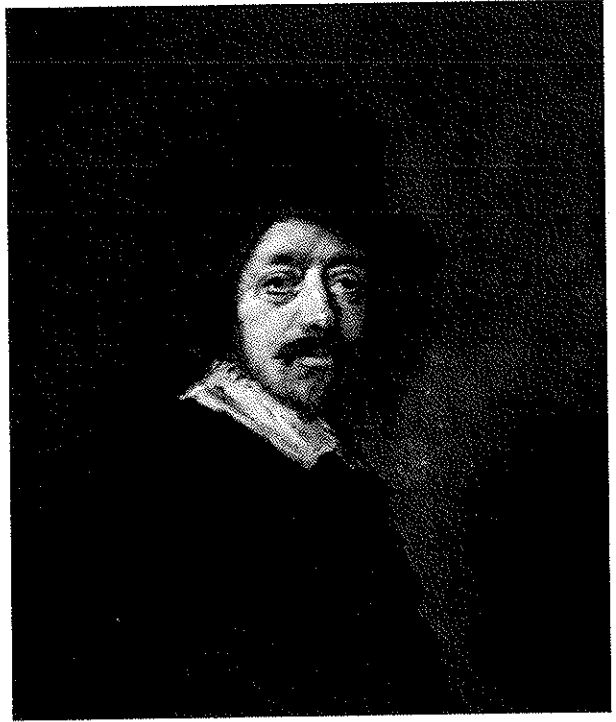
Yaşamının sonuna doğru, 1640'larda, resimlerinde dikkat çekici değişimler gözlemlenir. Işık azalır. Siyah, beyaz, sarı renkler saf olarak kullanılır olmuştur.

Portreler, portreler...Frans Hals, insanların salt dış görünüşleriyle yetinmeyip, iç dünyalarına da çarpıcı fırça darbeleriyle ulaşmayı çok iyi bilen bir 17. yüzyıl ressamı. Yaşamın karmaşıklığını insan yüzlerinde çözmeğe çalışır gibidir. 1580 ya da 1585'de Anvers'de doğan Hals, büyük olasılıkla 1600 yılında Harlem'e yerleşir. Yaşamının ilk dönemine ait pek fazla bilgi bulunmuyor. Resme ne zaman başladığı bilinmese de, 1604 yılına doğru ressam Karel van Mander'den ders aldığı bilinmektedir. 1616 yıllarında ise ilk resimleri görülür. Adı ancak orta yaşlarında duyulmaya başlamıştır.

Hals'in resim sanatıyla ilgilendiği o yıllarda, Protestan anlayış etkilerini bu alanda da göstermektedir. Bu sanatta ilgili olanlar, dini konulara el atmamakta; salt portre yapmakla yetinmektedirler. O da bir portre ressamıdır daha çok. Ama çalışmalarında insanların iç dünyalarına ulaşmaya da özen gösterir. Bu nedenle olsa gerek, kişilerin bildik duruşları yoktur portrelerinde. Özellikle tek kişilerde bu daha belirgindir. Öyle ki, zaman zaman onlardan habersiz bir poz yakalamış duygusu uyandırır. "Hazır ol" da değildir hiçbiri. Gruplarda doğal olan bu biçimi, tek kişi portrelerinde de kullanması ilginçtir. Ayrıca fırçayı ve renkleri kullanmasında, başına buyrukluğa denebilecek vuruşları, onun resmini özgünleştiren en önemli yönüdür. Tabii Frans Hals, başkalarının portrelerini yapmakla yetinmemiş, sayısı bir hayli kabarık, kendi portresini de gerçekleştirmiştir.

Doğal olarak kendinden önceki ressamı ve çağdaşlarını yakından izlemekteydi. Özellikle başlarda Velazquez'in etkisi görülür. Onun rengi etkin bir biçimde kullanışına yakınsa da, farklılıkları vardır. En çok da fırça vuruşlarındaki serbestlikle dikkati çeker bu farklılık. Renklerse, resminin ana öğesidir kuşkusuz ve parlak renklerdir hakim olan. Fırçasını o denli beceriyle kullanmıştır ki, bu nedenle olsa gerek, taslak yapmadığı genel bir kanıdır.

İlk portrelerinden biri olan "Çingene Kızı"nda (1625) onun resim anlayışı, biçimi net bir biçimde gö-

Frans Hals(1628)

rülmektedir. Yine kalın fırça darbeleriyle kullandığı salt renk değildir. Işıktır aynı zamanda. Ve tabii çingene kızının iç dünyasına sızmamızı sağlayan yüz ifadesi... Özellikle portre çalışmalarında benzerlik önemliydi, ama o buna ifadenin ağırlığını eklemiştir. Bu anlayışın ilginç örneklerinden birisi de, 1633 tarihini taşıyan "Pieter van den Broecke"nin portresidir. Döneme ve Hollanda'ya özgü bol süslü, dantelli giysisi, dağınık saçlarıyla sohbet edencesine oturan bir kişidir bu tablodaki.

Gruplardan oluşan tabloları, tek kişilik olanlardan farklıdır. Bunlarda canlı, neşeli bir hava hakimdir genellikle. Tek portrelerde simetriye önem vermeyen Hals bu özelliğini grup içeren çalışmalarında çok daha rahat kul-

Johannes Hoornbeek (portre)-1645-

Keman çalan çocuk (1625-30)

lanmaktadır. Oldukça fazla figürün yer aldığı bir tabloda, onların aynı ortamda yaşarken sahip oldukları farklılıkları, özenle işlemiştir. "Saint-Adrien Compagnie" tablosu bunun güzel örneklerinden biridir Giysileri döneme uygun, birbirlerine benzese de, on dört değişik insan değişik pozdadırlar. Renkler göz alıcıdır. Bazıları düşünceli olsalar da, hüznün yoktur. Hakim olan yine neşedir. 1616 yılında yaptığı "Harlem'de St. George Muhafız Alayı Ziyafeti" tablosunda da yine bilinen serbest fırça darbeleri gözlemlenir. Bu tabloda da aynı hareketlilik vardır. Fırça darbeleri ve renk, sanki hareketten daha çok hareket katmaktadır resme.

Ressam Jan Asselyn (1650'ler)

yıllarda yaptığı resimlerinde eski neşeli hava yoktur artık. Kendi portresini çokça yaptığı bir dönemdir bu ve her birinde kendini arar gibidir. "Harlem Yaşlılar Yurdu Yöneticileri" (1664) ve "Düşkünler Evinin Kadın Yöneticileri" (1664) tabloları ise, herhalde son tabloları arasındaydı. Ve ikisi de tüm birikimlerini ve becerisini ortaya koyduğu yapıtlardır.

Hals ilki çok sorunlu geçen iki evlilik yapar. Bu evliliklerden dokuz çocuğu olmuş, bunlardan bir kaç resimle ilgilenseler de, pek başarı sağlayamamışlardır. Kendi çocukları arasından ressam çıkmamıştır ama atölyesinde yetişen ve zamanında ün yapan öğrencileri olmuştur.

Yapıtlarından ne kadar kazanç sağladığı bilinmese de, yaşamının hemen her döneminde maddi sıkıntı çektiği bilinmektedir. Bunun nedenleri arasında kalabalık bir aileye sahip oluşu düşünülebilir. Bu sıkıntıların yaşlılığında daha dayanılmaz hale geldiği ve bu nedenle, bir çok tablosunu orada-burada pazarlayarak satmak zorunda kaldığı bilinmektedir.

1666 yılında ölen Hals'ın resimlerinin yeniden keşfedilmesi ise 19. Yüzyılda mümkün olmuştur ve resim tarihindeki yerini almıştır.

Kaynakça:

1-Zahir Güvemli: Büyük Ressam ve Heykeltıraşlar.

2-Luc Benoist: Resim Tarihi

3-E.H.Gombrich: Sanatın Öyküsü

4-Dominique Spiess: Encyclopedie Peinture

İki Tutam Saç: Dersim'in Kayıp Kızları

"Yüzleşilmesi gereken bir tarih vardı. Dünyada ne yazık ki birçok benzerlerinin yaşandığı katliamlarla yüzleşmek gerekiyordu. Ben de içinden geldiğim, bildiğim kültürün, Dersim'in hikâyesinin peşinden gittim.."

Nezahat Gündoğan eşi Kâzım Gündoğan'la birlikte yaptığı "İki Tutam Saç – Dersim'in Kayıp Kızları" isimli belgeseli spotta verdiğimiz sözlerle anlatıyordu. Film Uluslararası Kadına Şiddet Günü olan 25 Kasım'ın ertesinde gösterime girdi. Sene içinde İstanbul'da galası yapılan, daha sonra Ankara SBF'de, Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nde ve Tunceli dahil bazı illerde özel olarak konuklara sunulan yapıt üç yıllık ciddi bir çalışmanın ürünü ve değerli bir tarih belgesi niteliğinde. Araştırması 20 kadar ilde yapılan, çekimleri Tunceli, Adıyaman, İstanbul ve Bursa'da gerçekleştirilen yapıt Dersim

Katliamının çeşitli veçhelerinden birisini öne çıkarıyor. Olayları yaşamış canlı tanıkların ağzından başlarına geleni dinlerken, arka planda insan kıyımının boyutlarını tanıyoruz.

Bu tür olaylarda kadınların, çocukları trajedileri herkesçe bilinir, ama bilindiği ölçüde sözü edilmez. Eskilere gitmeye gerek yok, yakın tarihlerden örneğini dünya Bosna'da gördük.

Film hakkında basından yaptığımız tanıtıcı mahiyetteki bir derlemeyi aşağıda bulacaksınız.

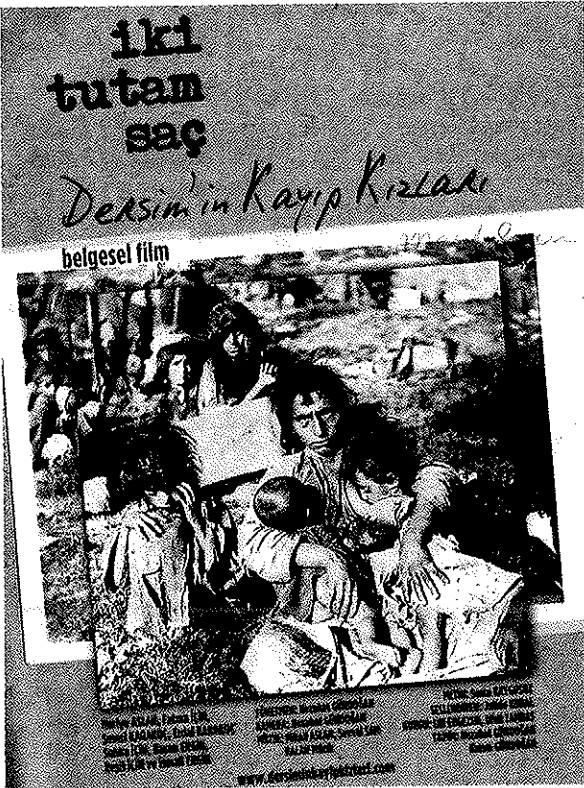
Filmde ön plana çıkan konu Dersim'de uygulanan bir devlet politikası. Ailesi öldürülmüş olsun veya olmasın, çok sayıda kız çocuğu. Bu çocukların önce saçları kazınıyor, ayaklarının ölçüsü alınıyor, sonra trenlere bindirilerek uzaklara götürülüyor ve subay ailelerinin yanına besleme olarak veriliyorlar.

Uygulanan bir kölelik politikası. Bu kızların sayısı bir değil, beş değil onbeş değil. Çoğunun da ailesi sağ. Düşününüz, 8-9-10 yaşında sizin çocuğunuzu zorla alıyorlar, bir asker ailesine hizmetçi olarak veriyorlar. Dikkat ediniz evlatlık bile değil bu kızlar, halk dilinde "besleme" denilen çocuk hizmetçilerden.

O zabitlerin zaten emirleri ya de emirber denilen uşakları vardı. Vatani görev adı altında mecburi askerlik hizmetini yapmak üzere silah altına alınırlar, temel eğitimi takiben dağıtımdan sonra gönderildikleri kıtada subayların evine uşak giderlerdi. Odun kırarlar, kömür taşırlar, çarşıya, pazara gönderilirler, temizlik yaparlardı, hatta çocuk bezi yıkarlar, akşam olunca kıtalarına yatmaya giderlerdi. [Uygulama 27 Mayıs'tan sonra kaldırıldı, ama yerine "emirleri tazminatı" denilen parasal zammı getirildi.] Dersimli küçük kızlar işte bu evlerden bazılarına –halk diliyle– "besleme" olarak verilmişler.

EVLATLIK DEĞİL, BESLEME

Çocukların gittikleri yerlerde iyi davranışla karşılaştıklarını, sıcak bir yuva bulduklarını sanmayınız. Neza-

hat Gündoğan Boğaziçi Üni. Kadın Kulübü'nün dergisi Bükak'a verdiği mülakatta (Sayı 18, Bahar 2010, Elif Bozgan, Öykü Tümer & Senem Kara) şöyle diyor:

"O aileler devlet politikası olarak çocuğu almak zorundalar. Askerin kendi karısının mesela haberi yok, seçme hakkı yok. Çocuk evine geliyor, kalıyor. Onunla uyum sağlar, sağlamaz, kimsenin umurunda değil. Oradaki ideolojik nedenler bir yana, kendi iradesi dışın-da gelişmiş olaylar.

Evlatlık kavramı, ya hukuksal haklardan yararlandır-mak için kendi nüfusuna geçirilen, ya da hizmetinden yararlanmak için alınan çocukları tanımlar. Bu çocuk-lara baktığımızda, en azından bizim öykülerini öğrendi-ğimiz çocukların hiçbiri bu asker ailelerinin kütüğüne geçirilmiyor, ailenin soyadını almıyor. Hukuksal hiçbir haktan yararlanmıyor çünkü bu aileler bu çocukları ev-latlı olarak belirlenmiş. Hatta bu çocuklar evlere gönderildi-ğinde evin hanımı bile meseleyi tam olarak bilmiyor. Özellikle de evin hanımıyla çok ciddi sorunlar yaşıyor-lar. Ciddi baskılar yaşıyorlar ve bunu daha çok kadın-lardan görüyorlar. Dövülmeler, hakaretler, aşağılanmalar... Çocuklar dil konusunda çok ciddi baskılara maruz kalıyorlar. İnanç konusunda da aynı şekilde. Dilleri, inançları tamamen değiştiriliyor. Taciz, yaşanan olaylarda çok belirgin ortak özel-liklerden birisi...

Çocuklar Türkçe bilmiyor ve iletişim sorunu yaşıyorlar. Bu kadınlardan bir ta-nesi anlatıyor: "Evin hanımı 'bana pem-be elbisemi getir' dediğinde ben pembe-nin ne renk olduğunu bilmiyordum. Başka bir şey götürüyordum. Sırf bunun için dayak yiyor-dum." Ya da başka bir kadın anlatıyor: "Beni bir hafta banyoya kilitlerdi, yanıma sadece su ve ekme verirdi ve döverdi beni." Evlatlık gittiği evdeki kadın, psikolo-jik sorunları da olan bir kadın sanırım, kendisini öteki gördüğü için, Kürt olduğu için dövermiş. Zaten bu ço-cukların büyük bir çoğunluğu bu kötü muamelelerden dolayı evden kaçıyorlar."

Uygulama sadece rütbeli zabıtlara hizmetçi, çocuk bakıcısı, çamaşır-bulaşık yıkayıcı vermek de değildi, o kız çocuklarını Türkleştirmek ve Sünnileştirmekti de. Nitekim bazıları uzun yıllar içinde ana dillerini unut-muşlar, Alevi olduklarını gizlemek, Sünni gibi görün-mek zorunda kalmışlar.

Hayatlarının sonuna gelmişler, 70 yıl önce yaşadık-ları dehşeti hâlâ unutmamışlar, Dersim doğumlu olduk-ları için, Kürt ve Alevi kimliği taşıdıkları için hâlâ tedir-ginler, hâlâ bir şeylerden ve birilerinde çekiniyor-lar. Nedir o çekindikleri? Merkez'in gaddar elleri. Bazı-ları korkudan konuşmak istememişler, konuşanlar da tedirginlik içinde konuşmuşlar. Korkuları kendileri için değil, çocukları, torunları için. Onların başlarına iş ge-lir diye düşünüyorlar.

SİNEDE SAKLANAN İKİ TUTAM SAÇ

Filmin adındaki "İki tutam saç" nereden mi geliyor?

Kayıp kızların ailelerinden olan Şemsi anlatıyor. İki ab-lasını annelerinin bağrından koparıp almışlar. Onlardan birinin adını kendisine vermişler. Kızları götürülürken, anne kızlarının saçından birer tutam saç kesip almış, bir bez parçasına sarıp koynuna koymuştu.

Bu insanlar yobazlığın hurafelerine, hacı-hoca takı-mının muskalarının düzmece faydasına inanmazlar. Ka-dıncağz kızlarının saçlarını boynuna asıp, saçları mus-ka gibi ölünceye değin sinesinde saklamış, sonra onları Şemsi almış. Aile şimdi İstanbul'da yaşıyor. "Ben ölünc-e kime bırakacağım" diye soruyor. Şimdi o iki tutam saçı filmi seyredecek onca insan devralmış oldu.

Filmin "Kayıp Kızlar" sözüne aldanmayın. Kayıp değiller. Onlardan ancak 10 kadarını Neriman Gündo-ğan bulmuş konuşmuş. Kim bilir onlar gibi kaç kadının trajedisi vardı? Çoğu da tabii çoktan ölmüşlerdir.

Yapıt işte o sağ kalan ve izleri bulunan kadınlardan Huriye Arslan ve Fatma Şçin'in anlatılarıyla başlıyor. 1938'de askeri yetkililer ailelerinden zorla aldıkları Hu-riye'yi Samsun'da, Fatma ise Malatya'da rütbeli asker-lere evlatlık! vermişler. İki yaşlı kadın, 70 yıl sonra Adı-mayan'da buluşuyorlar. Yaşamları-

nı anlatıyorlar, kendi acılarından, başkalarının acılarından bahsediyorlar, yüreklerine gömdükleri acı-lardan konuşuyorlar. Zaman olarak 70 yıl dün-de kalmış, ama içlerinde hasretleri, sevgileri, anıları capcan-lı yaşamış, ana-babalarını, kardeş-lerini, halalarını, dayılarını anıyor-lar. Onları bir gün mutlaka bulacak-ları inancıyla yaşamışlar. Bu inanç, bu umut onlara yaşama gücü ver-

miş.

TÜRKLEŞTİRME, SÜNNİLEŞTİRME

Aileleri kızlarını kayıp sanıyorlar, oysa onlar devle-tin kayıtlarında kayıp değiller. Hangi çocuğun kime ve-rildiği kayıtlı. Bu kayıtlar askeri makamların arşivlerin-de olmalı. Nezahat Gündoğan Sabah Gazetesine şunla-rı anlatıyor:

"O çocuklar hangi askerin himayesine verilmiş ise dö-nemin yetkili kurumları bunu kayda geçirmiş. Çok ente-resan, bununla ilgili bir belgeye bile ulaştık. Dersimli İsmail Koç, o katliamdan 3 yıl sonra, yani 1941'de hem kendi kızı, hem de kardeşinin kızının izini sürmek için yola çıktığında, yetkili makamlara başvurduğunda kendi-sine bir belge veriliyor. Dönemin Salihli Kaymakamı im-zasıyla İsmail Koç'a yazılı olarak deniliyor ki; "Aradığınız kızlar Yarbay Münip Yılmaztürk'ün nezaretindedir. Sonrası çok tuhaf. İsmail Koç, yanında bir güvenlik gö-revlisi ile birlikte o yarbayın evine gidiyor. İstanbul Be-bek'teki. Yarbayın eşi, "Eşim evde değil. Şu an müsait değilim. 3 gün sonra gelin" diyor. 3 gün sonra gittiğinde ise kafası kazıtılmış, başka iki kız çocuğu çıkarılıyor kar-sısına. "Bunlar benim aradıklarım değil" diyor. Yarbayın eşi ise, "Bizdekiler bunlar" deyip, kapıyı kapatıyor. Der-simli İsmail daha sonra yine iz sürmeye çalışıyor ama muvaffak olamıyor. İşte belgeselin ana konusu da bu bu-

lunamayan iki amca kızı ile bulunan bir başka amca kızlarının öyküsünü tüm dramıyla gözler önüne seriyor.... Bu bir devlet politikası.. Röportaj yaptığım bir kadına, "Niye sizi evlatlık verdiler?" diye sorduğumda, "Hükümet kararıydı bu" dedi. Benim üzerinde durduğum en önemli konulardan biri bu.... 37-38'de neler yaşandığı, bir parçası olarak, dedim ya çeşitli projeler geliştirildi. Şimdi o süreçte "Ulus yaratma da, dil ve kültür birliği yaratma da" önemli konulardan biri de özellikle kız çocuklarının yetiştirilmesi. Evlatlık olarak kızlar verilmiş. Verilemeyenler için de Elazığ'da Sıdika Avar adlı bir öğretmenin öncülüğünde bir kız enstitüsü kurulmuş. Kız çocukları oraya gönderilip bunlara Türk kültürü öğretiliyor. Avar kendini misyoner bir Türk öğretmeni olarak tanımlıyor. Tek amacı da Türk dilini ve kültürünü o bölgedeki kızlara aşılacak ve öğretmek" (27. 09. 2010).

Belgeseli hazırlayanların belirttiklerine göre, Türkleştirme ve Sünnileştirme politikasının tuttuğuna dair örnekler varmış. Kadınların çoğu evlenip çoluk-çocuk sahibi olduktan sonra kimliklerini gizlemişler. Çocukları, torunları arasında Türkçü olanlar, bağnaz dinci olanlar, Kürt düşmanı, alevi düşmanı olanlar bile bulunuyormuş. Annelerinin, büyükannelerinin kökeni onlara söylendiğinde büyük tepki gösteriyorlarmış.

GAZ ODALARINDAN ÖNCE GAZ MAĞARALARI VARDI

Onlar öykülerini anlatırken Dersim katliamına dair gerçekleri kitaplardan değil, bizzat insanlardan dinliyoruz. Örneğin mağaralara doldurulan insanlara zehirli gaz verildiğini duyuyoruz. Nazilerin Toplama Kamplarındaki gaz odalarından ne farkı var yapılanın. 72-73 yıl önce o dehşeti yaşamış olan yaşlı kadın anlatıyor, "Nasıl unuturum? Mağaraların içine doldurulan o insanlar benim kardeşim, annem, babam. Fare gibi zehirlenirken onlar nasıl... Erkek kardeşim belki de sulara atmıştır kendini. Kahrından boğulmuştur." Diyor.

Filmin Cemal Reşit Rey Salonunda yapılan galasına katılan Nezihe Koç o kızlardan. 4 yaşındayken Elazığlı İbrahim Çavuş tarafından evlatlık alınan Nezihe Teyze, her sahnede derin bir iç çekiyor, yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "Ben diğer kızlara göre şanslıydım. Beni götüren Elazığlı İbrahim Çavuş bana gerçek bir baba oldu. Ama bir gün, anne dediğim kadın dayanamadı. 'Ailesini katlettiniz. Şimdi çocuğum diyorsunuz' diye ağladı. İbrahim Çavuş da gerçeği itiraf etti. 17 yaşındaydım. Akrabalarım geldi. Beni Hozat'a, doğduğum topraklara getirdiler. Meğer yıllarca ailemi katleden adama 'Baba' demişim" (Sabah, 22. 06. 2010).

CEZAEVİ KATLİAMINDAN DERSİM KATLİAMINA

Nezahat Gündoğan'ın kim olduğunu burada anma-

dan geçemeyiz. 19 Aralık 2010'da Onuncu Yıldönümünü andığımız Cezaevi Katliamından kurtulanelardan.

"Ailem Dersimli ama Erzincan'da yaşıyorlardı. Ben beş yaşındayken Erzincan'dan İstanbul'a göç ettik. Bahçelievler civarında oturduk. İstanbul'da okudum. Trakya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'ne gittim. Politik mücadeleden dolayı daha sonra okulu bıraktım. Siyasal mücadele vermenin bedelleri ağır, hemen hapis yolları gözüküyor. Eşimle beraber hapishaneye 1996 yılında girdik. Demokratik hak arama mücadelesine en tahammülsüz oldukları dönemdi. Farklı cezaevlerinde kaldık; Ümraniye, Bayrampaşa, Kartal... 19 Aralık meşhur "Hayata Dönüş" operasyonları olarak ifade edilen katliam sırasında da Ümraniye'deydik. 2001'de ölüm oruçlarından sonra tahliye oldum. İlk tahliye olan ölüm orucu ekibindeydim. Çıktıktan sonra bir tedavi, adapte olma sürecinden sonra sinemayla ilişkim başladı. Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın -bizim tedavimizi onlar üstlenmişti- düzenlediği kursta sinemayla tanışmış oldum.

İlk çalışmamız Munzur Akmaşa Dersim'in barajlarını konu alan bir film. Genel olarak bu tür ekonomik

yatırımların bir bölgeye neler getirdiğini incelerken doğal olarak o bölgenin geçmişine de bakmanız gerekiyor. Bu tür yatırımlar bölgenin geleceğine dair sorunlar yarattığı gibi geçmişle de bağını koparabiliyor. Dersimli olmamızın ve yürüttüğümüz bu belgesel çalışmasının etkisiyle, Dersim'i tarihsel boyutuyla da irdelememiz gerektiği sonucuna vardık. '38 katliamından tesadüf sonucu sağ kalanların izini sürdük, onlarla görüştük. Sözlü tarih çalışması yaptık. Genel anlamda Dersimli pek çok ailenin o harekât sürecinde birçok yakınının kayıp olduğunu, özellikle kız çocuklarının kayıp olduğunu biliyoruz. Bu çalışmanın özelinde de Dersim'in Kayıp Kızları'nın, evlatlık verilen, anneleri babaları öldürülen ya da anne ve babalarından zorla alınan kız çocuklarının öykülerinin izini sürdük. O izlerin peşindeyiz hâlâ. Biz

araştırdıkça yeni yeni öyküler yeni yeni dramlar ortaya çıkıyor. Onlar da derinleşiyor. Bir yanıla kendimizi şanslı hissediyoruz çünkü en azından tanıkları ve mağdurları bulup görüşebiliyoruz" (Bükak, Sayı 18).

Belgeselin müziğini Mikail Aslan yapmış, Şevval Sam kendi bestesi olan Yol Türküsü'nü söylüyor. Metinleri Sema Kaygusuz yazmış, seslendirmeyi Jülide Kural yapmış. Sırrı Süreyya Önder çalışmalara danışman olarak katılmış. Belgeselin süresi 60 dk.

Çalışmalarda 70 kadar "kayıp kız"a ulaşılmış, yakınlarıyla birlikte konuşulan tanık sayısı 100 civarında. Bunların hepsini tabii ki, filmde toplamak olası değildi. Ama canlı tanıklıklar bir kitap olarak yayınlanacak, kitap devlet terörünün bir utanç belgesi olacak.

Arif Damar

1915—1995

Arif Damar

Gitme Kal...

Nice nice acıları aklına getir

Bunca yoksulluğu aklına getir

Gözyaşlarını aklına getir

"GİTME KAL" var yok dinlemez bir çocuk isteğidir

Gitme aklına getir

Kıraç mı kıraç toprakların üstüne
Güneşler açar yağmurlar kesilince
Çırlıçıplak kayada yeşerir incir ağacı
Dağların kuytusunda bir uslu çiçek
Dağıtır mavisini kendi kendine
Gitme beraberlik içinde
Nasıl sevinirdik aklına getir

Her şeyi her şeyi aklına getir
Gece yarılarını aklına getir
Söylediklerini aklına getir
Sinsi yağmurlar yağıyordu
Soğuktu
Yaktığımız ateşi aklına getir

Nelerden geçiyorsun aklına getir
Gitme dünyamızın her yerinde
Yorgun eller gülleri derleyince
Ellerin sevincini aklına getir
Güllerin sevincini aklına getir

Ne'çok severdik seni aklına getir

Arif Damar 1925'te Gelibolu'nun Karainebey köyünde doğar. 5 yaşında babasını, ilkokul 5. sınıfta annesini kaybeder, Çanakkale'ye teyzesinin yanına gider, hem çalışır, hem okur. Edirne'de bir süre yetimhanede kaldıktan sonra İstanbul Yenikapı Ortaokuluna yazılır. Orada "Yeni İnsanlık" dergisinde 15 yaşında yayınladığı "Edirne'de Akşam" şiiriyle dikkatleri çeker.

Liseye İstanbul Erkek Lisesinde başlarsa da yarıda bırakmak zorunda kalır. "O sırada Nazım Hikmet şiiriyle tanışmıştım. Erzincan Depremi üzerine yazdığı bir şiiri gazetede yayımlanmıştı. Şiirden çok, altındaki not beni etkiledi. 'Kesemden verecek bir şeyim yok, yüreğimden verdim' diye. Bu nottan çok etkilenmiştim. Şairin hapishanede olduğunu duymuştum. Bu kadar güzel şiir yazan biri neden hapishanede diye sorup düşüncelerini merak ettim ve araştırmaya başladım." Askerliğini 1944-47 arasında sürgün alayında yaptıktan sonra 1950'de İstanbul'a gelir, Türkiye Komünist Partisi üyesi bir edebiyatçı olduğu için partinin yayınladığı "Yeryüzü Dergisi"nde çalışır. 1951 TKP Tevkifatı aylarında yazdığı Dayanılmaz şiirinden ötürü tutuklanır. O sorgulamaların 1. Şb. Md. olan Ahmet Topaloğlu şairi bizzat almaya gelerek "seni şiirlerini daha iyi okuyacağın bir yere götüreceğim" diyerek Harbiye zindanlarına götürür. [O tutuklamalarda sorgudan geçenlerin nefretle andıkları işkenceci "Parmaksız Hamdi"nin amiri aynı Topaloğlu sonradan Süleyman Demirel'in İçişleri Bakanı olmuştur. Yeni kuşaklar bu tür isimleri unutmamalıdır. Sistemin muteber polis şefleri, mülki amirleri sonraki yıllarda devletin başına gelmektedirler. Dersim faciasının İhsan Sabri Çağlayangil'inin Demirel kabinelerinde uzun yıllar Dışişleri Bakanlığı yaptığı gibi.] Damar 2 yıl yattıktan sonra beraat eder. Kendisi bir mülakatında arkadaşlarının ısrarına rağmen mahkemede tahliye talebinde bulunmadığını hakim kendisini adeta zorla tahliye ettiğini söyleyecektir.

Şiirlerini bir dönem Arif Barikat adıyla yayınlar ve onları "Günden Güne" isimli kitapta toplar. Kitap hemen toplatılır. 1958'de "İstanbul Bulutu" adlı kitabıyla Yeditepe Şiir Armağanı'nı Cemal Süreya ile paylaşır. 1969'da Suadiye'de Yeryüzü Kitabevini açar, geçimini oradan sağlar. 1982'de askeri rejim döneminde kitabevinde yasak yayın bulundurduğu gerekçesiyle tutuklanır.

1959'da Melih Cevdet Anday'la birlikte yazdıkları ve Tercüman'da Murat Tek adıyla tefrika ettikleri romanı 1985'te kendi adlarıyla yayınlarlar (Yağmurlu Sokak). Bir dönem Cumhuriyet Gazetesinde "Ayın Şairi" sayfasını hazırlar.

Arif Damar ilk evliliğini edebiyat dünyasının yakından tanıdığı Nahit Fıratlıyla yapmış, daha sonra Mimar Meriç Tülin'le evlenmiştir.

22 Ekim 2010 günü Kuzguncuk'ta toprağa verilen Arif

Damar için Yaşar Kemal şunları söyledi: "Arif Damar, zamanımızın en iyi şairlerinden biriydi. Zamanımızın en iyi ve en cesur insanlarından biriydi de. Arif Damar demek halkla beraber olmak, Şiirle beraber olmak, insanlıkla beraber olmak demektir. Bir ömür boyu inançlarına, şiirine sadık kalmıştır. Arif'in şiirleri hem bizim aramızda, hem de okurları arasında sevildi. Pir Sultan, Dadaloğlu ve Karacaoğlu gibi dili sadedir... Dili kendine has bir dildir. Kendi dilini yaratmıştır. Arif'in şiirlerinin ve kişiliğinin farkında olmayanlar bundan sonra farkına varacaklardır."

Kitapları: Günden Güne (1956), İstanbul Bulutu (1958), Kedi Aklı (1959), Saat Sekizi Geç Vurdu (1962), Seslerin Ayak Sesleri (1975), Alıcı Kuşu Kardeşliğin (1976), Ölüm Yok ki (1980), Ay Ayakta Değildi (1984), Acı Ertelenirken (1985), Yoksulduk Dünyayı Sevdik (1988), Eski Yağmurları Dinliyordum (1995).

Dayanılmaz

Gözlerini ölüm бүрүдү onların
korkulu rüyalarda uyanıyorlar uykularından.
Günden güne daha cana yakın
günden güne daha yaşanacak hale gelsin diye
her gün daha sağlam
daha usta
daha kahraman ellerle onanları yeryüzü
eskisinden dar geliyor onlara
eskisinden düşman.
Ne günün ilk ışığı
ne balık sürülerinin ısıldaması suda
ne güneşe uzanan dal
ferahlık vermiyor içlerine.
Çalınan insan emeği yaşatmaz oldu
korkulu rüyalarla uyanarak uykularından
korkunç kararlar verdiler.
Karşı koymazsak eğer
tehlikededir günlük ekmeğimiz
bacamızın tütmesi tehlikededir
evimiz, aşkımız, çocuğumuz
pencerde saklı
kitap sevgisi, insan sevgisi
tehlikededir.
Gözlerini ölüm бүрүдү onların
uyumak, uyanmak tehlikededir,
tehlikededir çiçek koklamak
bardakta su, ateşte yemek
bahçede güneş tehlikededir.
Tehlikededir gözbebeklerimiz
Adana'nın pamuğunu yabancılar işliyor
dokuma tezgahları tehlikededir.
İzmir'in üzümü, fındığı Giresun'un
Samsun'un tütünü tehlikededir.
Kapamıyor fabrikalar birer birer
varımız yoğunumuz tehlikededir.
Fakat korkunç kararlara ve tehlikelere aldırış
etmeden

boy atan başakların şarkısı devam eder
topraktan güneşe avaz avaz.
Çatlayan tohumdaki yaşamak arzusu
her zaman galip, her zaman hür,
dağlardan akan suyun sevinci
her zaman genç, delikanlı
kabına sığmaz...
Dayanılmaz
çocuğunu emziren ananın şefkatine
-yırtıcı, derin-
hilelere, ölümlere karşı gelir
memedeki çocuğun iştahı,
kudreti sonsuz,
dayanılmaz.
Ve sen gözbebeğim
sen erkek sesinle
"İşsiz kalmasın insanlar, öldürmeyelim birbirimizi." dersin
milyonların içinden
milyonlardan ve gün ışığından uzağa götürülür,
işkence görür,
hapis yatar,
sürgün edilirsin;
sevilecek şeyler değilse de bunlar
DAYANILIR...
Halbuki günden güne yaşanacak hale gelen
yeryüzünde
toprağın ve insanoğlunun ümitle yarattığı her şey
çatlayan tohum, akan su,
ana şefkati, çocuk iştahı, insan tahammülü,
hayatı öven şiir,
kardeşliği söyleyen şarkı,
mücadele eden resim,
ve emekçinin yüreği, elleri, hasreti
harbe ve ölüme karşıdır
DAYANILMAZ...

Futbolcular ürün, taraftar tüketici

İvan Ergiç⁽¹⁾

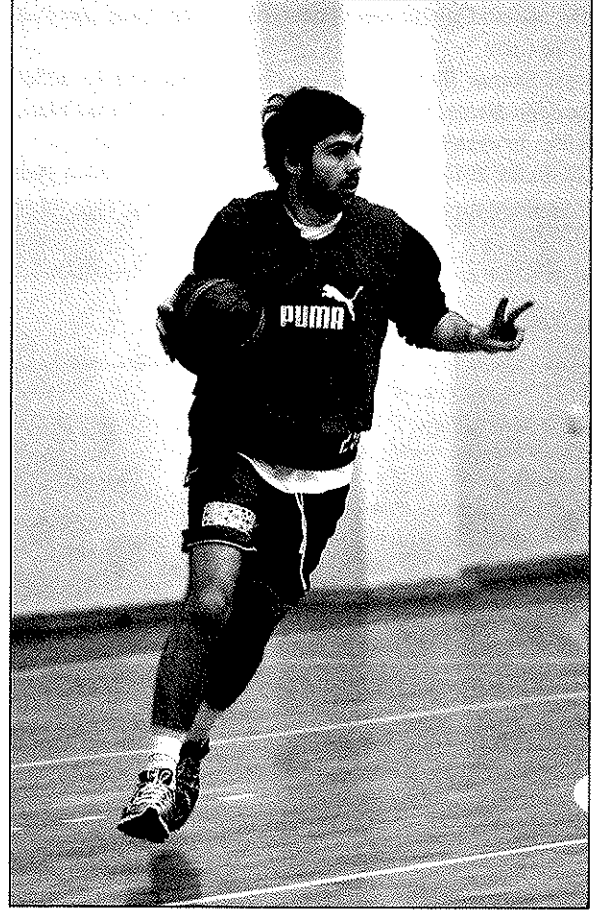
Futbolu ve sporu geniş anlamıyla bir metaya dönüştüren aşırı ticarileşme, oyuncuları taraftara yabancılaştırma sürecinden başka bir şey değildir. Toplumda olduğu gibi, sporun küçük dünyasında da her şeyin bir fiyat etiketi var. İş dünyası temsilcileri spordaki rant potansiyelini gördüklerinde, o güne değin temiz kalmış bu bedensel faaliyete ticaretin ruhunu ve sermayeyi bulaştırdılar. Zamanla her şey satılık bir eşyaya dönüştü, profesyonellik ve pazarlama spocuları seyircilerden -en yumuşak ifadeyle sonsuza dek- kopardı. Oyuncular bir ürün, seyirciler ve halk da gündelik bir tüketici; hatta bir müşteri oldu. Artık herkes bunun farkında.

Adam Smith'in eli!

Uefa ve Fifa'da "koltukları" olup futboldan ve spordan zerre kadar anlamayan pazarlama güruhu & bürokratların desteğiyle, taraftar-sporcu ilişkisini piyasa mantığına göre belirleyen bir spor ekonomisi yapısı oluştu. Smith'in şu ünlü "görünmeyen el"i futbolcuları ve taraftarları, onlar ne kadar direnseler de bir kukla misali oynatıyor, onlara kimlik ve anlam veriyor. Sonuç olarak sporcu-taraftar ilişkisi yabancılaşmakla beraber gizemli bir hale de geliyor. Oyuncu, tüketici için daha cazip olsun diye -pırıl pırıl ve sadece vitrinden görülebilen pahalı bir aksesuar misali -dokunulmaz mertebesine yükseltiliyor. Futbolcu-taraftar ilişkisinde en yanıltıcı noktayı bize takım otobüsleri anlatır. Takım otobüsleri stadyumlara giden birçok kişinin dikkatini çekmiştir; oyuncular görünmesin diye pencereler karartılmıştır, bir de otobüse eskortluk etmek zorunda olan güvenlik güçleri krallara özgü gizemli bir sadakat etkisi yaratır.

Sporcu : İnsan değil, pazarlama sembolü

Artık otobüslerin arkasından "kahramanlarını" görmek için koşan çocuklar yok. Bu çocukları daha çok mağazalarda, televizyonda izlemiş oldukları yıldız futbolcuların ayakkabılarını almak için ebeveynlerini çekiştirirken görürsünüz. Bazı kulüpler stadyuma geliş için takım otobüsü tutmak yerine direk VIP salonları ile bağlantılı, giyim kabini olan, futbolcuların kendi arabaları ile gelmesi ve kimselere görünmemesini sağlayan, yeraltında bulunan park alanları yapıyor. Birçoğunun belki de önemsemediği bu küçük detaylar, spor

endüstrisindeki yabancılaşmanın son basamağını oluşturuyor. Guy Debord bu yüzden "Gösteri Toplumu"nda bugünlerde her şeyin birbirinden çok uzak olduğunu, insanlar arası ilişkilerin bile hayal ve tasarımlarla sürdüğünü yazıyordu. Taraftar sporcuya normal bir insan gibi değil de, bir pazarlama sembolü gibi, cisimleştirebildiği bir hayal gibi bakıyor, ve ilişkisini böyle kuruyor.

Zamanında futbolcular taraftarlarla içmeye giderlerdi. Artık futbolcularla taraftarların buluşabileceği bir nokta yok. Elit-kapitalist hayat felsefesine göre yüksek maaşla çalışan spocuların toplumdaki kopması normaldir. Sporcunun kendisine hayran olan sıradan kişi ile hiçbir temas noktası kalmaz. Daha önceleri oyuncular maçlardan sonra bugünün aksine taraftarların olduğu yerlere gider, onlarla bira içer ve fikir alışverişinde bu-

lunurlardı. Bugün yıldız ve yıldız adayı oyuncular toplumdan ayrı bir hayat tarzı yaşıyor, ve ayrı hareket ediyorlar. Dokunulmaz oldular. Tıpkı bir zamanlar Hollywood prodüktörlerinin sanatçıları daha çekici hale getirmek için özel yaşamlarında ve beyaz perdede gizemli bir kimliğe büründürmelerinde olduğu gibi, sporcular da farketmeden kendi kimliklerinin Hollywood'laştırılmasına maruz kalıyor.

Firma müşteri ilişkisi

İster oyunun başındaki zorunlu seramoniler, ister oyunun sonunda "desteğiniz için teşekkür ederiz" alkışları, sporun içinde biraz da rastlantısal olması gereken sporcu-tarafar ilişkisini yapmacık kılıyor. Eğer bir de maç kaybedilmişse ve morali bozuk futbolcu bir an evvel soyunma odasına gitmek isterken saha kenarında onu bekleyen öfkeli teknik direktörü veya basın sözcüsü "seyirciye gidin, selamlayın" diye buyuruyorsa... Bu zorunlu davranış aslında müşterisine velinimet gözüyle bakan ve onu her daim tatmin etmek durumunda bulunan bir firmanın davranışlarından farksızdır. Oyunculara zül gelen imza günleri ve tarafar derneği ziyaretleri gibi organizasyonlar da bu tip ilişkilerde var olan "promosyon" faaliyetlerindendir. Saydığım bu faaliyetlerin tamamı, müşteri ilişkilerine dikkat eden ticari şirketlerin çalışanlarıyla yapmış olduğu anlaşmalarda olduğu gibi, oyuncu sözleşmelerinin zorunlu maddelerindendir. İş gününün son saatlerinde yorgunluktan neredeyse bayılacak olan bayan satış elemanının müşteriye etkilemek için gösterdiği yapmacık gülümseme, futbolcu-tarafar ilişkisinin bir muadilidir.

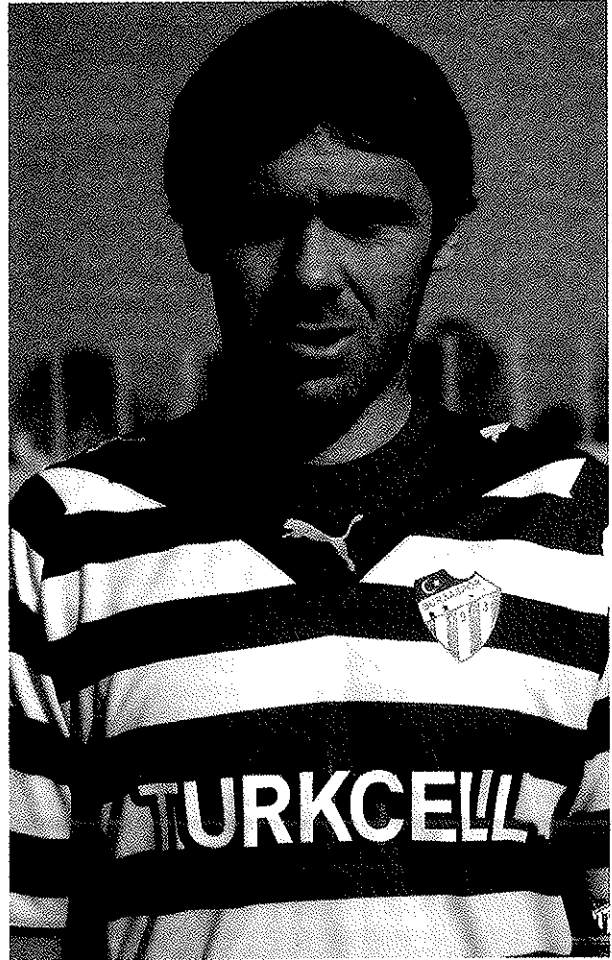
Kibirli, sabırsız tarafar

Tarafar da nihayet, bayağı bir müşteri olduğunun, bir tüketiciye indirgendiğinin bilincine vardı. Oyuncular şımarık yıldızlanmış gibi davranırken, seyirciler de bilet paralarını ödemiş, birinci sınıf maç bekleyen ve mümkünse şov da isteyen şımarık müşteriler gibi davranıyor. Müşteri olarak memnuniyetsiz kaldığı anda hıncını çıkarması için ona her yol mübah görünüyor. Hatta kulüplerine diğer tüketicilerden farklı olarak gönülden bağlı olanlar bile bazen sabrını yitirip, tepkisini alkışlarla ve sözlerle ortaya koyuyor. Futbolcular için söylenen şarkılardan, yapılan tezahüratlardan belki de en dikkat çekici olanı Bundesliga'da. Takım kötü sonuçlar aldığında veya beklenen oyun sergilenemediğinde tüm stadyumdan "rezil milyonerler" (scheiß Milionaere!) tepkisini duyarsınız. Bu tepkinin arkasında spor endüstrisinin gizlenmiş özünü ve amacını görürsünüz. Aşırı pazarlanmış bu spor dalında futbolcu paraya ve ilgiye boğulur ki, basit bir sonuç elde edildiğinde hedef tahtasına o oturtulsun, futbolu idare edip de kargaşadan hasarsız olarak çıkacak yöneticiler tarafından suç ona yüklensin.

İğnelerle maça çıkmak

Tarafarlar ve futbolcular yadsınmaz bir şekilde ayrılmışlardır ve bu, yabancılaşmanın olabilecek en kötü şeklidir. Her iki taraf birbirine daha yakın olup empati kurabilseydi son parasını maça veren tarafarı, futbolcu; ağırdan duramazken iğnelerle sahaya çıkmak isteyen ve sürekli baskı altında oynayan futbolcuyu da tarafar daha iyi anlardı. Fakat şimdi hem onun, hem de diğerinin belirlenmiş rolleri, beklentileri var. Karl Marx'ın formülasyonundan her iki taraftan birinin bu yabancılaşmada kendini diğerinden daha rahat hissetmesiyle sadece birazcık ayrılan şu ortamda tarafarlar da futbolcular da kendilerine dayatılan yüksek kar amaçları ve ticarileşme uğruna kurban edilmiştir. Bir tarafın kendini daha rahat hissediyor olması da şüphelidir. Oyuncu ve tarafar arasındaki ilişkiye bir anlam katarak, onu ticari nedensellik seviyesinden yukarı çıkarmak hemen hemen imkansızdır. Her iki taraf için birbirine yaklaşmak ilkin yabancılaşma gerçeğinin bilincine varıp onun doğasını anlamak ile mümkün olur.

(1) Bursaspor'un Marksist futbolcusu İvan Ergiç'in Borges Blog'da Hasan Koç tarafından çevrilerek yayınlanan yazısıdır

ABD ve müttefiklerinin yürüttüğü Irak savaşının vahşet görüntüleri, Afganistan savaşı belgelerinin ardından Wikileaks sitesi (wikileaks.ch), Kasım sonunda -ABD Başkanı Nixon'u 1974'de istifaya sürükleyen Watergate skandalını çağırıştır- Cablegate başlığıyla ABD diplomasisinin gizli mesajlarını ard arda yayınlarak izlenme sıralamalarında ilk bine girdi. 1971'de basına sızan, Başkan Kennedy ve Johnson dönemlerinin Vietnam savaşındaki kirli çamaşırlarını sergileyen Pentagon Belgeleri'ni anımsatan yayın, ABD yönetimi ve dünyadaki işbirlikçilerinin fena halde canını sıktı. Hızla devreye sokulan baskı ve yasaklamalar, "sanal dünya"da da yaygın direnişle karşılandı. (Yayına lojistik destek verme; bağış kanalı kesen Visa, Mastercard, PayPal ve -Wikileaks kurucusu Assange'ın peşindeki- İsveç savcılık sitelerine İnternette saldırı, vb.) Turumuz ise, gündelik yaşam mücadelesi içindeki sitelerle sürdü:

ggjalliance.org

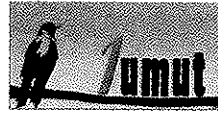
(Grassroots Global Justice Alliance, GGJ, İngilizce, İspanyolca)

Küresel Adalet İttifakı Taban Hareketi (GGJ), 2005'de ABD'de San Antonio'da (Teksas) yoksul emekçilerin taleplerini dile getiren birkaç yerel örgütle başlayan, halen ülkede 65 örgüt ve yüzlerce örgütçüyü ilişkilendiren bir ittifak. GGJ, küresel ekonomi, göç, refah, emperyalist savaş ve militarizm, siyasi halk eğitimi çalışma gruplarının yanında 2007'de ilki, 2010 Temmuzunda (İstanbul'daki -hız kestiği gözlenen- Avrupa forumuyla aynı ayda) 15 bin katılımcı ve bini aşkın toplantıyla ikincisi düzenlenen ABD Sosyal Forumlarının düzenleyicilerinden.

Üye örgüt sitelerinde zengin mücadele örnekleri bulunuyor: Adalet için Siyah İşçiler'i (blackworkersforjustice.org), Kuzey Karolina'da bir mağazada siyah kadın işçilerin ırk ve cins ayrımcılığına karşı boykotları ardından 1982'de bir Baptist kilisesinde toplanan 10 beldenin siyah özgürlük ve işçi gücü eylemcisi oluşturmuş. New York'da 1986'da polis şiddetine, sistematik ve kurumsal ırkçılığa, savaşa, göçmen ve mültecilerin yoksulluğa mahkum edilmesine, kadın emeğinin evde ve dışarıda yok sayılmasına, LGBT bireylerin dışlanmasına karşı kurulan Anti-Asyalı Şiddet Karşıtı Komite (caaav.org), 200 üye ve 3000 destekçiyi Taksi İşçileri, Ev Çalışanları gibi birliklerin oluşumu, belediyenin göçmenlerin dil sorununa eğilmesi, kiracıların evlerinden atılmaması için çalışıyor. Adil Dava (cjjc.org), komşu iki kentte, San Francisco'nun Mission mahallesindeki "soylulaştırma"ya ("kentsel dönüşüm'e) karşı 25 yıldır Latin kökenli kiracıların ve göçmenlerin hakları için mücadele eden Aziz Peter Konut Komitesi ile 10 yıl önce Oakland'da kiracıardan yana bir kampanyadan doğan, siyah halka ve konut hakkına sahip çıkan Adil Dava'nın 2010 başında birleşmesiyle oluşmuş. Minnesota merkezli Yerlilerin Çevre Ağı (ienearth.org), kutsal yerler, doğal kaynaklar ve tüm canlılar için her yıl Toprak Anayı Koruma Buluşmaları düzenliyor, yerli yerleşimleri çevresindeki toksik ve nükleer atık depolarına karşı çıkıyor. Los Angeles'da fabrika kapatmalara karşı filizlenerek 1989'da, savaşa, ırkçılığa, emperyalizme, ekolojik krize, polis devletine karşı düşünce ve eylem merkezi olarak kurulan İşçi/Topluluk Strateji Merkezi (thestrategycenter.org), Rafinerileri temizleyin! kampanyasını, yeni otobüsler ve ucuz biletler için iki yüzü aktif 3000 üyesiyle çalışan Otobüse Binenler Sendikası'nı (Bus Riders Union) örgütlemiş, kentte 7 milyon arabanın ve sera gazı emisyonunun on yıl içinde yarıya indirilmesini savunan, radyosu, stratejik örgütlenme okulu olan Afrika, Latin, Asya kökenli emekçilerin örgütü. Çalışma Hakları İçin Örgütlenen Halk (peopleorganized.org), San Francisco'daki sosyal kesintiler karşısında 1997'de kurulan, sosyal yar-

dım çalışanlarına ücretsiz kamu ulaşımı, yüksek bir kentsel asgari geçim ücreti için çalışan bir taban örgütü.

GGJ anasayfasındaki güncel eylem haberleri, videoların yanında menülerden hareketin geçmiş, amacı, yapısı; Sosyal Forum, savaş karşıtlığı, Cancun'da (Meksika) yapılan BM İklim Değişikliği Konferansı, göç ve çalışanların sorunlarıyla ilgili eylem bilgilerine; basın açıklamaları, blog notları ve yayınlara, üyelik, bağış ve iletişim bilgilerine erişilebilir.

birumut.org

(Birlikte Umut Derneği)

Birlikte Umut Derneği (Bir Umut), işsizlik, iş kazası, ağır çalışma koşulları, işten atma tehdidiyle güvencesiz yaşayıp çalışanlarla, mahallelerinden çıkartılmaya çalışılan "kentsel dönüşüm" mağdurlarıyla dayanışmak, "sözle hayatı, hareketle meramı birleştirmek" için, 1999 depremi sonrasında yürütülen "Dayanışma Gönüllüleri" faaliyetinde yer alanların deneyimleriyle 2005'de Kartal'da kurulmuş. Halen merkezi Taksim ve Şirinevler'in yanı sıra Gebze ve Ankara'da BirUmut dernekleri bulunuyor. "Aynı işyerinde, mahallede, sokakta yaşadıkları insanların yaşadığı sorunlardan hareket ederek başlangıçlar yapmayı" ve çözümleri "birlikte tartışarak ortaklaşmayı, sorunu yaşamayan ama insanlığı unutmamış insanlarla da paylaşabilir kılmayı" önemseyen BirUmut gönüllüleri, ilk yıllarında Gemlik'ten, Erzincan'dan, Hopa'dan üreticiden indirimli aldıkları gıdayı bine yakın aileye ulaştırdı, yakacak dayanışmasını sağladı. İstanbul'da Maltepe'den Dilovası'na uzanan alanda bine yakın kişiye ulaşarak, iki binin üstünde kişiye iş bulunmasına aracılık etti, temizliğe, hasta ve yaşlı bakımına giden, evlerinde parça başı iş yapan kadınların örgütlenmesine destek oldu. Binin üzerinde üyesi bulunan, piknik, şenlik ve toplantılarına 10 binin üzerinde insanın katıldığını belirten dernek, gönüllü hukukçularla özellikle iş ve imar mevzuatı danışmanlığı yapıyor, lise ve üniversiteye hazırlık kursları düzenliyor, kullanılabılır her türlü giyecek ve eşyanın ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasını örgütüyor, vasıfsız işçilerin çokluğuna, taşeronlaşmaya dikkat çekerek bir Umut Sendikası oluşturmayı hedefliyor.

BirUmut anasayfasında 2008 başında 21 işçinin öldüğü, 114'ünün yaralandığı Davutpaşa'daki maytap atölyesindeki patlamanın unutturulmaması girişimiyle ilgili son bilgiler, kurslar, dayanışma geceleri, anma duyuruları yer alıyor. Menülerden Hakkımızda, Yakınlıklar (Sulukule Platformu, Öğrenci İmecesi, Davutpaşa'yı Unutma! gibi bağlantılar), Basında BirUmut ve İletişim başlıklarında dernek faaliyetleri bilgilerine ulaşılabilir. "Ben Ne Yapabilirim" sayfasında çalışma alanları sıralanırken, "Biz Kimiz" sayfasında gönüllü çalışmanın tarihçesini başarıyla anlatan belgeseli izlemenizi özellikle öneririz.

AKDENİZ'İN ÇIĞLIĞI

CANCUN TOPLANTISININ SONUCU AKDENİZ'İN ÇIĞLIĞIDIR

Bir Birleşmiş Milletler toplantısı daha sona erdi. Meksika'nın Cancun kentindeki toplantının amacı yeryüzündeki İklim değişikliğinin önümüzdeki yıllarda ki etkilerinin öngörülmesi ile Amerika ile Avustralya'nın imzalamadıkları Kyoto protokolünün yerine geçecek yeni bir protokolün taslağını hazırlamaktı. Bütün taraflar ve 200'e yakın ülkenin resmi temsilcileri ile bilhassa Güney Amerika'dan alternatif grupların katıldığı toplantıların sonucunda çıkan sonuç, çok yeterli olmasa, da üç konuda önemliydi.

Katılımcı ülkeler, iklim değişikliğinden doğrudan zarar gören "fakir" ülkelerin zararları karşılığı finansal yardım almaları, önümüzdeki yıllarda atmosferdeki sıcaklık artışının 2 derece ile sınırlandırılması ve en önemlisi ormansızlaştırılmaya karşı alınacak tedbirler.

Türkiye açısından bakılacak olursa bu sonuçlardan ormansızlaştırma çok önemli olmaktadır. Senelerden beri Türkiye'nin Akdeniz Bölgesinde mücadele eden çevreci örgütler (bizler) ne kadar doğru mücadele ettiğimizi bir defa daha dünya ölçeğinde görüyoruz.

Akdeniz Bölgesinde ormansızlaştırma vahşi bir şekilde başta Golf sahaları ve taş ocakları için uygulandı. Bugünlerde ise

hes (hidroelektrik santralleri) için uygulanıyor. Başta Manavgat Çayını oluşturan havzanın ormanları etkileyecek Gümüşdamla ile birlikte 8 adet hes ve yine Kumluca ormanlarının oluşturduğu Alakır Vadisinde 8 adet hes olmak üzere, Akdeniz yine ağaçlarını kaybetmeye devam ediyor. Antalya bölgesinde 59 farklı yerde yapılması planlanan hes'ler ile, Yuvarlakçay ve Saklıkent dahil, Muğla bölgesinde 16 adet hes ormansızlaştırmanın en önemli örnekleri olarak gözükmektedir.

Yok edilerek, ormansızlaştırılan bir Akdeniz havzasının suyunun daha da azalacağı, iklim değişikliği etkilerini daha hızlı ve daha kısa sürede bölgemizde görüleceği iktidarın (hükümetin) aklına gelmiyor. Akdeniz Bölgesi daha kısa zamanda çölleşmeye mahkum ediliyor

Bizler Akdeniz'in bir bölge olarak yaşamasını, İklim değişikliğine karşı imzalanan Kyoto protokolünün hayata geçirilmesini ve artık taş ocakları, hes yatırımlarına son verilerek, Akdeniz'deki bu ormansızlaştırma katliamına son verilmesini talep ediyoruz.

Akdeniz için İklim Birliği

SÖZCÜLER:

Hediye Gündüz
Nihat Çavdar

Bilim dünyasında bütün zamanların en olağanüstü kadını

Madam Curie

BM, 2011'i Uluslararası Kimya Yılı ilan etti. Bu tercihin bir nedeni 2011'in Marie Curie'nin polonyum ve radyum elementlerini bulmuş olması vesilesiyle Nobel Kimya Ödülü'nü almasının 100. yıldönümüne denk rastlamasıydı, diğer neden ise Paris merkezli Uluslararası Kimya Dernekleri Birliği'nin 100. kuruluş yıldönümü olmasıdır.

Bilim dünyasında Curie soyadlı iki ünlü kadın vardır. Birisi Fizik ve Kimya dallarında birer Nobel ödülünü kazanmış Marie Curie'dir, diğeri onun kızı olan ve 1935'te Kimya dalında Nobel'i alan Irène Joliot-Curie. Burada sözünü ettiğimiz anne Curie'dir ve bütün dünyada "Madam Curie" olarak bilinir.

Nobel Ödülünü alan ilk kadındır, ikinci kez Nobel kazanan ilk kişidir, Avrupa'da bilim dalında doktora yapan ilk kadındır, dünyanın sayılı üniversitelerinden olan ve akademik kadrosunun tamamı erkek olan Sorbonne'da öğretim üyesi olan ilk kadındır.

Maria (Many) Skłodowska 1867'de Varşova'da doğdu. Babası lisede fizik-matematik öğretmeniydi, annesi piyanist ve müzik hocasıydı. Babası Rusya'nın hakimiyetine karşı çıkan bir aydın olduğu için işten çıkarılınca aile sıkıntıya düştü. Genç kız liseyi kendinden önceki kardeşleri gibi birincilikle bitirdi. Ablası Bronya Sorbonne'da Tıp okuyordu. Önce kendisi mürebbiyelik yaparak ablasına para yolladı, ablası da mezun olduktan sonra çalışarak onun öğrenimine destek verdi.

Fransa'da adı Marie'ye dönüşmüş olan Many bilim dünyasına adım atma olanağına kavuştu. Genç kız 1891'de gittiği Paris'te bir çatı katı odasında doğru dürüst beslenmeden yaşadığı üç yıl sonucunda Fizik ve kimya sertifikalarını alarak Sorbonne'u birincilik derecesiyle bitirdi. Sanayi Fiziği ve Kimyası Yüksek Okulu'nun laboratuvarında işe girdi. Laboratuvar başkanı 16 yaşında Sorbonne'u bitirdiği için kendisine "dâhi çocuk" denilen Pierre Curie'ydı. İkisi 1895'te evlendiler, ortak çalışmalarıyla bilime büyük katkılarda bulundular.

1896'da uzun bir zatiirriye geçirmesi, 1897'de ilk çocukları Irène'i

doğurması Marie Curie'nin çalışmalarını kesintilere uğrattı. Almanya'da Röntgen "X-ışınları" adını verdiği katı cisimlerden bile geçen çok güçlü bir ışın keşfetmişti. Fransa'da fizikçi Becquerel, uranyum filizinde uranyum dışında başka bir elementin daha bulunduğu kanısındaydı; düşüncesini Marie Curie'ye söylemiş, bu konuda deney yapmasını tavsiye etmişti. Curie'ler kısıtlı bütçeleriyle Avusturya'daki uranyum ocaklarından maden artığı alıp laboratuvar ola-

rak kullandıkları bir barakaya depoladılar. Çalışmaları sonucunda, Temmuz 1898'de yeni bir radyoaktif element olan ve uranyumun radyoaktif bozunmasından ortaya çıkan yeni bir element bulduklarını açıkladılar. Elementine verdikleri polonyum adı Polonya'dan gelmekteydi.

Polonyum elde edildikten sonra bile posada güçlü ışın yayan bir elementin daha bulunduğunu fark ettiler. Uzun süren çalışmalar sonucunda bu posadan radyum elementini elde ettiler. [radio= ışın demek.] Böylece hem polonyum, hem radyumu bulanlar Curie'ler oldu.

Marie 1903'te doktorasını aldı, aynı yıl Fizik dalında Henry Becquerel ve Pierre Curie ile birlikte Nobel ödülünü kazandı. Ödülünden aldıkları para deneyleri nedeniyle biriken borçlarını ödemeye yaradı. Buna karşılık çeşitli firmaların ısrarlarına rağmen buluşlarını onlara satmadılar. Derken Pierre Curie Sorbonne'a profesör olarak girince mâli durumları rahatladı. Pierre 2006'da bir at arabasının çarpması sonucu öldü. Üniversite onun kürsüsünü Marie'ye verince, Madam Curie bu üniversitenin öğretim kadrosuna giren ilk kadın oldu, 1908'de ilk kadın profesör ünvanını aldı. Marie epeyce bir zaman her

akşam Pierre'e mektup yazarak o günkü çalışmalarını anlatıyordu. Bu sayede bilim arşivlerine ayrıntıları veren bir çeşit günlük kalmış oldu.

Diyalektik denilebilecek bir gerçeklik olarak, radyoaktivite --Türkçe'de "ışın tedavisi" dediğimiz yöntemle-- kanser tedavisinde (kansere hücrelerinin yok edilmesinde) kullanılıyor, ama aynı zamanda kanser o ışınlara muhatap olanlarda kansere yol açıyordu. Işın tedavisinde sağlık görevlileri radyoaktif giysiler ve başlıklarla çalışırken yaptıkları iş hastanın bedeninin kanserli bölgesine radyasyon vermektir.

Polonyumun ve radyumun keşfi araştırılmasındaki payından dolayı kendisine 1911'de Nobel Kimya Ödülü verildi. Yaptığı çalışma bir elementin radyoaktif işlemlerden sonra başka bir elemente dönüşebileceğini gösteriyordu. Bu buluş kimyada yepyeni bir sayfa idi. I. Dünya Savaşı yıllarında kızı Irène'le birlikte yeni sağlık elemanlarını x ışını tekniğinde eğittiler, fizik tedavi uzmanlarına savaş ortamında radyoloji ekipmanını nasıl kullanacaklarını gösterdiler.

1920'lerde yıllarda Varşova Radyum Enstitüsü'nün kurulmasında aktif görev aldı. ABD Başkanı Hoover'ın verdiği 50.000 dolar ödülü bu kuruluşa harcadı.

1934'te kan kanserinden öldüğünde, yıllarca radyum ışınlarının etkisinde kalan iç organları nerdeyse tümüyle tahrip olmuş durumdaydı. Bu nedenle kendisine "bilim uğruna ölen kadın" denildi. O denli yoğun radyasyona maruz kalmıştı ki, tuttuğu not defterleri ve çalışma kâğıtları bile bugün o defterler radyoaktif koruma altında incelenilmektedir.

Hollywood'dan Mervyn LeRoy "Madame Curie" adlı filmde yaşam öyküsünü anlattı, Marie 'yi Greer Garson, Pierre'i Walter Pidgeon oynadılar.

Madam Curie'nin mezarı Fransa'nın ulusal anıt mezarı Panthéon'a nakledilince, tamamen erkeklerle Panthéon'a giren ilk kadın olarak ölümlünden 60 yıl sonra bile bir kadın ilk'ini daha oluşturdu. Madam Curie bilimsel bulgularından maddi menfaat elde etmeyi daima reddetmiş, onları hiçbir surette satmamıştır.